

Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΤΜΗΜΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ- ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΚΗΠΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΟΥΖΙΟΥ ΜΑΡΙΑ ΠΟΥΡΣΑΝΙΔΟΥ ΑΛΙΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΠΑ ΛΑΜΠΡΙΝΗ

ΑΡΤΑ, 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	5
<i>ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ, ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ-ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ, ΤΟ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ</i>	6
<i>1.1.ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΚΗΠΟΥ</i>	6
<i>1.2.ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ- QANATS</i>	19
<i>1.3.ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ</i>	28
<i>ΜΕΡΟΣ 2^ο: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΝΕΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΗΠΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ</i>	29
1) Ιστορικός κήπος -Πόλη των Πασαργάδων	31
2.1.1. <i>Εισαγωγή</i>	31
2.1.2. <i>Παλάτι "S" ή το παλάτι του κοινού</i>	35
2.1.3. <i>Η Βασιλική (Shahi) γέφυρα στον κήπο</i>	37
2.1.4. <i>Παλάτι "P" ή το αστικό μέγαρο</i>	37
2.1.5. <i>Ο βασιλικός κήπος</i>	39
2.1.6. <i>Σύστημα και ροές του νερού στην περιοχή μελέτης</i>	43
2.1.7. <i>Βλάστηση</i>	44
2) Bahrami Bagh-e Eram- Σιράζ.....	48
2.2.1. <i>Εισαγωγή</i>	48
2.2.2. <i>Φυσικά Χαρακτηριστικά</i>	49
2.2.3. <i>Τυπολογία του κήπου</i>	56
2.2.4. <i>Ειδικά και εξαιρετικής σημασίας στοιχεία του Bagh-e Eram</i>	56
3) Bagh-e Chehel Sotun - Ισφαχάν	61
2.3.1. <i>Εισαγωγή</i>	61
2.3.2. <i>Φυσικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα</i>	63
2.3.3. <i>Η τυπολογία των κήπων</i>	75
2.3.4. <i>Πρόσθετα και σημαντικά στοιχεία για το Bagh-e Chehel Sotun</i>	75

4) Bagh-e Fin – Kashan.....	80
2.4.1. Εισαγωγή	80
2.4.2. Η ονομασία του κήπου Bagh-e Fin	81
2.4.3. Φυσικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κήπου	82
5) Bagh-e Abas Abad-Behshahr.....	100
2.5.1. Εισαγωγή	100
2.5.2. Η ονομασία του κήπου Bagh-e Abas Abad	101
2.5.3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κήπου.....	101
2.5.4. Πρόσθετα στοιχεία του κήπου	111
6) Bagh-e Shahzadeh (Mahan) – Kerman	114
2.6.1. Εισαγωγή	114
2.6.2. Όνομα του κήπου: Bagh-e Shahzadeh (Mahan)	115
2.6.3. Φυσικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν στον κήπο	116
2.6.5. Τυπολογία του κήπου	128
2.6.6. Ορισμένα ειδικά και εντυπωσιακά σημεία του κήπου Bagh-e Shahzadeh.....	129
7) Bagh-e Dolat Abad- Γιαζντ.....	134
2.7.1. Εισαγωγή	134
2.7.2. Όνομα του κήπου: Bagh-e Dolat Abad.....	135
2.7.3. Δομικά χαρακτηριστικά του κήπου.....	135
2.7.4. Τυπολογία του κήπου	140
2.7.5. Ορισμένα ειδικά και εξέχοντα ζητήματα σχετικά με τον κήπο Bagh-e Dolat Abad	141
8) Bagh-e-Pahlavanpur – Mehriz	144
2.8.1. Εισαγωγή	144
2.8.2. Ονομασία του κήπου: Bagh-e-Pahlavanpur	144
2.8.3. Υφιστάμενα χαρακτηριστικά του κήπου.....	144
2.8.4. Τυπολογία του κήπου	152

2.8.5. <i>Ιδιαίτερα και εντυπωσιακά στοιχεία για τον κήπο Bagh-e Pahlavanpur</i>	152
9) Bagh-e Akbariyeh – Μπιρτζάντ.....	156
2.9.1. <i>Εισαγωγή</i>	156
2.9.2. <i>Bagh-e Akbariyeh</i>	166
2.9.3. <i>Υφιστάμενα φυσικά χαρακτηριστικά του κήπου</i>	167
2.9.4. <i>Τυπολογία Κήπου</i>	178
2.9.5. <i>Ορισμένα ειδικά και εντυπωσιακά στοιχεία για τον κήπο Bagh-eAkbariyeh</i>	178
ΜΕΡΟΣ 3ο: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΙ Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ	181
3.1. <i>Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των κήπων</i>	181
3.2. <i>Το νερό στον περσικό κήπο- (πηγές και Qanats)</i>	186
3.3. <i>Φυσικά χαρακτηριστικά</i>	189
3.4. <i>Άξονες - πορείες</i>	193
3.5. <i>Συμβολισμός στους περσικούς κήπους</i>	194
3.6. <i>Η εκπαίδευση στην παραδοσιακή ισλαμική κοινωνία</i>	196
3.7. <i>Τα σύμβολα</i>	197
Επίλογος - Ομαδοποίηση των κήπων και τυπολογία	201

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Περσική αυτοκρατορία με την τεράστια έκταση της όταν ήταν στο απόγειο της, οριζόταν δυτικά από την Αδριατική Θάλασσα και ανατολικά από την Ινδία. Σε όλες τις περιόδους της ιστορίας της, η Περσία, είτε επεκτεινόταν είτε συρρικνωνόταν, διατηρούσε όμως πάντα έναν πυρήνα που συμπίπτει με την σημερινή της έκταση. Αυτός ο πυρήνας ήταν μια έκταση που οριζόταν προς το βορρά από τη λίμνη Αράλη, την Κασπία και τη Μαύρη Θάλασσα και προς το νότο από τον Περσικό Κόλπο και την Θάλασσα του Ομάν.

Η Περσία είναι μια χώρα ορεινή με λίγες βροχοπτώσεις, τα σημεία με τις περισσότερες βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις είναι οι ορεινοί όγκοι. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, η εξάρτηση της χώρας από τα αρδευτικά συστήματα είναι αναγκαία, σε αυτό βοηθάει και η διαμόρφωση του εδάφους η οποία ευνοεί ορισμένα αρδευτικά συστήματα.

ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ, ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ-ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ, ΤΟ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1.ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΚΗΠΟΥ

Ο κήπος αποτελεί προϊόν πολιτισμού. Στο πλαίσιο της πολιτισμικής γέννησης και δημιουργίας, οι άνθρωποι ανέπτυξαν τα πρώτα συστήματα άρδευσης, και τότε εμφανίστηκαν στη Μεσοποταμία οι πρώτοι κήποι. Σαν απόδειξη ότι εκεί δημιουργήθηκαν οι πρώτοι κήποι, έχουμε ανάγλυφα που παρουσιάζουν τον βασιλιά μέσα σε κήπο.

Εικόνα 1: Ο βασιλιάς Ασουρμπανιπάλ γευματίζει στον κήπο του Kujunbjik.

Η δημιουργία του πρώτου πραγματικού πολιτισμού αρχίζει στην Μεσοποταμία, όταν οι άνθρωποι προσπαθούν να σταθεροποιήσουν την κοίτη του Ευφράτη ποταμού. Φαίνεται ότι το έργο της σταθεροποίησης ήταν τόσο μεγάλο, ώστε δεν ήταν δυνατόν να ολοκληρωθεί σε επίπεδο τοπικό. Οι κάτοικοι αυτών των περιοχών δημιούργησαν τις πρώτες οργανωμένες πόλεις και στη συνέχεια το πρώτο οργανωμένο κράτος, με έναν επικεφαλής βασιλιά και ένα ιερατείο. Η εξουσία σε αυτές τις κοινωνίες έχει θεϊκή εντολή και ο κήπος συνδέεται με την θρησκεία και το παλάτι. Οι πρώτοι κήποι δημιουργούνται στη Μεσοποταμία μεταξύ της 3^{ης} και της 2^{ης} χιλιετίας π.Χ..

Η πρώτη ένδειξη του ιερού κήπου με αρδευτικό σύστημα ήταν το Ζιγκουράτ. Αντιπροσώπευε την εξουσία και χρησίμευε ως παρατηρητήριο, από το οποίο εκτός από τα αστρονομικά φαινόμενα οι ιερείς παρατηρούσαν και τις καιρικές συνθήκες.

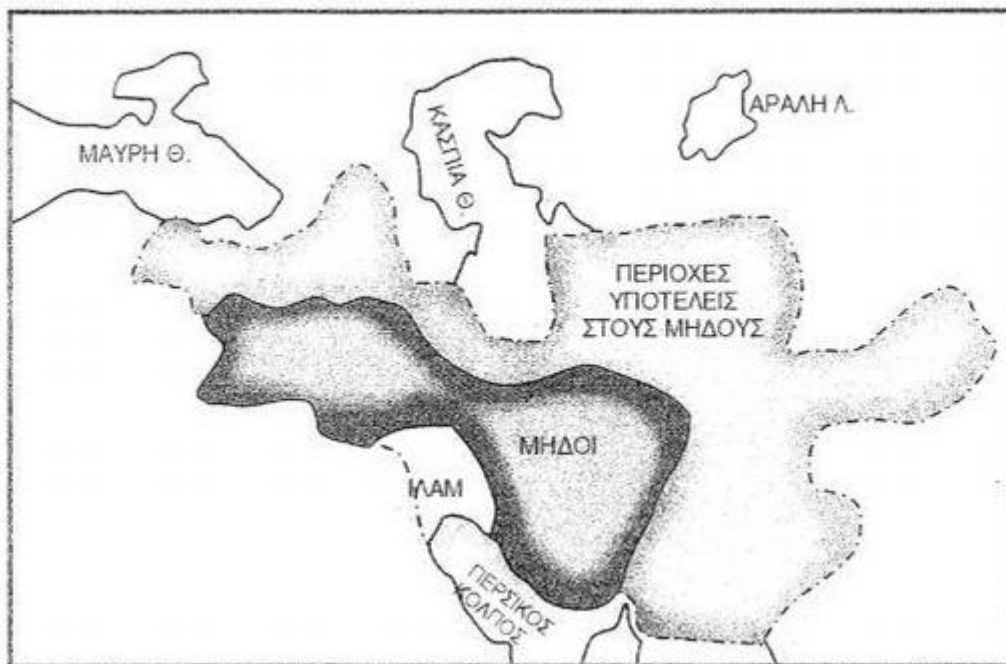
Ο κήπος με την ιερή του μορφή συνέχισε να υπάρχει στην εν λόγω περιοχή με τη δημιουργία κήπων από τους Πέρσες, οι οποίοι αντλούσαν στοιχεία από τη θρησκεία τους. Η κηποτεχνία εκτός από μια ιερή πράξη, ήταν και μια τέχνη τόσο σημαντική όσο και η τέχνη του πολέμου. Αυτό αναδεικνύεται από τα κείμενα του Ξενοφώντα καθώς και από το ιερό βιβλίο των Ζωροαστρών, την Αβέστα¹.

Η εικόνα του κήπου-παραδείσου για πρώτη φορά εμφανίζεται στους Αχαιμενίδες² και ταυτίζεται με τον παράδεισο της Αβέστα. Απόδειξη της προέλευσης του κήπου-παραδείσου από τους Αχαιμενίδες είναι τα στοιχεία που αντλούμε από τους Έλληνες ιστορικούς και από την ετυμολογία της λέξης. Για τον τύπο αυτό του κήπου έχουμε ενδείξεις ότι πρέπει να βασιζόταν στα διασταυρούμενα κανάλια τα οποία μπορούμε να υποθέσουμε ότι ήταν τύπου chaharbagh³(τετράπλευρος κήπος). Αυτό μπορεί να το ισχυριστεί κανείς αν συνδυάσει το διάλογο του Σωκράτη με το Κριτόβουλο και τις διάφορες μελέτες γύρω από τα ανάκτορα στις Πασαργάδες. Αργότερα στην εποχή των Σασσανιδών, οι κήποι είναι τύπου chaharbagh και τα παλάτια τους έχουν το σχέδιο του «κήπου μέσα στον κήπο». Αυτό διαπιστώνεται από τα μνημεία και τις περιγραφές των Αράβων ιστορικών. Μετά τους Σασσανίδες ήρθαν στην Περσία οι Άραβες και παρέλαβαν το σχέδιο chaharbagh, γι' αυτό και από τότε διαδόθηκε στον ισλαμικό κόσμο αυτό το μοντέλο κήπου.

¹Η **Αβέστα** αποτελεί συλλογή ιερών συγγραμμάτων του [Ζωροαστρισμού](#), ο οποίος ασκείται έως σήμερα από τους [Παρσί](#). Ο τίτλος αυτός αναγράφεται πολύ συχνά και ως "Ζεντ Αβέστα", μάλλον εσφαλμένα, αφού η ορθή και πλήρης ονομασία είναι "Ζεντ θε Αβέστα" ή "Ζεντ μπε Αβέστα".

²Ο **Οίκος των Αχαιμενιδών** ήταν η σπουδαιότερη Περσική δυναστεία της αρχαιότητας που κυριάρχησε στη [Περσία](#) και γενικότερα σε ολόκληρη την [Ασία](#) για δύο αιώνες από το [540 π.Χ.](#) ως το [330 π.Χ.](#)

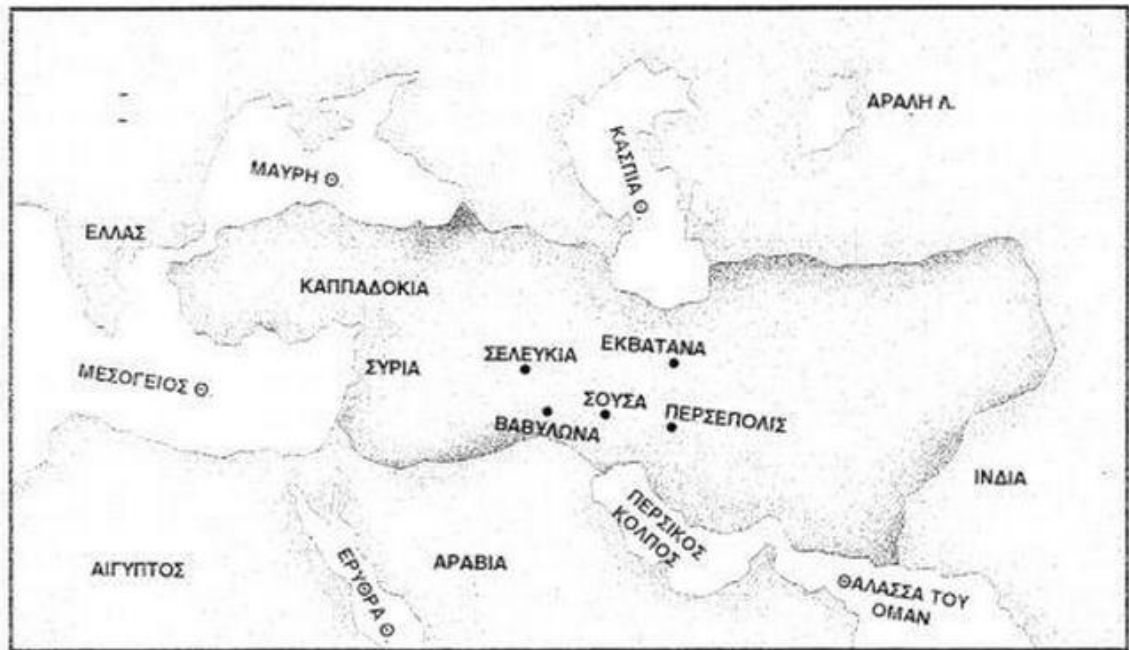
³**Τετράπλευρος κήπος** που χωρίζεται με διαβάσεις πεζών ή ρεόντων υδάτων σε τέσσερα μικρότερα τμήματα που συμβολίζουν τον κόσμο στα περσικά, "Char" σημαίνει "τέσσερα" και "Bagh" σημαίνει "κήπος".

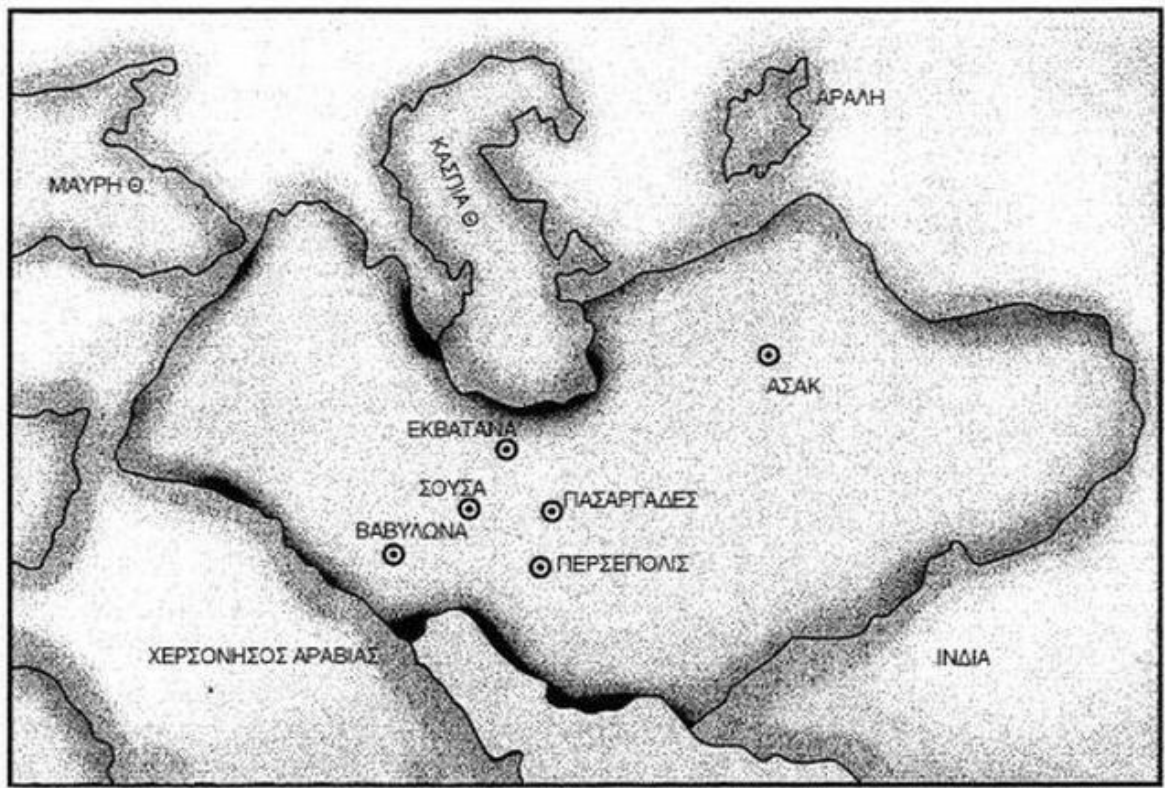
Εικόνα 2: Ιλάμ, κράτος των Μηδών.

Εικόνα 3: Κράτος των Αχαιμενίδων στην ακμή του (533-330 π.Χ.).

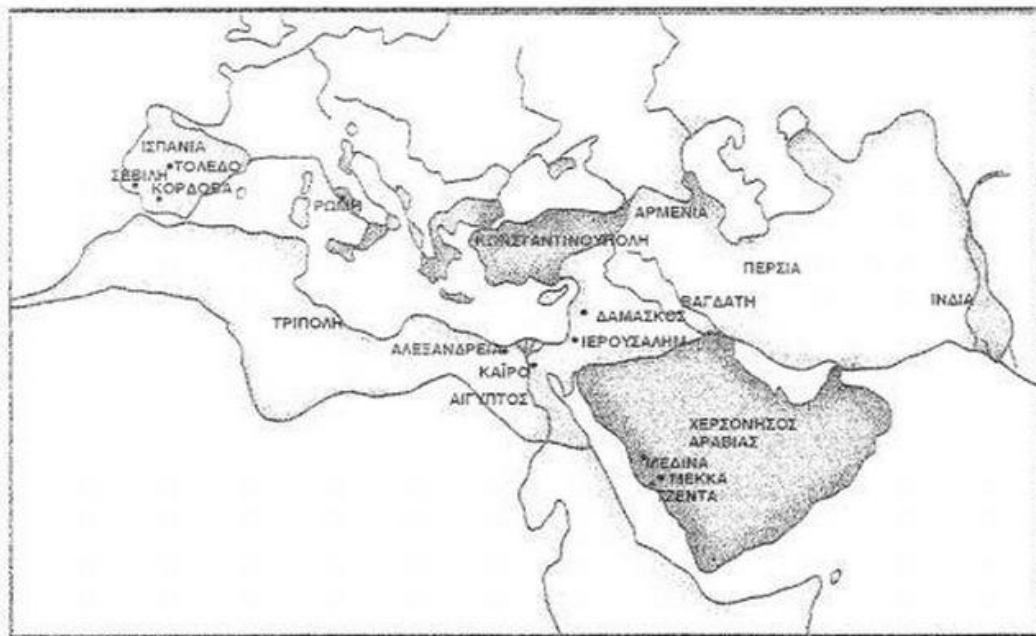
Εικόνα 4: Κράτος των Σελευκιδών (330-247 π.Χ.).

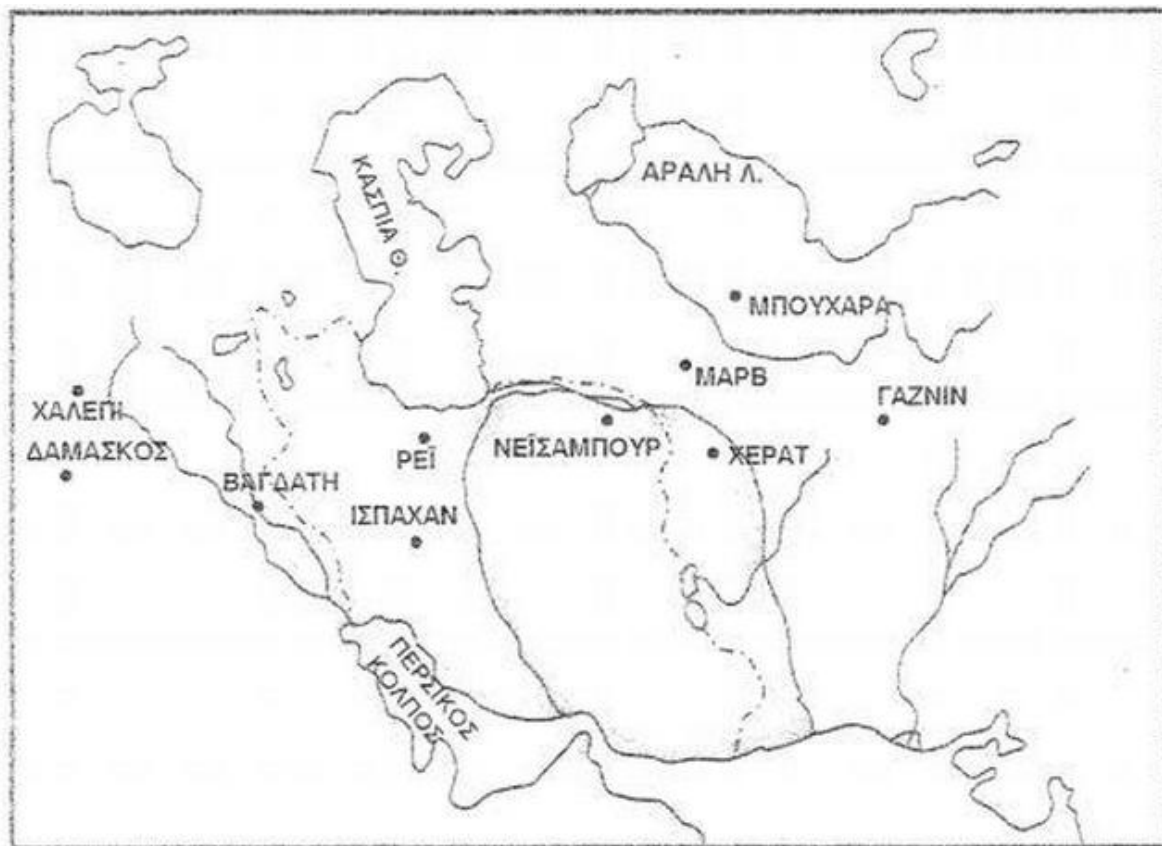
Εικόνα 5: Κράτος των Ασκανιδών (247 π.Χ.-224 μ.Χ.).

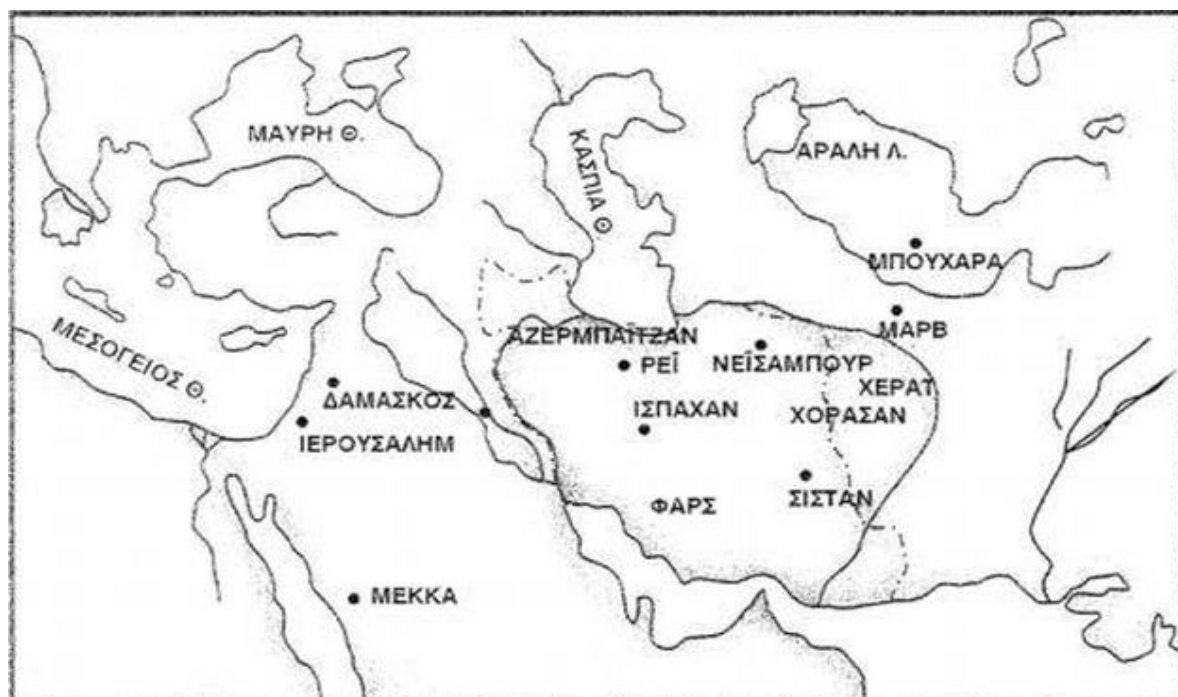
Εικόνα 6: Κράτος των Σασσανιδών στην ακμή του (224-651 μ.Χ.).

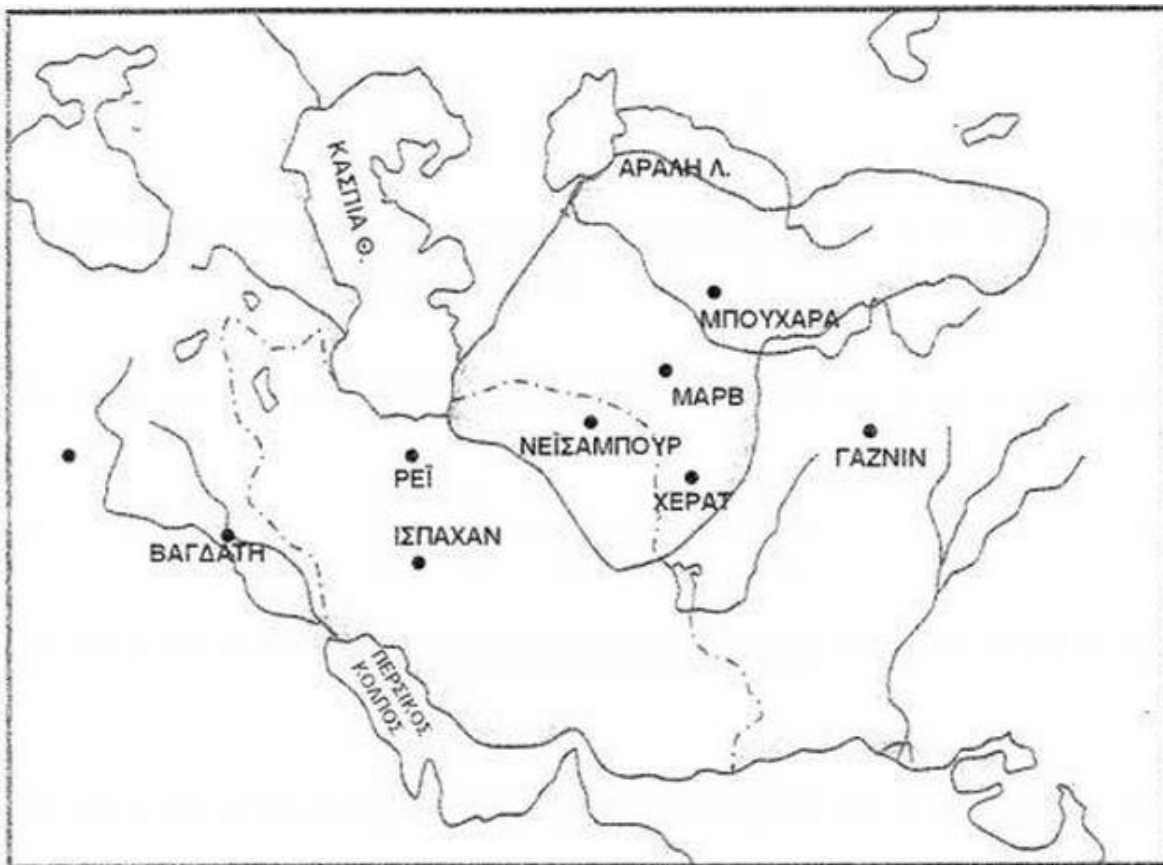
Εικόνα 7: Ισλάμ και Βυζάντιο το 750 μ.Χ.

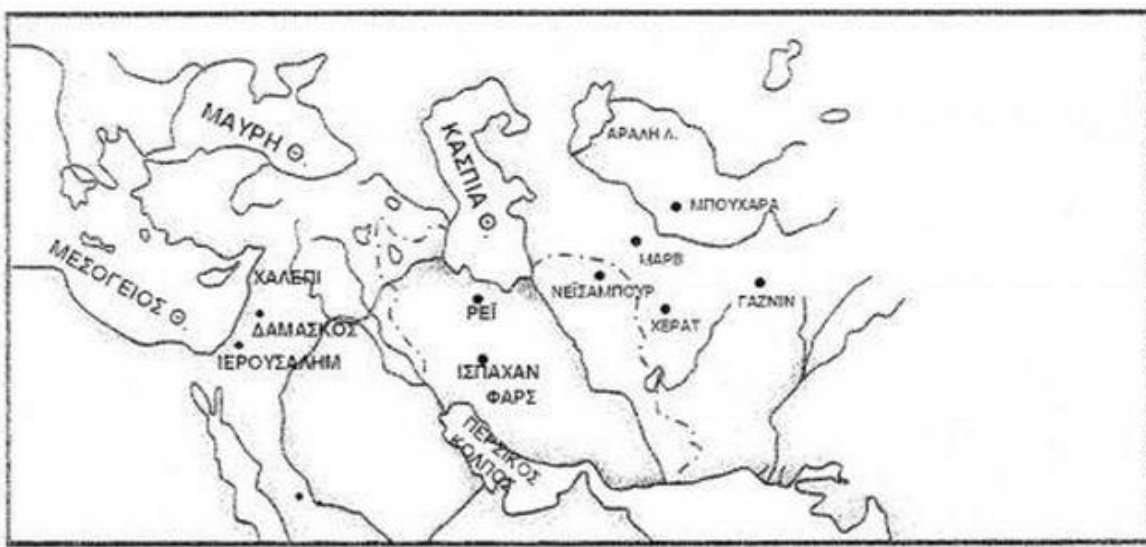
Εικόνα 8: Περιοχή διακυβέρνησης των Ταχεριδών.

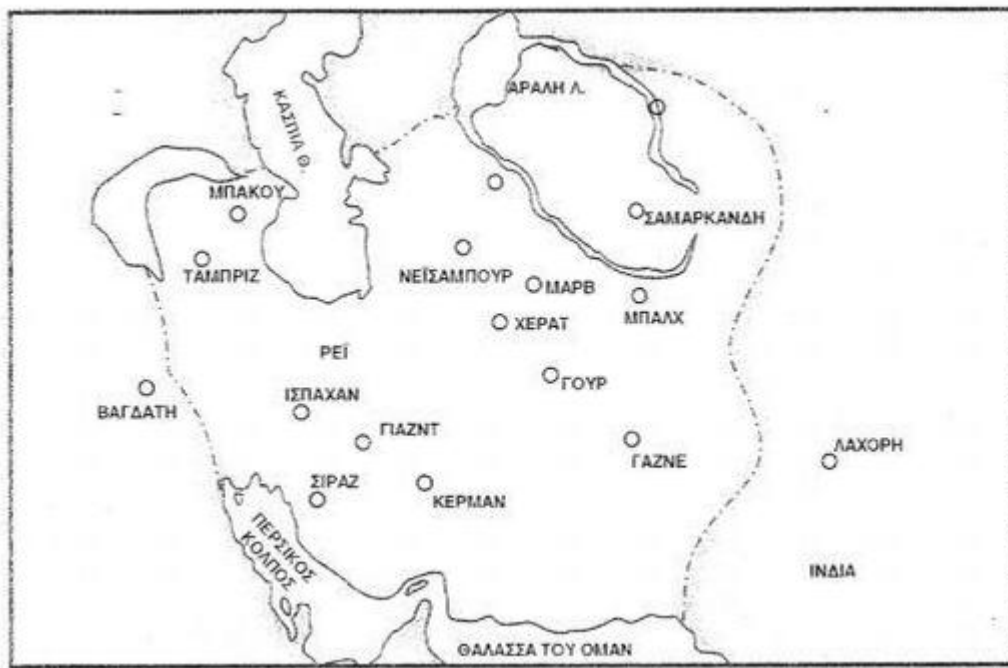
Εικόνα 9: Περιοχή διακυβέρνησης των Σαφαριδών (866-903 μ.Χ.).

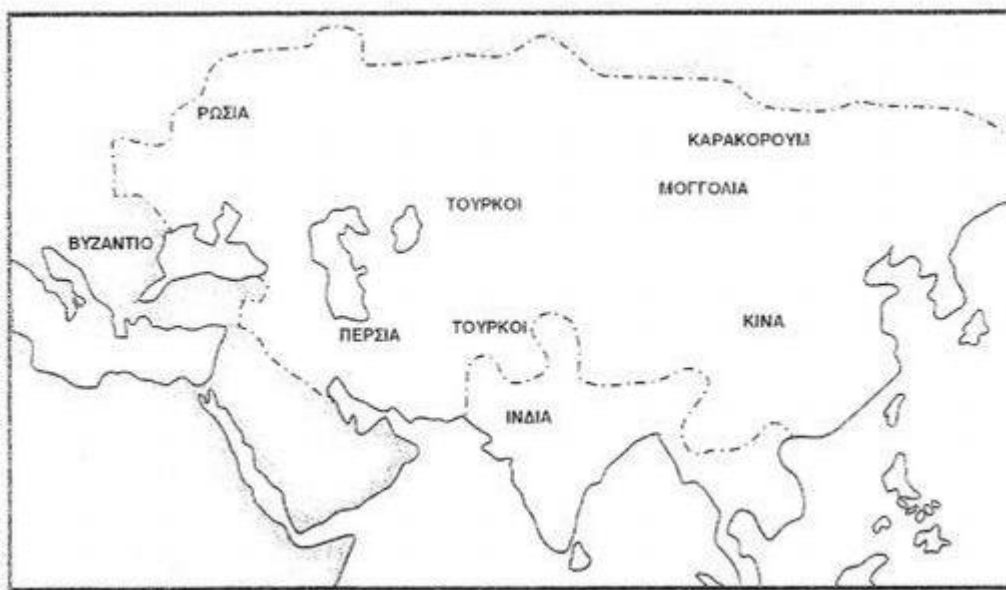
Εικόνα 10: Περιοχή διακυβέρνησης Σαμανιδών (819-999 μ.Χ.).

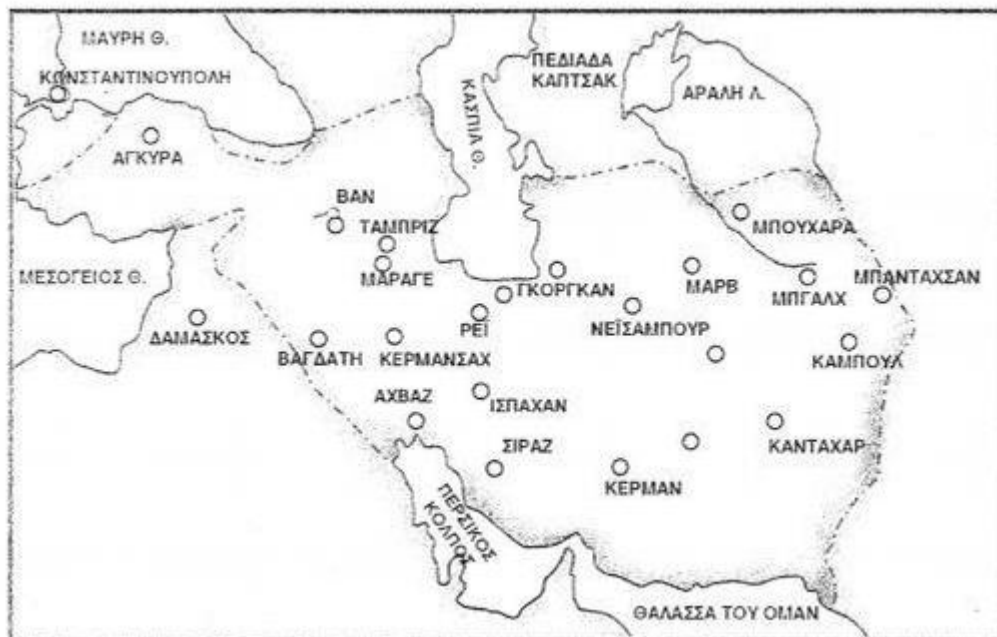
Εικόνα 11: Περιοχή διακυβέρνησης των Μπουγιδών (945-1055 μ.Χ.).

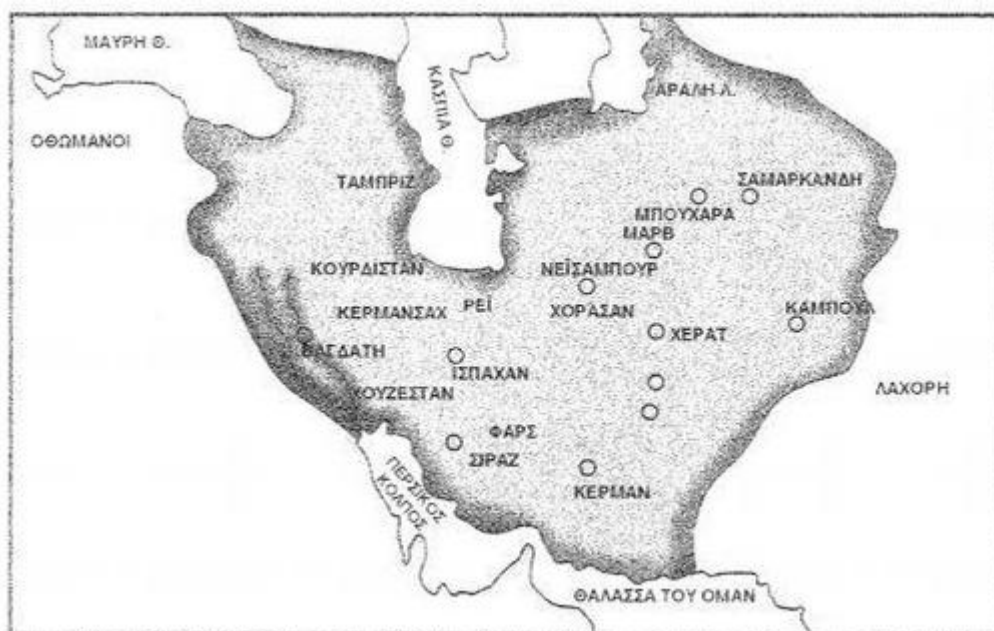
Εικόνα 14: Κράτος των Χορασμίων (1077-1231 μ.Χ.).

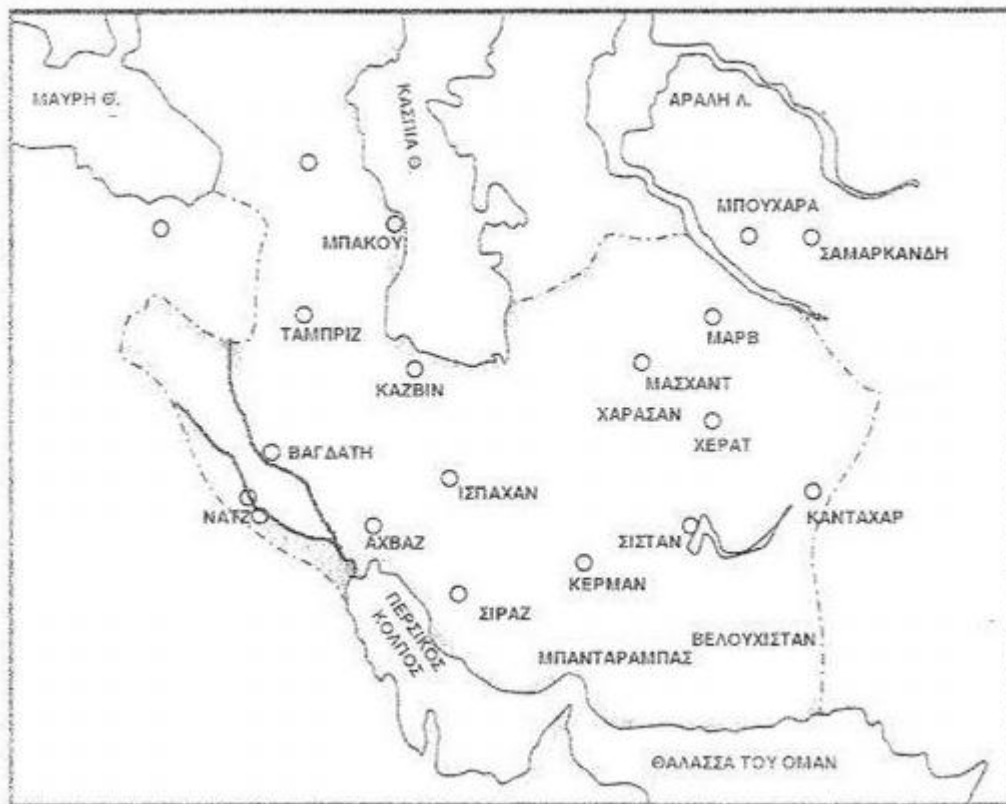
Εικόνα 15: Αυτοκρατορία των Μογγόλων.

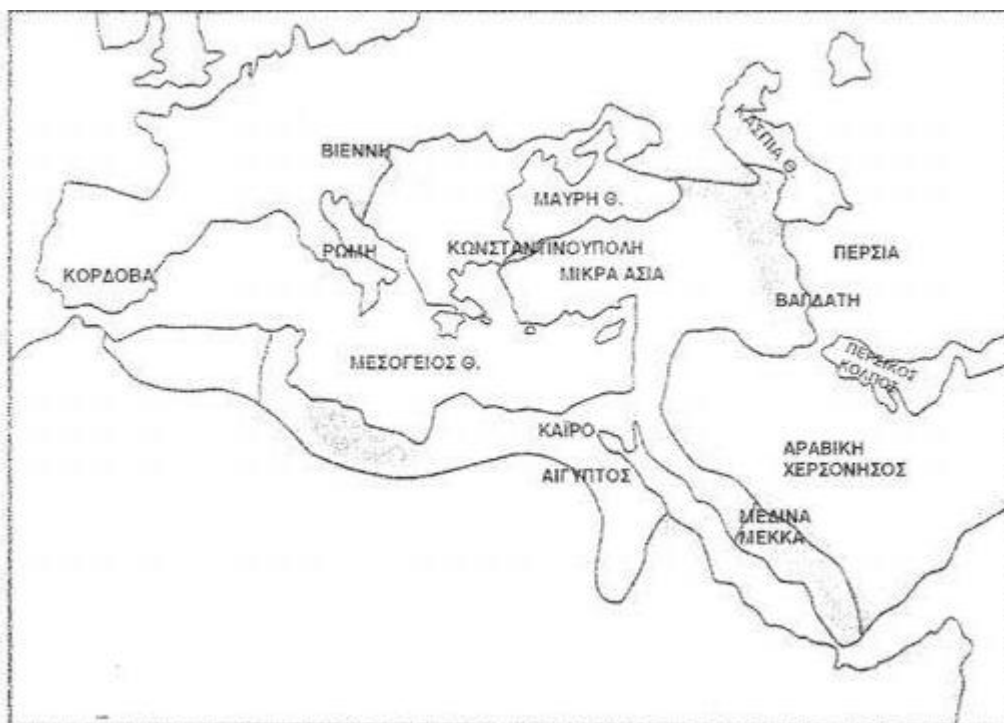
Εικόνα 16: Κράτος των Ιλχανίδων (1256-1353 μ.Χ.).

Εικόνα 17: Κράτος των Τιμουριδών (1370-1506 μ.Χ.).

Εικόνα 18: Κράτος των Σαφαβιδών στην ακμή του (1501-1732 μ.Χ.).

Εικόνα 19: Περιοχές που κατέλαβαν οι Οθωμανοί.

Εικόνα 20: Κράτος των Αφσαριδών.

Εικόνα 21: Κράτος των Ζαντ και τα γειτονικά της επαρχείας Χανάτα (1750-1794 μ.Χ.).

Εικόνα 22: Χάρτης της Περσικής αυτοκρατορίας σήμερα.

1.2. ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ- QANATS

Η τέχνη της άρδευσης ήταν πολύ ανεπτυγμένη στην Περσία, σε εποχές πριν τους Αχαιμενίδες, και εξελίχτηκε ανά τους αιώνες. Ένα από τα χαρακτηριστικά της ήταν η χρησιμοποίηση των qanat⁴, δηλαδή των υπόγειων αγωγών από τους πρόποδες των βουνών έως την περιοχή που ήθελαν να αρδεύσουν. Το qanat παρείχε νερό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Αυτό το παρατηρούμε στους διάσημους ιστορικούς κήπους που έχουν παραμείνει μέχρι σήμερα. Προφανώς το αείφυλλο και η ζωντάνια αυτών των κήπων όλο το χρόνο οφειλόταν σε αυτό ακριβώς το σύστημα. Οι ερευνητές συμφωνούν ότι το qanat είναι περσική εφεύρεση ενώ δεν συμφωνούν με τον χρόνο έναρξης της κατασκευής των. Ο μεν BastaniParizi ισχυρίζεται ότι η ηλικία τους είναι 5-6 χιλιάδων χρόνων π.Χ. και αυτό αποδεικνύεται από τις αρχαίες ονομασίες τους. Οι D. Wilber και J. Brookes υποστηρίζουν ότι τα qanat, ανάγονται στην εποχή των Αχαιμενιδών. Όμως η αλήθεια θα πρέπει να βρίσκεται στην αναφορά του Bastani Parizi, διότι υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα στην Περσία, όπως αναφέρει ο A. Behnia, που αποδεικνύει ότι η παλαιότητα των qanat είναι τουλάχιστον 3000 χρόνων π.Χ.

Οι παροχές νερού που υπάρχουν στην Περσία είναι οι λίμνες, τα ποτάμια, οι πηγές, τα πηγάδια και τα qanat. Επίσης υπάρχει ο συνδυασμός qanat και ποταμιού, όπου το νερό ρέει σε κοινή κοίτη. Οι διάσημοι κήποι που υπάρχουν σήμερα στην Περσία, όπως και αυτοί στο Σιράζ, ποτίζονται από qanat ομοίως με τους κήπους Eram, Delgosha, Saadi. Ο τρόπος ποτίσματος του κήπου γίνεται με το άνοιγμα και το κλείσιμο μικρών φραγμάτων και θυρών. Αν επισκεφθεί κάποιος τους προαναφερθέντες κήπους μπορεί να παρατηρήσει ότι όλα αυτά τα στοιχεία υπάρχουν μέχρι σήμερα. Μια άλλη διαπίστωση είναι ότι αφού το νερό ποτίσει ένα κήπο, εξέρχεται και πηγαίνει στην πόλη όπου και καταναλώνεται. Αυτό συμβαίνει στο κήπο Delgosha, στο κήπο Fin και στο κήπο Shahzadeh Mahan. Μέσα στους περσικούς κήπους υπάρχει και το παιχνίδι του νερού. Αυτό μας δείχνει πόσο εξελίχθηκε το αρδευτικό σύστημα παρά την έλλειψη του νερού και έφτασε στο σημείο όχι μόνο να χρησιμοποιείται για το πότισμα του κήπου, αλλά και για την επίδειξή του με ποικίλους τρόπους.

⁴Qanat : ήπια επικλινές υπόγειο κανάλι με μια σειρά από άξονες κάθετης πρόσβασης, το οποίο χρησιμοποιούνταν για τη μεταφορά νερού από τον υπόγειο υδροφόρα κάτω από έναν λόφο, δημιουργώντας μια αξιόπιστη παροχή νερού σε ζεστά, άγονα, και ημι-άνυδρα κλίματα.

Στην Περσία, δε χρησιμοποιούσαν μόνο τα qanat, αλλά και ποταμούς μεγάλους και μικρούς, όπως στην περιοχή του Ισφαχάν. Επίσης γινόταν συνδυασμός ποταμών με qanat, δηλαδή το νερό των ποταμών με το νερό των qanat έρεε σε κοινή κοίτη, σαν μεγαλύτερος ποταμός, όπως στην πεδιάδα του Σιράζ με τον ποταμό Νάχρε Αζάμ. Φαίνεται επίσης ότι χρησιμοποιούσαν και πηγάδια, το νερό των οποίων το έβγαζε με μαγκανοπήγαδο που κινούσε ένα βόδι, καθώς και με άλλους τρόπους. Άλλο χαρακτηριστικό της άρδευσης στην Περσία ήταν κι η χρησιμοποίηση της δεξαμενής. Απ' ότι διαβάζουμε, υπήρχαν δεξαμενές διανομής και συλλογής του νερού. Οι πρώτες διένειμαν το νερό σε διάφορες κατευθύνσεις, οι δεύτερες το συνέλεγαν για τις μέρες της ξηρασίας, όταν δεν επαρκούσε το νερό των qanat και των ποταμών. Οι δεξαμενές ήταν πάντα γεμάτες, διότι το νερό προερχόταν από περιοχές υψηλότερες από τους κήπους και τις άλλες καλλιέργειες.

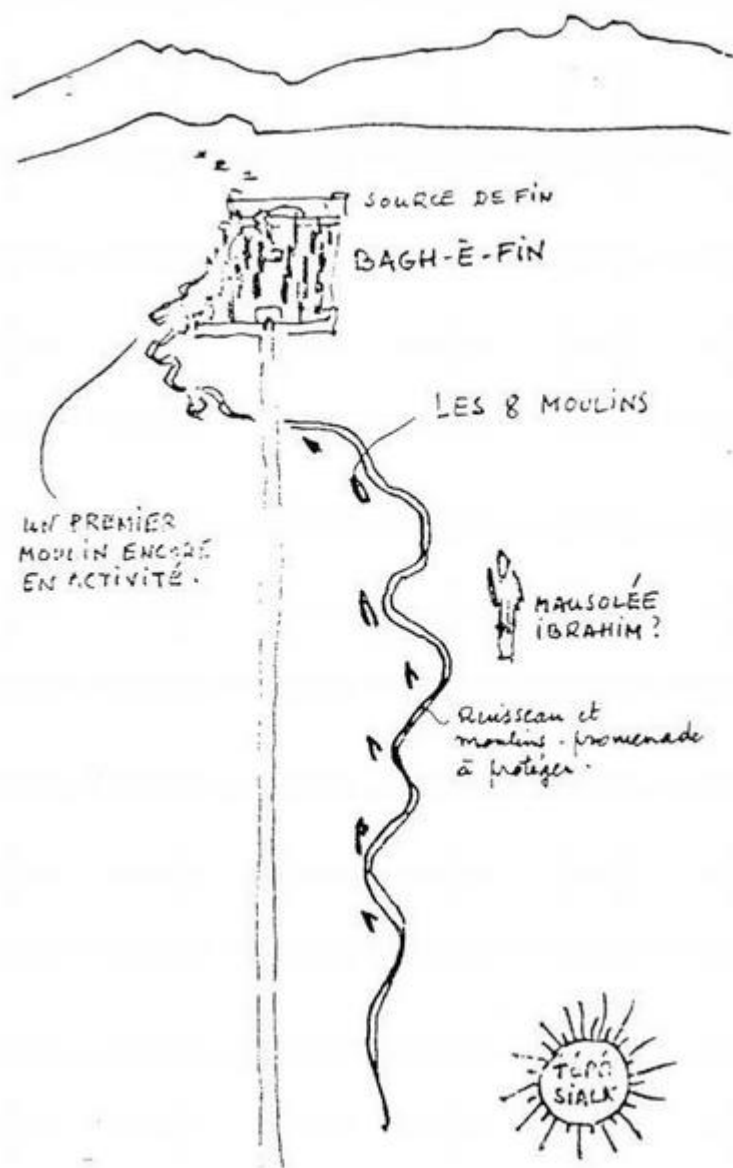
Μια άλλη διατύπωση ήταν το πυκνό δίκτυο από διαπλεγμένα κανάλια που σχημάτιζαν τετράγωνα και παραλληλόγραμμα και με θαυμαστό τρόπο ξεκινούσαν από το κύριο κανάλι, έχοντας μικρότερη κλίση από αυτό, ούτως ώστε το νερό να ρέει με μικρότερη ταχύτητα. Με αυτόν τον τρόπο έλεγχαν τη ροή του νερού. Μέσα στους κήπους φαίνεται ότι υπήρχαν, σε κάθε τετράγωνο, μικρές πόρτες οι οποίες άφηναν το νερό να κατακλύσει όλο το τετράγωνο, και τις οποίες άνοιγαν και έκλειναν οι κηπουροί, ανάλογα με την ποσότητα του νερού που ήθελαν να διοχετεύσουν στο συγκεκριμένο τετράγωνο. Επομένως η άρδευση στην Περσία είχε φτάσει σε ένα εξαιρετικά υψηλό επίπεδο. Εξάλλου αυτό επιβεβαιώνεται από την ύπαρξη πολλών και ανθηρών κήπων.

Στη Περσία, όπου είναι μια χώρα που το νερό είναι πολύτιμο, η άρδευση με τεχνητούς όρους, ήταν πολύ σημαντική, και αυτό το καταλαβαίνουμε από τον θεσμό του mirad, του υπεύθυνου αξιωματούχου, ο οποίος διέθετε το νερό στους δικαιούχους. Αυτός ο θεσμός διατηρείται μέχρι σήμερα.

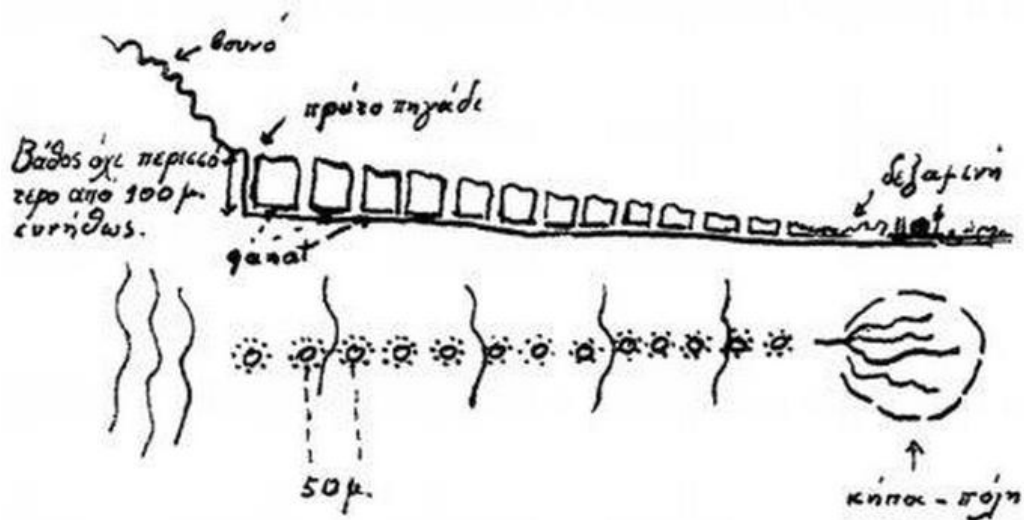
Μπορούμε να συμπεράνουμε λοιπόν ότι, ο κήπος σαν ιδέα ξεκίνησε σε περιοχές με πολύ νερό και ειδικότερα στην περιοχή της Μεσοποταμίας, όταν άρχισε η δημιουργία αρδευτικού συστήματος που σχετίζεται με κανάλια και βοηθούσε στον σχηματισμό διασταυρούμενων καναλιών. Το δε σχήμα chaharbagh ήταν διαδεδομένο στην περιοχή της κεντρικής Ασίας. Η περσική παρουσία στη Μεσοποταμία και φυσικά στην υπόλοιπη κεντρική Ασία ήταν συνεχής από την εποχή των Αχαιμενιδών, και πρωτύτερα, μέχρι την

σύγχρονη εποχή, οπότε δικαίως μπορεί κανείς να αποδώσει στους Πέρσες την ιδέα του κήπου- παραδείσου και ειδικότερα του chaharbagh.

Όσον αφορά τα αρδευτικά συστήματα τα οποία σχετίζονται με τα κανάλια, τις δεξαμενές, τις ορεινές πηγές και τα qanat, σύμφωνα με αρχαιολογικά ευρήματα και απόψεις μελετητών, δημιουργήθηκαν για πρώτη φορά στην Περσία.

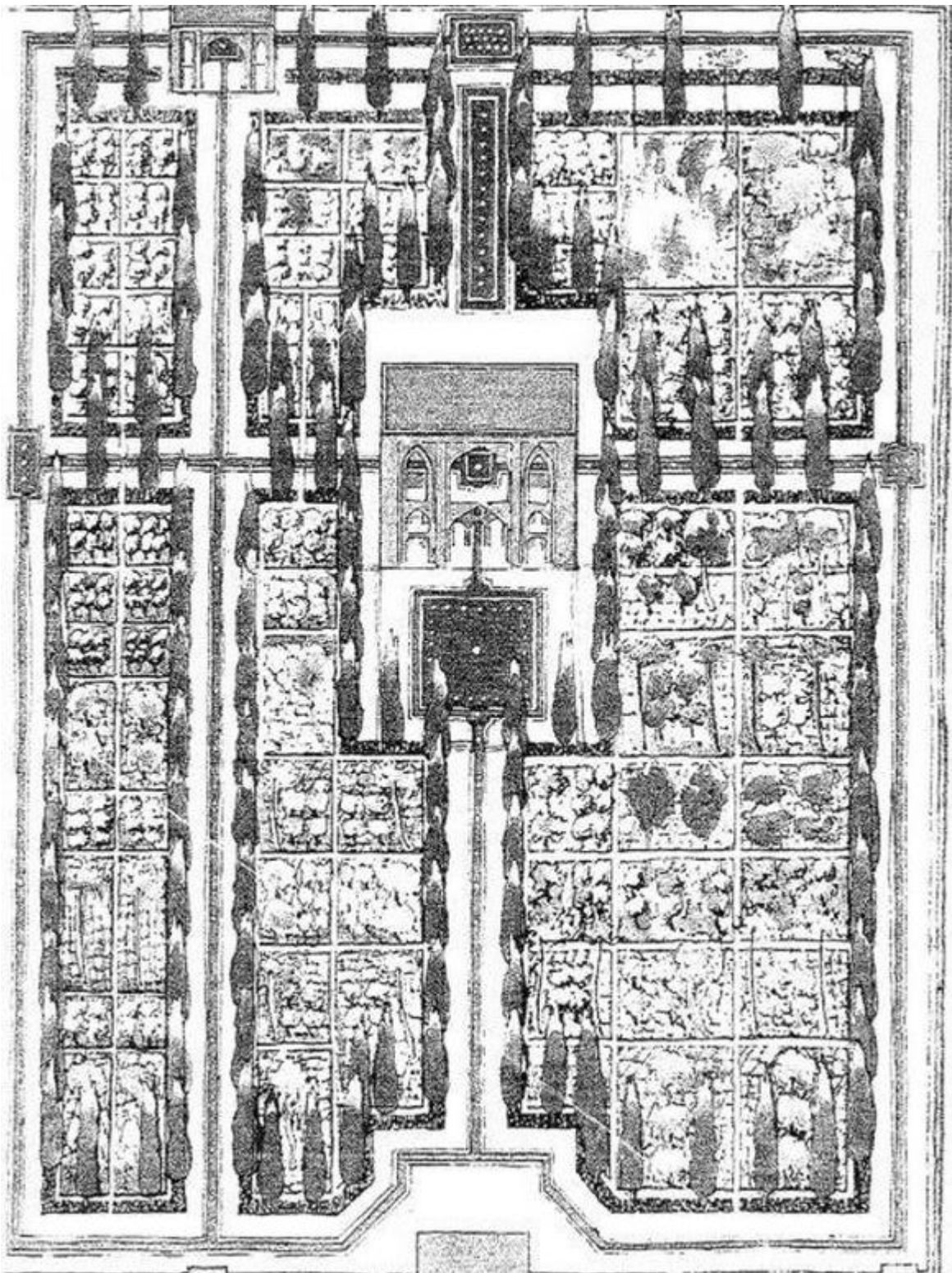
Εικόνα 23: Ο κήπος Fin σε σχέση με τον λόφο Σιάλκ και η ροή του νερού έξω από τον κήπο.

Εικόνα 24: Υπόγειος αγωγός που μεταφέρει το νερό από το βουνό στις κατοικιμένες περιοχές. Υπάρχουν πηγάδια ανά τακτές αποστάσεις σε όλη τη διαδρομή. Το πρώτο πηγάδι είναι το πηγάδι μητέρα.

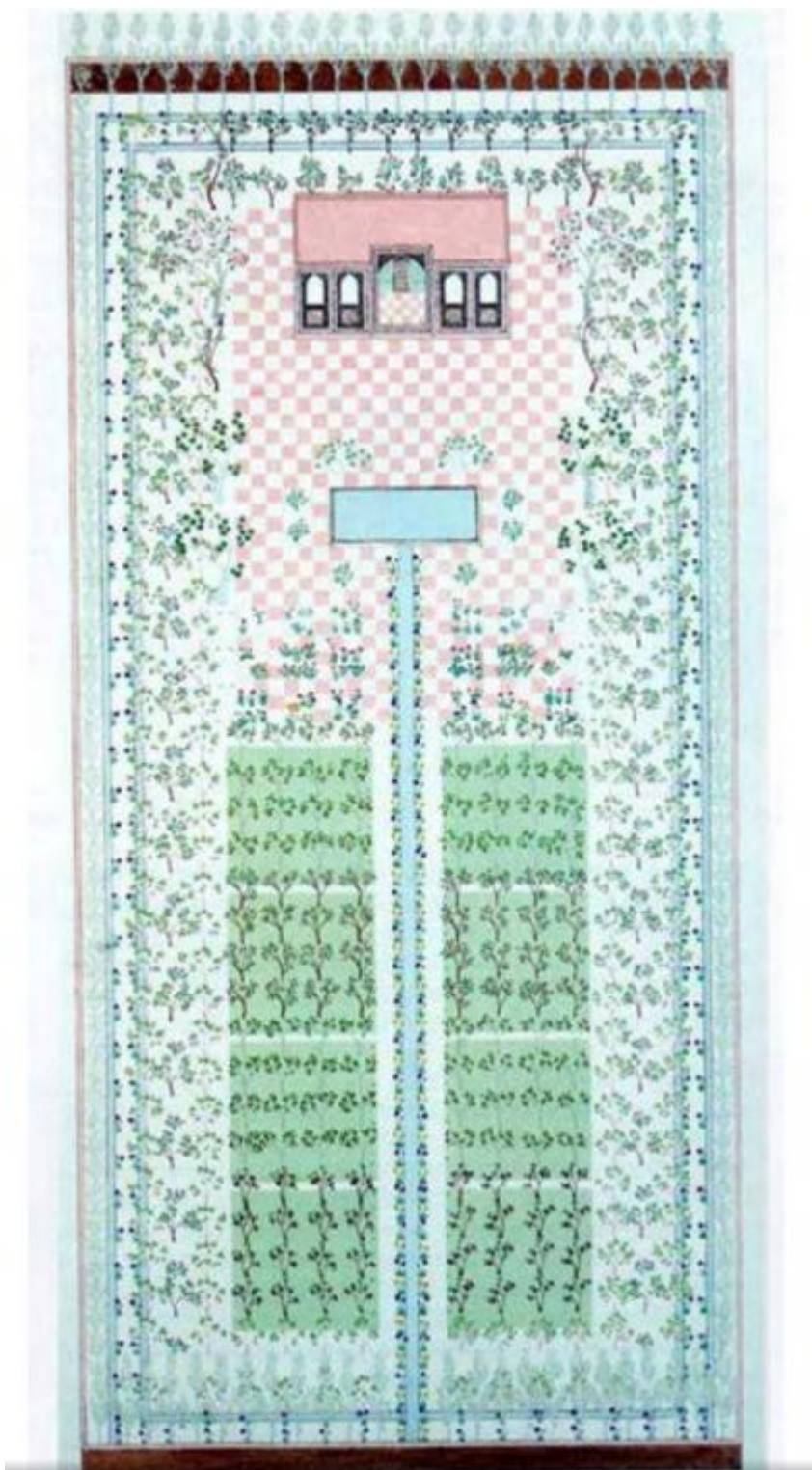
Εικόνα 25: Αρδευτικό κανάλι στην περιφέρεια του κήπου.

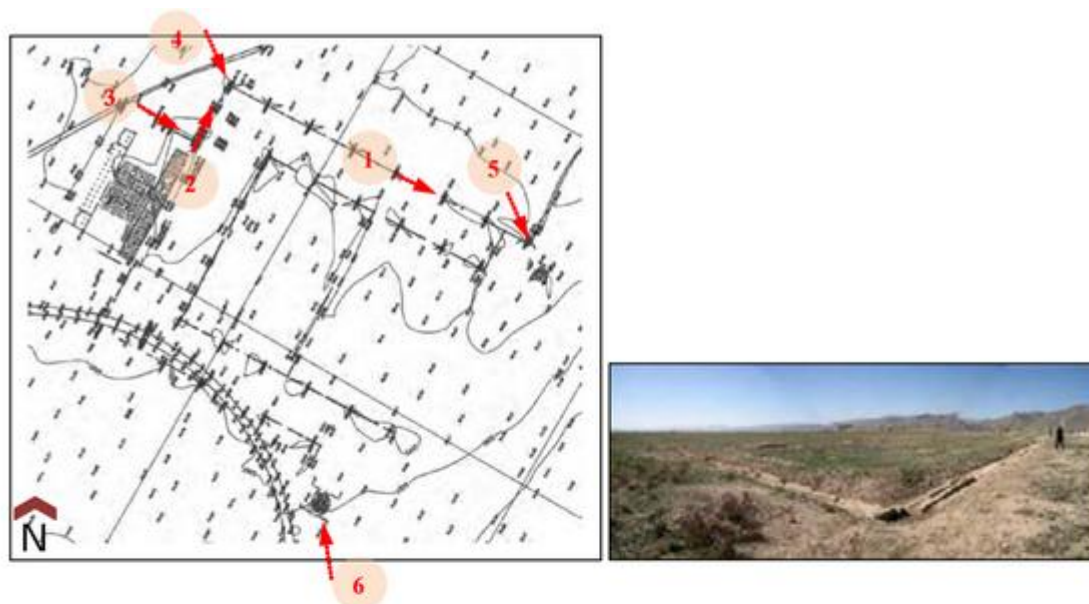
Εικόνα 26: Το σχέδιο του Fin στο Κασάν. Ο αρχιτέκτονας του κήπου παίζει με το νερό, βάζοντας το να τρέχει υπόγεια μέσα στο κτίριο, σε κανάλια και δεξαμενές.

Εικόνα 27: Εναέρια άποψη ενός qanat το οποίο διασχίζει υπόγειως τα εδάφη κοντά στην περιοχή Yazd.

Εικόνα 28: Γραφική αναπαράσταση ενός κήπου, τύπου *chaharbagh* σύμφωνα με τον *Heravi* .

Εικόνα 29: Πηγές νερού και κίосκι.

1.3. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

Όπως προαναφέρθηκε, το αρδευτικό σύστημα στην Περσία ευνοεί ένα συγκεκριμένο είδος κήπου, όπου τα ευθύγραμμα κανάλια διασταυρώνονται και σχηματίζουν μικρότερους κήπους. Γνωρίζουμε επίσης ότι ο Περσικός κήπος βασίζεται σε δύο τεμνόμενους άξονες. Αυτοί οι δύο άξονες χωρίζουν τον κήπο στα τέσσερα και αποτελούν πανάρχαιο σύμβολο του χωρισμού του κόσμου στα τέσσερα.

Από αρχαιοτάτων χρόνων, αποδόθηκε στον αριθμό 4 ιερή διάσταση. Ως συμβολικό στοιχείο παρατηρείται κατά την αρχαιότητα στο Ισλάμ στην Κάαμπα⁵, στο Ζωροαστρισμό στα ζιγκουράτ, στο ναό της φωτιάς καθώς και σε άλλες εφαρμογές όπως οι κήποι Chaharbagh. Η ιερή συμβολική διάσταση των κήπων Chaharbagh αποδίδεται σε πρακτικό επίπεδο στο σχεδιασμό τους.

Το σταυροειδές σχήμα, όπως και πολλά άλλα γεωμετρικά σύμβολα αποτέλεσαν κατά την αρχαιότητα θρησκευτικά σύμβολα. Με δεδομένο ότι η θρησκευτική εξουσία είναι ανώτερη της κοσμικής και της προσδίδει νομιμότητα (όπως αναφέρουν και ο A.U.Pope και ο καθηγητής S.H.Nasr), δεν είναι παράξενο ότι τα αρχαία παλάτια με τους κήπους τους, ήταν σύμβολα που επιβεβαίωναν τη νομιμότητα της εξουσίας. Οι κήποι Chaharbagh, υπακούουν στη λογική αυτών των συμβόλων. Το σχέδιο των κήπων Chaharbagh έχει λοιπόν κατεξοχήν θρησκευτική και συμβολική διάσταση και δεν προκύπτει απλά από το αρδευτικό σύστημα των διασταυρούμενων καναλιών.

⁵ Οικοδόμημα που βρίσκεται μέσα στο τζαμί Μασγίντ αλ-Χαράμ στη Μέκκα. Αποτελεί τον ιερότερο τόπο του Ισλάμ στα [Αραβικά](#) "αλ Κάμπα", σημαίνει "ο κύβος").

ΜΕΡΟΣ 2^ο: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΝΕΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΗΠΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

Οι ιστορικοί κήποι που έχουν επιλεγθεί για την περιγραφή τους είναι οι ακόλουθοι:

- ❖ 1) Ιστορικός κήπος της πόλης Πασαργάδες-Pasargadae
- ❖ 2) Bahramibagh-e Eram- Σιράζ
- ❖ 3) Bagh-e chehel sotun- Ισφαχάν
- ❖ 4) Bagh-e fin - kashan
- ❖ 5) Bagh-e Abas Abad Behshahr
- ❖ 6) Bagh-e Shahzadeh- Κερμάν
- ❖ 7) Bagh-e Dowlat abad- Γιαντζ
- ❖ 8) Bagh-e pahlavanpur
- ❖ 9) Bagh-e Akbariyeh- Μπιρτζάντ

Fig.1-4. *Ancient Garden of Pasargadae*

Fig.1-5. *Bagh-e Eram*

Fig.1-6. *Bagh-e Chehel Sotun*

Fig.1-7. *Bagh-e Fin*

Fig.1-8. *Bagh-e Abbas Abad*

Fig.1-9. *Bagh-e Shahzadeh*

Fig.1-10. *Bagh-e Dolat Abad*

Fig.1-11. *Bagh-e Fakhraanpur*

Fig.1-12. *Bagh-e Akbariyeh*

Εικόνα 30: Οι εννέα ιστορικοί κήποι.

1) Ιστορικός κήπος -Πόλη των Πασαργάδων⁶

2.1.1. Εισαγωγή

Η ίδρυση της πόλης των Πασαργάδων της πρώτης πρωτεύουσας της Περσικής αυτοκρατορίας, θεωρείται ως το πιο σημαντικό στοιχείο για τη γέννηση και την ταχεία ανάπτυξη μιας νέας παγκόσμιας δύναμης κατά την αρχαιότητα. Το ανάκτορο και ο κήπος του συγκροτήματος στη πόλη των Πασαργάδων ήταν δείγμα της επιθυμίας του Κύρου να ανακοινώσει περίτρανα την ίδρυση του Μεγάλου Βασιλείου του. Επιπλέον, αποτελούσε χαρακτηριστικό δείγμα της Περσικής τέχνης της δυναστείας των Αχαιμενιδών, ενώ ταυτόχρονα ενσωμάτωνε διάφορα αρχιτεκτονικά στοιχεία άλλων αρχαίων πολιτισμών.

Ιδιαίτερη σημασία για το ανάκτορο στη πόλη των Πασαργάδων είχε ο βασιλικός κήπος (Bagh-e Shahi), ο οποίος αποτελεί εξαιρετικό δείγμα Περσικής κηποτεχνίας. Μεταξύ των χαρακτηριστικών που κάνουν τον κήπο ιδιαίτερα ενδιαφέρον για την αρχιτεκτονική τοπίου είναι: η ενσωμάτωση των τεσσάρων ιερών χαρακτηριστικών της θρησκείας του Ζωροάστρη (νερό, αέρας, γη, φωτιά) και η εννοιολογική χρήση τους στη γεωμετρία και το σχεδιασμό του κήπου, με τα περίπτερα και τα πέτρινα κανάλια, η βέλτιστη χρήση του νερού, η κατανομή του μέσα στον κήπο και ο συνδυασμός των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών και δομών με στοιχεία της φύσης.

Ο αρχαίος κήπος στη πόλη των Πασαργάδων καθώς και το ανακτορικό συγκρότημα, αποτελούν ένα αριστούργημα της δημιουργικότητας και της καλλιτεχνικής πρωτοτυπίας των Περσών καλλιτεχνών, οι οποίοι εκμεταλλεύτηκαν τις προοδευτικές καλλιτεχνικές τάσεις άλλων πολιτισμών και τις ενσωμάτωσαν στην αρχιτεκτονική τοπίου, παρουσιάζοντας τα πρώτα παραδείγματα κήπου Chaharbagh. Το Μοντέλο Chaharbagh (τέσσερις κήποι) θα υιοθετηθεί επανειλημμένα αργότερα στην αρχιτεκτονική της δυναστείας των Σαφαβιδών και των Ινδών Μογγόλλων.

Η ονομασία της πόλης προέρχεται από τη μεταγραφή στα ελληνικά του αρχαίου περσικού τοπωνυμίου Râthragâda. Οι Πασαργάδες ή πεδιάδα Morghab είναι μια μεγάλη πεδιάδα, που βρίσκεται ΒΔ της επαρχίας Fars, στους πρόποδες των λόφων και

⁶Αρχαίος Κήπος στις Πασαργάδες

βουνών της οροσειράς Zagros και σε υψόμετρο περίπου 1200 μ.. Καλύπτει μια έκταση περίπου 15 x 12 τ.χλμ. Αρδεύεται από τον ποταμό Polvar που πηγάζει 30 χλμ. ΒΔ από τη πόλη των Πασαργάδων. Ο ποταμός διασχίζει την πεδιάδα και εκβάλλει στη λίμνη Bakhtegan κοντά στη Neyri.

Ενώ οι βορειότερες πλευρές είναι άνυδρες και άδενδρες η πεδιάδα είναι πράσινη και εύφορη και με διαφορετικό κλίμα, αφού είναι κατάφυτη από *κέδρους* και *ιπιές* που αποδεικνύουν την αφθονία των υδάτινων πόρων. Σύμφωνα με τις αρχαιολογικές έρευνες, τα όρια της πολιτιστικής περιοχής στη πόλη των Πασαργάδων είναι δύσκολο να καθοριστούν, καθώς τα ιστορικά μνημεία είναι διάσπαρτα στην ευρύτερη περιοχή. Για παράδειγμα, στην περιοχή του Khorrambeed, έχουν εντοπιστεί 6 φράγματα της εποχής των Αχαιμενιδών τα οποία, παρείχαν νερό στη πόλη των Πασαργάδων κατά την ελεγχόμενη εποχιακή περίοδο της άρδευσης.

Οι Πασαργάδες έχουν καταγραφεί στον κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO ήδη από το 2004, με βάση τα πολιτιστικά κριτήρια (I), (II), (III) και (IV):

Κριτήριο (I): Η πόλη των Πασαργάδων είναι η πρώτη εξαιρετική έκφραση της βασιλικής αρχιτεκτονικής των Αχαιμενιδών.

Κριτήριο (II): Η δυναστική πρωτεύουσα της Πασαργάδες χτίστηκε από τον Κύρο τον Μέγα, με συνεισφορά από διάφορους λαούς της αυτοκρατορίας που δημιουργήθηκε από τον ίδιο. Έγινε βασική φάση στην εξέλιξη της κλασικής περσικής τέχνης και της αρχιτεκτονικής.

Κριτήριο (III): Ο αρχαιολογικός χώρος στη πόλη των Πασαργάδων (παλάτια, κήποι, και τάφος του ιδρυτή της δυναστείας, Κύρος του Μέγα), αποτελεί μια εξαιρετική μαρτυρία για τον πολιτισμό Αχαιμενιδών στην Περσία.

Κριτήριο (IV): Ο τύπος "**Τέσσερις Κήποι**" των βασιλικών ανακτόρων έγινε ένα πρότυπο για τη δυτική Ασία λόγω της αρχιτεκτονικής και του σχεδιασμού του.

Το συγκρότημα Bagh-e Shahi (Βασιλικός Κήπος) στη πόλη των Πασαργάδων περιλαμβάνει τα ανάκτορα και περίπτερα, καθώς και τα πέτρινα και χωμάτινα αρδευτικά κανάλια από τα οποία δεν διακρίνονται πολλά ίχνη. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το σύνολο θεωρείται ως ένα εξαιρετικό δείγμα συνδυασμού αρχιτεκτονικών στοιχείων με τη

φύση. Επιπλέον, χρησιμεύει ως πρότυπο για μεταγενέστερες περιόδους σχετικά με: το ρόλο της κυκλοφορίας του νερού, το τρόπο της διαίρεσης του στον κήπο και γύρω από τα παλάτια και το γεωμετρικό σχήμα που χρησιμοποιείται στην αρχιτεκτονική δομή και το ύφος του κήπου.

Η συνολική έκταση του κήπου είναι οκτώ εκτάρια στα οποία υπήρχαν:

- Το ιδιωτικό Ανάκτορο με τα υδατορεύματα.
- Το Ανάκτορο του κοινού.
- Το περίπτερο Α στα ανατολικά του κήπου και το περίπτερο Β στη δυτική του πλευρά.
- Η γέφυρα με το όνομα Shahi (βασιλική).
- Το σπίτι της πύλης, η οποία είχε ανάγλυφο έναν Φτερωτό Άνθρωπο στη σωζόμενη παραστάδα της.

Πρόκειται για τα ερείπια της πύλης του ανακτόρου, που βρισκόταν στο πιο απομακρυσμένο σημείο του συγκροτήματος, σε απόσταση περίπου 200 μ. ΝΑ από το παλάτι του κοινού. Είναι διάσημη για τη φτερωτή μορφή που βρίσκεται σκαλισμένη στην πέτρινη παραστάδα της πύλης και αποτελεί την πληρέστερη εικόνα του είδους του που έχει απομείνει στις Πασαργάδες.

Το παλάτι είχε ένα ορθογώνιο σχήμα - σχέδιο με μήκος και πλάτος του 28,50 x 25,50 μ. και την κυρίως αίθουσα αποτελούσαν δύο σειρές των τετράδυμων υψηλών κιόνων. Από τις εισόδους, οι ΒΑ και ΒΔ ήταν οι κύριες πύλες και οι δύο άλλες οι δευτερεύουσες πλαϊνές πύλες. Οι κύριες πύλες ύψος περίπου 9 μ., πλάτος 3,20 μ., και πάχος 4,50 μ..

Το σπίτι της πύλης του παλατιού αποτελούσε μια θαυμάσια αίθουσα 542 μ² στρωμένη με καλοδουλεμένους ογκόλιθους από λευκό μάρμαρο, οι οποίοι αφαιρέθηκαν αργότερα. Τα βάθρα ήταν διπλοί κύβοι ύψους 1,60 μ., και βάση με έκταση 2x2 μ². Ήταν κατασκευασμένα από μαύρες πέτρες και είχαν βάσεις επενδυμένες από απλές μαύρες πέτρες καλά λειασμένες. Επάνω στα βάθρα βρίσκονταν απλοί κυλινδρικοί κίονες.

Το εσωτερικό ύψος της αίθουσας ήταν 16 μ. με κιονόκρανα δικέφαλων ταύρων να αντικρίζουν την κύρια είσοδο. Οι τοίχοι της αίθουσας είχαν πάχος περίπου 70 εκ. και ήταν κατασκευασμένοι από λευκή πέτρα στην εσωτερική πλευρά της τοιχοποιίας και με πολλούς βαθμιδωτούς ημιπεσσούς στο εξωτερικό. Το δάπεδο ήταν στρωμένο με λεία μαύρη πέτρα. Η Πύλη στον όροφο καλύπτονταν από μαύρη πέτρα με πεσσούς από πέτρα που έμοιαζε με μάρμαρο. Είναι πιθανόν η Πύλη των Εθνών στην Περσέπολη να είχε επίσης χαρακτηριστικά από σφίγγες και φτερωτούς ταύρους.

Οι πεσσοί και το δάπεδο των κατά μήκος πλευρικών θυρών αποτελούνταν από λευκές πέτρες. Κάθε πύλη είχε πλάτος 1.80 μ. και πάχος 1.55 μ. Σε κάθε έναν από τους τέσσερις πεσσούς της διπλής πύλης, υπήρχε η απεικόνιση ενός μυθικού ή πραγματικού πλάσματος καθώς και η επιγραφή "Είμαι ο Κύρος - ο Βασιλιάς των Αχαιμενιδών" σε 3 γλώσσες (Αρχαία Περσικά, Elamit και Βαβυλωνιακά) σε σφηνοειδή γραφή. Από τα ανάγλυφα των θυρωμάτων σώζεται μόνο η μορφή του φτερωτού άνδρα στα ΒΔ του συγκροτήματος.

Η πύλη στη πόλη των Πασαργάδων αποδίδεται στον Κύρο Α', ωστόσο παρατηρούνται ισχυρές επιρροές φοινικικής τέχνης στο ανάγλυφο της φτερωτής μορφής καθώς και επιδράσεις Ιωνικής και Λυδικής τέχνης. Τα στοιχεία αυτά συγκλίνουν στη χρονολόγηση του γλυπτού σε προγενέστερη ημερομηνία δηλαδή γύρω στο 540-530 π.Χ.. Η τρίγλωσση επιγραφή καταγράφηκε αρχικά το 1811 από τους James Morier και Sir William Ouseley. Το 1818 αποτυπώθηκε με λεπτομέρεια από τον Sir Robert Ker Porter, ενώ ένα ακόμα σκίτσο του ανάγλυφου έγινε το 1840 από τους C.F.M. Texier και P. Coste. Ο τελευταίος επισκέπτης που είδε τη σφηνοειδή επιγραφή στην αρχική της θέση ήταν ο John Ussher, ο οποίος επισκέφθηκε τις Πασαργάδες αρχές του 1861. Όταν όμως ο φωτογράφος F. Stolz πήγε στη πόλη των Πασαργάδων το 1874, ολόκληρο το άνω τμήμα του ανάγλυφου είχε ήδη αφαιρεθεί.

Το ανάγλυφο δείχνει την πλήρη προτομή ενός άνδρα με πυκνή γενειάδα και τέσσερα φτερά, ο οποίος είναι στραμμένος προς το κέντρο του κτιρίου. Ο τύπος της μορφής προσομοιάζει με ανάλογες της ασσυριακής τέχνης όπως η μαγική φτερωτή θεότητα Sargin στο δεύτερο παλάτι στο Χορσαμπάντ. Ο άνδρας φορά μανδύα με κρόσσια τεχνοτροπίας Elamit, ο οποίος περνά πάνω από το δεξί του χέρι. Οι άκρες του υφάσματος κοσμούνται με ροζέτες. Ο άνδρας φορά ένα στέμμα προσκολλημένο σε αυλακωτό καπέλο σαν περικεφαλαία. Το στέμμα διακοσμείται με μεγάλα και κυματιστά κέρατα κριού

Αβησσυνίας. Μεταξύ των κεράτων υπάρχουν δύο κόμπρες τοποθετημένες πλάτη με πλάτη, που η κάθε μία τους φέρει μια μικρή σφαίρα στο κεφάλι τους, ως σύμβολο του Ήλιου. Το κύριο μέρος της κόμης περιλαμβάνει τρεις δέσμες άνθη καλαμιάς, το καθένα με μια σφαίρα στην κορυφή και περικλείεται από φτερά στρουθοκαμήλου. Τρία ηλιακά δαχτυλίδια με ομόκεντρους κύκλους παρατηρούνται επίσης στη βάση της δέσμης των λουλουδιών.

Ένα τέτοιο στέμμα είναι ουσιαστικά αιγυπτιακό και είναι τύπου Atef όπως αυτά που έφερε ο Αιγύπτιος θεός Όσιρις. Τα στέμματα αυτού του τύπου ήταν κωνικά και κοσμούσαν με δύο φτερά στρουθοκαμήλου. Στην αιγυπτιακή μυθολογία, "το σύμβολο της πολεμικής κραυγής" ονομάζονταν "Hemhemet", και απεικονίζονταν ως ένα στέμμα που αποτελούνταν από τρία στέμματα Atef, τοποθετημένα πάνω από δύο κέρατα κριού. Στις Πασαργάδες, τα δύο φίδια συμβόλιζαν το σύμβολο της, το λαμπερό μάτι του "Roa" (θεό του ήλιου που λάμπει), κατ' αντιστοιχία με την αιγυπτιακή μυθολογία. Επιπλέον, αποτελούσαν έμβλημα της βασιλικής οικογένειας.

Πολλοί πιστεύουν ότι το ανάγλυφο απεικονίζει τον Κύρο ή ότι αποτελεί σύμβολο των φαραώ ("Faroohar"), ωστόσο η καλύτερη ερμηνεία που έχει παρουσιαστεί ανήκει στη Ινδή λόγιο, Molana Abolkalam-e Azad, η οποία ισχυρίστηκε το 1950, ότι στο ανάγλυφο που απεικονίζεται ο "Dhu 'l-Qarnain" (Zolgharneyn) αναφέρεται στο Ιερό Κοράνι.

2.1.2. Παλάτι "S" ή το παλάτι του κοινού

Το παλάτι του κοινού βρίσκεται 1250 μ. ΒΑ του τάφου του Κύρου και αποτελείται από μια κεντρική αίθουσα και τέσσερις περιμετρικές στοές. Η αίθουσα του παλατιού ήταν ένα ορθογώνιο οικοδόμημα με μήκος 32,35 μ., πλάτος 22,14 μ. και ύψος 18 μ.. Η στέγη στηρίζονταν σε οκτώ κίονες (2 σειρές από 4 κίονες) κατασκευασμένους από μαύρη πέτρα και κιονόκρανα που απεικόνιζαν κεφαλές θηρίων, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τα πολλά θραύσματα που βρέθηκαν στο χώρο κατά τις ανασκαφές του Herzfeld. Ο Herzfeld φωτογράφησε τα θραύσματα, τα οποία κατά την άποψή του απεικονίζουν ένα υβρίδιο, ένα μοσχάρι, ένα λιοντάρι, ένα τέρας, ένα ταύρο και ένα άλογο, ωστόσο δεν υπάρχει ίχνος αυτών των θραυσμάτων σήμερα. Σε αυτό το παλάτι, χρησιμοποιήθηκαν δύο

είδη ασβεστόλιθου: Το βάθρο που ήταν κατασκευασμένο από μαύρο ασβεστόλιθο και οι κίονες από λευκό ασβεστόλιθο που έμοιαζε με μάρμαρο.

Το δάπεδο της αίθουσας είχε δύο στρώματα επένδυσης: το κατώτερο στρώμα ήταν από λευκό μάρμαρο πάχους 48 εκ. και το ανώτερο στρώμα ήταν κατασκευασμένο από καλάγιασμένους ογκόλιθους, από λευκό μάρμαρο πάχους 44-50 εκ. Στη μέση του κάθε ενός από τους τέσσερις τοίχους, υπήρχε μια πόρτα από μαύρη πέτρα με πλάτος 206 εκ. και βάθος 162 εκ., οι οποίες συνέδεαν την αίθουσα με τις παρακείμενες στοές. Οι πόρτες αυτές ήταν διακοσμημένες με ανάγλυφα από τα οποία διατηρούνται αυτά της ΝΑ, ΝΔ και ΒΔ πλευράς.

Στη ΝΑ πύλη απεικονίζεται ένας ξυπόλητος άνδρας που φορά μια κοντή φούστα και ένα μανδύα στολισμένο με λέπια ψαριού. Προχωρά εμπρός από μια άλλη μορφή με πόδια σαν οπλές ταύρου και λεπτή ουρά διακοσμημένη με άνθη. Οι μορφές μεταφέρουν ένα ξύλινο ραβδί πίσω από το οποίο διακρίνεται ένα λάβαρο. Οι δύο μορφές έχουν κατεύθυνση προς την κύρια αίθουσα.

Στη ΒΔ πύλη ένας ξυπόλητος άνδρας περπατάει μπροστά από ένα τέρας με πόδια αετού, γαμπά νύχια και έναν πολύ κομψό μανδύα.

Στη ΝΔ πύλη σώζονται ελάχιστα δείγματα τριών ανδρών χωρίς υποδήματα, οι οποίοι φορούν μακρύς χιτώνες και σύρουν ένα θηρίο.

Σύμφωνα τους ερευνητές, το παλάτι αυτό ήταν ο τόπος όπου ο Κύρος και οι διάδοχοί του συναντιόνταν με τους τοπικούς αξιωματούχους και συζητούσαν τις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους.

2.1.3. Η Βασιλική (Shahi) γέφυρα στον κήπο

Κατά το έτος 1342 ανακαλύφθηκε μία πέτρινη γέφυρα, 150 μ. δυτικά της "Πύλης Σπίτι", που όπως φαίνεται χτίστηκε πάνω από ένα παραπόταμο του ποταμού Polvar.

Η δομή αποτελείται από μια τετράγωνη αίθουσα με δύο αντίθετα πλευρικά τοιχώματα από ασβεστόλιθο και με πέντε σειρές των τριών πέτρινων κολώνων μεταξύ τους. Η αρχική κατασκευή είχε πλάτος περίπου 16μ. και μήκος περίπου 16 μ.. Το αρχικό ύψος της κάθε στήλης, όπως εκτιμάται από Stronach, ήταν λίγο περισσότερο από 2 μ.. Ο Stronach δεν προτείνει καμία συγκεκριμένη ημερομηνία για τη γέφυρα, αλλά αναφέρει, δεδομένου ότι δεν είναι χτισμένη ακριβώς στον άξονα της "Πύλης R", η γέφυρα πρέπει να κατασκευάστηκε στα τέλη της δυναστείας των Αχαιμενιδών ή ακόμα και μετά από αυτήν.

2.1.4. Παλάτι "P" ή το αστικό μέγαρο

Είναι γνωστό και ως «ιδιωτικό παλάτι" ή "αστικό μέγαρο" του Κύρου του Μεγάλου, από τον Herzfeld, και έχει κινήσει το ενδιαφέρον περιηγητών και αρχαιολόγων ανασκαφών, στη πόλη των Πασαργάδων. Το παλάτι "P" αρχικά ανασκάφηκε από τον E. Herzfeld το 1928, ο οποίος όμως δεν κατάφερε να δώσει ένα ακριβές σχέδιο της κάτοψης. Το 1950, ο A.Sami ανάσκαψε το σύνολο του οικοδομήματος και κατέγραψε τα κύρια χαρακτηριστικά της λιθοδομής. Τέλος, ο D.Stronach επανεξέτασε το ανάκτορο "P" το 1960 και έδωσε ακριβείς πληροφορίες για την κατάσταση του μνημείου, όπως ήταν τον Νοέμβριο του 1963.

Το ανάκτορο αποτελείται από τρία κύρια μέρη: μια κεντρική αίθουσα, που πλαισιώνεται εκατέρωθεν από δύο μεγάλες στοές σχηματίζοντας έτσι ένα "H". Το εσωτερικό της υπόστυλης αίθουσας που έχει διαστάσεις μήκος 31,10 μ. και πλάτος 22,10 μ.. Έχει 5 σειρές από 6 στήλες, σε απόσταση 2,35 μ. μεταξύ τους. Οι λίθινες βάσεις αποτελούνται από διπλό μπάζα και ο κορμός φέρει οριζόντιες πτυχώσεις. Το τύμπανο δεν διαφυλάσσεται πλήρως σήμερα στο παλάτι του "P".

Τα τύμπανα έχουν διάμετρο περίπου 69 εκ., και πιθανώς είχαν ύψος περίπου 10 μ.. Η νότιο-ανατολική στοά, που ονομάστηκε επίσης και "Στοά του θρόνου" από τον Stronach,

είναι ένα εντυπωσιακό οικοδόμημα με μήκος 72,52 μ. και πλάτος 9,35 μ.. Το δάπεδο είναι κατασκευασμένο από λευκό και μαύρο πέτρωμα. Δύο σειρές από είκοσι στήλες βρίσκονται σε σειρά, με ένα ζευγάρι παραστάδες, από τις οποίες μόνο μία διατηρείται έως σήμερα. Τα ίχνη των στηλών έχουν επί το πλείστον εξαφανιστεί σήμερα, και γνωρίζουμε τις θέσεις τους από τους στιλβωμένους πλίνθους στη θεμελίωση. Τα ίχνη στις βάσεις επιτρέπουν την ανακατασκευή τους με τους δίχρωμους λίθους της βάσης, η οποία είναι μικρότερη από ό,τι οι άλλες, αλλά είναι παρόμοια με τις βάσεις της κύριας αίθουσας. Επειδή δεν έχουν βρεθεί θραύσματα λίθων, ο Stronach υποθέτει ότι τα τύμπανα ήταν πιθανώς από ξύλο. Η ΒΔ στοά είναι μία μικρότερη, μη επιστρωμένη, και μικρότερων διαστάσεων αντίγραφο της ΝΑ στοάς. Έχει μήκος 44,85 μ. και πλάτος περίπου 9 μ.. Έχει δύο σειρές από δώδεκα βάσεις κίωνων, από τους οποίους σώζεται μία βάση με διπλό τετράγωνο βάθρο και με πτυχωτό κορμό. Τα τύμπανα ήταν αρχικά από ξύλο. Δύο μη επιστρωμένες αίθουσες πλαισιώνουν την ΒΔ στοά και έχουν παρόμοιες εσωτερικές διαστάσεις 9,65 x 7,15 μ.. Από τις αίθουσες αυτές διατηρούνται έως σήμερα μόνο τα λίθινα θεμέλια. Στο ΝΔ άκρο της ΝΑ στοάς, διασώζεται μία άθικτη παραστάδα που βρίσκεται 6,14 μ. πάνω από το επίπεδο του δαπέδου. Είναι το ένα από τα δύο, που κάποτε πλαισίωναν τη ΝΑ στοά του ανακτόρου. Αποτελείται από δύο επάλληλα τμήματα και στην εσωτερική του επιφάνεια υπάρχει η τρίγωνση επιγραφή, σφηνοειδής επιγραφή, μέσα σε ένα πλαίσιο 90 x 40 εκ. «Είμαι ο Κύρος, ο βασιλιάς, των Αχαιμενιδών».

Άλλα δείγματα σφηνοειδούς γραφής συναντάμε στη ΝΑ στοά του Παλατιού S και στη φτερωτή μορφή της πύλης R, η οποία έχει πλέον εξαφανιστεί. Τέσσερα ανάγλυφα που διατηρούνται σε κακή κατάσταση στις εσωτερικές πλευρές των πυλών και των στοών γύρω από την υπόστυλη αίθουσα, ανακαλύφθηκαν κατά τις ανασκαφές του Herzfeld το 1928, και συντηρήθηκαν μερικώς το 1950. Αναπαριστούν έναν βασιλιά και τον ακόλουθό του να φεύγουν από την αίθουσα. Από το ανώτερο τμήμα των ανάγλυφων, διασώζονται μόνο μερικά θραύσματα. Μία σύντομη τρίγωνση επιγραφή στον πτυχωτό μανδύαση αρχαία Περσικά, Elamit και Akkadian που σηματοδοτούσε κάποτε τη βασιλική φιγούρα με τις λέξεις "Κύρος, ο Μέγας Βασιλιάς, ένας Αχαιμενίδης".

Επιπλέον, από έναν αριθμό χαραγμένο στα θραύσματα που βρέθηκαν στο Παλάτι "P", μπορεί να θεωρηθεί ότι μια τρίγωνση επιγραφή υπήρχε κάποτε στο πάνω μέρος του κάθε στύλου πάνω από την εικόνα του βασιλιά.

Σύμφωνα με το Stronach, η κατασκευή του παλατιού "P" φαίνεται να ξεκινάει τα τελευταία χρόνια της βασιλείας του Κύρου, μεταξύ 535 και 530 π.Χ.. Οι διάφορες συγκρίσεις δείχνουν, ότι ενώ πολλά από τα χαρακτηριστικά του γενικού σχεδίου είχαν ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό του Παλατιού "S", ωστόσο στο σχεδιασμό "P" εντοπίζονται ορισμένα παλαιότερα ιρανικά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, τα οποία δεν χρησιμοποιήθηκαν σε άλλα μνημεία στις Πασαργάδες. Για παράδειγμα, οι επιμήκεις δοκοί, γνωστές από τους Urartian ως χώροι, οι γωνιακές παραστάδες, όπως στο Terpeh Nush-e Ian στο Zagros, και η περίστυλη αίθουσα με τους 30 κίονες που φαίνεται να προέρχεται από το μεσαίο συγκρότημα του Godin Terpeh στην πεδιάδα Kangavar.

2.1.5. Ο βασιλικός κήπος

Σύμφωνα με τους ιστορικούς, ο τάφος του Κύρου και τα παλάτια κατασκευάστηκαν μέσα σε ένα μεγάλο κήπο που βρίσκεται σε μια καταπράσινη πεδιάδα, η οποία αρδεύεται από πολλά υδατορεύματα που ξεκινούν από τον ποταμό Polvar. Αυτή η υπέροχη, καταπράσινη περιοχή ονομαζόταν Πασαργάδες ή Βασιλικός Κήπος και θεωρείται ως ένα από τα παλαιότερα μνημεία περσικών κήπων. Μόνο ένα μέρος των υδατορευμάτων και του συστήματος αποχέτευσης διατηρούνται ακόμα.

Ο Stronach λέει για τον Αρχαίο Κήπο στη πόλη των Πασαργάδων:

"... Κατά τη διάρκεια της ίδρυσης ενός μνημείου, που παρουσίαζε τη δύναμη των Αχαιμενιδών, ο Κύρος φιλόδοξα περιέλαβε στα κατασκευαστικά σχέδια του, την κατασκευή του κήπου. Οι Βαβυλωνιακοί ή Ασσυριακοί βασιλικοί κήποι πάντα αποτελούσαν ξεχωριστό ή συμπληρωματικό τμήμα του παλατιού, αλλά στο παλάτι του Κύρου με τις επιμήκεις στοές και τον περιβάλλοντα χώρο τους, ως ενιαίο σχέδιο, ο κήπος κατά μία έννοια γίνεται και ο ίδιος βασιλική κατοικία ... "

Ο M.K.Pirnia, αναφέρει τα παρακάτω στην περιγραφή του αρχαίου Κήπου στις Πασαργάδες και την αρχιτεκτονική τους:

"... Μέσα στα όρια του νέου έργου του Κύρου, υπάρχει μια σειρά από πέτρινα υδατορεύματα που δείχνουν όχι μόνο ένα συμβατικό κήπο, αλλά ταυτόχρονα συμβάλλουν

στην ενσωμάτωση των διαφορετικών τμημάτων του παλατιού σε μία ενιαία μονάδα. Έχουν κατασκευαστεί με την καλύτερη τεχνική του στυλ των Αχαιμενιδών, για να αντέξουν στο χρόνο. Είναι κατασκευασμένα από λαξευτούς ασβεστόλιθους, που συνδέονται μεταξύ τους με ειδικές προσαρμογές και η αισθητική τους είναι τέτοια, που να ταιριάζει με την αρχιτεκτονική των γύρω παλατιών. Το νερό που απαιτούνταν για την άρδευση ήταν εύκολα διαθέσιμο. Μεταξύ των τοπικών υδάτινων πόρων της περιοχής υπήρχε μια μόνιμη ροή, η οποία κάλυπτε την ανατολική πλευρά της Toll-e Takht και στη συνέχεια οδηγούνταν κατευθείαν στο μέσον του παλατιού. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, τα υδατορεύματα που ήταν κατασκευασμένα από γυαλιστερές λευκές πέτρες δεν είχαν μόνο διακοσμητική λειτουργία, αλλά χρησιμοποιούνταν επίσης για την άρδευση στο βασιλικό κήπο του Πασαργάδες, συμπληρώνοντας με νερό, τις μικρές τετράγωνες λεκάνες, οι οποίες εν συνεχεία γέμιζαν τις δεξαμενές νερού.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι, τα κτίρια στη πόλη των Πασαργάδων και στους κήπους παρέμειναν άθικτα για πολλές γενιές μετά το θάνατο του Κύρου, γεγονός που κατέστησε δυνατή τη μίμησή του καινοτόμου σχεδιασμού τους, όχι μόνο στο Fars, αλλά και σε άλλα μέρη της αυτοκρατορίας των Αχαιμενιδών. Φαίνεται ότι, οι κατακτήσεις του Κύρου άνοιξαν το δρόμο για δύο σταδιακές εξελίξεις στην αρχιτεκτονική των κήπων. Πρώτον, εκδήλωναν την επιθυμία του να διαχωρίσει τη πρωτεύουσα από τις άλλες πόλεις, με αποτέλεσμα να χτίσει τα παλάτια του μέσα σε κήπους, τα οποία κατ'εξάίρεση δεν είχαν καθόλου αμυντικές οχυρώσεις. Δεύτερον, κάνει σαφή την πρόθεσή του να χρησιμοποιήσει την πέτρα, με τον τρόπο που έμαθε μετά την κατάκτηση της Λυδίας και να ενθαρρύνει την κατασκευή υδατορευμάτων και μικρών λεκανών, από καλά λαξευμένες πέτρες.

Εκτός από τις παραπάνω πολιτικές επιλογές στον πολύπλοκο σχεδιασμό του κήπου, ο κύριος παράγοντας που συνέβαλε στην μακροπρόθεσμη διατήρηση του σχεδίου, ήταν η γενική ισορροπία και η επεξεργασία του σχεδίου στη πόλη των Πασαργάδων καθώς και η χρήση πολλών πειραματικών και εξωσυμβατικών κατευθύνσεων σχεδιασμού του κήπου. Το μοντέλο κήπου Chaharbagh, που εμφανίζεται στο δεύτερο μισό του έκτου αιώνα π.Χ. αποτελεί στη πόλη των Πασαργάδων μια από τις πλέον χρησιμοποιημένες καινοτομίες στον τομέα της μνημειακής αρχιτεκτονικής τοπίου.

Ο κήπος έχει μια συνολική έκταση περίπου 250 - 300 μ² και αποτελείται από δύο συμμετρικά ορθογώνια, με μια όμορφη θέα στο νερό που περιβάλλουν. Ανάμεσα σε αυτές

τις δύο ζώνες, υπήρχε ένας δρόμος πλάτους 26 μ. με ρυάκια νερού να διατρέχουν και από τις δύο πλευρές του. Εκτός από αυτούς τους δύο κήπους, τρεις ακόμα κήποι με παρόμοιες προδιαγραφές υπήρχαν ανάμεσα στο παλάτι των συνεδριάσεων, το παλάτι του κοινού και την πύλη-παλάτι. Επιπλέον, δύο περίπτερα με το ίδιο αρχιτεκτονικό στυλ, όπως το ανάκτορο, ήταν κατασκευασμένα κατά μήκος των διαδρομών. Το περίπτερο Α, με μέγεθος περίπου 10,45 x 7,90 ανατολικά του κήπου και το περίπτερο Β με μέγεθος περίπου 11,70 x 10,15 νότια του κήπου. Φαίνεται ότι τα οικοδομήματα αυτά περιβάλλονταν από στοές (όπως φαίνεται από τις βάσεις τους που ακόμα διακρίνονται) ήταν πολύ σημαντικά, διότι αποτελούσαν τα συνδετικά σημεία του κήπου, τα τρία παλάτια με τους φαρδύς δρόμους τους και με τα δέντρα τους φυτεμένα κατά μήκος. Αρκετά υδατορεύματα, λείψανα των οποίων διασώζονται ως σήμερα είχαν δημιουργηθεί για να αρδεύουν το κήπο από τον ποταμό Polvar.

Σήμερα διασώζεται μόνο μια γέφυρα από τον κλάδο, που ονομάζεται Royal Garden Bridge. Τα υδατορεύματα είχαν λευκά δάπεδα κατασκευασμένα και στέψεις από πέτρες μήκους 90 εκ. και πλάτους 30 εκ. πέτρα και στις δύο πλευρές του ρυακιού, και σχημάτιζαν ένα υδραγωγείο με πλάτος περίπου 25 εκ. και βάθος περίπου 12,5 εκ. Στις γωνίες του κήπου και σε απόσταση περίπου 14-15 μ. είχαν εγκατασταθεί πέτρινες λεκάνες, κατασκευασμένες από κυβικούς ογκόλιθους μήκος διαστάσεων 1x1 μ. και βάθους 50 εκ. Οι λεκάνες ήταν εξοπλισμένες με αγωγούς για να αποκόπτουν το ρεύμα του νερού.

Μέρος των υδατορευμάτων του κήπου που βρίσκεται απέναντι από το ιδιωτικό ανάκτορο του Κύρου, έχει κατασκευαστεί από πέτρα, αλλά σε άλλα μέρη, έχουν χρησιμοποιηθεί παραδοσιακά πήλινα «Karts», για να κατευθύνουν το νερό στα άλλα τμήματα του κήπου. Ο Stronach πιστεύει ότι, αυτό οφείλεται στον Κύρο που μετακινούνταν συχνά μεταξύ του παλατιού "Ρ" και του παλατιού του κοινού. Όσον αφορά το χρόνο της κατασκευής του συγκροτήματος, φαίνεται ότι συμπίπτει με το χρόνο κατασκευής του παλατιού «Ρ», καθώς έχουν το ίδιο σχεδιαστικό κανάβο και άξονες. Επιπλέον, φαίνεται ότι ο σχεδιαστής των βασιλικών κήπων ήταν ο ίδιος ο Κύρος⁷.

⁷ **Κύρος:** Ο σπουδαίος Έλληνας ιστορικός Ξενοφών, αφηγείται ότι όταν ο Σπαρτιάτης στρατηγός Λύσανδρος πήγε στο παλάτι του Κύρου το 401 π.Χ. με δώρα, ο Κύρος τον υποδέχθηκε θερμά και οι δύο φίλοι έκαναν έναν περίπατο στον κήπο, το οποίο ο Κύρος αποκαλούσε "Παράδεισο των Σάρδεων". Όταν ο Λύσανδρος εντυπωσιασμένος από τον κήπο άρχισε να τον εκθειάζει, ο Κύρος του είπε: "Εγώ έχω φυτέψει όλα τα δέντρα που βλέπεις, Μέτρησα μόνος μου το χώρο και υπέδειξα που θα φυτευτούν τα δενδρύλια. Μπορώ να σου δείξω ακόμα και δέντρα που τα φύτεψα με τα ίδια μου τα χέρια...".

Τα περίπτερα συμπλήρωναν τα υδατορεύματα στον Βασιλικό Κήπο, αλλά σήμερα μόνο πενιχρά ίχνη τους μπορούν να βρεθούν, στα ανατολικά και τα νότια του κεντρικού κήπου. Η δομή αυτών των περιπτέρων ήταν κατά κάποιο τρόπο μια απλοποιημένη μικρογραφία των παλατιών των Πασαργάδων που αποτελούσαν ορόσημα για αυτήν την καταπράσινη περιοχή. Αποτελούν ένα εξαιρετικό δείγμα σχεδιασμού που ενσωματώνει την αρχιτεκτονική με τη φύση.

Τα δύο περίπτερα φαίνεται να αποτελούν δύο από τις τρεις εισόδους, (η τρίτη βρίσκεται στο παλάτι "P") στο ορθογώνιο τμήμα του βασιλικού κήπου το οποίο είχε περίπου 300 x 250 μ. από το περίπτερο "A" δεν σώζονται σπουδαία τμήματα με αποτέλεσμα η αναπαράστασή που δόθηκε από τον D Stronach να είναι δυσδιάκριτη. Το εκπληκτικό πλακόστρωτο δάπεδο στο κεντρικό δωμάτιο είναι 10,45 x 7,90 μ..

Το Περίπτερο B, το οποίο αναφέρεται ως το περίπτερο του Κήπου σε προηγούμενες αναφορές, βρίσκεται 120 μ. βόρεια του παλατιού "S". Το κτίριο, διατηρείται πολύ καλύτερα από ό,τι το Περίπτερο "A". Αποτελείται από μια ορθογώνια πλατφόρμα από λαξευτούς λίθους, περίπου 11,70 x 10,15 μ., η οποία αποτελούσε κατά πάσα πιθανότητα τη θεμελίωση των εκατέρωθεν περιστυλων στοών στη ΒΑ και ΝΔ πλευρά του και ενδεχομένως και των άλλων δύο πλευρών. Το κεντρικό πλακόστρωτο δωμάτιο είχε διαστάσεις 11,60 x 10,10 μ. και είχε πύλες στις δύο απέναντι μικρές πλευρές. Το δάπεδο αποτελείται από λίγες ως πολλές ορθογώνιες πέτρες, τοποθετημένες σε στρώσεις τουλάχιστον στη ΝΔ πλευρά της αίθουσας. Τα δύο κατώφλια των πυλών γίνονται αντιληπτά από τις δίδυμες θεμέλιους λίθους που προεξέχουν η κάθε μία από μικρότερες πλευρές του πλακόστρωτου δωματίου, ενώ οι ίδιες οι πύλες φαίνεται να ήταν τουλάχιστον 2,60 μ. πλάτος. Σύμφωνα με τον ανασκαφέα, κάποια σημάδια που εξακολουθούν να φαίνονται κατά μήκος των άκρων του πλακόστρωτου δαπέδου και σε ορισμένα σημεία της θεμέλια στοάς, μας αφήνει να υποθέσουμε ότι, το πλινθόκτιστο τείχος του περιπτέρου πρέπει να ποικίλλει σε πάχος 1,55 έως 1,70 μ.. Οι δύο κύριες στοές, η καθεμία από τις οποίες είχε αρχικό πλάτος 17,75 μ, κάποτε αποτελούνταν από τέσσερις κίονες σε απόσταση 3,55 μ. μεταξύ τους, με δύο στήλες για κάθε μία από τις μικρές πλευρές του κτιρίου και δίνει μια αρμονική εμφάνιση. Ο Stronach εκτιμά ότι Περίπτερο "B" κάλυπτε κάποτε μια έκταση 24 x 21 μ., σε αντίθεση με την έκταση 21 x 19,75 μ. για τη συνολική διάσταση του περιπτέρου A. Με τη θέση της σε σχέση με το ιδιωτικό μονοπάτι που αναμφίβολα

χρησιμοποιούσε ο βασιλιάς, για να περάσει ανάμεσα στα δύο κύρια παλάτια του, το Περίπτερο «Β» πρέπει να υπολογιστεί ως ένα κτίριο σημασίας.

Τέλος, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι ο αρχαίος Κήπος στη πόλη των Πασαργάδων και το ανακτορικό συγκρότημα θεωρείται ως μία από τις πιο μακροχρόνιες καινοτομίες της εποχής των Αχαιμενιδών, και ως τα πρώτα δείγματα της περσικής αρχιτεκτονικής κήπου καθώς επίσης ότι έχει σχεδιαστικές επιρροές από τις γειτονικές χώρες.

Όπως προαναφέρθηκε, η αφήγηση του Ξενοφώντα, επαληθεύει σαφώς την ύπαρξη του κήπου που κατασκευάστηκε από τον Κύρο. Επιπλέον, η συνδυαστική μελέτη διαφόρων ερευνών και μελετών, αεροφωτογραφιών, γεωφυσικών χαρτών, λειψάνων λίθινων, πήλινων υδατορευμάτων, και των δομών γύρω από το μαυσωλείο του Κύρου, όπως φωτογραφήθηκαν από τον Schmidt το 1936, επιβεβαιώνουν την παρουσία πολύ μεγαλύτερων δομών από τις σωζόμενες σήμερα.

2.1.6. Σύστημα και ροές του νερού στην περιοχή μελέτης

Η πεδιάδα Madar-e Soleyman (μητέρα του Σολομώντα) αποτελεί την περιοχή μελέτης Qader Abad το και τμήμα της λεκάνης απορροής Bakhtegan. Στους υδατικούς πόρους της περιοχής περιλαμβάνονται υπόγεια και επιφανειακά ύδατα με τα τελευταία να περιορίζονται στον ποταμό Sivand.

Αρχαιολογικές έρευνες και ανασκαφές στον πολιτιστικό χώρο στις Πασαργάδες, μαρτυρούν ίχνη, περίπου πέντε φραγμάτων και λίγων καναλιών νερού, που ανάγονται στην εποχή των Αχαιμενιδών, με πιο σημαντικό το φράγμα ang-e Hana. Τα φράγματα αυτά χτίστηκαν σε απόσταση περίπου 35 χιλ. ΒΑ των Πασαργάδων, πάνω από τον ποταμό Polvar, ο οποίος αποτελεί μία από τις κύριες πηγές παροχής ύδατος για τον Αρχαίο Κήπο στις Πασαργάδες. Το μέσο υψόμετρο του εδάφους είναι 2060 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Τα φράγματα που έχουν πυρήνα από πηλό και ένα υπερκείμενο στρώμα από αργολιθοδομή είχαν κατασκευαστεί με έναν περίτεχνο τρόπο πάνω από τον ποταμό Polvar, χρησιμοποιώντας μηχανική ακριβείας. Η κατασκευή τους πιθανότατα προορίζονταν για

τον έλεγχο των εποχιακών πλημμυρών και την παροχή νερού, για τη καλύτερη εσωτερική λειτουργία τους, η οποία ενδεχομένως να είχε μια βιομηχανική χρήση ακριβώς όπως σε ένα νερόμυλο.

Σύμφωνα με τις μελέτες, η κατασκευή φραγμάτων και των καναλιών του νερού χρονολογείται στην πρώιμη εποχή των Αχαιμενιδών, (κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Δαρείου και του Κύρου) και αποτελούν τεχνικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής των Αχαιμενιδών. Το ρεύμα του ποταμού Polvar που ελέγχεται από το φράγμα των Αχαιμενιδών κατευθύνεται προς τις Πασαργάδες. Από εκεί, μέσω ρυακίων ρέει μέσα σε πήλιναkarts ή πέτρινα κανάλια στον βασιλικό κήπο, όπου γίνεται η άριστη κατανομή του με ξύλινους αγωγούς και λεκάνες.

2.1.7. Βλάστηση

Τοπικές μελέτες που διεξήχθησαν σχετικά με την τοπογραφική κατάσταση, τις κλιματικές συνθήκες, τη γεωλογική δομή και τις ιδιότητες του εδάφους της περιοχής αποκαλύπτουν, ότι η υπάρχουσα βλάστηση είναι η ίδια με αυτή της περιοχής Zagros. Χάρη στις καθιζήσεις και το τοπικό πλούσιο υπέδαφος, η ποιότητα της βλάστησης έχει βελτιωθεί σημαντικά. Βασιζόμενοι στις έρευνες, μπορούμε να ταξινομήσουμε τη βλάστηση σε 4 κατηγορίες και συγκεκριμένα:

1) Βλάστηση των βοσκοτόπων

Περίπου το 11% του συνόλου της περιφερειακής βλάστησης καταλαμβάνουν οι βοσκότοποι, οι οποίοι παρουσιάζουν υψηλή ποιότητα και πυκνότητα, καθώς και τη ποικιλία των ειδών της περιοχή Zagros. Στους βοσκοτόπους κυριαρχούν φαρμακευτικά φυτά και τα φυτά της οικογένειας των *Gramineae*. Μεταξύ των φαρμακευτικών και των βρώσιμων φυτών που χρησιμοποιούνται από τους κατοίκους είναι: *ρόκα*, *σινάπι*, *βερβερίδα*, *φραγκοσουκιά*, *αγκινάρα*, *λαγόχορτο*, *αρτεμισία* και *θυμάρι*.

2) Δασική βλάστηση

Η πεδιάδα Morghab έχει χαρακτηριστικά παρόμοια με τη δασική βλάστηση της περιοχής Zagros όσον αφορά συγκεκριμένα είδη φυτών. Με βάση τις μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί, περίπου το 5% της περιφερειακής βλάστησης αποτελούν τα δάση με κυρίαρχα είδη τα Boneh και Kikom, τα οποία είναι δένδρα που έχουν ονομασία στα Farsi. Αυτό το είδος της βλάστησης απαντάται γενικά στις όχθες του ποταμού Polvar, στους πρόποδες του βουνού, στο ΝΔ τμήμα των κοιλάδων Tang-e Siah και Tang-e Sardareh και κυρίως της Tang-e Bolaghi. Τα ίδια δασικά είδη συναντούνται επίσης σποραδικά σε πεδιάδες.

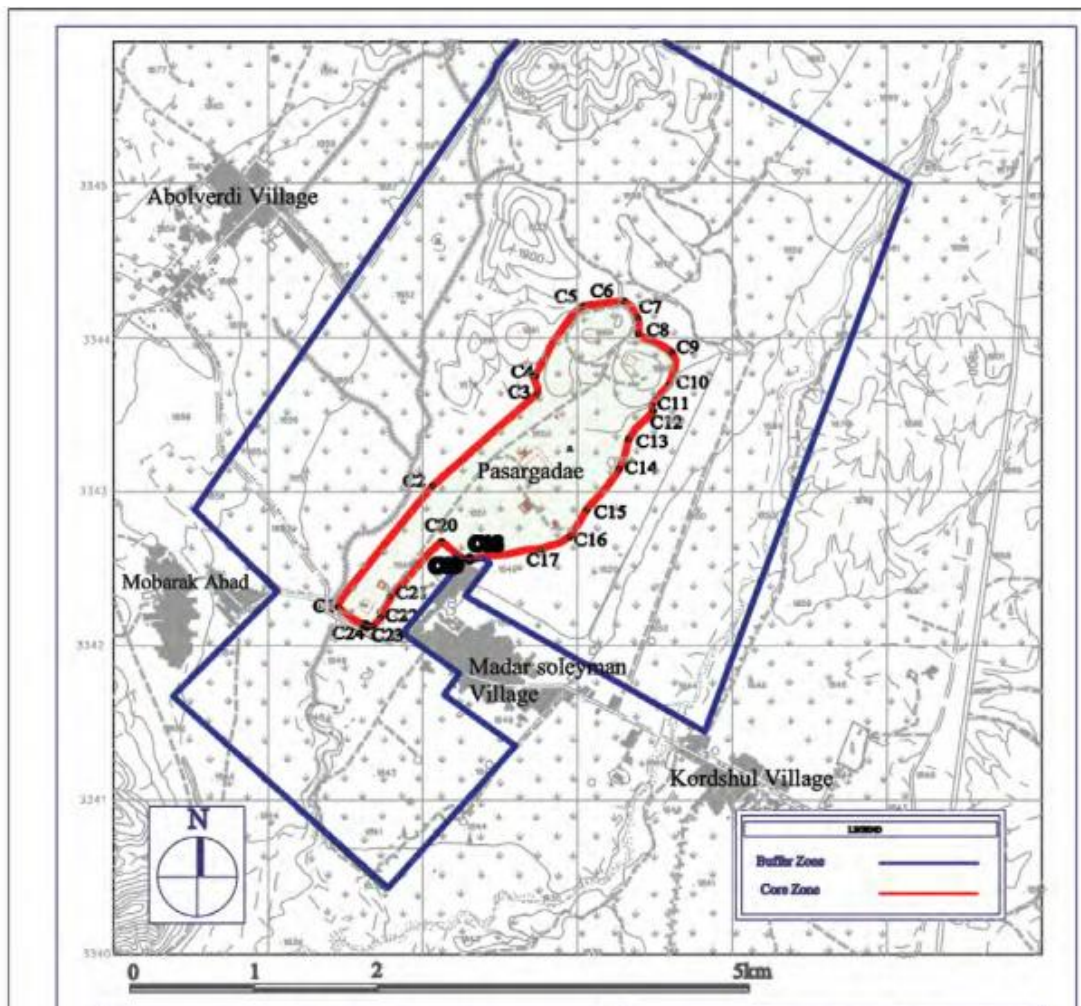
3) Βλάστηση του Κήπου

Περίπου 3% της συνολικής βλάστησης της περιοχής ανήκει σε τοπικούς κήπους, οι οποίοι είναι ως επί το πλείστον οπωρώνες ή αμπελώνες. Αρκετοί κήποι καταστράφηκαν λόγω των αναπτυξιακών έργων που πραγματοποιούνται στα χωριά. Η αύξηση του αγροτικού πληθυσμού καθώς και οι αεροφωτογραφίες που ελήφθησαν κατά τα τελευταία 30 χρόνια, επαληθεύει την έκταση της καταστροφής.

4) Αγροτική Βλάστηση

Η επέκταση των καλλιεργούμενων περιοχών είχε ως αποτέλεσμα, την διάθεση περισσότερου από το 70% της συνολικής καλλιεργούμενης γης σε γεωργικά προϊόντα. Το *σιτάρι* και το *κριθάρι* είναι τα σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα.

Δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες σχετικά με τη βλάστηση των βασιλικών κήπων στις Πασαργάδες. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η διεξαγωγή μελετών στον τομέα αυτό, καθώς και έρευνες στη βοτανική, για τα είδη που είναι πιο συμβατά με τις τοπικές συνθήκες, διότι θα έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, ανάπτυξη και υγεία σε σχέση με άλλα είδη.

Εικόνα 32: Αρχαίος κήποσση πόλη των Πασαργάδων

μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 33

Εικόνα 33-34: Η πόλη των Πασαργάδων.

2) Bahrami Bagh-e Eram- Σιράζ

2.2.1. Εισαγωγή

Το Σιράζ είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας Fars και η μεγαλύτερη πόλη της ορεινής περιοχής του νότιου Ιράν. Το Σιράζ βρίσκεται σε μια πεδιάδα με κλειστές λεκάνες, η οποία έχει υψόμετρο περισσότερο από 1500 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η περιοχή έχει ΒΔ έως ΝΔ κλίση, και περιβάλλεται από ψηλά βουνά. Έχει μήκος περίπου 40 χλμ. και μέσο πλάτος 15 χλμ.. Τα βουνά στα βόρεια τα οποία έχουν ΒΔ-ΝΑ κατεύθυνση, έχουν πολλούς αναβαθμούς και σε αυτούς πολλά διάσπαρτα χωριά. Η εγγύτητα των πόλεων (με τα ιστορικά μνημεία) Parse και Πασαργάδες, που στο παρελθόν υπήρξαν πρωτεύουσες του Ιράν, καταδεικνύουν τη σημασία της. Παρά το ηπειρωτικό κλίμα, το Σιράζ είναι πολύ πιο δροσερό από τις γειτονικές πόλεις, όπως το Kazeroon και τα λιμάνια, όπως το Reeg ή Gonaveh, τα οποία βρίσκονται στο ίδιο γεωγραφικό μήκος, και αυτό οφείλεται στο υψόμετρό της. Καθιζήσεις λαμβάνουν χώρα το φθινόπωρο, το χειμώνα ή νωρίς την άνοιξη. Η μέση μηνιαία θερμοκρασία του είναι 16.6^οC αν και κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου, οι ελάχιστες και οι μέγιστες τιμές δεν αποκλίνουν πολύ. Μόνο στα μέσα του καλοκαιριού ή μέσα του χειμώνα γίνεται αισθητή σοβαρή ζέστη ή ψύχος. Αν και δεν είναι επαρκείς, οι βροχοπτώσεις και η υγρασία είναι περισσότερες από ό, τι σε πολλές άλλες Ιρανικές πόλεις.

2.2.1.1. Όνομα του Κήπου: Bagh-e Eram

Το Bagh-e Eram του Σιράζ καταλαμβάνει ένα τεράστιο ορθογώνιο σχήμα εδάφους. Η βόρεια πλευρά του έχει θέα τη λεωφόρο του Eram και η μικρότερη πλευρά του προς τα δυτικά, είναι απέναντι από τη λεωφόρο του Daneshjoo. Οι άλλες δύο πλευρές γειτνιάζουν με παρακείμενους κήπους και κατοικίες. Το έδαφος έχει δυτική προς ανατολική κλίση. Το κεντρικό κτίριο καθώς και η Andarooni (ιδιωτικό τμήμα) βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του. Η συνολική έκταση του Bagh-e Eram είναι περίπου 110.380 τ.μ..

2.2.2. Φυσικά Χαρακτηριστικά

Ανάλογα μέτρα και με άλλους Περσικούς κήπους, έχουν ληφθεί και σε αυτόν τον κήπο, σχετικά με τη βλάστηση του. Λόγω της θέσης του Bagh-e Eram σε ένα ζεστό και ξηρό έδαφος, έχει γίνει η προσπάθεια να μειωθεί η υψηλή θερμοκρασία με φύτευση και δέντρα με πυκνή σκιά, όπως *κέδροι, πεύκα κλπ.* Τα φαρμακευτικά φυτά και λουλούδια που υπάρχουν στον κήπο έχουν ταυτόχρονα φαρμακευτικά και αισθητικά αποτελέσματα.

2.2.2.1. Φυτά στον κήπο

Τα δέντρα του Bagh-e Eram μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο ομάδες: καρποφόρα και μη καρποφόρα. Στα μη καρποφόρα δέντρα συναντάμε *πέυκο, κέδρο, σφενδάμι, κουτσουπιά, ιτιά, σουρβιά, ευκάλυπτο και λεύκα*. Καρποφόρα δέντρα του κήπου είναι *η ροδιά, η μουσμουλιά, η νεραντζιά, ο λωτός, η καρυδιά, η βερικοκιά, η αμυγδαλιά, η μηλιά, η κυδωνιά και η αχλαδιά*.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά δέντρα του κήπου είναι ένα είδος κέδρου γνωστό ως Sarv-e naz, ένα ψηλό και όμορφο δέντρο. Το Sarv-e naz του Bagh-e Eram είναι ένα από τα ψηλότερα δέντρα του είδους του στο Σιράζ, με ύψος περίπου 35 μ. και το οποίο επίσης αναφέρεται σε πολλά ημερολόγια ταξιδιού, συμπεριλαμβανομένου εκείνου που γράφτηκε από τον Tavernie. Σήμερα, το Bagh-e Eram είναι επίσης γνωστό για την ποικιλία των λουλουδιών του. Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών, έχουν φυτευτεί πολλά διαφορετικά λουλούδια με έμφαση στις τριανταφυλλίες, οι οποίες είναι εξαιρετικά όμορφες. Κατά τη διάρκεια της επέκτασης του κήπου, ένας κήπος με τριανταφυλλίες χτίστηκε στο Δ-ΒΔ τμήμα του και έχει περίπου 300 ποικιλίες τριανταφυλλιάς. Τα λουλούδια που είναι φυτεμένα στο Bagh-e Eram μπορούν να ταξινομηθούν σε δέκα διαφορετικές ομάδες:

α) Μικρά καλλωπιστικά δέντρα με όμορφα λουλούδια, όπως: *αγριοτριανταφυλλιά, γιασεμί, κίτρινο γιασεμί, άγριοι υάκινθοι, ιαπωνική κυδωνιά, καλλωπιστική ροδακινιά, καλλωπιστική μηλιά, πικροδάφνες και πολλά είδη τριανταφυλλιάς*.

- β) Μικρά καλλωπιστικά δέντρα με όμορφα φύλλα, όπως: *μανόλια, ασημί κυπαρίσσι, φοίνικας και δάφνη*.
- γ) Ετήσια λουλούδια ανθεκτικά στο ψύχος, όπως *βιολέτα, καλέντουλα, μαργαρίτα, σκυλάκι, δελφίνιο, γαρύφαλλο και κινέζικο γαρύφαλλο*.
- δ) Ετήσια λουλούδια ευαίσθητα στο ψύχος όπως: *ζίννια, μπιγκόνια, πετούνια, γαλλικός κατιφές, κηλοσία, αστέρα, βαλσαμόχορτο, αστέρα Κίνας, φασκόμηλο, λουίζα, καλλωπιστική πιπεριά και κερασιά*.
- ε) Βολβώδη λουλούδια, όπως: *νεραγκούλα, ίριδα, ντάλια*.
- ζ) Μόνιμοι ανθοφόροι θάμνοι, όπως: διάφορα είδη *μαργαρίτας και ντάλια του βουνού*
- η) Αειθαλή έρποντα και αναρριχόμενα φυτά, όπως *τηλέγραφος, λουλούδι του πάθους, γλυκίνη, αγγλικός κισσός, αγιόκλημα*.
- θ) Ετήσια έρποντα φυτά, όπως *ιπομέα και καλλωπιστική κολοκύθα*.
- ι) Φυτά περίφραξης, όπως *πιζάρι, ρωμαϊκή δάφνη, πετούνια, κηλοσία, γαλλικός κατιφές, αστέρα, κινέζικη μαργαρίτα, φασκόμηλο, βερβένα*.
- κ) Άνθη θερμοκηπίου: εκτός από τα παραπάνω λουλούδια, μερικά λουλούδια καλλιεργούνται αποκλειστικά και διατηρούνται μέσα στο θερμοκήπιο του Bagh-e Eram, ενώ μερικά από αυτά χρησιμοποιούνται και για τα παρτέρια του κήπου. Σε αυτά περιλαμβάνονται, *μπιγκόνιες, φοίνικες, μπουκαμβίλιες, φοίνικες, είδη μαργαρίτας, σπαράγγια, αράχνες*.

2.2.2.2. Νερό

Βορειοδυτικά του Σιράζ υπήρχε ένα μέρος το Qasr-e Qamsheh, το οποίο περιβάλλονταν από πολλά χωριά και κήπους. Το νερό αναβλύζει από μια μεγάλη πηγή τη Jooshak και τρέχει επιφανειακά στο έδαφος σε ένα ρεύμα. Το ρεύμα αυτό ενώνεται με τα τεχνητά κανάλια που ονομάζονται Qanat, και μετά καλύπτοντας μια απόσταση περίπου δώδεκα χλμ. φτάνει σε μια μεγάλη υπόστεγη δεξαμενή και σχηματίζει ένα ποτάμι που ονομάζεται: *Nahr-e Aazam* (το μεγάλο ρεύμα), η οποία χωρίζεται σε πολλαπλά ρυάκια για

την άρδευση των κοντινών κήπων και του Σιράζ. Ένα από τα ρυάκια που χωρίζουν το *Nahr-e Aazam* με το *Maghsam-e Aala* είναι το γνωστό ως ρυάκι *Dinkan*. Το *Bagh-e Eram* του Σιράζ αρδεύεται από το ρυάκι *Miri*, το οποίο έχει το 1/5 του όγκου του νερού του *Nahr-e Aazam*. Η κατανομή του νερού για το *Bagh-e Eram* ήταν συνολικά 50 ώρες για μια περίοδο δύο εβδομάδων, του οποίου οι 18 ώρες διατίθενται αποκλειστικά για το *Bagh-e Eram*, αλλά επειδή το νερό δεν επαρκούσε για την απαραίτητη άρδευση του, το έλλειμμα των 32 ωρών έπρεπε να καλυφθεί.

Προς το παρόν, λόγω της ευρείας υλοποίησης έργων στη δυτική πλευρά, η παροχή νερού από το ρεύμα έχει διακοπεί, και γι' αυτό έχουν δημιουργηθεί δύο βαθιά πηγάδια παροχής τεσσάρων και έξι ιντσών στον κήπο. Το νερό που απαιτείται για την άρδευση των κήπων παρέχεται από αντλίες νερού και προωθείται στα παρτέρια μέσω σωληνώσεων. Πρόσφατα, ένα άλλο πηγάδι έχει σκάφτει έξω από τον κήπο στο δρόμο του *Eram*, το οποίο χρησιμοποιείται για αρδευτικούς σκοπούς κατά τη διάρκεια έκτακτης ανάγκης. Το αστικό σύστημα ύδρευσης χρησιμοποιείται μόνο για πόση,.

Οι διπλοί κεντρικοί δρόμοι του *Bagh-e Eram* έχουν σχήμασταυρού, όπως και τα κανάλια που έχουν δημιουργηθεί στα δύο άκρα ή στη μέση του δρόμου, για να καλύψουν άλλα θέματα άρδευσης. Λαμβάνοντας υπόψη το κλίμα του Σιράζ, το οποίο απαιτεί την πλέον αποδοτική χρήση του νερού, η τακτική γεωμετρία χάραξης που έχει χρησιμοποιηθεί είναι στην πραγματικότητα για να αποφευχθεί η σπατάλη του νερού. Επιπλέον, το νερό ρέει σε τέσσερα κανάλια προς τέσσερις κατευθύνσεις, ως μία αλληγορία των τεσσάρων ρευμάτων του Παραδείσου στους Περσικούς κήπους.

Απέναντι από το κεντρικό περίπτερο του κήπου, το οποίο έχει θέα στον κυρίως κήπο, υπάρχει μια μεγάλη πισίνα, στην οποία αντανακλάται η εικόνα ολόκληρου του κτιρίου. Η ταυτόχρονη παρατήρηση του αντικατοπτρισμού και της πραγματικής εικόνας δημιουργεί κάποιο είδος οπτικής σύνδεσης. Ο κύριος άξονας της πισίνας είναι παράλληλος με την επιμήκη διάσταση του κτιρίου. Η πισίνα είναι ορθογώνια με εμβαδόν 335 τμ. και με 18 ογκόλιθους περιμετρικά. Πιθανώς αυτό χρονολογείται από την περίοδο του *Janikhan-e Ilkhanī*. Η πισίνα ήταν βαθύτερη στο παρελθόν, αλλά έχει γεμίσει με χώμα κατά τη διάρκεια της πρόσφατης επισκευής και τώρα έχει βάθος μόνο μισό μέτρο. Σε πρόσφατη επισκευή στο δάπεδο και στα άκρα της έχουν καλυφθεί από λευκά πλακάκια. Τρεις

λεκάνες εγκαταστάθηκαν στη ΒΔ πλευρά, όταν το επισκεύασαν και ανακατασκεύασαν κατά τη διάρκεια της περιόδου Pahlavis.

Παράλληλα με τον άξονα του κτιρίου και στην ίδια κατεύθυνση με τη μακριά πλευρά του κήπου, συναντάμε το κύριο ρεύμα της Bagh-e Eram που διακλαδίζεται στην πισίνα. Έχει χτιστεί με κλιμακωτό τρόπο, λόγω της κλίσης του κήπου. Το νερό τρέχει από το *Nahr-e Aazam* προς τον κήπο, μπαίνει στα κανάλια γύρω από την πισίνα και μετά κυκλοφορεί στο *Howzkhaneh*. Στη συνέχεια, τρέχει μέσα στο ευρύ κανάλι του κεντρικού δρόμου καθώς και σε κανάλια στην άλλη πλευρά και σε άλλα μονοπάτια του κήπου και γύρω από τα παρτέρια. Κανένα κανάλι εκτός από το κεντρικό δεν έχει πίδακα νερού. Η μορφή των πιδάκων νερού έχει υιοθετηθεί από τα βάθρα του περιπτέρου. Το νερό των καναλιών αντλείται από τα δύο φρέατα στο δυτικό τμήμα του κήπου και στη συνέχεια με σωληνώσεις χρησιμοποιείται στην άρδευση των λουλουδιών του κήπου.

2.2.2.3. Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

Το Bagh-e Eram είναι ιδιαίτερος όσον αφορά το σχεδιασμό, τα μονοπάτια και τις σειρές δέντρων, όχι μόνο μεταξύ των κήπων του Σιράζ, αλλά και μεταξύ άλλων κήπων του Ιράν.

Ακολουθώντας το πρότυπο του περσικού κήπου, το Bagh-e Eram βασίζεται σε έναν άξονα και στην ειδική χρήση τετράγωνων σχημάτων. Με τη σύνθεση τους δημιουργείται ένα συμμετρικό στυλ. Η τεράστια έκταση έχει ορθογώνιο σχήμα με κλίση από τα δυτικά προς τα ανατολικά. Το κυρίως κτίριο και το εσωτερικό συγκρότημα (*Andarooni*) βρίσκονται σε ένα υπερυψωμένο σημείο, δυτικά του κήπου. Σε αντίθεση με άλλους περσικούς κήπους που έχουν κατεύθυνση από βορρά προς νότο, το κεντρικό κτίριο του Bagh-e Eram είναι στραμμένο προς τα ανατολικά. Στη μέση του Bagh-e Eram, κατά τον κύριο άξονα, υπάρχει ένα σημαντικό πέρασμα από τα δυτικά προς τα ανατολικά που ξεκινά απέναντι από το κεντρικό κτίριο και την μεγάλη πισίνα και συνεχίζει ως το τέλος του κήπου. Στις δύο πλευρές της διαδρομής, δέντρα σχηματίζουν ένα λεπτό φράχτη. Στο μεσαίο σημείο του απέναντι από τη μεγάλη πισίνα, ένα ποταμάκι χωρίζεται σε πολλούς κλάδους. Από εδώ το νερό ρέει σε άλλα τμήματα του κήπου. Σε κάθε πλευρά αυτής της διαδρομής έχουν φυτευτεί και άλλα ψηλά δέντρα. Ένα άλλο μεγάλο μονοπάτι με κατεύθυνση από βορρά προς νότο τέμνει την κύρια οδό στη μέση του κήπου. Εκτός αυτών

των δύο μεγαλύτερων διαδρομών, υπάρχουν και άλλες διαδρομές παράλληλα με αυτές σε άλλα σημεία του κήπου.

Το κεντρικό κτίριο του κήπου είναι ένα σχετικά πλήρες παράδειγμα των περιπτέρων που είναι χτισμένα στα μέσα της περιόδου Qajars. Τα χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής περιόδου ακολουθούν τα δημοφιλή πρότυπα της εποχής των Σαφαβιδών και Zands όπως ακριβώς συνέβη σε παρόμοια κτίρια που κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Naaseroldeen Σάχη του Qajar. Το κτίριο κατασκευάστηκε με εντολή του Hasanali-Khan Hadj-naseerol-Molk μετά την καταστροφή του κτιρίου που υπήρχε στο ίδιο σημείο. Το παλιό κτίριο κατασκευάστηκε από τον Janikhan και Mohammad qoli Khan Ilkhani-e qashqaei. Σχεδιαστής και κατασκευαστής του νέου υπέροχου κτιρίου ήταν ο Hadji Mohammad Hasan Memaar-e Shirazi.

Σήμερα, το κύριο περίπτερο θεωρείται ως ο κεντρικός πυρήνας του κήπου και είναι το πιο ενδιαφέρον χαρακτηριστικό του. Τα δωμάτια στο ισόγειο βρίσκονται σχεδόν κάτω από το έδαφος καθώς και η κύρια αίθουσα του χρησιμοποιούνταν για ανάπαυση και χαλάρωση κατά τη διάρκεια των θερμών ημερών του καλοκαιριού. Το ρεύμα νερού διασχίζει την αίθουσα, γεμίζοντας την πισίνα πριν φτάσει τη μεγάλη λεκάνη. Μια σκάλα συνδέει το ισόγειο με τα ανώτερα επίπεδα και διαδρόμους που οδηγούν στα μεγάλα σαλόνια. Η Νότια όψη του αποτελεί συνέχεια του κύριου άξονα, ενώ το τοπίο του Borra αποτελείται από λόφους δίπλα στο ποτάμι. Το κυρίως κτίριο διαθέτει τρεις ορόφους. Έχει δίρριχτη στέγη με μια διπλή περίστυλη βεράντα στο μπροστινό μέρος της η οποία έχει επίπεδη στέγη. Όσον αφορά την αρχιτεκτονική, τη ζωγραφική, τις πλακοστρώσεις και τα έργα λιθοτεχνίας, μπορεί να θεωρηθεί ως ένα αριστούργημα της τέχνης και της τεχνικής της περιόδου Qajars. Ο όροφος που βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το έδαφος έχει μια κύρια αίθουσα που ονομάζεται Howzkhaneh (σπίτι -λεκάνη). Σε κάθε πλευρά του σπιτιού της λεκάνης, υπάρχουν δύο διάδρομοι. Στο τέλος και των δύο, υπάρχουν σκάλες που οδηγούν στον επάνω όροφο. Ο πρώτος και δεύτερος όροφος έχουν βεράντα στα ανατολικά.

Το Κεντρικό κτίριο της Bagh-e Eram έχει κατασκευαστεί με βάση ένα δομικό σύστημα που αποτελείται από βάση από σκληρό ασβεστόλιθο, τοιχοποιία από τούβλα και επίπεδη ξύλινη στέγη. Οι μεγαλύτεροι χώροι του πρώτου και δεύτερου ορόφου που βρίσκονται σε υποχώρηση όπως και τα πλευρικά ιδιωτικά δωμάτια διαθέτουν ψευδοροφή. Τα τούβλα που έχουν χρησιμοποιηθεί για τη φέρουσα τοιχοποιία, έχουν ομοιόμορφο

μέγεθος 20x20x4 εκ.. Οι τοίχοι είναι κατασκευασμένοι από πλίνθους και οι οροφές που είναι επίπεδες και ξύλινες. Τα βάθρα των μπροστινών κολώνων του κεντρικού κτιρίου είναι επενδυμένα με συμπαγείς λίθους που ονομάζονται Gandomak και η καθεμία έχει ύψος πάνω από δύο μέτρα. Υπάρχουν συνολικά οκτώ πέτρινες κολώνες. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του Bagh-e Eram είναι: οι μικρές πόρτες που έχουν λαξευτεί με προσοχή και φέρουν χρωματιστά γυαλιά με ενδιαφέροντα σχέδια. Βρίσκονται στα πλευρικά δωμάτια και στα δωμάτια με εσοχή του πρώτου και του δευτέρου ορόφου. Οι περισσότερες από τις ξύλινες πόρτες του κτιρίου είναι κατασκευασμένες από ξύλο teak, λόγω της αντοχής του υλικού αυτού στην υγρασία και αυτός είναι ο λόγος που έχουν σε γενικές γραμμές παραμείνει άθικτες μετά από όλα αυτά τα χρόνια.

Ο Wilber γράφει για την πλακόστρωση της αίθουσας howz-khaneh (σπίτι λεκάνη) στον πρώτο όροφο:

"Οι τοίχοι και το δάπεδο της αίθουσας έχουν καλυφθεί με χρωματιστά πλακίδια. Εδώ, όπως και σε πολλά άλλα κτίρια στο Σιράζ, τα γυαλιστερά πλακάκια και οι κομμένες πέτρες αναβιώνουν την παλιά κληρονομιά. Το τριμερές τμήμα (αέτωμα) έχει την όψη της εποχής των Σασσανιδών και είναι διακοσμημένο με χρωματιστά πλακάκια. Στο δάπεδο που βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το έδαφος, τα δισκία ασβεστόλιθου είναι πραγματικά αντίγραφα των επιγραφών των Αχαιμενιδών που βλέπουμε στην Περσέπολη".

Τα πολύχρωμα πλακάκια που χρησιμοποιούνται στην πρόσοψη ακολουθούν γενικά το στυλ της περιόδου του Zands και Qajars με τα όμορφα σχέδια και τα μοτίβα τους. Τα πλακάκια που χρησιμοποιούνται στις προσόψεις του κυρίως κτιρίου και του κτιρίου Andarooni ονομάζονται Haftrang που στην περσική γλώσσα σημαίνει "επτά χρώματα".

Στις ακμές του κτιρίου μπορεί να δει κανείς σε ένα στρογγυλό φόντο μια σύνθεση λευκού, μαύρου, τρκουάζ και μπεζ χρώματος από ψηφιδωτά πλακάκια. Στην κορυφή του κεντρικού κτιρίου του Bagh-e Eram έχουν τοποθετηθεί όμορφα μισοφέγγαρα (ημισέληνοι) από πολύχρωμα και ζωγραφισμένα πλακάκια που δίνουν μια ξεχωριστή λάμψη. Το ύψος αυτών των μισοφέγγαρων από τα πολύχρωμα πλακίδια είναι παρόμοιο με το στυλ της δημοφιλούς περιόδου Zands και Qajars. Οι οροφές των δύο αιθουσών στο δεύτερο όροφο καλύπτονται με ξύλινες δοκίδες και πλαίσια. Έχουν λεπτεπίλεπτα και υψηλής ποιότητας

έργα ζωγραφικής με σκηνές με φυτά, arabesque μοτίβα, σκηνές κυνηγιού, πορτραίτα γυναικών καθώς και εικόνες Ευρωπαϊκών κάστρων.

Πίσω από το κεντρικό κτίριο στη δυτική πλευρά του κήπου, υπάρχει το κτίριο Andarooni και τα προσαρτήματά του. Σήμερα, λόγω της επέκτασης του κήπου και της αύξησης του μεγέθους του, έχει δημιουργηθεί ένα συγκρότημα στο κέντρο του κήπου που αποτελείται από το κεντρικό κτίριο, το πρώην μαγειρείο, το κτίριο Andarooni και την εσωτερική αυλή τους. Απέναντι από την πόρτα του Andarooni, διακρίνεται ένα τετράπλευρο το οποίο ονομάζεται Gholam-Neshin (στα Farsi σημαίνει χώρος ανάπαυσης των υπηρετών). Σε κάθε μία από τις πλευρές του, υπάρχουν διάδρομοι με δύο πλευρικά δωμάτια. Το κτίριο διαθέτει συνολικά πέντε δωμάτια, το ένα απέναντι από την πρόσοψη και τα άλλα τέσσερα στις πλευρές του. Δύο ανατολικές βεράντες βρίσκονται στα δύο άκρα των διαδρόμων αυτών. Υπάρχουν και δύο ακόμα διάδρομοι δίπλα στις βεράντες και όλοι μαζί συνθέτουν ένα σύνολο τεσσάρων παράλληλων διαδρόμων. Στη νότια πλευρά του τμήματος Andarooni, υπάρχει ένα κενό το οποίο, σύμφωνα με παλαιά κείμενα ήταν ένα ζεστό μπάνιο. Τα στοιχεία δείχνουν ότι χρονολογείται από την εποχή Qajars.

Δεν είναι σαφές γιατί έγιναν λειτουργικές αλλαγές κατά τη διάρκεια της δυναστείας των Pahlavis. Χρησιμοποιήθηκε ως αίθουσα για τη φρουρά, αλλά όταν το κτίριο δόθηκε στο Πανεπιστήμιο του Σιράζ, το Andarooni έγινε η Νομική Σχολή και το σπίτι-μπάνιο μετατράπηκε σε βιβλιοθήκη για τη σχολή. Προς το παρόν, το σπίτι μπάνιο είναι υπό αναστήλωση .

Προς το παρόν, Bagh-e Eram έχει δύο εισόδους στην πρόσοψη, μία στο βόρειο τμήμα του κήπου απέναντι από την οδό Eram και άλλη μία βοηθητική είσοδο στα Ανατολικά. Επιπλέον, έχει δύο προσωρινές βοηθητικές εισόδους στα δυτικά. Από τις δύο βόρειες πύλες του κήπου που θεωρούνται κύριες εισοδοι του, η μία είναι η σημερινή είσοδος και βρίσκεται πολύ κοντά στο κεντρικό κτίριο. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει ουσιαστικά αντικαταστήσει την προηγούμενη πύλη στην πρόσοψη και έχει ένα έξοχο σχέδιο από τούβλα.

Η βορειοανατολική πρόσοψη διακοσμήθηκε με κεραμικά και τούβλα με εντολή του Nasiroldouleh το 1926 μ.Χ.. Εκτός από τα σχέδια της ίδιας της τοιχοποιίας του κτιρίου που σε μερικά σημεία είναι απλή και σε άλλα σημεία είναι περίπλοκη χρησιμοποιώντας

την τεχνική Khoftteh-rasteh (οριζόντια-κάθετη) με ματ υφή, η ομορφιά της πρόσοψης πολλαπλασιάζεται με τα ψηφιδωτά έργα ζωγραφικής από πολύχρωμα πλακάκια και ψηφιδωτά τούβλα , καθώς και Moaghali πλακάκια-τούβλα.

Η είσοδος έχει μια μαρμάρινη επιγραφή στην οποία είναι χαραγμένη με καλλιγραφικά Nasta'liq που αναφέρει: « Στο όνομα του Αλλάχ, του συμπονετικού , του φιλεύσπλαχνου. Ευγενική προσφορά του βασιλιά Vazier, Nasir-ολ-Μολκ, είτε το Bagh-e Eram να είναι πάντα ωραίο και να ευημερεί». Η περιοχή διαθέτει δύο ακόμα επιγραφές από χρωματιστά πλακίδια με στίχους από το Ιερό Κοράνι.

Κατά τη διάρκεια της δυναστείας Qajar το Bagh-e Eram είχε ένα τοίχο φτιαγμένο από Chineh. Αργότερα όμως, όταν ο χώρος στον κήπο επεκτάθηκε, αυτός ο τοίχος καταστράφηκε. Αντί αυτού, δημιουργήθηκαν από νέα υλικά δύο πλαϊνοί τοίχοι δίπλα στην Eram Boulevard και τον τριπλό μύλο , έτσι ώστε οι περαστικοί να απολαμβάνουν την όμορφη θέα στον κήπο. Μέρος των ιχνών του τοίχου έχει καλυφθεί με αναρριχώμενα φυτά όπως το *αγιόκλημα* και *Pich-eanari*.

2.2.3. Τυπολογία του κήπου

Δεδομένης της πορείας της δημιουργίας του, την αρχιτεκτονική μορφή και τη λειτουργία του, το Bagh-e Eram ως συγκρότημα έχει ταξινομηθεί ως κήπος-περίπτερο.

2.2.4. Ειδικά και εξαιρετικής σημασίας στοιχεία του Bagh-e Eram

Το Bagh-e Eram αποτελεί εξέλιξη του προ-ισλαμικού περσικού κήπου, με πρότυπο δεικνύοντας και αρχιτεκτονικής τοπίου.

2.2.4.1. Χαρακτηριστικά της φύτευσης

A) Οι αιωνόβιοι κέδροι είναι अपαραάμιλλης αξίας αφού δεν συγκρίνονται με τους υπόλοιπους κέδρους του Ιράν, και αποτελούν ένα από τα χαρακτηριστικά που καθιστούν τον κήπο ως ένα εξέχον δείγμα των κήπων στο Ιράν.

B) Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό του Bagh-e Eram είναι η φύτευση και ανάπτυξη σπάνιων φυτών, πορτοκαλιές, καθώς και μεγάλη ποικιλία *τριαντάφυλλων*.

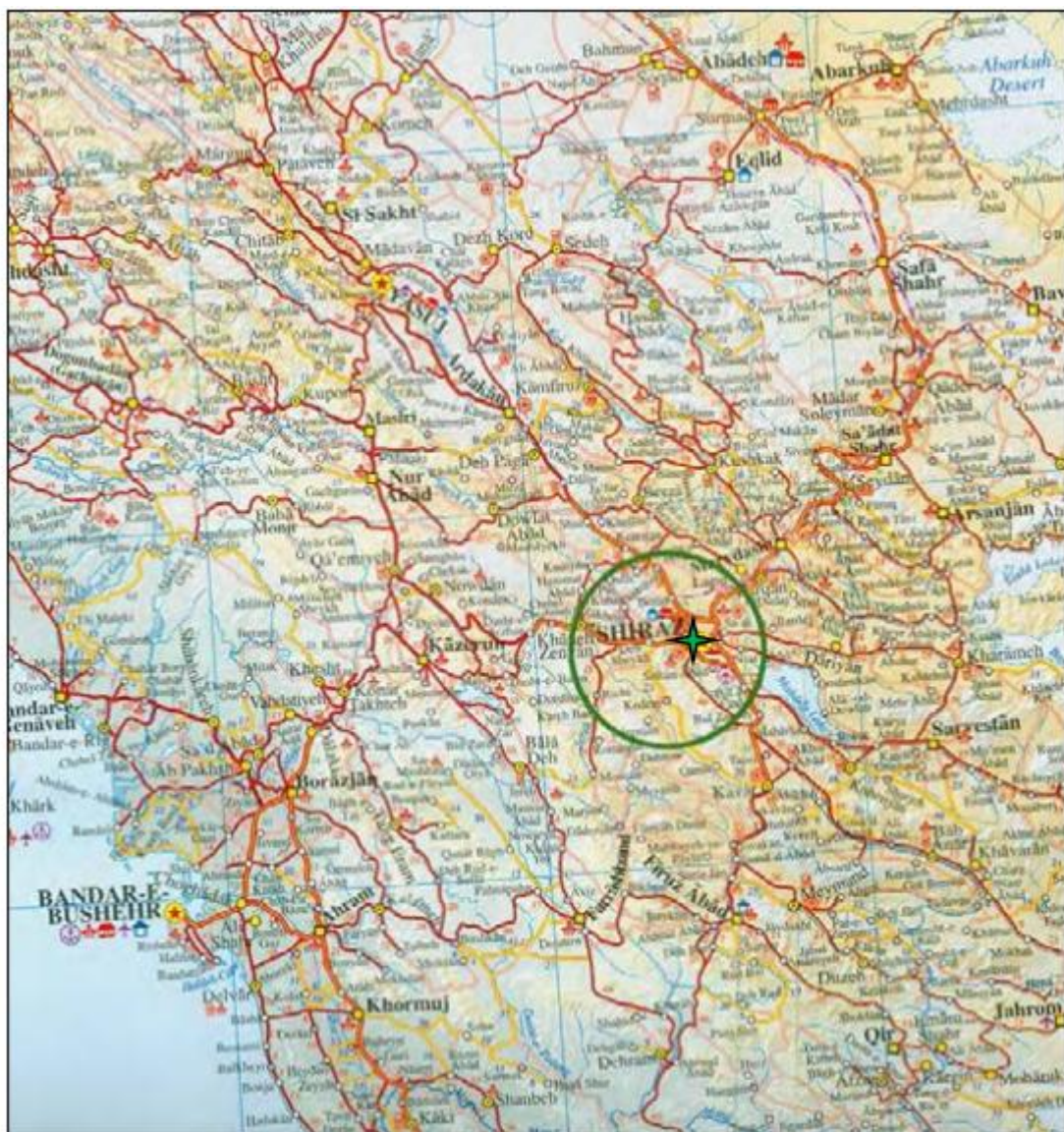
2.2.4.2. Kushk (περίπτερο) του Bagh-e Eram

A) Ο σχεδιασμός του περιπτέρου Bagh-e Eram αποτελεί μοναδικό δείγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής, δημοφιλούς στο Σιράζ κατά τη διάρκεια της δυναστείας Qajar. Η χρήση σκαλιστών κολώνων και εξαιρετικών πλακιδίων, τεκμηριώνει τον ισχυρισμό αυτό.

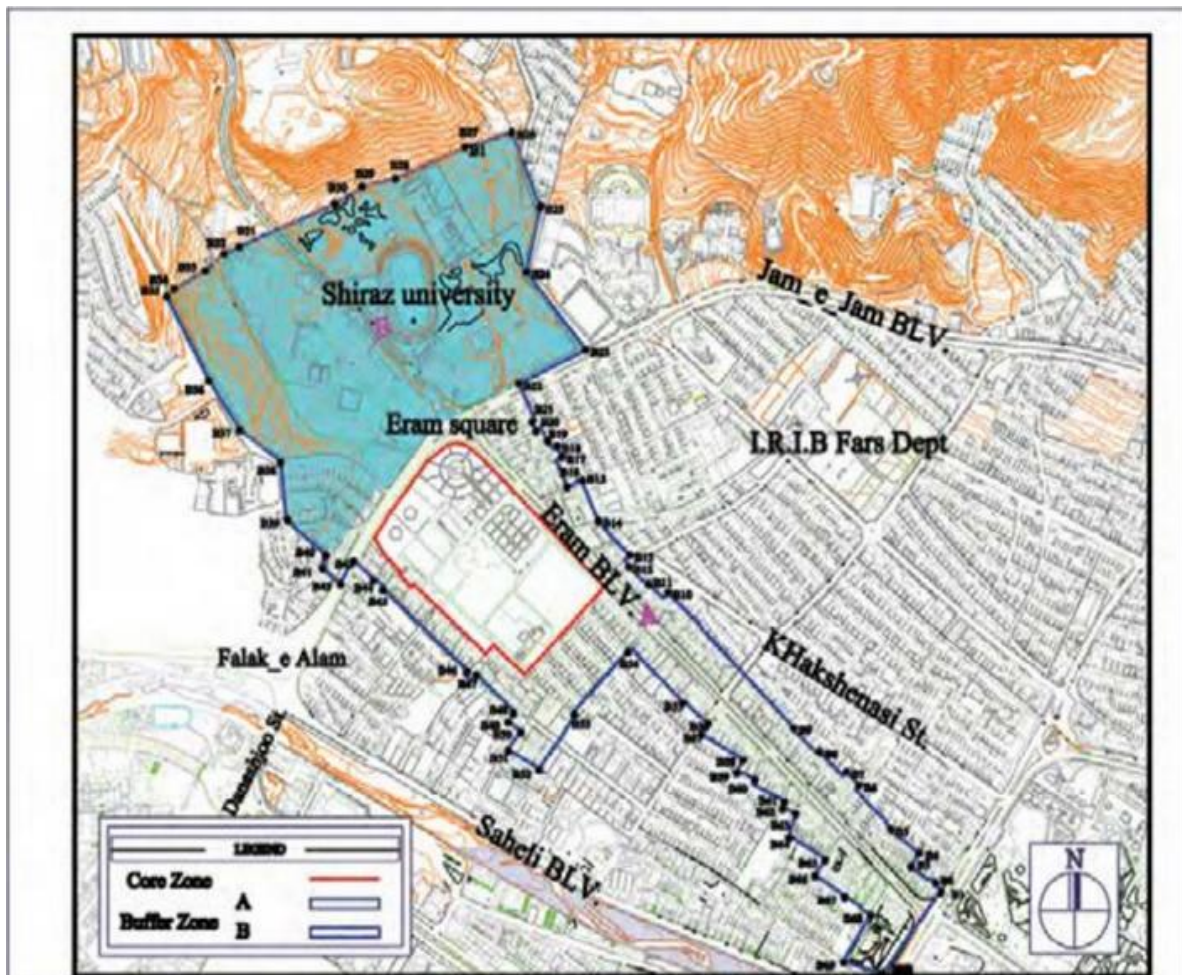
B) Η Παρουσία του κτιρίου Andarooni και της αυλής Miansara στο πίσω μέρος του κυρίως τμήματος του κήπου, είναι πρωτοφανής στο σχεδιασμό των περιπτέρων στους Περσικούς Κήπους.

2.2.4.3. Προδιαγραφές του συστήματος άρδευσης του Bagh-e Eram

Η άρδευση του Bagh-e Eram παλαιότερα προέρχονταν από μία πηγή που ονομάζονταν Jooshak, το νερό της οποίας συναντούσε το κυρίως κανάλι και εισέρχονταν στον κήπο από το ισόγειο της κύριας αίθουσας του. Στη συνέχεια, γέμιζε την πισίνα και τα ρυάκια γύρω από αυτή, τα οποία είχαν ειδικό σχεδιασμό έτσι ώστε να αρδεύουν τα παρτέρια χωρίς καμία σπατάλη νερού.

Εικόνα 35: Η τοποθεσία του κήπου *bagh-e Eram* στο Shiraz.

Εικόνα 36: Ο κήπος bagh-e Eram

μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 37: Αεροφωτογραφία του κήπου *bagh-e Eram*.

Εικόνα 38: Βορειοανατολική είσοδος του κήπου *Bagh-e Fin*.

3) Bagh-e Chehel Sotun - Ισφαχάν

2.3.1. Εισαγωγή

Η επαρχία του Ισφαχάν βρίσκεται στο κεντρικό Ιράν και καλύπτει μια περιοχή περίπου 106.179,5 τ.χλμ.. Γειτνιάζει με τις επαρχίες Markazi, Semnan και Qom στο Βορρά, τις επαρχίες Fars και Kohkiluyeh-va-Boyerahmad στο νότο, την επαρχία Yazd στην ανατολή και τις επαρχίες Lorestan και Chaharmahal-va-Bakhtiari στη Δύση.

Στην επαρχία αυτή συναντάμε τους παλαιότερους γεωλογικούς σχηματισμούς του τεταρτογενούς περιόδου καθώς και μια ευρεία ποικιλία γεωλογικών φαινομένων όπως ηφαιστειακές, ωκεάνιες, εξαιστικές και μεταμορφικές δραστηριότητες. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης πολλά ορυχεία. Η μέση θερμοκρασία στην επαρχία του Ισφαχάν αυξάνεται από τη δύση στην ανατολή, έτσι, ώστε, στις δυτικές ορεινές περιοχές κυμαίνεται στους 4⁰C ενώ στις ανατολικές στους 22⁰C. Οι διακυμάνσεις της θερμοκρασίας επηρεάζονται από τις τοπικές τοπογραφικές συνθήκες και το γεωγραφικό ανάγλυφο. Επομένως, τα θερμότερα και τα ψυχρότερα σημεία συμπίπτουν με τις υψηλότερες και χαμηλότερες περιοχές αντίστοιχα.

Σε αυτήν την επαρχία τα ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα επηρεάζονται από τις μάζες του αέρα που εισέρχονται στην περιοχή από τη δύση. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για σύννεφα βροχής που προέρχονται από τον Ατλαντικό Ωκεανό, ενώ η Μεσόγειος και η Μαύρη Θάλασσα είναι η αρχική πηγή των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων που αρχίζουν συνήθως το μήνα Mehr και συνεχίζονται μέχρι τον μήνα Ordibehesht. (Ιρανικοί ημερολογιακοί μήνες που συμπίπτουν με τα μέσα Οκτωβρίου μέχρι τα μέσα Απριλίου). Τα βουνά Zagros που βρίσκονται δυτικά της επαρχίας βρίσκονται στο δρόμο αυτών των ρευμάτων αέρα και επηρεάζουν σημαντικά τα αέρια μέτωπα ενισχύοντας τις δυνατότητες τους για βροχή. Το μεγαλύτερο μέρος της υγρασίας των μαζών αέρα αποδίδεται στα δυτικά της επαρχίας του Ισφαχάν, οπότε τα κατακρημνίσματα μειώνονται από τη δύση προς την ανατολή.

Η μέση ετήσια βροχόπτωση είναι 600-1000 μ.μ. στις δυτικές ορεινές περιοχές και πέφτει στα 60 μ.μ στα ανατολικά και βορειοανατολικά χαμηλότερα εδάφη με συνέπεια έναν γενικό επαρχιακό μέσο όρο στα 140 μ.μ. Η απόλυτη μέγιστη θερμοκρασία 38 - 48 ⁰C

και η απόλυτη ελάχιστη θερμοκρασία $-9 - 29^{\circ}\text{C}$ έχουν καταγραφεί στις ανατολικές και δυτικές περιοχές αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, διαπιστώνουμε ότι η επαρχία του Ισφαχάν αποτελείται από τρεις ευδιάκριτες καιρικές ζώνες:

A) Τα βόρεια και βορειοανατολικά πεδινά με ερημικό κλίμα.

B) Ένα μεγάλο μέρος των κεντρικών και νότιων περιοχών με ερημικό και ημι-ερημικό κλίμα.

Γ) Ολόκληρες οι δυτικές και νοτιοδυτικές ορεινές περιοχές, οι οποίες υπό την επήρεια των αερίων μαζών που προέρχονται από τη δύση έχουν τις περισσότερες βροχοπτώσεις και ένα πιο εύκρατο κλίμα στο οποίο οι βροχές και το κρύο είναι συνηθισμένα.

2.3.1.1. Η πόλη του Ισφαχάν

Το Ισφαχάν, κέντρο της επαρχίας του Ισφαχάν βρίσκεται σε μια ημι-ερημική τοποθεσία και το διασχίζει ο ποταμός Zayandeh-rud. Ουσιαστικά το Ισφαχάν βρίσκεται στο κέντρο του Ιράν, στα ανατολικά της οροσειρά Zagros και περιλαμβάνει μια πεδιάδα χαμηλής κλίσης που τελειώνει στην απέραντη έρημο. Από γεωλογικής άποψης, το Ισφαχάν έχει χτιστεί επάνω σε ελάχιστα σεισμογενές έδαφος, με συνέπεια την άριστη κατάσταση διατήρησης των ιστορικών κτηρίων του. Γενικά, το Ισφαχάν είναι ένα από τα τουριστικά, πολιτιστικά και οικονομικά κέντρα του Ιράν με μέτριο κλίμα και κανονικές εποχές.

Κατά τη διάρκεια της ιστορίας, πήρε διάφορες ονομασίες όπως: Apadana, Aasefhan, Sbahan, Spatena, Spahan, Aspedan, Spiner, Ισφαχάν, Spedaneh, Enzan, Besfahan, Partak, Paari, Partikan, Jay, darul-Yahudi, Rashurjay, Sepaneh, Shahrestan, Gaba, Gabian, nesf-e Jahan και Yahudieh. Στο Shahnameh Ferdowsi η πόλη αναφέρεται αρκετές φορές.

Η γεωγραφική θέση του Ισφαχάν το κατατάσσει ανάμεσα στα σημαντικά εμπορικά κέντρα του παρελθόντος: "Η Δαμασκός και το Aleppo στη δύση και η Σαμαρκάνδη και η Bokhara στην ανατολή της καθώς επίσης και η κεντρική τους θέση σε σχέση με τα ιρανικά σύνορα καθώς και η παρουσία ποταμού Zayandeh-rud, έχουν συνολικά συμβάλει στην ακμή και την οικονομική άνθησή κατά τις διάφορες χρονικές περιόδους. Γι'αυτό, το

Ισφαχάν αποτελούσε την πρώτη επιλογή των Σελτζούκων και Σαφαβιδών. Η ευρεία πολεοδόμηση της εποχής των Σαφαβιδών, οδήγησαν στην επέκταση του Ισφαχάν καθώς επίσης και στην καθιέρωση οικονομικών και ψυχαγωγικών αξόνων. Μια από τις πλέον έξυπνες μεθόδους που υιοθετήθηκαν σε αυτήν την περίοδο ήταν να δημιουργηθεί μια ισορροπία μεταξύ των παλαιών και των νέων τμημάτων της έτσι ώστε ο ιστορικός ιστός να μην απαξιωθεί και παραμεληθεί. Η κατασκευή πολλών κήπων καθώς επίσης και η χάραξη οδών γνωστών ως Chaharbagh έγινε στα πλαίσια τέτοιων προγραμμάτων".

2.3.1.2. Ονομασία του Κήπου: *Bagh-e Chehel Sotun*

Το Bagh-e Chehel Sotun αποκαλείται έτσι λόγω της ύπαρξης πολλών κολώνων. (Chehel Sotun στα Farsi σημαίνει σαράντα στήλες). Στο αρχαίο Ιράν, οποιοδήποτε πλήθος ή πολλαπλότητα παρουσιάζονταν συνήθως με τον αριθμό 40. Στην πραγματικότητα, το κτίριο Chehel Sotun έχει μόνο 20 στήλες αλλά η αντανάκλασή τους στην απέναντι λίμνη τις διπλασιάζει. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το αρχικό παλάτι που χτίστηκε από το Σάχη Abas II είχε πραγματικά σαράντα στήλες αλλά κατά τη διάρκεια μιας καταστροφικής πυρκαγιάς κατά τον 21^ο Ramadan του έτους 1118 μ.Χ., σώθηκαν μόνο είκοσι στήλες από τις πέντε οκτάστηλες σειρές και το υπόλοιπο κάηκε ολοσχερώς. Ίχνη πυρκαγιάς διακρίνονται ακόμα στο μπροστινό τμήμα του κτιρίου.

2.3.2. Φυσικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα

Οι κύριοι άξονες του κήπου ακολουθούν την κατεύθυνση από ανατολή προς δύση, και αυτούς τους άξονες ακολουθεί και η φύτευση των δέντρων. Στις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις ο Kampfer αναφέρει τη σαφή γραμμή των ψηλών δέντρων κατά μήκος κήπου καθώς επίσης και τρεις διαβάσεις εξ' ολοκλήρου κάτω από τη σκιά των δέντρων.

Στην περιγραφή του Bagh-e Chehel Sotun η *Madam Dialafoa* αναφέρει επίσης διάφορα μεγάλα δέντρα και τριανταφυλλιές στον κήπο. Σε μια εικόνα του παλατιού των Σαφαβιδών που φιλοτέχνησε ο Kampfer, το Bagh-e Chehel Sotun απεικονίζονται τρεις διαβάσεις κάτω από το θόλο των δέντρων οι οποίες μόλις φτάσουν στο παλάτι αλλάζουν

διεύθυνση και πηγαίνουν γύρω του. Στο κανάλι (kart) Miyan δεν διακρίνονται σημαντικά δέντρα, όμως έχει τονιστεί η σειρά δέντρων γύρω από το παλάτι. Σε μια μεταγενέστερη εικόνα, δεν γίνεται καμία αναφορά στα δέντρα του κήπου. Στο χάρτη που σχεδίασε ο Seyed Reza Khan, τονίζεται το κανάλι ως σχεδιάγραμμα από ορθογώνιες γραμμές ή τετράγωνα σχήματα, αλλά και πάλι δεν απεικονίζεται κανένα δέντρο. Επίσης στην απεικόνιση Boduen, αν και το κανάλι απεικονίζεται με ακρίβεια, δεν δίδεται κανένα άλλο στοιχείο για τυχόν φύτευση.

Η πρώτη αξιόπιστη εικόνα του κήπου είναι μια εναέρια φωτογραφία που ελήφθη το 1335 π.Χ. στην οποία φαίνεται το σχέδιο των καναλιών άρδευσης παρόμοιο με το σχέδιο του Seyed Reza Khan's καθώς και τα παρτέρια με τα λουλούδια γύρω από το παλάτι. Σε αυτήν την φωτογραφία η μόνη διάβαση με ικανοποιητική σκιά είναι στο βόρειο άξονα του κήπου δίπλα σε στο σύστημα άρδευσης Madī όπως αποκαλείται στο Ισφαχάν η οποία διασχίζει τον κήπο.

2.3.2.1. Φυτά Κήπου

Σήμερα, η βλάστηση του Bagh-e Chehel Sotun περιλαμβάνει περίπου 1050 είδη δέντρων και θάμνων και συγκεκριμένα:

Το *περσικό πεύκο*, *Pinus eldarica* (1625 δέντρα) αειθαλές, με 2-5 φύλλα σε μια ενιαία θήκη. Το δέντρο έχει ανοικτή ή ευρεία κόμη και τα φύλλα είναι μακριά, ανοιχτοπράσινα και έχουν μήκος 6-7 εκ. Οι καρποί του έχουν ωοειδές-κωνικό σχήμα, είναι καστανόχρωμοι και στιλπνοί. Το περσικό πεύκο είναι ανθεκτικό στον παγετό αλλά χρειάζεται άφθονη ηλιοφάνεια καθώς επίσης και χώμα με πολύ καλή στράγγιση.

Η *λεύκα*, *Ulmus pumila* (292 δέντρα), ταχυνυξές και φυλλοβόλο δέντρο. Έχει στρογγυλεμένα απλά οδοντωτά φύλλα, με μήκος 2-7.5 εκ. και πλάτος 1,5-2,5 εκ. και είναι ανθεκτικό τόσο στη ζέστη όσο και στο κρύο. Καλλιεργείται σε οποιοδήποτε χώμα εκτός από τα έλη, αλλά προτιμά τα υγρά, βαθιά και πλούσια χώματα. Κατά τη διάρκεια του ετήσιου κλαδέματος, οι περιττοί κλάδοι του κόβονται για να διατηρηθεί η σφαιρική κόμη.

Κατά συνέπεια, οι περισσότερες λεύκες του Bagh-e Chehel Sotun είναι σφαιρικές, με μεγάλη σκιά, ζωτικότητα και φρεσκάδα.

Ο *μαύρος σφένδαμνος*, *Acer negundo* (75 δέντρα) είναι ένα γρήγορα αυξανόμενο φυλλοβόλο δέντρο, ανθεκτικό στην ξηρασία. Τα φύλλα του έχουν 3-5 φυλλάδια με τα ανώμαλα δόντια και έχουν 5-10 εκ. μήκος και 36 εκ. πλάτος. Ο μαύρος σφένδαμνος αντέχει το κρύο, τη ζέστη και την ξηρασία. Παρουσιάζει την καλύτερη ανάπτυξη σε πλούσιο ασβεστώδες χώμα με την καλή στράγγιση.

Το *πλατάνι*, *Plantanus orientalis* (61 δέντρα) είναι ένα φυλλοβόλο δέντρο ανθεκτικό στον παγετό, που ωστόσο χρειάζεται άφθονο ήλιο και καλά αποστραγγισμένο και εύφορο χώμα. Έχει μια ευρεία κόμη και ύψος περίπου είκοσι μέτρων, ανοιχτοπράσινα φύλλα σε σχήμα νυχιού ζώου με βαθιές νευρώσεις.

Ο *άρκευθος*, *Ailanthus altissima* (25 δέντρα) είναι ψηλό, άγριο και ταχέως αναπτυσσόμενο δέντρο. Έχει μια πυκνή κόμη καθώς επίσης και τα πλήρη, σύνθετα και εναλλασσόμενα φύλλα με μήκος 30-90 εκ. που αποτελούνται από 11-30 φυλλάδια μήκους 7-12 εκ.. Ανθίζει την άνοιξη αλλά τα αρσενικά λουλούδια του έχουν δυσάρεστη μυρωδιά. Ο άρκευθος καλλιεργείται σε διάφορες καιρικές συνθήκες και είναι ανθεκτικό στα δυσμενή κλίματα.

Ο *κέδρος*, *Cupressus sempervirens* είναι αειθαλές δέντρο με κωνική, μυτερή και ψηλή κόμη. Το φύλλωμά του αρχίζει από το έδαφος γι' αυτό χρησιμοποιείται στο σχεδιασμό κανονικών τοπίων και για την ενίσχυση των κάθετων γραμμών. Ευδοκίμει σε βαθιά, καλά στραγγισμένα και όχι πολύ πλούσια χώματα και χρειάζεται άμεσο ηλιασμό.

Η *μουριά*, *Nigra morus* είναι ένα γηγενές δέντρο του Ιράν με μια στρογγυλή ανοικτή κόμη και ένα ευρύ φύλλωμα. Έχει απλά, εναλλασσόμενα και βαθουλωμένα φύλλα με ένα μήκος 6-12 εκ. και εδώδιμους καρπούς, πορφυρούς ή μαύρους που εμφανίζονται τα καλοκαίρια. Το ριζικό του σύστημα είναι επιφανειακό. Είναι πολύ ανθεκτικό στη ζέστη και το κρύο. Ανέχεται όλα τα είδη χώματος αλλά προτιμά τα υγρά και πλούσια εδάφη με καλή στράγγιση.

Ο σφενδάμος, *Acer palmatum* είναι ένα είδος σφενδάμνου με ανώμαλους κλάδους, ύψος περίπου 37 μ. και διάμετρος κόμης 29 μ.. Τα φύλλα του είναι απλά, αμοιβαία, πολυτεμαχισμένα με βαθιές νευρώσεις 5-10 εκ.. Το δέντρο ανέχεται τη θερμότητα και το κρύο και προτιμά τα υγρά ασβεστώδη εδάφη με κατάλληλη στράγγιση τα οποία είναι πλούσια σε οργανικά υλικά. Χρειάζεται πολλή υγρασία, δεν αντέχει τον ξηρό καιρό και αυξάνεται καλύτερα στις ημισκιασμένες περιοχές.

Η άσπρη λεύκα, *Populus alba* είναι δέντρο με ευρύ φύλλωμα και ανοικτή κόμη. Φθάνει σε ύψος 17-25 μ. και έχει απλά και εναλλασσόμενα φύλλα με μήκος 5-12 εκ. και πλάτος 9-10 εκ. Η κάτω πλευρά των φύλλων και ο κορμός έχουν άσπρο χρώμα. Είναι δέντρο ανθεκτικό στη θερμότητα και το κρύο και καλλιεργείται εξίσου καλά σε διαφορετικά χρώματα.

Η μαύρη λεύκα, *Populus nigra* έχει σχήμα στήλης, με πυκνή και λεπτή κόμη. Μπορεί να φυτευτεί στα περιθώρια των κήπων ως πράσινος φράκτης ή τοίχος. Έχει λεπτούς καλοσχηματισμένους κλάδους που καλύπτουν όλο τον κορμό. Τα φύλλα του είναι απλά, εναλλασσόμενα και βαθουλωτά με μήκος 4-9 εκ. και πλάτος 3-8 εκ.. Η λεύκα καλλιεργείται σε όλα τα είδη χώματος αλλά προτιμά τα πιο βαθιά.

Η ψευδοακακία, *Robinia pseudoacacia* είναι φυλλοβόλο δέντρο και έχει απρόβλεπτη αύξηση με ανώμαλη και ανοικτή κόμη. Τα φύλλα είναι εναλλασσόμενα και σύνθετα με μήκος 10-15 εκ. αποτελούμενα από 7-19 φυλλάδια. Έχει ευώδη λουλούδια και ανέχεται τη θερμότητα και το κρύο πολύ καλά.

Η δάφνη, *Laurus nobilis* είναι αειθαλής θάμνος. Τα φύλλα της δεν έχουν δόντια, είναι σκληρά, παχιά και λογχοειδή. Λόγω της ευχάριστης μυρωδιάς τους, τα ξηρά φύλλα του χρησιμοποιούνται ως καρύκευμα στη μαγειρική. Τα λουλούδια της είναι κίτρινα και οι καρποί της μαύροι. Η δάφνη προτιμά τα πλούσια ασβεστολιθικά εδάφη και αυξάνεται καλά ακόμα και στη σκιά.

Η Ακακία Κωνσταντινουπόλεως, *Albizzia julibrissin* είναι ένα φυλλοβόλο δέντρο με ευρεία κόμη και διακλαδισμένο κορμό. Λόγω των μεταξωτών, σύνθετων και λεπτών φύλλων του, καλείται δέντρο του μεταξιού. Τα φύλλα του είναι εναλλασσόμενα και σύνθετα με μήκος 7.5-20 εκ. και πλάτος 10-12 εκ.. Η ακακία Κωνσταντινουπόλεως

ανέχεται εύκολα τη θερμότητα και αυξάνεται καλύτερα στα αμμώδη, καλά στραγγισμένα εδάφη.

Η *συκιά*, *Ficus carica* είναι ένα δέντρο με στρογγυλή και πυκνή κόμη και ευρείς κλάδους. Τα φύλλα του είναι απλά και εναλλασσόμενα, αποτελούνται από 3-5 μέρη και έχουν μήκος 10-30 εκ.. Έχει βαθύ ριζικό σύστημα και ευδοκιμεί καλά στα ξηρά και ημίξηρα κλίματα. Η συκιά προτιμά το βαθύ ασβεστώδες χώμα αλλά μπορεί να καλλιεργηθεί οπουδήποτε.

Η *Λαγκεστρέμια*, *Lagerstroemia indica* είναι φυλλοβόλος θάμνος με πυκνή κόμη σε σχήμα βάζου και απλά, αμοιβαία φύλλα με μήκος 2-5 εκ. Τα λουλούδια της είναι άσπρα, ρόδινα ή κόκκινα και εμφανίζονται στην αρχή του καλοκαιριού. Αντέχει στη θερμότητα και προσαρμόζεται σε όλα τα εδάφη .

Ο *κράταιγος*, *Crataegus lavalleyi* είναι ένα λεπτό, φυλλοβόλο δέντρο με ισχυρούς, πυκνούς και ακανθώδεις κλάδους. Τα φύλλα του απλά, εναλλασσόμενα, βαθουλωτά, σε σχήμα έλλειψης και έχουν μήκος 5-10 εκ. και πλάτος 2-4 εκ.. Ο κράταιγος έχει βαθύ ριζικό σύστημα και είναι ανθεκτικός στο ψύχος. Προτιμά τα ελαφρά ασβεστώδη και αμμώδη εδάφη με πολύ καλή αποστράγγιση.

Ο *πυξός*, *Boxus sempervirens* είναι αειθαλής θάμνος που χρησιμεύει ως φράκτης στο Bagh-e Chehel Sotun. Έχει αργό ρυθμό ανάπτυξης αλλά διατηρείται για πολλά χρόνια. Ο πυξός είναι ανθεκτικός στο κρύο και τη ζέστη και ευδοκιμεί σε όλα τα είδη χώματος. Χρειάζεται αρκετό νερό και ηλιοφάνεια αλλά προτιμά τις θέσεις χωρίς άμεσο ηλιασμό. Όταν χρησιμοποιείται ως φράκτης, κλαδεύεται κατάλληλα με μπορντουροψάλιδο.

Ο *φράξος-μελία*, *Fraxinus velutina* είναι ένα φυλλοβόλο δέντρο με σφαιρική κόμη που είναι ανοικτή όταν το φυτό είναι νέο και συμπυκνωμένη όταν ωριμάσει. Τα ανοιχτοπράσινα φύλλα του είναι σύνθετα και αμοιβαία με ένα μήκος 10-20 εκ.. Ο φράξος προτιμά το υγρό, πλούσιο χώμα αλλά ευδοκιμεί εξίσου και σε ξηρό και αλκαλικό χώμα. Στο Bagh-e Chehel Sotun, φράξοι έχουν φυτευτεί σε μια περιοχή περίπου 3200 τ.μ. που αρδεύεται από 14 Karts. Το νότιο τμήμα του κήπου έχει καταλειφθεί μερικώς λόγω της κατασκευής οδών τις πρόσφατες δεκαετίες με συνέπεια οι δύο πλευρές του συμμετρικού άξονα να μην είναι ομοιόμορφες και να διαφέρουν μερικώς.

2.3.2.2. Νερό

Όπως και σε άλλους περσικούς κήπους, το νερό διαδραματίζει το βασικό ρόλο. Η σημαντικότερη χρήση του νερού στον κήπο Chehel Sotun είναι στη λίμνη απέναντι από το παλάτι που βρίσκεται σε άμεση σχέση. Η λίμνη έχει διαστάσεις 16 x 108 μ..Ο Pirnia λέει αυτό για το Chehel Sotun: «Μερικές φορές, μια μεγάλη λίμνη έχει δημιουργηθεί αντί για παραλία όπως στο Chehel Sotun του Ισφαχάν. Φυσικά, αρχικά στο χώρο παρουσιάζονταν τα θεατρικά έργα.

Ο αντικατοπτρισμός της περίστυλης σκεπαστής εισόδου της πρόσοψης στη λίμνη είναι το πιο εντυπωσιακό σημείο στον κήπο. Η εικόνα είναι τόσο ελκυστική που πολλοί άνθρωποι αντιλαμβάνονται ότι το Chehel Sotun πήρε το όνομά του από την αντανάκλαση των στηλών στην επιφάνεια του νερού της λίμνης, γεγονός που προσθέτει στη μεγαλοπρέπεια του κτιρίου. Ο ουρανός και τα δέντρα του κήπου αντικατοπτρίζονται επίσης στην κεντρική λίμνη. Ο Kampfer λέει για το Chehel Sotun: "Η θαυμάσια εικόνα ολοκληρώνεται με τη λίμνη Chehel, έναν καθρέφτη διαυγούς ύδατος με πλάτος σαράντα ποδιών. Η μισή λίμνη βρίσκεται μπροστά από το κτίριο και η άλλη μισή πίσω και προς το παρόν εκτείνεται ως το τέλος του κήπου. Αυτός που δεν απολαμβάνει τη θέα με τις αναρίθμητες πηγές, τα πουλιά που επιπλέουν πάνω στην επιφάνεια της λίμνης και την αντανάκλαση των δέντρων στο νερό, είναι πραγματικά ένα διεστραμμένο κτήνος".

Ο Hilén Brand αναφέρει: "Εκ πρώτης όψεως, το Chehel Sotun μοιάζει με την περίστυλη σκεπαστή είσοδο της πρόσοψης του Ali-Qapu αλλά πλησιέστερα στην γη. Εδώ, το νερό ενσωματώνεται στο σχεδιασμό καθώς μια μεγάλη ορθογώνια διαμορφωμένη λίμνη βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το κυρίως κτίριο. Στην πραγματικότητα, το ίδιο το όνομα Chehel Sotun μπορεί να θεωρηθεί ως οπτικό τέχνασμα όπως η πολλαπλή περίστυλη εικόνα που απεικονίζεται στο νερό". Λόγω της απαλής κλίσης από νότο προς δύση, το νερό της λίμνης περιστοιχίζει το παλάτι σε απόσταση 1-3 μ. από το κτίριο. Πέτρινες γέφυρες υπάρχουν σε όλες τις εισόδους.

Η κύρια πορεία του νερού είναι ένα κανάλι Madi που έρχεται στον κήπο από τα δυτικά, προχωρά στα βόρεια karts και βγαίνει από την ανατολική πλευρά του. Αυτό το ρεύμα ήταν ένας κλάδος του ρεύματος Fadyan, το οποίο μετά τον κήπο κατευθύνονταν στη βόρεια πλευρά του τετραγώνου Naqsh-e Jahan βόρεια της οδού Sepah και στη

συνέχεια διέσχιζε το σχολείο Mulla-Abdollah, και εισέρχονταν στις γειτονιές του Ισφαχάν βόρειο-ανατολικά του Naqsh-e-Jahan.

2.3.2.3. Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

Από κατασκευαστικής απόψεως, μπορεί να λεχθεί ότι η αρχιτεκτονική του μεσαίου κτιρίου του Bagh-e Chehel Sotun είναι διαφορετική από την αρχιτεκτονική κατοικίας. Ανάλογα με τις διάφορες λειτουργίες, ο φέροντας οργανισμός έχει μειωθεί, δίνοντας προτεραιότητα στην ταχύτητα των διαδικασιών. Οι πολυάριθμες διακοσμήσεις στοχεύουν να αυξήσουν την ομορφιά του κτιρίου και να εναρμονιστούν με τον περιβάλλοντα κήπο χωρίς ωστόσο καμία πρόθεση μεγαλείου ή δόξας.

Ο Wilfred Blant στο βιβλίο του με τίτλο, "Ισφαχάν το μαργαριτάρι της Περσίας" αναφέρει: «Το Chehel Sotun κατασκευάστηκε μέσα στο Bagh-e Shahi ακριβώς πίσω από το Ali-Qapu αποκλειστικά για τις επίσημες τελετές υποδοχής των ξένων εκπροσώπων κατά τη διάρκεια της δυναστείας Shah Abas II.».

Στην αρχική μορφή του, το παλάτι αποτελούνταν από μια ορθογώνια αίθουσα η στέγη της οποίας στηριζόταν από τρεις τρούλους. Τα περιφερειακά δωμάτια βρίσκονταν στο πίσω μέρος αυτής της αίθουσας. Ο κεντρικός θόλος είχε ένα σκεπαστό προθάλαμο στην πρόσοψη και ένα παρόμοιο χώρο στην πίσω πλευρά του. Η ιδέα αυτή έχει τον προγονό της στο κτίριο Firuz Abad της εποχής των Σασσανιδών. Ωστόσο η μεγάλη, πλευρική σκεπαστή είσοδος της πρόσοψης που παρέχει πρόσβαση σε όλους τους περιφερειακούς χώρους, θεωρείται ως πλέον διαφοροποιημένο τμήμα. Η σκεπαστή στοά της πρόσοψης αποτελεί την εκδήλωση της πρόσβασης από τις πλευρές και συνεπώς ένα πιο ολοκληρωμένο κτίριο.

Σε επόμενο στάδιο, ένας ευρύς, ανοιχτός χώρος με μια κεντρική λίμνη κατασκευάστηκε αμέσως μπροστά από τη σκεπαστή στοά της πρόσοψης. Δίπλα στο χώρο αυτό υπάρχουν μακριές αίθουσες και χρησιμεύουν ως οι παλαιές στοές. Στο τέλος, προστέθηκε στην προηγούμενη επεκταθείσα δομή μια αίθουσα με είκοσι στήλες και μια αετωματική στέγη. Στο κέντρο της βρίσκονταν άλλη μια μικρή λίμνη με σιντριβάνια. Η

λειτουργία του κτιρίου άλλαζε κατά τρόπο εμφανή με κάθε προσθήκη. Ο κύριος πυρήνας του ήταν αρχικά η ορθογώνια αίθουσα με τους τρεις θόλους αλλά τελικά οι επεκτάσεις κατέλαβαν χώρο μεγαλύτερο από το κύριο τμήμα του κτιρίου. Κάθε διαδοχική προσθήκη ήταν υψηλότερη από την προηγούμενη, με αποτέλεσμα, η πάλαιά κεντρική αίθουσα να φαίνεται μικροσκοπική και υποδεέστερη.

Ο γεωμετρικός τύπος του κτιρίου είναι αρκετά κανονικός και τέλειος και όλες οι προσθήκες είναι επίσης απλής γεωμετρικής μορφής. Οι χώροι έχουν μια συμμετρική παράθεση σε σχέση με το διαμήκη άξονα, αλλά υπάρχουν πολλοί οριζόντιοι άξονες που έχουν συμμετρικές σχέσεις με τους μικρότερους χώρους. Η τέλεια γεωμετρική μορφή παρατηρείται όχι μόνο στο κτίριο αλλά και σε κάθε μεμονωμένο τμήμα που αποτελεί το παλάτι. Οι κατά προσέγγιση διαστάσεις του παλατιού διαμορφώνονται εκτός από την περίστυλη σκεπαστή είσοδο πρόσοψης. Η αναλογία πλάτους-μήκους είναι $3/5$ και η αναλογία πλάτους-ύψους $3/1$. Επομένως, το κλειστό τμήμα του παλατιού αν εξαιρέσουμε την στοά της πρόσοψης, είναι στην πραγματικότητα ένα ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο, με ύψος το $1/3$ των διαστάσεων της βάσης. Οι αναλογίες αυτές είναι αρκετά παρόμοιες με άλλα παλάτια όπως το παλάτι Hasht Behesht. Ακόμη και οι προσόψεις τριών κλειστών τμημάτων του παλατιού ακολουθούν κατά πολύ το σχέδιο των προσόψεων σε παρόμοια παλάτια με εξαίρεση την ανατολική περίστυλη προσθήκη, που έχει αυξημένο μήκος - άρα διαφορετική αναλογία μήκους-πλάτους- αλλά είναι και υψηλότερη, άρα αλλάζει και η αναλογία ύψους σε $9/5$. Τα $2/9$ του πλάτους έχει προστεθεί αποκλειστικά από αυτήν την προσθήκη.

Τα δευτερεύοντα τμήματα της πρόσοψης συμβάλλουν πολύ στη δημιουργία μιας ανθρώπινης κλίμακας, ωστόσο με εξαίρεση την περίστυλη στοά της πρόσοψης, η αναλογία των διαστάσεων των κολώνων στηλών και κυρίως του ύψους, είναι τέτοια ώστε να τονίζεται η μεγαλοπρέπεια του κτιρίου .

2.3.2.4. Διακόσμηση

Κάθε μία από τις κολώνες της εισόδου, αναπαριστά κορμό δέντρου που πλέον καλύπτονται από λεπτές χρωματιστές διακοσμήσεις, αλλά που στο παρελθόν καλύπτονταν με χρωματισμένα γυαλιά και καθρέφτες. Όλοι οι τοίχοι διακοσμούνται με όμορφα έργα ζωγραφικής, χρωματισμένα γυαλιά και ολόκληρους καθρέφτες και όλες οι πόρτες και τα παράθυρα έχουν ένθετα έργα τέχνης.

Το νερό της κεντρικής λίμνης της περίστυλης αίθουσας αναβλύζει από το στόμα τεσσάρων λιονταριών που στέκονται στις τέσσερις γωνίες και από σιντριβάνια που βρίσκονται κατά μήκος του μικρού ρεύματος που ρέει γύρω από το παλάτι και προσθέτουν στην ευχάριστη ατμόσφαιρα του κήπου. Οι ερευνητές δεν συμφωνούν για την προέλευση των πέτρινων λιονταριών. Μερικοί τα αποδίδουν στους Αχαιμενίδες, μερικοί στους Σασσανίδες, τους Αρσανίδες, ή ακόμα και στους στο Deylamites ή τους Σαφαβίδες.

Έξοχες κουρτίνες κρεμάστηκαν γύρω από τη μεγάλη αίθουσα, τα εναπομείναντα κομμάτια των οποίων παραμένουν ακόμα σε διάφορα σημεία για να προστατέψουν το παλάτι κατά τις πρωινές ώρες όπου ο ήλιος μπαίνει στο κτίριο. Τέλος, οι άριστα χρωματισμένες οροφές της 18-στηλης σκεπαστής εισόδου στην πρόσοψη, καθώς και η οροφή με τους καθρέφτες της κυρίως αίθουσας, αποτελούν δύο απaráμιλλα δείγματα οροφών και θεωρούνται ως εξέχοντα παραδείγματα της περσικής αρχιτεκτονικής.

Κάποια από τα υπάρχοντα στοιχεία δεν ανήκουν στο παλάτι. Συγκεκριμένα: τέσσερα βάθρα στις τέσσερις γωνίες της λίμνης και έχουν ανάγλυφα ανθρώπων και λιονταριών καθώς επίσης και δύο χαραγμένοι λίθοι με μορφή λιονταριών στα παρτέρια σε καθεμία από τις πλευρές των μονοπατιών που οδηγούν στο κτίριο και ερείπια δύο παλατιών των Σαφαβιδών που ονομάζονταν Sar Poshideh (στεγασμένο) και Ayeneh khaneh (σπίτι με τους καθρέφτες στα Farsi) που καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια της δυναστείας Qajars.

Τα θέματα της ζωγραφικής του βασιλικού σαλονιού στη δυτική πλευρά της αίθουσας από δεξιά προς αριστερά ξεκινώντας από την είσοδο είναι τα ακόλουθα: το συμπόσιο που διοργάνωσε ο Shah Abas ο μεγάλος και η υποδοχή του βασιλιά του Turkistan, η μάχη Vali

Mohammad Khan- Chaldran μεταξύ Shah Ismail I και του Οθωμανικού στρατεύματος, η δεξίωση υποδοχής του Shah Tahmasb I για τον Ινδό βασιλιά, Homayun.

Απέναντι από αυτά τα έργα ζωγραφικής στην ανατολική πλευρά της αίθουσας από τα δεξιά προς τα αριστερά απεικονίζονται: μια από τις μάχες του Shah Abas του μεγάλου ενάντια στους Ουζμπέκους, (πιστεύουμε ότι πρόκειται για τη μάχη Taher Abad στο Marv μεταξύ Shah Ismail και Sheibak Khan Uzbeks), η μάχη Nader Shah του Afshar ενάντια στους Hindu στο Kernal (κατακτήσεις των Σαφαβιδών) και η συγκέντρωση για την υποδοχή του βασιλιά του Turkistan, Nadr Mohammad Khan από τον Shah Abas II (αυτή η ζωγραφιά κρέμεται ακριβώς απέναντι από τη ζωγραφιά που παρουσιάζει το συμπόσιο που διοργάνωσε ο Shah Abas ο μεγάλος και την υποδοχή του βασιλιά του Turkistan).

Στις στοές εκατέρωθεν της αίθουσας, υπάρχουν εικόνες των διάσημων ευρωπαίων και των πρεσβευτών που έζησαν στην πρωτεύουσα του Ιράν σε εκείνη την περίοδο αλλά πλέον είναι μη αναγνωρίσιμες. Μερικές από τις εικόνες των Ευρωπαίων που κρέμονται στο παλάτι Chehel είναι έργα δύο ολλανδών ζωγράφων που ονομάζονταν Angel και Lokar, οι οποίοι σύχναζαν στην αυλή του Shah Ismail. Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος του βασιλιά για τη ζωγραφική, προσελήφθηκαν από τον πράκτορα της ολλανδικής επιχείρησης για να είναι στην υπηρεσία του.

Στη νότια πλευρά της αίθουσας με τους καθρέφτες υπάρχει ένα άλλο μεγάλο δωμάτιο με διάφορες ζωγραφικές μινιατούρες. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά τμήματά του είναι ένα παράθυρο από μαρμαροκονία που θεωρείται αριστούργημα του είδους. Το παράθυρο έχει κατασκευαστεί αρχικά από μαρμαροκονία και διακοσμήθηκε με κομμάτια γυαλιού διαφορετικών χρωμάτων, με συνέπεια ένα έξοχο και μοναδικό μίγμα. Το παράθυρο έχει αφαιρεθεί από ένα άλλο ιστορικό κτίριο που αποκαλούνταν *Darb-e emam* (πόρτα του Ιμάμη) και τοποθετήθηκε στην τρέχουσα θέση στο κτίριο Chehel Sotun για λόγους ασφαλείας. Το αντίστοιχο του δωματίου στη βόρεια πλευρά της αίθουσας των καθρεφτών είναι ένα άλλο δωμάτιο με όμορφα έργα ζωγραφικής των οποίων αρχικές διακοσμήσεις αποκαλύφθηκαν κάτω το επίστρωμα ασβεστοκονιάματος.

Κατά τη διάρκεια των επισκευών του έτους 1355 π.Χ. στο κτίριο Chehel Sotun, τα έργα ζωγραφικής τριών δωματίων αποκαλύφθηκαν κάτω από τις υπερκείμενες στρώσεις ασβεστοκονιάματός τους και είναι αρκετά ενδιαφέροντα. Σε ένα από αυτά τα δωμάτια,

υπάρχουν δώδεκα εξαιρετικά έργα ζωγραφικής που απεικονίζουν μια μεγάλη βασιλική συνέλευση και μικρογραφίες του Shah Abas του μεγάλου, να φορά την έξοχη κορώνα του, καθώς και εικόνες, έργα ζωγραφικής και μικρογραφίες χρυσών σχεδίων με λουλούδια. Όλα είναι έργα του διάσημου καλλιτέχνη και ζωγράφου της εποχής του Shah Abas, Reza Abasi.

Μέχρι περίπου το έτος 1300 μ.Χ., αυτές οι διακοσμήσεις διατήρησαν την αρχική τους κατάσταση, αλλά όπως και πολλά άλλα παλάτια των Σαφαβιδών, έχουν υποστεί τις βαριές ζημιές στο πέρασμα του χρόνου. Επιπλέον, πολλές έξοχες διακοσμήσεις του κτιρίου, όπως οι ολόσωμοι καθρέφτες, οι ένθετες και εγχάρακτες πόρτες και τα έξοχα παράθυρά λεηλατήθηκαν.

Το ανώτατο όριο της μεγάλης στοάς της πρόσοψης, καλύπτεται από ορθογώνιους καθρέφτες με ζωηρόχρωμες περιμετρικές κορνίζες. Οι λευκοί τοίχοι που βλέπουμε σήμερα, ήταν στο παρελθόν επενδυμένοι με καθρέφτες και εγχάρακτα μαρμάρινα πλακάκια. Μέσα στα δύο δωμάτια εκατέρωθεν της μεγάλης στοάς της πρόσοψης παρατηρούμε ποικίλες εικόνες του Reza Abasi, οι οποίες έχουν αποκατασταθεί από το ζωγράφο Mirza Abdollah Naqqash. Σε καθεμία από τις πλευρές της στοάς της πρόσοψης, υπάρχουν δύο δωμάτια με ανάγλυφα. Μέσα στο βόρειο δωμάτιο, υπάρχει μια πόρτα με ένθετη διακόσμηση και εγχάρακτο άμβωνα της εποχής των Σαφαβιδών, καθώς επίσης και τα διάφορα κεραμίδια της εποχής των Σελτζούκων και των Σαφαβιδών, καθώς και μια επιχρυσωμένη οροφή που προβάλλει μέσα από τις στρώσεις του ασβεστοκονιάματος. Στο νότιο δωμάτιο υπάρχουν λιγότερες εικόνες.

Τα δύο δωμάτια πίσω από αυτά τα δύο με τις πόρτες που ανοίγουν στις βόρειες και νότιες στοές της πρόσοψης, είχαν αρχικά έργα ζωγραφικής που αποκαλύφθηκαν από τα ασβεστοκονιάματα που τα κάλυπταν 1331 π.Χ.. Απεικονίζουν ένα πολυπληθές συμπόσιο και είναι ζωγραφισμένο με περσική και ινδική τεχνοτροπία. Πιθανώς, απεικονίζει τη γαμήλια τελετή του Reza Qoli Mirza ή την ιστορία του Vamegh-o-Azra. Στην υψηλή κόγχη στα δεξιά, παρουσιάζεται η εικόνα του Yusef-o-Zoleykha και απέναντι η εικόνα του Khosro-va-Shirin.

Το βόρειο δωμάτιο που αποκαλύφθηκε βρίσκεται μπροστά από το έργο ζωγραφικής, που έχει απεικονισμένο το συμπόσιο του Shah Abas, και τον παρουσιάζει να κάθεται στην όχθη ενός ποταμού φορώντας ένα καπέλο Gorji να παίρνει μια κούπα κρασί από έναν οινοχόο.

Επάνω από την εσοχή υπήρχε ένα διαμέρισμα στο οποίο φυλάσσονταν στο παρελθόν η κάπα που φορούσε ο *Imam Hassan's Quran* στη συνθηκολόγηση με τον *Sheikh Safieddin Ardebili* και που τώρα έχει μεταφερθεί στην αίθουσα με τα γυάλινα παράθυρα.

Στην αίθουσα υπάρχουν τρεις έξοχοι, επιχρυσωμένοι και εγχάρακτοι θόλοι με ζωηρόχρωμα Lachaks και φωτεινά χρυσά σχέδια, οι οποίοι θεωρούνται καλλιτεχνικά αριστουργήματα. Η τοιχοποιία που σήμερα καλύπτεται από λευκό ασβεστοκονίαμα προηγουμένως ήταν καλυμμένη με ανάγλυφα πλακίδια. Στο γύψινο γύρω από την πλίνθινη οροφή, υπάρχουν 24 μικροσκοπικές εικόνες οργίων. Ανάλογες εικόνες συναντάμε κατά την περίοδο Shah Abas Safavi, οι οποίες έχουν επισκευαστεί και στιλβωθεί το 1307 π.Χ. χωρίς κανένα σεβασμό των αρχικών μορφών τους. Κάτω από το Lengeh Taq υπάρχει η εικόνα του βασιλιά Naserildeen Shah της δυναστείας Qajars, ζωγραφισμένη από τον Mohammad Hassan afshar-e-Naqqash το 1276 μ.Χ.. Το 1327 π.Χ. εγκαταστάθηκαν 4 σόμπες γύρω από την αίθουσα με τη βοήθεια του αριστοτέχνη της γυψοποιίας Haji Ismail - e-Gachbor και του Mirza Ali, σε σχέδιο παλιότερης εποχής.

Τα αντικείμενα που υπάρχουν στην αίθουσα ανήκουν κατά κύριο λόγο στο μουσείο του Sheikh Safieddin Ardebili, που μεταφέρθηκε από την Τεχεράνη στο Ισφαχάν. Το 1327 π.Χ., ο δεύτερος βασιλιάς Pahlavis, Mohammad Reza Shah εγκαίνιασε το μουσείο Chehel Sotun μετά από τη διάνοιξη της σήραγγας Kuhrang. Στις τρεις άλλες στοές της εισόδου, υπάρχουν ιρανικά και ευρωπαϊκά πορτρέτα ντυμένα με ενδύματα του 17ου αιώνα. Πιθανόν να ανήκουν στους γάλλους και ιταλούς πρεσβευτές ή τους πρίγκιπες και είναι έργα ινδών ή ιταλών ζωγράφων.

2.3.3. Η τυπολογία των κήπων

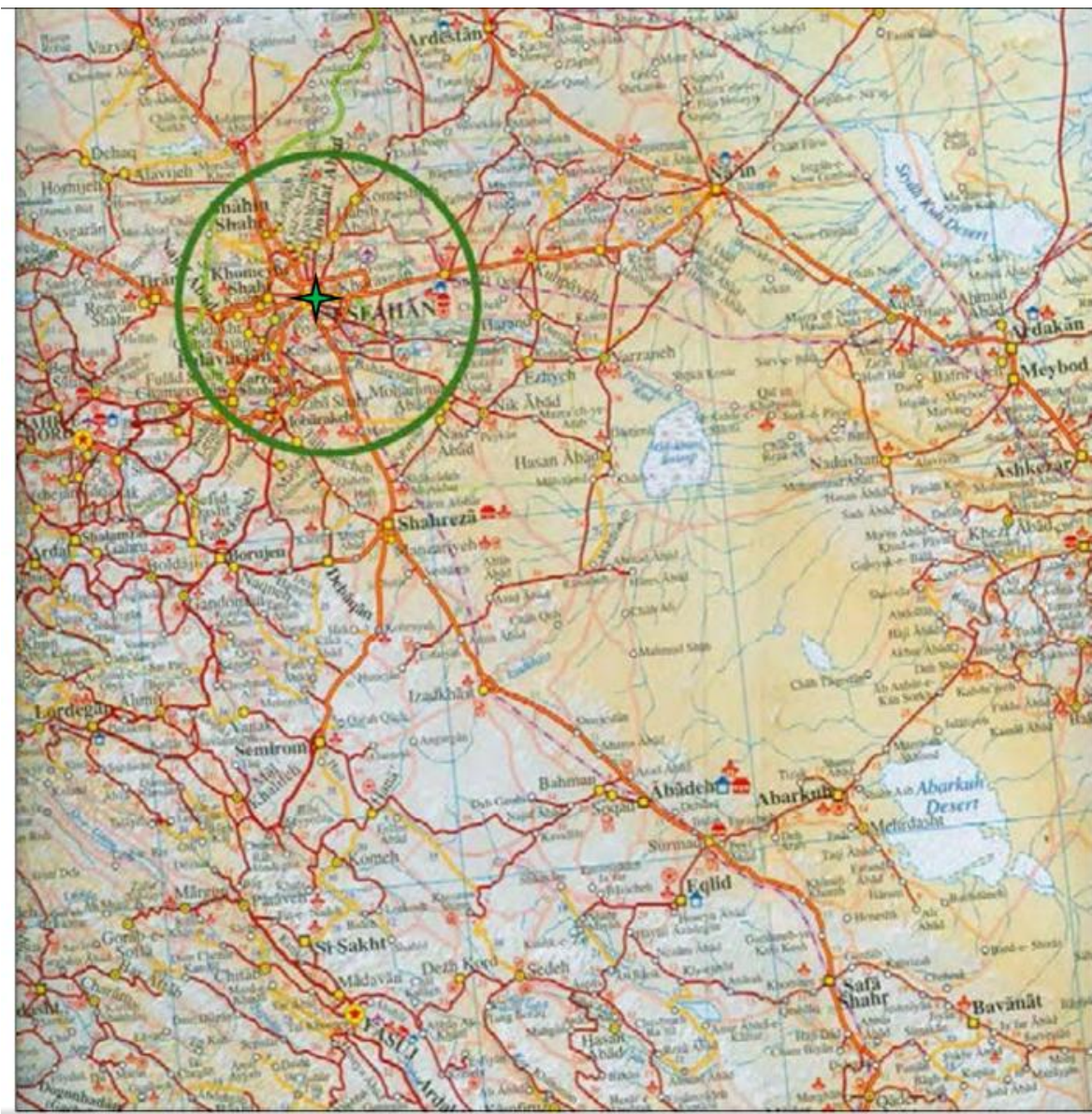
Στην αρχική μορφή της το Chehel Sotun είχε σχεδιαστεί ως ένα συγκρότημα περίπτερων με διάφορα δωμάτια μέσα σε έναν κήπο. Το αρχικό κτίριο που κατασκευάστηκε επάνω στα πολύ παλαιότερα θεμέλια, έχει τόσο μικρές διαστάσεις, που φαίνεται ότι δεν προορίζονταν καθόλου για κατοίκηση.

Από αρχιτεκτονικής άποψης και λαμβάνοντας υπόψη τα οικοδομικά υλικά και τη δομή του, το Chehel Sotun δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παλάτι. Συγκρινόμενο με άλλα περσικά παλάτια, μοιάζει περισσότερο με Bagh- Kushk. Τα ιστορικά κείμενα και οι ξένοι επισκέπτες του ShahAbas του μεγάλου, των οποίων η υποδοχή γίνονταν εκεί, κατονομάζουν το Chehel Sotun ως κρατικό (βασιλικό) κήπο.

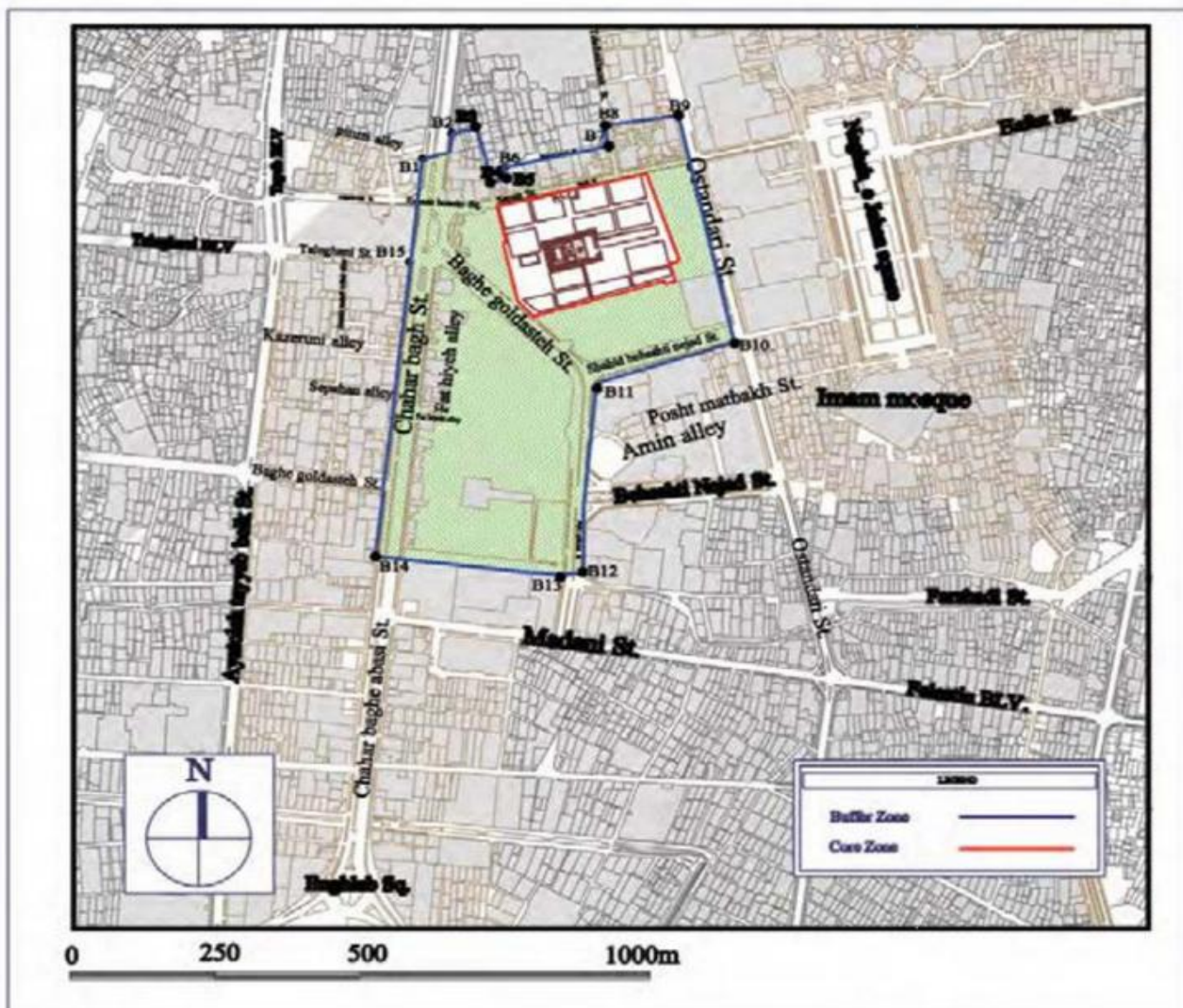
2.3.4. Πρόσθετα και σημαντικά στοιχεία για το Bagh-e Chehel Sotun

Εκείνο που διακρίνει το Bagh-e Chehel Sotun από άλλους κήπους είναι η ειδική αρχιτεκτονική του κτηρίου του, η οποία ήταν τόσο ξεχωριστή που έγινε σχεδόν ένα απόφθεγμα στη γλώσσα Farsi. Το οικοδόμημά και ο τίτλος Chehel Sotun έχει περάσει και στην περσική λογοτεχνία και ποίηση.

Επιπλέον, τα έργα διακόσμησης και ζωγραφικής που χρησιμοποιούνται στο κύριο κτίριο (λόγω της βασιλικής λειτουργίας του) κατατάσσουν το οικοδόμημα σε ένα έξοχο επιδεικτικό μνημείο με διάκοσμο ασύγκριτο μεταξύ άλλων ιρανικών παραδειγμάτων.

Εικόνα 39: Τοποθεσία του κήπου *bagh-e Cheleh Sotun* στο Ισφαχάν.

Εικόνα 40: Ο κήπος bagh-e Chehel Sotun

μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 41: Αεροφωτογραφία 1 του κήπου *bagh-e Chehel Sotun*.

Εικόνα 42: Αεροφωτογραφία 2 του κήπου *bagh-e Chehel Sotun*.

Εικόνα 43: Η τοποθεσία των δένδρων στον κήπο *bagh-e Chehel Sotun*.

Εικόνα 44: Η πορεία της κυκλοφορίας του νερού εντός και εκτός του κήπου *bagh-e Chehel Sotun*.

4) Bagh-e Fin – Kashan

2.4.1. Εισαγωγή

Η πόλη Kashan βρίσκεται στην επαρχία του Isfahan, έχει έκταση περίπου εικοσιένα τετραγωνικά χιλιόμετρα και βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 950 μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας. Οι γεωγραφικές συντεταγμένες του Kashan είναι: 51° , 27' ανατολικά και 33°, 59' βόρεια. Περιφερειακά του Kashan υπάρχουν βουνά και έρημος. Στα χαμηλότερα υψόμετρα, ο καιρός είναι ζεστός, ξηρός και στην ατμόσφαιρα υπάρχει μεγάλο ποσοστό σκόνης, ενώ ψηλότερα ο καιρός είναι πιο ψυχρός και πιο ήπιος. Η διαφορά θερμοκρασίας που υπάρχει λόγω υψομετρικής διαφοράς προκαλεί ρεύματα, όπως ημερήσιους ήπιους ανέμους που φυσάνε από την πεδιάδα, καθώς και νυχτερινούς ήπιους ανέμους που φυσάνε από τα βουνά. Οι άνεμοι αυτοί κάνουν τις ημέρες πιο ξηρές και ζεστές και τις νύχτες πιο κρύες.

Τοπικά βουνά υπάρχουν με κατεύθυνση από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά. Η υψηλότερες κορυφές βρίσκονται ανατολικά του Niasar με ύψος περίπου 3.600 μ., νότια του Barzhak με ύψος 2.500 μ., του Haft- kotal με ύψος 3000 μ. και του Karkas με ύψος 3.800 μ.. Άνεμοι γνωστοί ως Sorkh (κόκκινος), Shahriari, Saam, Shomal (βόρειος) και Qebleh είναι μερικοί από τους διάσημους τοπικούς ανέμους, οι οποίοι πνέουν από την έρημο προς το Kashan.

Σχετικά με την γενική γεωλογική τοπολογία της περιοχής τα κεντρικά υψίπεδα του Ιράν βρίσκονται νότια της εθνικής οδού Qom- Kashan- Natanz, στη μορφή ανάγλυφου, γνωστού ως Νότιες Ορεινές Εκτάσεις του Kashan. Η αρχαιότερη γεωλογική σύνθεση στη γειτονιά του Kashan είναι ο όγκος του Indesits που χρονολογείται από την Τρίτη γεωλογική περίοδο. Σε μια ευρεία περιοχή βουνών νότια του Kashan υπάρχουν πετρώματα και ηφαιστειακή τέφρα. Αυτά προέρχονται από υποθαλάσσια ενεργά ηφαίστεια κατά την τρίτη γεωλογική περίοδο.

Σύμφωνα με γεωφυσικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί, τα προσχωσιγενή στρώματα έχουν πάχος 150 μ. το οποίο σταδιακά μειώνεται προς την βόρεια έρημο. Κάτω από αυτές τις αποθέσεις στρώματων της Μειόκαινου (γεωλογική περίοδος περίπου 23.000.000 π.Χ. - 5.000.000 π.Χ.) με χαμηλή διαπερατότητα ανύψωσαν τους υπόγειους αποταμειευτήρες οι

οποίοι είναι και η κύρια πηγή νερού στους πρόποδες του βουνού. Η πηγή Fin είναι μια από αυτούς.

Ο κήπος Bagh- e Fin βρίσκεται σε ένα χωριό με το ίδιο όνομα το οποίο απέχει έξι χιλιόμετρα νοτιοδυτικά από το Kashan. Η περιοχή Fin χωρίζεται στα δύο, τη μικρή και τη μεγάλη. Ο κήπος βρίσκεται στο μικρό Fin με συντεταγμένες 51°, 23' και υψόμετρο 1050 μ.. Λόγω του ήπιου καιρού και των αναρίθμητων δένδρων, το Fin είναι ένα από τα καλύτερα θέρετρα στην περιοχή του Kashan το νερό του οποίου παρέχετε από την διάσημη πηγή Soleymanieh η οποία βρίσκεται πιο κοντά συγκριτικά με άλλα τμήματα της περιοχής.

2.4.2. Η ονομασία του κήπου Bagh-e Fin

Το Fin, εξαιτίας της εγγύτητας του στην διάσημη πηγή Soleymanieh, όπως επίσης και της θέσης του Kashan σε μια θερμή και ξηρή περιοχή, είχε εκτίμηση από τους βασιλείς και τις κυβερνήσεις της εποχής από τους αρχαίους χρόνους. Στην πραγματικότητα, ο πολιτισμός των Sialk ξεκίνησε από εκεί.

Η ύπαρξη νερού και γόνιμων εδαφών οδήγησε στην ιδέα της κατασκευής ενός μέρους για χαλάρωση και ηρεμία από τους βασιλείς. Σαν αποτέλεσμα αυτού κατά την διάρκεια της δυναστείας των Buyid κατασκευάστηκε ένας κήπος σε απόσταση 500 μ. από τον τωρινό, ο οποίος ήταν γνωστός σαν παλιός Bagh-e Fin τα ερείπια του οποίου υπάρχουν μέχρι σήμερα.

Οι επισκέψεις που δέχτηκε από αρκετούς βασιλείς δείχνουν την σημασία του, όπως ο ιδρυτής της δυναστείας Safavids, ShahIsmail το έτος 909 π.Χ., ο Shah Abas το 925 π.Χ., ο Shah Safi, ο Shah Soleyman, ο Karim Khan- e- Zand και ο Naser old deen Shah των Qajars. Η προσοχή που δόθηκε στο Bagh-e Fin οδήγησε στην σταδιακή ανάπτυξη του συμπλέγματος μέσα στο πέρασμα του χρόνου.

Εδώ η εγγύτητα του κλίματος και της αρχιτεκτονικής εκδηλώνεται μέσω της χρήσης του νερού, των φυτών και των δομικών υλικών. Κάποια διακριτά χαρακτηριστικά του κήπου είναι: η εκμετάλλευση του νερού της πηγής του Fin για την άρδευση του κήπου, η επιλογή φυτών που φύονται αποκλειστικά στην περιοχή αυτή, όπως ο κέδρος του Fin, και

τέλος η χρήση λάσπης και τούβλων, για τη δόμηση, κατάλληλων για τις καιρικές συνθήκες της περιοχής.

2.4.3. Φυσικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κήπου

Τα φυτά του Bagh-e Fin προορίζονται: για σκίαση, για συγκομιδή καρπών και επίσης για διακοσμητικούς σκοπούς. Προτεραιότητα στον κήπο είχαν τα καρποφόρα δένδρα και τα δένδρα σκίασης τα οποία ήταν και τα περισσότερα σε αριθμό, ενώ τα ανθοφόρα και διακοσμητικά είχαν δευτερεύουσα σημασία. Τα δένδρα που χρησιμοποιούσαν για σκιά ήταν κυρίως κέδροι *Kashi* (*Cypressus sempervirens*), πλάτανοι (*Platanus orientalis*) και ένας πολύ περιορισμένος αριθμός από λεύκες, οι οποίες είχαν φυτευτεί στα όρια των Karts.

Τώρα, υπάρχουν 17 κύρια Karts στο Bagh-e Fin των οποίων τα όρια σχηματίζονται από κέδρους. Επιπροσθέτως, στο κέντρο του κήπου εκατέρωθεν του μονοπατιού που οδηγεί στο κύριο κιόσκι υπάρχουν δυο συμμετρικές σειρές από μεγάλους κέδρους με μερικούς πλάτανους στο ενδιάμεσο. Ακόμη, κέδρους μπορείς να συναντήσεις και στις δυο πλευρές του κτιρίου που στεγάζεται το μουσείο. Στη νοτιοδυτική γωνία, κοντά στο κιόσκι Fatali Shahi υπάρχουν δύο συνεχής σειρές από παλιούς κέδρους μεταξύ των οποίων και δύο διάσημοι κέδροι γνωστοί ως Leyli και Majnum οι οποίοι ξεχωρίζουν.

2.4.3.1. Φυτά του κήπου

Διάφοροι τύποι κέδρων και πλατάνων υπάρχουν κατά μήκος του κυρίως πεζόδρομου, κυρίως γύρω από τα Kart , όπως επίσης, και κατά μήκος του δρόμου Fatali Shahi.

Στα εσωτερικά Karts είχαν κατανεμηθεί τα διάφορα καρποφόρα δένδρα. Σήμερα, όμως, παραμένουν πολύ λίγα από αυτά, όπως: *συκίες, μουριές, αχλαδιές, ροδιές, κυδωνιές, δαμασκηγιές, βερικοκιές, καθώς και μερικές ιτιές* και άλλα δένδρα τα οποία έχουν καλλωπιστικό χαρακτήρα. Ανάμεσα στα πιο σημαντικά δένδρα συμπεριλαμβάνονται

κάποιες *μουριές* που βρίσκονται μπροστά από την είσοδο του κήπου σε ξεχωριστά παρτέρια. Ένας μικρός αριθμός σημαντικών μουριών υπάρχει κοντά στην περιοχή της πηγής Zananeh. Μόνο μια *ροδακινιά* βρίσκεται μέσα στον κήπο, το είδος της οποίας φυτεύεται μόνο στην περιοχή Fin. Οι συκιές και οι ροδιές αναπτύχθηκαν χωρίς επίβλεψη και φροντίδα. Οι κυδωνιές, οι οποίες εισήχθησαν σχετικά πρόσφατα, έχουν φυτευτεί εκατέρωθεν των πεζόδρομων που οδηγούν στο κιόσκι έτσι ώστε να σχηματίζεται ένας διάδρομος από αυτές. Επιπλέον, νεαρά δένδρα έχουν φυτευτεί και σε άλλα τμήματα του κήπου, όπως πίσω από το μουσείο. Οι συκιές βρίσκονται κυρίως ανάμεσα στους κέδρους στα περιθώρια των Kart με μια ελαφριά κλίση προς τα μέσα. Η πλειοψηφία των ροδιών έχει εξαφανιστεί και οι ελάχιστες που παραμένουν παραμελήθηκαν με αποτέλεσμα την ραγδαία ανάπτυξη τους, χωρίς καμία φροντίδα, για αυτό το λόγο όλες πλέον είναι άγονες. Μια παρόμοια κατάσταση ισχύει για τις βερικοκιές και τις δαμασκηινιές. Ανάμεσα στις ιτιές, καθώς και κατά μήκος ενός πεζοδρόμου που εκτείνεται από την είσοδο έως το περίπτερο υπάρχουν και μερικές *θαμνώδεις ιτιές* (*Salix egyptiaca*).

Ανάμεσα στα Karts είχαν φυτευτεί δένδρα γνωστά τοπικά ως bitter service trees. Επιπλέον τα τελευταία χρόνια φυτεύτηκαν δέντρα στη βάση των κέδρων. Ένα άλλο σύνολο των φυτών του κήπου αποτελείται από διακοσμητικά λουλούδια και φυτά τα οποία φυτεύονταν συνήθως στην άκρη ή μέσα στον κήπο Kart που βρίσκεται μπροστά από το κιόσκι των Safavids. Διάφοροι τύποι τριανταφυλλιών υπάρχουν ανάμεσα στους θάμνους και στα λουλούδια του κήπου. Ένα άλλο όμορφο είδος λουλουδιού είναι το λουλούδι Akhtar το οποίο θεωρείται ως ένα από τα παλιότερα είδη λουλουδιών που καλλιεργούνταν στο Ιράν. Μεταξύ των εποχιακών λουλουδιών, *ο κατιφές* φυτεύεται στα τέλη του χειμώνα και η *γαλλική καλέντουλα* στις αρχές του καλοκαιριού.

Ο χώρος του κήπου, όπως τον αντιλαμβανόμαστε σήμερα, επηρεάζεται σημαντικά από τα φυτά όσον αφορά τη μορφή, τη ποιότητα και τη κλίμακα. Ιδιαίτερα, τα δένδρα σκίασης τα οποία σε μεγάλο βαθμό ήταν κέδροι επηρέαζαν τη μορφή του κήπου από τους πολύ παλιούς χρόνους.

Μακροσκοπικά, οι κέδροι που φυτεύτηκαν σε κοντινές σειρές έχουν στην πραγματικότητα δημιουργήσει μια πολύ μεγάλη οντότητα με μια πολύ μεγάλη εξωτερική επίδραση κατά την κατασκευή και την παρουσίαση του όγκου και του γενικού σχήματος

του κήπου. Αυτές οι γραμμές δένδρων συμπλήρωσαν το τοίχος και την οχύρωση του κήπου στις πλέον εξωτερικές γραμμές δίνοντας το παράδειγμα ενός σύνθετου προμαχώνα.

Επιπλέον, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παρουσίαση μιας μοναδικής οπτικής του κήπου και το πιο σημαντικό είναι ότι δείχνουν την εσωτερική του ταυτότητα.

Ο ορισμός και η δημιουργία χώρου από τα δένδρα είναι επίσης εμφανής και στο εσωτερικό του κήπου. Μεταξύ των σημαντικότερων χώρων στους οποίους τα δένδρα σκίασης διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στον ορισμό τους, είναι ο κύριος άξονας του κήπου και το μεσαίο του Kart, που οριοθετείται από την μια πλευρά από μεγάλες δομές, όπως η είσοδος, το μεσαίο κιόσκι και τον προθάλαμο των Safavid και δένδρα σκίασης από την άλλη πλευρά δημιουργώντας το χωροταξικό θεμέλιο του κήπου. Αναμφίβολα το δημιουργήμα αυτό περιβάλλεται από μια σειρά παλαιών κέδρων οι οποίοι είχαν φυτευτεί στα σύνορα του με συγκεκριμένη τακτική σειρά και με συγκεκριμένη πρόθεση. Επί του παρόντος, μια σειρά από δέντρα έχουν φυτευτεί στο πλάι των κέδρων βοηθώντας να καθοριστεί ο κυρίως χώρος του πεζόδρομου.

Μικροσκοπικά, ο ορισμός και η δημιουργία χώρου αντιπροσωπεύονται από τα φυτά που βρίσκονται μέσα σε παρτέρια και περιβάλλουν τη λίμνη δίνοντας στον κήπο μια ξεχωριστή προσωπικότητα. Επιπλέον, οι κύριοι και οι βοηθητικοί πεζόδρομοι που καταλήγουν σε αυτό τον χώρο δημιουργούν ένα είδος οπτικής ελευθερίας.

Σε γενικές γραμμές, ο ρόλος των κέδρων είναι αρκετά σαφής στο σχηματισμό διάφορων χώρων μέσα στον κήπο. Όπως και άλλοι περσικοί κήποι, μια από τις βασικές αρχές της κατασκευής του κήπου, εδώ, ήταν η ελευθερία σε τοπία με σχήμα επιμήκους ορθογωνίου. Η επανάληψη αυτών των δένδρων και ο ρυθμός που δημιουργείται από αυτά επηρεάζει τον ορισμό των προαναφερθέντων χώρων.

Εκτός των θεμάτων που αναφέρονται προηγουμένως, τα φυτά του κήπου συμβάλλουν και στην επέκταση άλλων πτυχών, όπως η ποιότητα του τοπίου στο χώρο κ.α.. Μια άλλη πτυχή που παρέχουν τα φυτά στο Fin είναι αυτή της ανακούφισης. Ο κήπος χρησιμοποιούνταν ως «λιμάνι» για να απαλλαγεί κανείς από τις δυσκολίες της ζωής, αν και προσωρινά, το οποίο επιτυγχάνονταν με την βοήθεια των φυτών του. Αυτά τα φυτά παρέχουν ιδανικές συνθήκες μέσα στον κήπο σε διάφορα επίπεδα.

Στο πρώτο επίπεδο, ψηλά δένδρα χωρίζουν το χώρο του κήπου από το περιβάλλον του δημιουργώντας και διατηρώντας ικανοποιητικά ένα μικροκλίμα. Το σχήμα των χώρων που δημιουργούνται από τις γραμμές των δένδρων σκίασης έχει αντίκτυπο στην εσωτερική συμπεριφορά του μικροκλίματος, συμπεριλαμβάνοντας: εφέ σκίασης και φωτός και ευχάριστα σημεία μέσα στον κήπο που είναι κατάλληλα για χειμερινή και θερινή διαμονή.

Το δεύτερο επίπεδο αποτελείται από καρποφόρα δένδρα και το τρίτο επίπεδο περιλαμβάνει καλλωπιστικά λουλούδια και θάμνους που φυτεύονται μέσα σε παρτέρια με άμεση πρόσβαση ή κοντά σε κανάλια για τη δημιουργία χώρων για τα άτομα ώστε να περνούν ευχάριστα την ώρα τους, ιδίως κατά την διάρκεια ζεστών καλοκαιρινών μηνών.

Όσον αφορά το σύστημα φύτευσης και τη διάταξη τα πιο αποτελεσματικά φυτά που σχηματίζουν τον κήπο, ήταν τα δένδρα σκίασης, όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως που ήταν κυρίως κέδροι. Εκτός από κέδρους υπάρχουν πλατάνια και ιτιές, η οποίες έχουν φυτευτεί στο βορειοδυτικό και βορειοανατολικό άκρο του κήπου. Εκτός από τα δένδρα σκίασης, το σύστημα φύτευσης του κήπου εξαρτάται επίσης από τα καρποφόρα δένδρα, τους θάμνους και τα λουλούδια. Σήμερα, στον κύριο χώρο του κήπου μπορεί να δει κανείς κέδρους μαζί με άλλα είδη δένδρων σκίασης όπως πλάτανους και λεύκες τα οποία έχουν φυτευτεί γύρω από τα 17 Kart και τα 4 διαμήκη παρτέρια δίπλα στο οίκημα της λίμνης Fatali Shahi, καθώς και κατά μήκος του κεντρικού πεζοδρόμου ανάμεσα στην είσοδο και το μεσαίο κιόσκι. Ο συνολικός αριθμός των δένδρων που συμβάλουν στο σύστημα φύτευσης του κήπου αριθμεί: 592 δένδρα εκ των οποίων 11 πλατάνια, 2 λεύκες και πολλούς κέδρους.

2.4.3.1.2. Νερό

Σύμφωνα με γεωφυσικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί, τα προσχωσιγενή στρώματα έχουν πάχος 150 μ. το οποίο σταδιακά μειώνεται προς την βόρεια έρημο. Κάτω από αυτές τις αποθέσεις στρωμάτων της Μειόκαινου (γεωλογική περίοδος περίπου 23.000.000 π.Χ.-5.000.000 π.Χ.) με χαμηλή διαπερατότητα ανύψωσαν τους υπόγειους αποταμιευτήρες, οι οποίοι είναι και η κύρια πηγή νερού στους πρόποδες του βουνού. Η πηγή Fin είναι μια από αυτές.

Η πηγή Fin πηγάζει από το βάθος των λόφων που είναι γνωστοί ως βουνά Dandaaneh, από την καρδιά ογκόλιθων ασβέστη και γύψου, που βρίσκονται 3 χιλ. νότια του Bagh-e Fin, με παραγωγή περίπου 150 λίτρα/ δευτερόλεπτο. Επίσης γνωστή ως πηγή Soleymaninh, η πηγή Fin όπως και ο κήπος bagh-e Fin και το καταπράσινο χωριό Fin βρίσκονται δίπλα στα ερείπια ενός από τους αρχαιότερους πολιτισμούς του κόσμου (ο πολιτισμός των Sialk).

Στο δρόμο της ροής του νερού από τους πρόποδες του βουνού Dandaaneh μέχρι και την πηγή Soleymaninh υπάρχουν δυο σημαντικά ιστορικά μνημεία (φράγματα ή Seilband στα περσικά) εκ των οποίων ένα από αυτά εξακολουθεί να υπάρχει ακόμα. Το δεύτερο όμως έχει καταστραφεί ολοσχερώς. Αυτά τα φράγματα είχαν κατασκευασθεί για τους ποταμούς Khonb και Darreh, προκειμένου να αποφευχθεί η καταστροφή του κήπου Bagh-e Fin. Ήταν κατασκευασμένοι από πέτρες και κονίαμα. Από την όψη της δομής του πρώτου φράγματος μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η κατασκευή του χρονολογείται στα πρώτα ισλαμικά χρόνια και νωρίτερα. Το δεύτερο φράγμα χτίστηκε κατά την περίοδο της βασιλείας των Safavids. Από το σημείο που αναβλύζει το νερό της πηγής μέχρι το σημείο εμφάνισης του υπάρχουν 17 πηγάδια σε σχετικά ίσες αποστάσεις μέσω των οποίων περνάει το νερό.

Στο σημείο που αναβλύζει η πηγή, υπάρχει μια μεγάλη λεκάνη (η θέση συλλογής νερού) και ένα Howz Khaneh που είναι γνωστό ως πηγή Mardaaneh. Μετά από μια ροή κατά προσέγγιση δύο χιλιομέτρων, ανοίγεται μια πηγή που καλείται στην τοπική γλώσσα Lateh-Gaah. Εδώ, το νερό διαιρείται σε δύο κύριους κλάδους. Ο πρώτος περνά από τον ανατολικό οπίσθιο τοίχο του Bagh-e Fin και κατευθύνεται προς τον νερόμυλο του Kalantar αλλά ο δεύτερος κλάδος εισάγεται στην πηγή Zanaaneh. Το νερό που φθάνει στις πηγές Mardaaneh (ανδρική στα Farsi) και Zanaaneh (γυναικεία στα Farsi), περνά από όλες τις κύριες και θυγατρικές υδάτινες πορείες στο Bagh-e Fin πριν κατευθυνθεί έξω προς τα κοντινά αγροκτήματα, στους κήπους και στους μύλους των μικρών και μεγάλων χωριών. Μέσα στα υδάτινα έργα του Fin, με τη χρησιμοποίηση των κεραμικών σωλήνων (αποκαλούμενων Tanbusheh στα Farsi) οι πηγές έχουν εγκατασταθεί σε ίσα διαστήματα και κυκλοφορούν το νερό γύρω από τον κήπο σε κάθετους άξονες.

Η λίμνη που υπάρχει στην πηγή Mardaaneh διαμορφώνεται εξαγωνικά με μια περίμετρο τεσσάρων μέτρων και ένα βάθος 1,35 μ.. Το νερό εισέρχεται στη λίμνη από τη

νότια πλευρά μέσω ενός στομίου με μήκος 1,55 μ. πριν μετατραπεί σε ένα ρυάκι με πλάτος 3,5 μ.. Εδώ, ένας από τους κλάδους του κατευθύνεται στο δεύτερο ανοικτό Howz Khaneh (πηγή Zanaaneh) και έπειτα μέσω αόρατων διαδρομών κατευθύνεται προς τρία σημαντικά σημεία που είναι:

1. Το Howz Khaneh των Safavids ή Shah Abasi Shotor Galu.
2. Το δεύτερο σημείο στο οποίο το νερό της πηγής αναβλύζει άμεσα είναι στο τέλος του κύριου άξονα, απέναντι από την κόγχη και μέσα στο Howz-e Joosh.
3. Το τρίτο σημείο είναι το Qajars Shotor Galu ή Howz Khaneh.

Το νερό που ρέει από τα τρία διαφορετικά σημεία στον κήπο όχι μόνο δίνει έμφαση στη σημασία της άμεσης σύνδεσης στο κύριο σημείο, αλλά και σκοπεύει να κάνει ιδιαίτερα εφέ παφλασμού και ανάβλυσης βασισμένα στις δυνάμεις της βαρύτητας, της ταχύτητας ύδατος και της πίεσης.

Το υδάτινο σύστημα είναι μέρος της οργάνωσης κήπων που έχει προβλεφθεί και έχει διαμορφωθεί μέσα σε ένα σύστημα φύτευσης και καλλιέργειας. Ο κύριος άξονας που επεκτείνεται από την είσοδο στο Shotor Galu των Safavids μέχρι και τη δομή shah-Neshin (κόγχη) είναι ο σημαντικότερος άξονας του κήπου και συνεπώς ο σημαντικότερος άξονας για την εμφάνιση νερού. Ο μέγιστος όγκος του ύδατος ρέει επίσης επάνω σε αυτόν τον άξονα, καθώς επίσης και σε καθεμία από τις πλευρές του Shotor Galu των Safavids. Στην πραγματικότητα, επάνω σε αυτόν τον άξονα, οι δώδεκα πηγές Howz πάνω από το Shotor Galu των Safavids, η άνω και η κάτω λίμνη, αναγγέλλουν την κυρίαρχη παρουσία ύδατος στην κύρια πεζόδρομο και στο μέσο του Bagh-e Fin.

Για την κυκλοφορία ύδατος μέσα στον κήπο όμως, πρέπει να ειπωθεί ότι ένας κλάδος του ύδατος εισέρχεται στο Shotor Galu των Qajars μέσω ενός υπόγειου αγωγού. Το πλεόνασμα του νερού παρέχει επιπλέον νερό το οποίο απαιτείται από τις πηγές που υπάρχουν στο Shotor Galu μέσω του αγωγού που παρεμβάλλεται στο κύριο μέρος του Howz που συνοδεύεται από τα ανατολικά και δυτικά ρεύματα. Το ανατολικό ρεύμα ρέει προς το μπροστινό τμήμα του σπιτιού του κήπου μετά από μια ένωση με το ορθογώνιο διαμορφωμένο ρεύμα που έχει μια ήπια κλίση. Κατόπιν στη διασταύρωση με τον θυγατρικό άξονα εισέρχεται στο τετραγωνικά διαμορφωμένο Howz πριν κινηθεί προς το

βόρειο τμήμα του κήπου. Μετά την ένωση με το ρεύμα στα ανατολικά του Shotor Galu των Safavids, το βόρειο ρεύμα περιρρέει γύρω από ένα μαρμάρινο Howz ώστε να παρέχει το νερό που χρησιμοποιείται από τις πηγές μέσα στο δεύτερο τμήμα του βόρειου άξονα που διακλαδώνεται από το Shotor Galu των Qajars και συνεχίζει τον δρόμο του προς το σπίτι.

Το δεύτερο τμήμα εισέρχεται στο Howz-e Joosh μετά από ένα πέρασμα κάτω από το Shah-Neshin (κόγχη) γεμίζοντάς το με νερό, καθώς επίσης και παρέχοντας το νερό που απαιτείται για τις πηγές των λιμνών που βρίσκονται μπροστά από αυτό (η μακριά λίμνη γνωστή επίσης ως η λίμνη των δώδεκα πηγών). Η ροή του ενώνεται με το δυτικό ρεύμα του Shotor Galu των Qajars μέσω ενός πλακόστρωτου ρυακιού, ρέοντας προς τη δυτική πλευρά του κήπου και μετά από εκεί διαχωρίζεται προς μια νοτιοδυτική και μια νότια διαδρομή, όπου διασταυρώνεται με το ρυάκι στα δυτικά του Shotor Galu των Safavids στη μέση του δυτικού μετώπου (απέναντι από το μουσείο) πριν ενωθεί με άλλους κλάδους μπροστά από την πύλη.

Το τρίτο τμήμα εισέρχεται στο Howz Khaneh των Safavids μέσω ενός υπόγειου καναλιού και παρέχει το νερό που απαιτείται από τις περιβάλλουσες πηγές του μέσω των Tanbusheh (πήλινοι σωλήνες). Το υπόλοιπο νερό ενώνεται με το ρυάκι που προέρχεται από το Shotor Galu των Qajars που εισάγεται στη μεγάλη λίμνη στο άλλο άκρο του. Το νερό του μεγάλου Howz εισέρχεται σε πηγές εγκατεστημένες γύρω από το μεγάλο Howz μέσω δευτερευόντων υπόγειων καναλιών και μέσω ενός ανοικτού ρεύματος διακλαδίζεται απευθείας σε μια λίμνη και ένα άλλο κανάλι μέσα στη λίμνη, παρέχοντας έτσι το νερό στις πηγές που είναι εγκατεστημένες στον κύριο πεζόδρομο του κήπου πριν κατευθυνθεί έξω από αυτόν.

Εκτός από τις προαναφερθείσες διαδρομές, υπάρχουν επίσης πολλές δευτερεύουσες διαδρομές νερού που συνδέονται με τα κύρια κανάλια κατά τη διάρκεια των χρόνων άρδευσης και παρέχουν το νερό που απαιτείται για τα δέντρα του κήπου.

Στο τέλος, τα νερά όλων αυτών των ρευμάτων ενώνονται και απορρέουν από την απέναντι πύλη από την εισόδο του κήπου. Η ροή του νερού των πηγών ενώνονται εκ νέου έξω από τον κήπο όπου, τελικά, αρδεύει άλλους κήπους και αγροκτήματα του Fin και των προαστίων μέσω τοπικών διακλαδώσεων.

Απ' την άλλη, η παρουσία νερού στον κήπο μπορεί να εξετασθεί και από:

α. Άποψη τοπίου:

- 1- Αυτή η πτυχή είναι μια από τις σημαντικότερες πτυχές του νερού που με τη βοήθεια άλλων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων επιδιώκει να δημιουργήσει μια αλληγορία του παραδείσου στη γη. Εξετάζοντας την παρουσία νερού στο bagh-e Fin από την οπτική του τοπίου, διάφορα σημεία μπορούν να αναφερθούν:
Καταρχήν η ρευστότητα του ύδατος αντιπροσωπεύει τη διαφάνεια των χώρων και την ενότητα του κήπου. Επίσης αποτελεί έναν σύνδεσμο μεταξύ της πτυχής του νερού που αναβλύζει από τις διάφορες πηγές και αυτής του νερού που ηρεμεί στις διάφορες λίμνες.
- 2- Η αλληλεπίδραση του υδάτινου συστήματος με το πυθμένα παρέχει ένα πρόσφορο έδαφος για την παρουσία ιερού ύδατος από την απόξηση του εδάφους.
- 3- Η κυρίαρχη χρωματική σύνθεση του ορατού μέρους του υδάτινου συστήματος είναι αξιοσημείωτη ανεξάρτητα από το ενοποιητικό αισθητικό αποτέλεσμα της και για τη σχέση της με τα υπόλοιπα κυρίαρχα χρώματα του κήπου.

β. Άποψη δροσιάς και αναζωογόνησης:

Το Bagh-e Fin στην άκρη της ερήμου μεταμορφώθηκε σε έναν επίγειο παράδεισο δένδρων και άλλων φυτών που προσφέρουν ζωτικότητα και σφρίγος. Η παρουσία και η διανομή του νερού στα διάφορα επίπεδα, στις εσοχές και στις γωνίες όχι μόνο ενισχύει το τοπίο αλλά και αυξάνουν την τοπική υγρασία και την νηνεμία του αέρα ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των θερμών εποχών.

γ. Ακουστική άποψη της παρουσίας του νερού:

Οι μελωδίες και οι συμφωνίες του νερού είναι ενσωματωμένες στον χώρο του κήπου και χρησιμοποιούνται από τον αρχιτέκτονα τοπίου. Η έλλειψη νερού έχει ενισχύσει το ιρανικό ενδιαφέρον για την θέαση του με συνέπεια μια ποικιλομορφία στις καινοτομίες από τους τοπικούς σχεδιαστές. Προκειμένου να παρασταθεί το νερό στο βέλτιστο βαθμό, τα διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του όπως οι πηγές, οι μικρές και μεγάλες λίμνες, τα ρυάκια, κ.λπ. έχουν χρησιμοποιηθεί με συνέπεια την ύπαρξη καλύτερων επιτευγμάτων

στην παρουσίαση του όγκου του νερού, καθώς επίσης και την απόσπαση των διάφορων υδάτινων μελωδιών- συμφωνιών στο Bagh-e Fin. Επιπλέον οι πρόσθετοι ανεπιθύμητοι θόρυβοι έχουν αποφευχθεί.

δ. Λειτουργική άποψη της παρουσίας του νερού:

Οι πιο σημαντικές λειτουργικές πτυχές της παρουσίας του νερού είναι η άρδευση των δέντρων και άλλων φυτών. Επιπλέον, το νερό χρησιμοποιείται για λόγους καθαρισμού. Τέλος, τα λουτρά του Bagh-e Fin με τα περίπλοκα υδάτινα έργα τους είναι σημαντικά από αυτή την άποψη.

ε. Η πνευματική πτυχή της παρουσίας του νερού:

Η κίνηση του νερού μέσα στον κήπο υποδεικνύει έννοιες όπως η παροδικότητα, μια αίσθηση καινοτομίας καθώς επίσης και την αίσθηση της φρεσκάδας. Το νερό κάνει πιθανή τη θεωρία της ύπαρξης. Πιθανώς για αυτόν τον λόγο ο μεγάλος Πέρσης προφήτης, Zoroaster συνήθιζε να διδάσκει τους μαθητές του μέσα σε έναν κήπο.

Η κύρια αρχή του περσικού κήπου, είναι ο σεβασμός προς το νερό και η αγιοποίησή του. Για το λόγο αυτό, έχει δημιουργηθεί ένας χώρος διακοσμημένος με δένδρα και λουλούδια προκειμένου να αντιπροσωπεύει το σύμβολο της ύπαρξης. Ο περσικός κήπος είναι μια ερμηνεία του παραδείσου και η παρουσία του νερού μέσα σε αυτόν είναι στην πραγματικότητα μια μεταφορά από έναν στίχο του ιερού Quran που αναφέρει τα ρυάκια που ρέουν στον παράδεισο. Η διευθέτηση του νερού και της κίνησής του προς τις τέσσερις πλευρές του Howz Khaneh των Safavids υποδεικνύει επίσης αυτή την έννοια.

Οι διάφορες μορφές της παρουσίας του νερού προκαλούν ποικίλα συναισθήματα στο άτομο. Παραδείγματος χάριν, η πηγή είναι μια μεταφορά του λίκνου της ζωής ή μιας καρδιάς που χτυπά και χρησιμεύει επίσης ως αλληγορία που δείχνει τις διακυμάνσεις της ζωής. Η παρουσία νερού στο Bagh-e Fin συνδέει τα διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κήπου. Αφού ρέει μέσα από ανοιχτούς και κλειστούς χώρους, το νερό αποκαλύπτει την ακεραιότητα και την ενότητα της οντότητας του κήπου σε ένα συστηματικό πλαίσιο που είναι από μία άποψη μια αλληγορία της ενότητας και της σταθερότητας του κόσμου.

2.4.3.2. Το κύριο κιόσκι του κήπου (Shah Abasi Shotor Galu)

Μπαίνοντας στον κήπο και περνώντας από έναν ευχάριστο πεζόδρομο εν μέσω του οποίου υπάρχει ένα όμορφο ρυάκι με μια τρικουάζ πηγή και κέδροι εκατέρωθεν του, το πρώτο κτίριο που παρατηρείται είναι το Shah Abasi Shotor Galu που κατασκευάστηκε με διαταγή του Shah Abas του Μέγα. Αυτή η δομή, που χρησιμεύει ως το σημείο εστίασης των κύριων αξόνων, συνδέεται με το ιδιωτικό σπίτι Karim-Khani και το Shah- Neshin (κόγχη) στο νότο, με την είσοδο στο Borrá, τη βιβλιοθήκη, τα λουτρά στην ανατολή και με μουσείο στη δύση. Απέναντι από το κύριο κιόσκι, υπάρχουν μια μεγάλη λίμνη και πίσω από αυτή μια μικρή στις οποίες το νερό αναβλύζει από το πάτωμά. Το κιόσκι έχει κατασκευαστεί σε δύο ορόφους στους οποίους το δεύτερο πάτωμα έχει διάφορους διαδρόμους. Έχει κατασκευαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε η είσοδος να είναι δυνατή από όλες τις πλευρές του κήπου. Στη μέση του κτιρίου, υπάρχει μια μικρή λίμνη η οποία βασιζόμενη στις προαναφερθείσες περιγραφές των υδάτινων έργων της πηγής Fin οδηγεί το νερό εκτός του λουτρού μέσω ενός υπόγειου καναλιού, το οποίο εκτός από την πλήρωση της λίμνης παρέχει το νερό που χρειάζεται για τη λειτουργία της πηγής. Το «βάπτισμα» του Shah Safi και του Amir Kabir έγιναν μέσα στο λουτρό αυτού του Shotor Galu. Οι πέτρινοι διάδρομοι του κτιρίου έχουν καλυφθεί από μάρμαρα και έχουν μαρμάρινες προσόψεις. Αυτό το μεγάλο κτίριο, το οποίο έχει υποβληθεί σε πολλές ανακατασκευές, αποτελείται από τούβλα λάσπης με μια πρόσοψη ξηραμένων από τον ήλιο τούβλων και κεραμιδιών. Ένα όμορφο κιόσκι βρισκόταν επάνω σε αυτό το κτίριο.

Διάφοροι ταξιδιώτες έχουν περιγράψει το κτίριο και έχουν ζωγραφίσει εικόνες από αυτό. Ο Eugen Falnden λέει: «Ένα όμορφο κιόσκι υπάρχει επάνω σε αυτό το κτίριο που βρίσκεται μέσα σε έναν κήπο κάτω από τη σκιά των κέδρων. Το δροσερό πόσιμο νερό της πηγής που βρίσκεται πίσω από το ανάκτορο το κάνει ακόμα πιο ευχάριστο.».

Με βάση τα ιστορικά γεγονότα που πραγματοποιήθηκαν σε αυτόν τον κήπο, η κατασκευή του Shotor Galu των Safavids μπορεί να διαιρεθεί στα κάτωθι στάδια:

Πρώτο στάδιο:

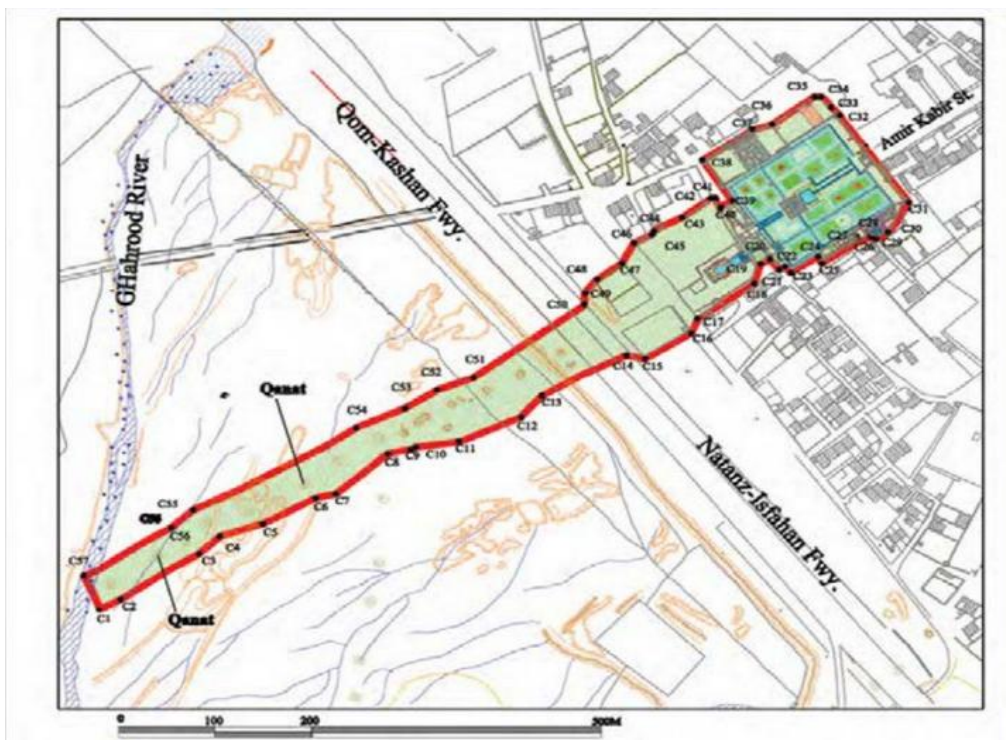
Η έναρξη της κατασκευής του που χρονολογείται στην εποχή των Safavids και τη βασιλεία του Shah Abas του Μέγα.

Δεύτερο στάδιο:

Η αναδημιουργία του κτιρίου μετά από τον καταστρεπτικό σεισμό το 1192 μ.Χ. κατά τη διάρκεια της βασιλείας των Zands και των Qajars στην οποία το κύριο κτίριο αποκαταστάθηκε και άλλαξε συμπεριλαμβάνοντας: την κατασκευή πλαισίων, έναν επιπλέον τοίχο, την αναδιακόσμηση των έργων τέχνης και αλλαγές στους διαδρόμους σύνδεσής του. Μεταξύ των εξελίξεων που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια του Qajars σε αυτό το κτίριο υπάρχουν διαδικασίες που χρονολογούνται στην εποχή Fatali Shah (1226μ.Χ.) στην οποία υπάρχουν τα κτίρια κήπων συμπεριλαμβανομένου του Safavids Shotor Galu που διακοσμήθηκαν με τα καλά μοτίβα. Παραδείγματος χάριν επάνω σε ένα Shah Abasi Shotor Galus, υπάρχει μια μεγάλη ζωγραφική του επίσημου δικαστηρίου Fatali Shah κάτω από το οποίο υπάρχουν ποιήματα που εγκωμιάζουν το βασιλιά. Μπροστά από μια άλλη εικόνα βλέπει τον βασιλιά και τηςκυνηγητικήςακολουθίας του. Αρχικά υπάρχει μια άλλη δομή του περίπτερου που χτίστηκε στη μέση της παρούσας στέγης του Safavids Shotor Galu κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Shah Safi σε δύο πατώματα που τώρα συνολικά λείπουν. Προφανώς, καταστράφηκε από το σεισμό που εμφανίζεται στο έτος 1192 μ.Χ., αλλά κατά τη διάρκεια του κανόνα του Qajars έχει ανοικοδομηθεί χρησιμοποιώντας τη νέα σύνθεση και τα οικοδομικά υλικά με της αρχικής μορφής του. Ο βαρόνος Dubed έχει επισκεφτεί τη δομή το 1219 π.Χ. και η αντιπροσώπευση αυτή του είναι λίγο διαφορετική από τα σχέδια που γίνονται από άλλους ξένους ταξιδιώτες που την επισκέπτονται νωρίτερα. Παραδείγματος χάριν, η ταξινόμηση και η σύνθεση του περίπτερου στον απολογισμό ταξιδιού του βαρόνου ποικίλλουν σημαντικά έναντι της περιγραφής του Flandin. Επομένως, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι μετά από το σεισμό που εμφανίζεται στο έτος 1192 μ.Χ., έχει ανοικοδομηθεί από τα διαφορετικά υλικά όπως το ξύλο κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Qajars. Τέλος, το περίπτερο εξαφανίστηκε συνολικά από τους τοπικούς στασιαστές προς το τέλος του κανόνα Qajars και δεν ανοικοδομήθηκε ποτέ πάλι.

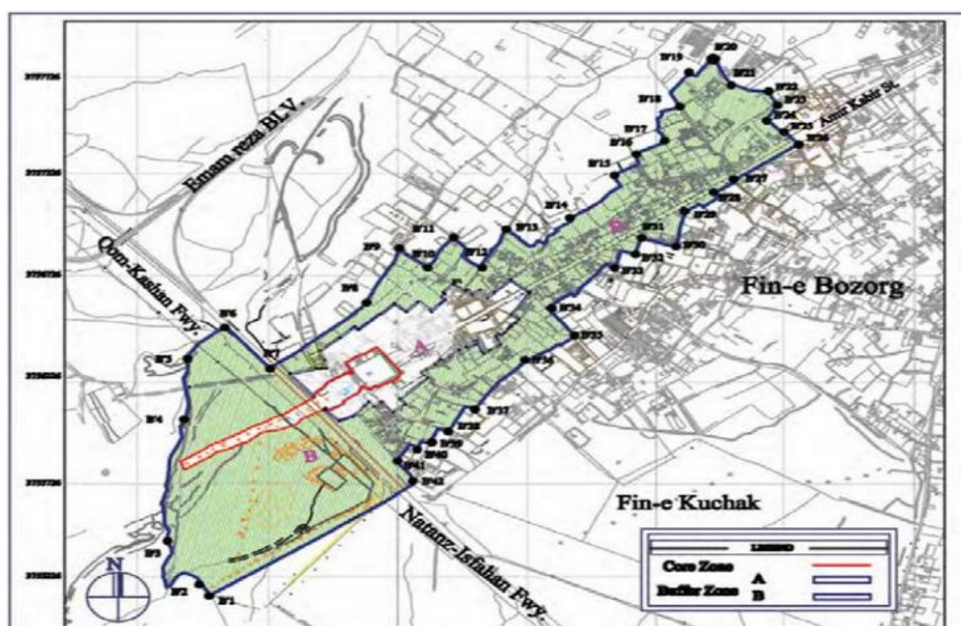
2.4.3.3. Η πρόσθετη περίφραξη του κήπου

Μια ειδική περίφραξη έχει κατασκευαστεί γύρω από το bagh-e Fin που είναι συγκεκριμένη για τη γενική μορφή του προκειμένου να την καταστήσει ασφαλέστερη. Η περίφραξη αποτελείται από πολλούς πύργους και επάλξεις και παρέχει ένα εσωκλειόμενο, γεωμετρικά καθαρό διάστημα. Στη βορειοδυτική πλευρά του υπάρχει μια άλλη έπαλξη με συνέπεια ο προσδιορισμός της θέσης της δευτερεύουσας εξωτερικής όψης έξω από την κύρια έπαλξη, να καθορίζει το καθαρό διάστημα του κήπου. Αυτές οι επάλξεις έχουν φτιαχτεί από λάσπη, τούβλα και πλίθες με μερικές διακοσμήσεις που τώρα κατά ένα μεγάλο μέρος λείπουν. Αυτή τη στιγμή, εκτός από το βόρειο τοίχο του κήπου που έχει ανοικοδομηθείμε τούβλα στο προηγούμενο ύψος με τις αψίδες bozi Shakh, οι νότιοι, δυτικοί και ανατολικοί τοίχοι του έχουν ένα μέρος (korsi-chini) των πετρών μέχρι ένα ύψος δύο μέτρων, αλλά το υπόλοιπο του τοίχου μέχρι 46 μ. φτιάχτηκε με λάσπη. Εκεί υπήρχαν δύο πύργοι από την καθεμία πλευρά στο τέλος του νότιου τοίχου με έναν πύργο που καταρρέει βαθμιαία. Γενικά ο κήπος είχε επτά πύργους. Στο νοτιοδυτικό μέτωπο του κήπου υπάρχει μια είσοδος που έχει πρόσβαση στο ναυπηγείο της.

Εικόνα 45: Τα όρια του κήπου bagh-e Fin

μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

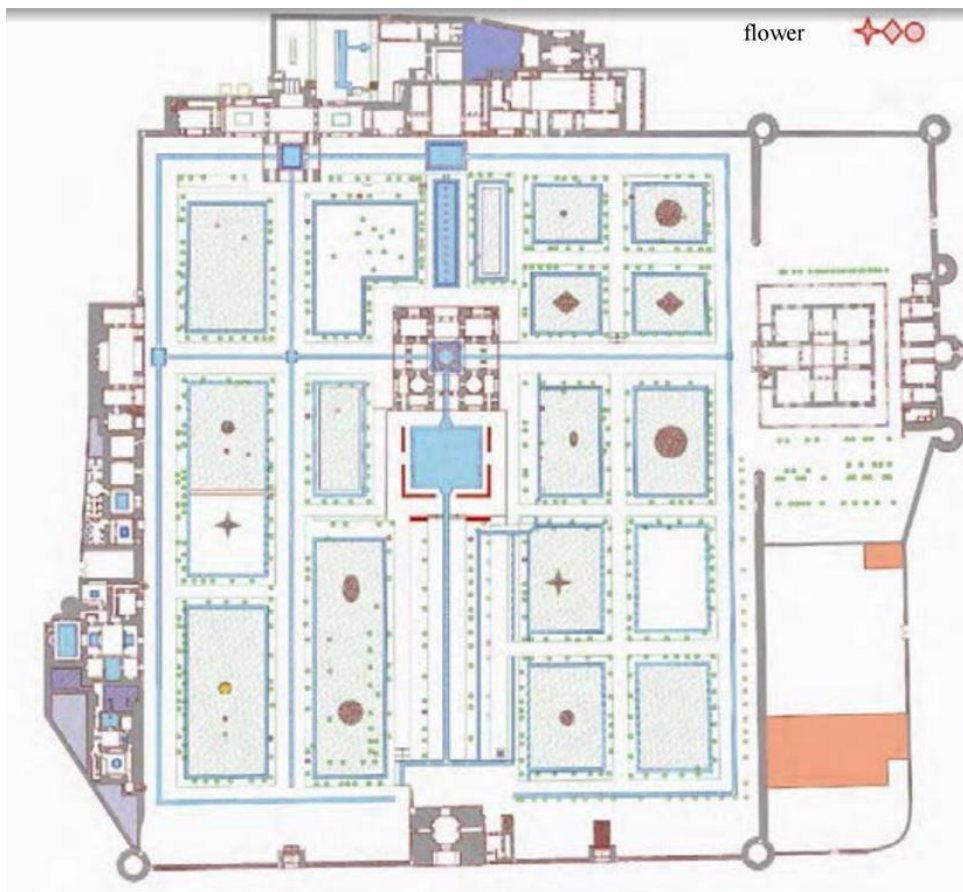
Εικόνα 46: Τα όρια του οικοπέδου του κήπου bagh-e Fin.

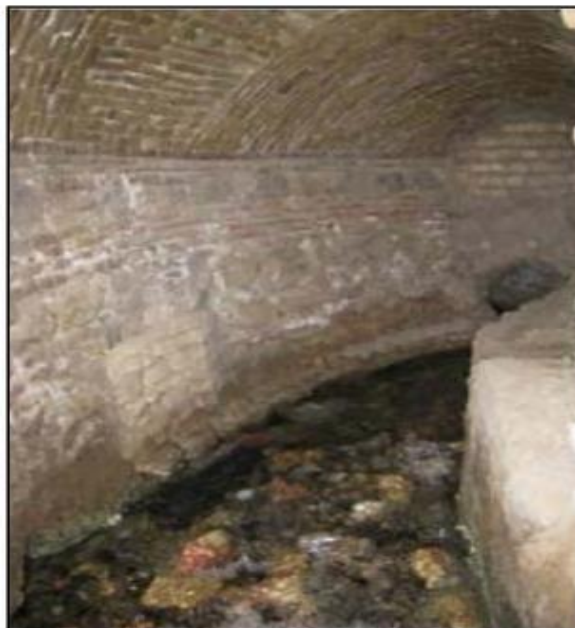
Εικόνα 47: Η γεωμετρία των Περσικών κήπων, ο κήπος *bagh-e Fin*.

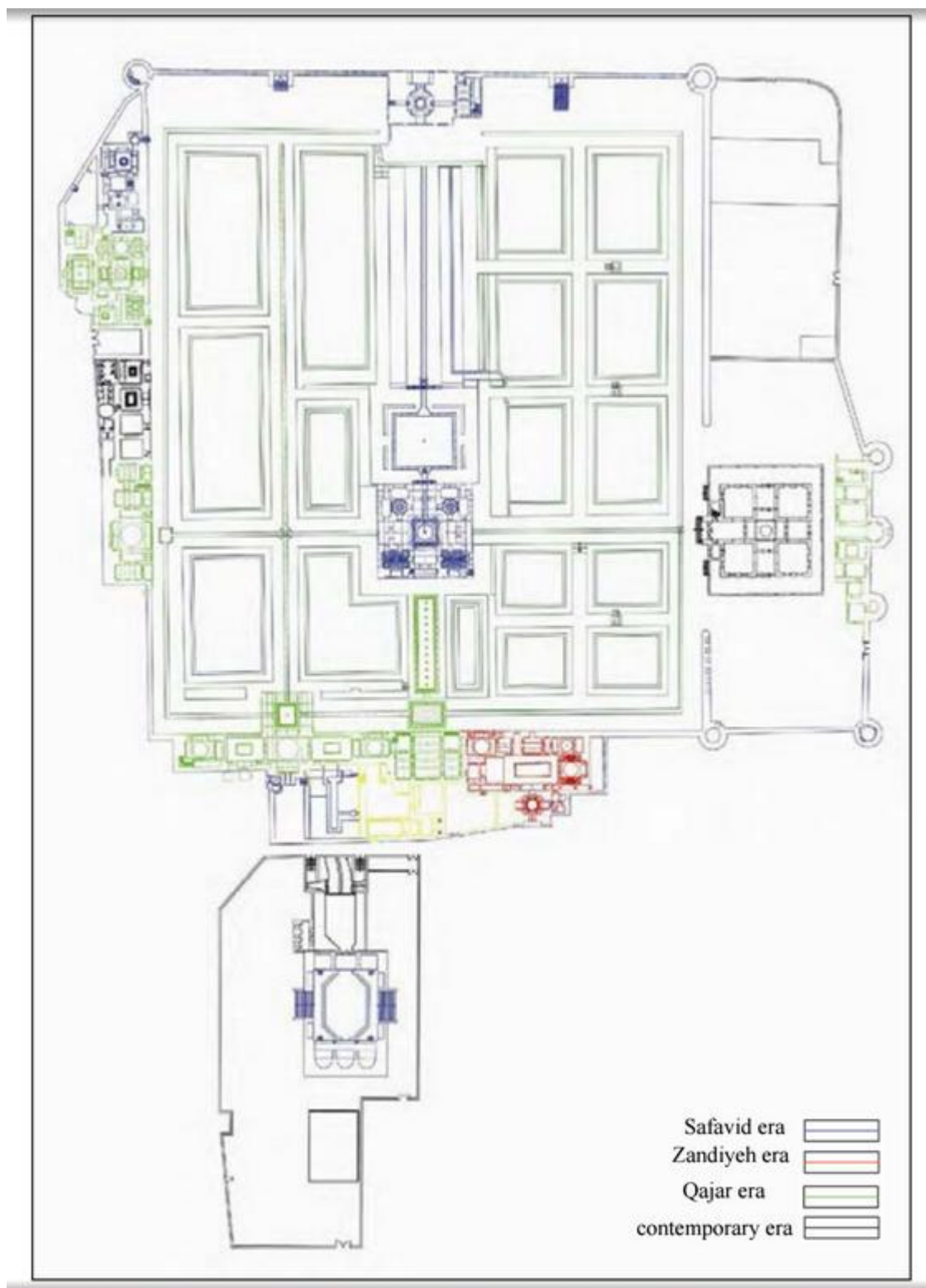
Εικόνα 48: Αεροφωτογραφία του κήπου *bagh-e Fin*.

Εικόνα 49: Κήπος Bagh-e Fin.

Εικόνα 50: Ο αγωγός ο οποίος μετέφερε το νερό στη πηγή του bagh-e Fin.

Εικόνα 51: Η διαδικασία αναπτυξης του κήπου *bagh-e Fin*.

Εικόνα 52: Η είσοδος του κήπου Fin.

Εικόνα 53: Ο κήπος σήμερα.

Εικόνα 54: Ο κήπος σήμερα από άλλη οπτική γωνία.

5) Bagh-e Abas Abad-Behshahr

2.5.1. Εισαγωγή

Κατά τα σεληνιακά έτη 1020-21 π.Χ., ο Shah Abas ίδρυσε την πόλη Ashrafolbalad στην παρούσα επαρχία Mazandaran, δίνοντάς της το όνομα της μητέρα του, που ήταν Ashraf. Η πόλη δεν ήταν πολύ μεγαλύτερη από ένα χωριό μέχρι την περίοδο της βασιλείας των Σαφαβιδών. Κατά τη βασιλεία του Reza Pahlavi μετονομάστηκε σε Behshahr. Αυτή την εποχή, ελήφθη ένα διορατικό μέτρο και ο περσικός κήπος αποκόπηκε από την έρημο και οικοδομήθηκε στην παραδεισένια πράσινη βόρεια ακτή του Ιράν. Στην πραγματικότητα, μπορεί να υποστηριχτεί ότι ένας κήπος κατασκευάστηκε μέσα σε έναν άλλο κήπο.

Ως αποτέλεσμα αυτής της τάσης, κατασκευάστηκαν κήποι όπως ο Bagh-eHaram (κήπος χαρέμι), ο Bagh-eZeytun (κήπος της ελιάς), ο Bagh-e Shomal (κήπος του Βορρά), ο Bagh-esaheb-ol-Zaman (κήπος του αφέντη του χρόνου) και άλλοι κήποι οι οποίοι δεν υπάρχουν πια λόγω των σύγχρονων αναπτυξιακών έργων, καθώς επίσης και της ανθρώπινης αμέλειας. Οι σωζόμενοι κήποι, όπως ο bagh-e Shah (κήπος του βασιλιά), ο κήπος και το κτίριο Cheshmeh Emarat (το σπίτι της άνοιξης), ο Bagh-e Tappeh (κήπος λόφος), ο Bagh-e Safi Abad και το κτίριο, καθώς επίσης και το ιστορικό συγκρότημα Behshahr Abas Abad είναι επίσης στα πρόθυρα της καταστροφής εάν συνεχίσουν να παραμελούνται από τις αρχές.

Παραδοσιακά, ο σχεδιαστής κήπων ή ο εμπειρογνώμονας κηπουρικής τοπίων στο Ιράν παρεμποδίζονταν από την έλλειψη νερού και αυτός ο περιορισμός τον απέτρεπε από το να ξεδιπλώσει όλη την τέχνη και τα ταλέντα του. Αυτό το πρόβλημα δεν υπήρξε ποτέ στη βροχερή περιοχή βόρεια του Ιράν. Το Abas Abad είναι ένα μνημείο των Σαφαβιδών σε απόσταση 9 χλμ. ΝΑ του σύγχρονου Behshahr. Έχει κατασκευαστεί μέσα σε μια πυκνή ζούγκλα κοντά στο χωριό Ali Tappeh (Al Tappeh) στους πρόποδες των βουνών Jahanmoora της οροσειράς Alborz.

Το ιστορικό συγκρότημα του Abad Abas αποτελείται από έναν κήπο, ένα φράγμα, δύο δίδυμους τούβλινους πύργους, το χώρο Chaharbagh, έναν νερόμυλο, ένα παλάτι,

λιθόστρωτα μονοπάτια, και εξαιρετικά υδάτινα έργα, όλα κατασκευασμένα από ιρανούς μηχανικούς, καλλιτέχνες και αρχιτέκτονες που έζησαν κατά την περίοδο των Σαφαβιδών.

2.5.2. Η ονομασία του κήπου *Bagh-e Abas Abad*

Στα βόρεια του κήπου είναι τα χωριά Tappeh και Saro Al, δυτικά οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις του Ali Tappeh και ζούγκλες, και στα νότια είναι οι ορεινές περιοχές Jahanmora και το χωριό Behshahr Hezarjarib που χρησιμοποιείται ως θερινή κατοικία. Η γενική κλίση της περιοχής είναι από το νότο προς το Βορρά. Η αρχιτεκτονική των Σαφαβιδών ακολουθεί αυτήν την κλίση καθώς επίσης και τη γεωλογική σύνθεση της περιοχής.

Παρά την άμεση γειτνίαση του συγκροτήματος με την πόλη Behshahr, το κλίμα επηρεάζεται από τα γύρω βουνά με αποτέλεσμα μια διαφορά θερμοκρασίας πέντε βαθμών χαμηλότερη από ότι στο Behshahr. Το υψόμετρο της περιοχής ποικίλλει μεταξύ 400-560 μ. επάνω από τη στάθμη της θάλασσας.

2.5.3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κήπου

Στο Abas Abad υπάρχουν πολυάριθμες πηγές στις νότιες, νοτιοδυτικές και νοτιοανατολικές ορεινές περιοχές της δασικής περιοχής Abas Abad. Δύο από αυτές τις πηγές έχουν μεγαλύτερη σπουδαιότητα: η Sarcheshmeh και η Qari-qari-cheshmeh οι οποίες περιγράφονται παρακάτω:

Η πηγή Sarcheshmeh βρίσκεται στα 3500 μ. ΝΔ του ιστορικού κήπου Behshahr και έχει υψηλή παραγωγή νερού. Αυτό που είναι σημαντικό (και που ήταν πιθανώς επίσης σημαντικό παλαιότερα) είναι ότι από την πηγή αυτή γεμίζει τη δεξαμενή του φράγματος AbasAbad το χειμώνα. Επιπλέον, στην αρχή της άνοιξης η ροή της πηγής ενώνεται με αυτήν του φράγματος και σχηματίζει έναν ποταμό που ποτίζει τις καλλιέργειες ρυζιού των περιοχών κάτω από το AbasAbad (Saro, Ali Tappeh και Shah Kileh). Το πόσιμο νερό που καταναλώνεται από τους επισκέπτες και τους τουρίστες στην ιστορική και πολύ τουριστική περιοχή Abas Abad προέρχεται από αυτόν τον ποταμό.

Η πηγή Qari είναι σημαντική επειδή το νερό βγαίνει από αυτή την πηγή με φουσαλίδες. Η πηγή είναι γνωστή ως Qari ή Quri Cheshmeh που στα Farsi είναι ο θόρυβος που κάνει το νερό όταν αναβλύζει με αυτόν τον τρόπο. Η πηγή βρίσκεται σε μια απόσταση περίπου 2 χλμ. ΝΑ του συγκροτήματος AbasAbad και έχει μικρότερη παραγωγή από την πηγή Sarcheshmeh, αλλά περισσότερο από παρόμοιες πηγές μέσα στο Abas Abad. Σύμφωνα με επίσημες πηγές, χρησιμεύει ως η μοναδική πηγή παροχής ύδατος για το χωριό Saro βόρεια του συγκροτήματος Abas Abad.

2.5.3.1. Είσοδος νερού στο χώρο Chaharbagh

Το κύριο σημείο της διανομής του ύδατος στο ιστορικό συγκρότημα

Εξετάζοντας την προηγούμενη περιγραφή των δύο πηγών του Abas Abad, διαπιστώνουμε ότι κατά την περίοδο Safavids τα νερά πηγής Sarcheshmeh κατευθύνονταν πιθανώς στο χώρο Chaharbagh με τη βοήθεια ενός ανοικτού καναλιού ή διασυνδεδεμένων κεραμικών σωλήνων που αποκαλούνταν Tanbusheh 70 μ. πριν από το χώρο, μια πλίνθινη λεκάνη με διαστάσεις 2,40 x 1,90 x 1,00 μ. γέμιζε με τα νερά της πηγής και αποτελούσε την αρχή του συστήματος άρδευσης για το ιστορικό bagh-e Abas Abad.

Σύμφωνα με τα στοιχεία και τις έρευνες, το νερό εισέρχονταν στο Chaharbagh είτε υπό μορφή υδατόπτωσης, είτε μέσω του συστήματος των σωληνώσεων Tanbusheh και στη συνέχεια διανέμονταν ανάλογα με τις διαφορετικές απαιτήσεις κατανάλωσης. Πριν περιγράψουμε την παροχή νερού στο Chaharbagh θα περιγράψουμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια, τη θέση, τη σημασία και το ρόλο της διανομής ύδατος στον ιστορικό κήπο των Σαφαβίδων.

Ο χώρος Bagh Chahar καλύπτει μια περιοχή περίπου 3200 τμ. και βρίσκεται 600 μ. ΝΑ του ιστορικού κήπου στη ΝΑ πλαγιά του βουνού που βλέπει προς το φράγμα. Κατά τη διάρκεια της δυναστείας Safavids, η πλαγιά σκάφθηκε και μετατράπηκε σε μια επίπεδη επιφάνεια σχηματίζοντας μια περιοχή 46 x 72 μ.. Λόγω των διαβαθμίσεων, υπάρχει μια υψομετρική διαφορά 15 μ. μεταξύ του χώρου του *Chaharbagh* και του κήπου, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το *Chahar Bagh* επιλέχθηκε ως σημείο διανομής ύδατος. Θα

πρέπει επίσης να αναφερθεί εκτός από αυτήν τη λειτουργία, το *Chaharbagh* χρησίμευσε επίσης και ως χώρος ψυχαγωγίας και κήπος-σταθμός της εποχής Safavids.

2.5.3.2. Η παράδοση ύδατος από το Chahar bagh

Στον ιστορικό κήπο το 1380, οι τρεις γεωτρήσεις δοκιμής σκάφτηκαν η μια παράλληλα με την άλλη στη δεύτερη φάση ανασκαφών Abas Abad για να αποκτήσει την καλύτερη επίγνωση για τη διαδρομή εισόδων του ύδατος στον ιστορικό κήπο. Μέρος ενός τοίχου αφαιρέθηκε και έγινε προφανές ότι μέσα στον τοίχο ένας κεραμικός σωλήνας παρεμβλήθηκε με τα τμήματα που συνδέουν το ένα το άλλο. Στην πραγματικότητα, ο τοίχος χρησιμεύει στο κεραμικό ως μια προστατευτική ασπίδα για αυτούς τους σωλήνες (Tanbusheh) που θεωρήθηκαν ζωτικής σημασίας, φλέβες για τον κήπο.

Ο καθαρισμός των τοίχων του σωλήνα στη δεύτερη φάση των ανασκαφών αποκάλυψε ενδιαφέροντα γεγονότα. Οι πορείες εισόδων και εξόδων του ύδατος παρουσιάστηκαν έτσι ώστε η μια πλευρά του τοίχου που προστατεύει τον κεραμικό σωλήνα να συνδεθεί με την ένωση Chaharbagh και η άλλη πλευρά να οδηγηθεί προς την κύρια λεκάνη μέσα στην κεντρική πλατφόρμα του ιστορικού κήπου. Αυτή η σύνδεση αρχικά δείχνει ότι η παροχή νερού κατευθύνθηκε από την ένωση Chaharbagh στον κύριο κήπο. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η διαφορά επιπέδων είναι ο δεύτερος λόγος που αποδεικνύει γιατί το ύδωρέρεε.

2.5.3.3. Η μέθοδος παροχής νερού στον ιστορικό κήπο

Όπως αναφέρεται προηγουμένως, το νερό δόθηκε από τους διάσυνδεδεμένους κεραμικούς σωλήνες στην κεντρική λεκάνη του κήπου υπό μορφή πηγής. Κατόπιν το υπερβολικό ύδωρ που δεν παρέχθηκε με αεριωθούμενη μορφή, παραδόθηκε στις δευτερεύουσες λεκάνες που βρέθηκαν στα ανατολικά, δυτικά, βόρεια και νότια μέρη από άλλους κεραμικούς σωλήνες που συνδέθηκαν με τον κύριο σωλήνα εισόδων. Αυτοί οι σωλήνες πήγαν και στις τέσσερις πλευρές της κεντρικής λεκάνης πλατφορμών. Το νερό στις ανατολικές λεκάνες χρησιμοποιήθηκε για να ποτίσει το παρτέρι λουλουδιών απέναντι

από την κεντρική πλατφόρμα. Δεδομένου ότι η αρχιτεκτονική του Abas Abad είναι σε συμμετρικό στυλ, η λειτουργία της δυτικής λεκάνης ήταν όπως της ανατολικής με τη διαφορά ότι η δυτική λεκάνη εκτός από να ποτίσει το δυτικό παρτέρι λουλουδιών της κεντρικής πλατφόρμας, παρείχε επίσης το ύδωρ του Hammam που είναι εξήντα μέτρα δυτικά της. Τώρα φαίνεται απαραίτητο ότι πριν εξετάσουν το σύστημα παροχής νερού των βόρειων και νότιων πλευρών του ιστορικού κήπου, η αρχιτεκτονική δομή και η θέση της στην κεντρική πλατφόρμα αναφέρονται εν συντομία.

Είναι πιθανό ότι τρεις παράγοντες συνέβαλαν στη σημασία του κτιρίου που είναι οι ακόλουθοι:

- 1- Η εικόνα της δομής απεικονίζεται στην κεντρική λεκάνη που προσθέτει στην ομορφιά της.
- 2- Ενδεχομένως το βόρειο κτήριο απέναντι από την κεντρική λεκάνη είχε δύο πατώματα που αγνόησαν το Chahar Taqi μέσα στη δομή φραγμάτων.
- 3- Από την άποψη των επαρχιακών εμπειρογνομόνων των φυσικών πόρων, η βλάστηση πεζουλιών κήπων έχει μια ηλικία λιγότερο από εκατό ετών.

Τώρα εάν η σύνθετη βλάστηση κήπων αφαιρείται υποθετικά, ένα πρόσωπο που στέκεται μέσα στο νότιο μέρος του κεντρικού κτηρίου όχι μόνο είχε ένα σύνολο - άποψη της δομής μέσα στο φράγμα, αλλά και θα μπορούσε να προσέξει την κυκλοφορία της βάρκας από και προς τη χερσόνησο Miankaleh στην τισσα της Κασπίας θάλασσα. Τα υδάτινα έργα στα βόρεια και νότια μέρη του κήπου ήταν διαφορετικά από τα ανατολικά και τα δυτικά μέρη του. Στο βόρειο μέρος, το ύδωρ πέρασε από τους κεραμικούς σωλήνες (Tanbusheh), κατόπιν έρευσε στο κανάλι πετρών (σαν διοχέτευση) και όταν βγήκε από αυτό το κανάλι χύθηκε στην πρώτη λεκάνη που γέμισε βαθμιαία και ο πλεονάζων πληθυσμός του έρευσε βόρεια με τη βοήθεια ενός ανοικτού καναλιού. Αφού πέρασε μια απόσταση περίπου 50 μ. μέσω των κεραμικών σωλήνων, το ύδωρ βγήκε στη δεύτερη λεκάνη του δεύτερου πατώματος (προς τα κάτω) είτε με απότομο πέσιμο, είτε βγήκε τελικά σε έναν άλλο κεραμικό σωλήνα και μετά από να κατασκευάσουν μια προβολή ύδατος, εισήγαν τη δεύτερη λεκάνη του δεύτερου πατώματος. Αφότου γεμίζουν τη δεύτερη λεκάνη, ο πλεονάζων πληθυσμός του πηγαίνει σε ένα άλλο ανοικτό κανάλι που είναι περίπου 50 μ. μακριά και που συνδέετε με έναν κεραμικό σωλήνα που παρεμβάλλεται κάτω από την υπάρχουσα αρχιτεκτονική. Λόγω της υψηλής κλίσης αυτού του σωλήνα, το ύδωρ πέφτει

πραγματικά στην τρίτη λεκάνη και μετά γεμίζει αργά, οι ροές πλεονάζοντος πληθυσμού σε ακόμα ανοικτό κανάλι με ένα μήκος 100 μ. οδηγώντας στην τέταρτη λεκάνη. Ο πλεονάζων πληθυσμός της τέταρτης λεκάνης κατευθύνεται στη εξωτερική όψη των κεραμικών σωλήνων που παρεμβάλλονται μέσω στο πάτωμα λεκανών. Το ύδωρ που παρέχει στο νότιο μέρος του κήπου είναι παρόμοιο με το βόρειο: Αφού γεμίζεται η πρώτη λεκάνη, ο πλεονάζων πληθυσμός του εισάγεται στις προβολές ύδατος στη δεύτερη λεκάνη με απότομο πέσιμο ή να απορροφιέται σε έναν κεραμικό σωλήνα. Τη δεύτερη λεκάνη γεμίζουν επίσης με το ύδωρ και τις ροές πλεονάζοντος πληθυσμού της ανοικτό κανάλι που οδηγεί στην τρίτη λεκάνη. Κατόπιν το ύδωρ εισάγεται σε μια πέφτοντας απότομα ή απορροφιέται μέσα στο σωλήνα που παρεμβάλλεται στον τοίχο και γεμίζει τη χαμηλότερη λεκάνη ιχνών υπό μορφή αεριωθούμενου ύδατος. Ενδεχομένως, μετά από μερικές άλλες φάσεις το νότιο ύδωρ τμημάτων τρέχει στο φράγμα και τέτοια διαδικασία ήταν πιθανώς μια από τις πηγές παροχής του φράγματος. Λόγω μιας έλλειψης των αρχαιολογικών ανασκαφών στο νότιο τμήμα, δεν υπάρχουν άλλες πληροφορίες διαθέσιμες.

Η μελέτη των υδάτινων έργων bagh-e Abas Abad κατά τη διάρκεια του χρόνου Safavids δείχνει ότι κατά ένα μέρος μπορείς να απολαμβάνεις το περιβάλλον των ζούγκλων, αλλά η αρχιτεκτονική δομή για την κατεύθυνση του νερού φτιάχτηκε έτσι ώστε να δημιουργεί ένα είδος χαλαρωτικής μελωδίας.

2.5.3.4. Η αρχιτεκτονική- Θέση

Ένα κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ιστορικού σπιτιού λουτρών Abas Abad, αυτού του ιστορικού κτιρίου, είναι ότι έχει έναν τομέα 160 μ² σε μια απόσταση 60 μ. από την κεντρική πλατφόρμα (του κεντρικού κτιρίου) επάνω σε μια επίπεδη επιφάνεια 5 μ. χαμηλότερη από την πλατφόρμα. Η πρόσβαση στα λουτρά γίνεται μέσω των διαδρόμων που βρίσκονται στο τέλος της τούβλο-στρωμένης πορείας μεταξύ της κεντρικής πλατφόρμας και του βόρειου ναυπηγείου του λουτρού.

2.5.3.4.1. Σημαντικά χαρακτηριστικά των ιστορικών λουτρών του Abas Abad

Σημαντικά χαρακτηριστικά των ιστορικών λουτρών του Abas Abad αποτελούν τα ακόλουθα:

- 1- Η είσοδος
- 2- Το δωμάτιο επιδέσμου (Sarbineh, κεφάλι λουτρών)
- 3- Miandar (το δωμάτιο απέναντι από το Sarbineh)
- 4- Το κεντρικό κτίριο των λουτρών - κύριο δικαστήριο (καυτή αίθουσα)
- 5- Το σύστημα θέρμανσης (αεραγωγοί, καπνοδόχοι, firebox)

2.5.3.4.2. Προδιαγραφές του φράγματος Behshahr στο Abas Abad

Το φράγμα Behshahr στο Abas Abad κατασκευάστηκε σε μια βαθιά κοιλάδα. Έχει ένα πλάτος 20 μ., ένα μήκος 10 μ. και ένα ύψος 10μ. Μετά από την οικοδόμηση του ιδρύματός του, δύο όπλα προστέθηκαν σε καθεμία πλευρές του ιδρύματός του που όχι μόνο αύξησε τη δύναμη του, αλλά και ενίσχυσε την εισαγωγή ύδατος της δεξαμενής του. Γενικά, το μήκος βραχιόνων του φράγματος ήταν 70 μ. και το πλάτος του στην κορώνα του ήταν 7 μ.. Πίσω από τον τοίχο φραγμάτων χτίστηκαν παράτονοι που εκτός από την ενίσχυση του φράγματος ενάντια στην πιθανή ενέργεια του ύδατος, χρησιμεύει επίσης ως το κέντρο ελέγχου της απαλλαγής ύδατος φραγμάτων.

Άλλα χαρακτηριστικά του φράγματος Abas Abad είναι τα ακόλουθα:

Συνολική ικανότητα εισαγωγής ύδατος:

A) Περιοχή λιμνών 600.000 κυβικά μέτρα.

B) Μέγιστο βάθος 98.000 τετραγωνικά μέτρα.

Γ) Οικοδομικά υλικά 10 μέτρα.

Δ) Τούβλο-πέτρα και ασβεστοκονίαμα του ασβέστη και των τεφρών.

Ε) Το νερό των δεξαμενών απαλλάσσεται μέσω των βαλβίδων των φραγμάτων για γεωργικούς λόγους των χωριών που βρίσκονται στο Βορρά του όπως του Shah-shah-kileh, του Al-Tarreh και του Saro.

2.5.3.4.4. Προδιαγραφές του Chahar Taqi

Το Chahar Taqi βρίσκεται στη λίμνη, στη μέση της δεξαμενής του φράγματος Abas Abad, όπου υπάρχει μια δομή τούβλου υπό μορφή Chahar Taqi. Νωρίτερα, η κορυφαία στέγη της ήταν το πάτωμα μιας ξύλινης δομής με μια κεραμική στέγη. Το προαναφερθέν Chahar Taqi πηγαίνει υποβρύχια κατά τη διάρκεια της εισαγωγής ύδατος του φράγματος και μόνο η ανώτερη επιφάνειά της παραμένει πάνω το νερό, όπως σε ένα νησί. Το Chahar Taqi είναι βασισμένο σε οκτώ περιβάλλουσες αποβάθρες και μια κεντρική αποβάθρα. Οι διαστάσεις αποβάθρων είναι 4 x 4 και εξετάζοντας την παρουσία μιας λεκάνης και μιας κοίτης, μπορεί να υποθεθεί ότι το ύδωρ στο ανώτερο μέρος του Chahar Taqi παρέχθηκε τους κεραμικούς σωλήνες του Sarcheshmeh λόγω της διαφοράς επιπέδων, και ο πλεονάζων πληθυσμός του πήγε στο φράγμα.

Η πρόσβαση στο Chahar Taqi για ψυχαγωγικούς λόγους έγινε μέσω μιας ξύλινης γέφυρας που συνδέει το πιο απώτατο τέλος του κήπου με το ανώτερο μέρος Chahar Taqi. Σήμερα, τα μέρη του ξύλινου στυλοβάτη της γέφυρας παραμένουν ακόμα μέσα στο φράγμα. Όπως αναφέρεται πριν, ένα από τα βασικά κτήρια του bagh-e Abas Abad χτίζει τα βάθρα (Chahar Taqi) μέσα στη λίμνη του. Το ανώτερο τμήμα Chahar Taqi είναι ελκυστικό για οποιοδήποτε επισκέπτη επειδή παρουσιάζει ίχνη λεκάνης, κοίτης και πηγής. Οι ανασκαφές που διευθύνονται από το συντάκτη δείχνουν ότι το ύδωρ του Sarcheshmeh έρχεται από διαφορετικά επίπεδα κλίσεων και κατευθύνεται στο ανώτερο τμήμα του Chahar Taqi με τη βοήθεια των διά συνδεδεμένων σκαφών (Tanbusheh), που προστατεύθηκαν από τους τούβλινους τοίχους. Είναι πιθανό ότι λόγω των διαφορετικών υψών των δύο προαναφερθέντων ελατηρίων, το ύδωρ γέμισε την κεντρική λεκάνη σε ένα αεριωθούμενο αεροπλάνο. Ο πλεονάζων πληθυσμός διανεμήθηκε μεταξύ άλλων λεκανών και του υπερβολικού ύδατος που χύθηκε στη λίμνη από τέσσερις πλευρές Chahar Taqi που έκαναν έναν μουσικό θόρυβο στη λίμνη. Ο σχηματισμός της αρχιτεκτονικής του Abas Abad είναι βασισμένος σε αυτήν την σημαντική αρχή. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως,

η δομή μέσα στη λίμνη είχε μια ψυχαγωγική λειτουργία που προσεγγίστηκε μόνο μέσω μιας ξύλινης γέφυρας (τύπου λιμενοβραχίονας) που τοποθετήθηκε στηβόρεια δομή. Αποτελείται από οκτώ αποβάθρες με μια κατά προσέγγιση περίμετρο τεσσάρων μέτρων, καθώς επίσης και μια κεντρική αποβάθρα.

Η κεντρική αποβάθρα είχε διασυνδέσει τους πόρους δικτύων. Είναι πιθανό ότι αυτή η αποβάθρα χρησίμευε ως μια βαλβίδα στις έκτακτες ανάγκες. Το Chahar Taqi με τη διασυνδεμένη παγιδευμένη αποβάθρα απέτρεψε την καταστροφή του φράγματος κατά τη διάρκεια των χρόνων έκτακτης ανάγκης (μετά από την εισαγωγή ύδατος). Για αυτόν τον λόγο, οι αστικοί μηχανικοί που κατασκεύασαν το φράγμα Abas Abad κατά τη διάρκεια της περιόδου Safavids απέτρεψαν την καταστροφή των φραγμάτων σε περίοδο της έκτακτης ανάγκης από την καθιέρωση Chahar Taqi με την παγιδευμένη αποβάθρα του στο κέντρο της λίμνης. Κατά αυτόν τον τρόπο, το ύδωρ απορροφήθηκε από τη μέση της δεξαμενής του φράγματος στην κεντρική αποβάθρα Chahar Taqi. Κατόπιν κατευθύνθηκε προς τα κάτω του φράγματος (σε μια απόσταση περίπου 200 μ.) με τη βοήθεια των καναλιών που παρεμβλήθηκαν κάτω από το φράγμα. Αυτό οδήγησε στη μείωση της πίεσης ύδατος επάνω στον τοίχο του φραγματος και απέτρεψε την καταστροφή του. Επομένως, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το Chahar Taqi που υπάρχει στο κέντρο της δεξαμενής φραγμάτων Abas Abad είχε μια εφαρμοσμένη μηχανική και μια τεχνική λειτουργία που δεν ήταν μόνο ψυχαγωγική, αλλά η παρουσία της ενίσχυσε τη δομή φραγμάτων κατά τρόπο αναμφισβήτητο.

2.5.3.4.4. Niloofar

Η έξοδος Niloofar στα σύγχρονα κτίρια των φραγμάτων και στα φράγματα τσιμέντου όπως το Latian ή το Sefidrud κ.λ.π., λόγω της σημασίας του φράγματος καθώς επίσης και της χρήσης διάφορων εξόδων, όπως τα wickets, το νερό των έκτακτων αναγκών κατευθύνθηκε προς τα κάτω του φράγματος μέσω των σήραγγων παρεκτροπής. Στα χωμάτινα φράγματα που αποτελούνται από την πέτρα, τον άργιλο, κ.λ.π και όπου δεν είναι γεωλογικά εφικτό να κατασκευαστούν οι σήραγγες παρεκτροπής, χρησιμοποιούνταν οι εξοδοί Niloofar. Όπως είναι εμφανές από το όνομά του, αυτό το είδος δομής μοιάζει με ένα λουλούδι νερόκρινων και είναι βασισμένο στην εισαγωγή ύδατος με διάφορα σημεία

της δεξαμενής φραγμάτων. Όταν χρειάζεται, το ύδωρ απορροφάται από τέτοιες εξόδους και τρέχει έπειτα προς το κάτω μέρος του φράγματος μέσω της σύνδεσης των σιράγγων. Αυτή η πίεση ύδατος επάνω στον τοίχο φραγμάτων μειώνεται. Επομένως, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, το Chahar Taqi στη μέση του φράγματος Abas Abad στο Behshahr έχει χτιστεί για να ενισχύσει το ιστορικό φράγμα και έχει την ίδια λειτουργία με την έξοδο Niloofar στα σύγχρονα χωμάτινα φράγματα.

2.5.3.4.5. Πύργος

Οι δύο τούβλινοι πύργοι έχουν κατασκευαστεί σε μια απόσταση 186 μ. από τον κήπο και 156 μ. Από τα χώρια. Τα οικοδομικά υλικά των δύο πύργων είναι τούβλα με ένα μέγεθος 25 από 25 κατά 5 εκ. χρησιμοποιώντας το κονίαμα Saroodj. Το σχέδιο και στους δύο είναι κυκλικό με μια κοινή διάμετρο 7 μ. και τα ύψη 14 μ. και 10 μ. αντίστοιχα. Και οι δύο πύργοι είχαν πόρτες εισόδων που σφραγίστηκαν το 1367, προκειμένου να σταματήσει η αναρμόδια είσοδος και η ζημία στις πόρτες. Μέσα στη δομή των πύργων, υπάρχει μια σειρά του σπειροειδούς τούβλου του κλιμακοστάσιου που οδηγεί στο κορυφαίο τμήμα και των δύο πύργων. Σύμφωνα με τις έρευνες, το ανώτερο μέρος και των δύο πύργων έχει μια λεκάνη και κεραμικούς σωλήνες Tanbusheh που επεκτάθηκαν με ανοδικό τρόπο.

2.5.3.4.6. Ρόλος των πύργων στην παροχή ύδατος

Σύμφωνα με τις μελέτες και τις μετρήσεις που πραγματοποιούνται στη διαδρομή μεταξύ της ένωσης gol-Bagh (σταθμός διανομής ύδατος) και του κεντρικού κήπου, ακριβώς δύο πύργοι τούβλου έχουν χτιστεί επάνω στο ύδωρ που παρέχει τον άξονα. Λόγω μιας 10 μ. διαφοράς επιπέδων μεταξύ της ένωσης gol-Bagh (σταθμός διανομής ύδατος) και του κεντρικού κήπου, οι ροές του νερού ήπια στην απόσταση 600 μ. μεταξύ gol-Bagh και του κήπου μέσω των κεραμικών σωλήνων που προστατεύονται από τον τοίχο, κατόπιν εμφανίζονται ως αεριοθούμενο αεροπλάνο στην κεντρική λεκάνη του κήπου και διαιρούνται τελικά σε διάφορες λεκάνες. Ο δεύτερος πύργος του παρόντος άξονα εισόδων AbasAbad έχει προσδιοριστεί ως στο σημείο μηδέν. Με άλλα λόγια, η ένωση gol-Bagh

όπου η αρχή του δεύτερου πύργου βρίσκεται κάτω από τη γραμμή επιπέδων και το δεύτερο πύργο που ο κήπος είναι επάνω από τη γραμμή. Υπάρχει μια διαφορά επιπέδων περίπου 10 μ. μεταξύ gol-Bagh και ο κήπος και ο δεύτερος πύργος είναι περίπου 4 μ. χαμηλότεροι από τον κήπο. Επομένως, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι:

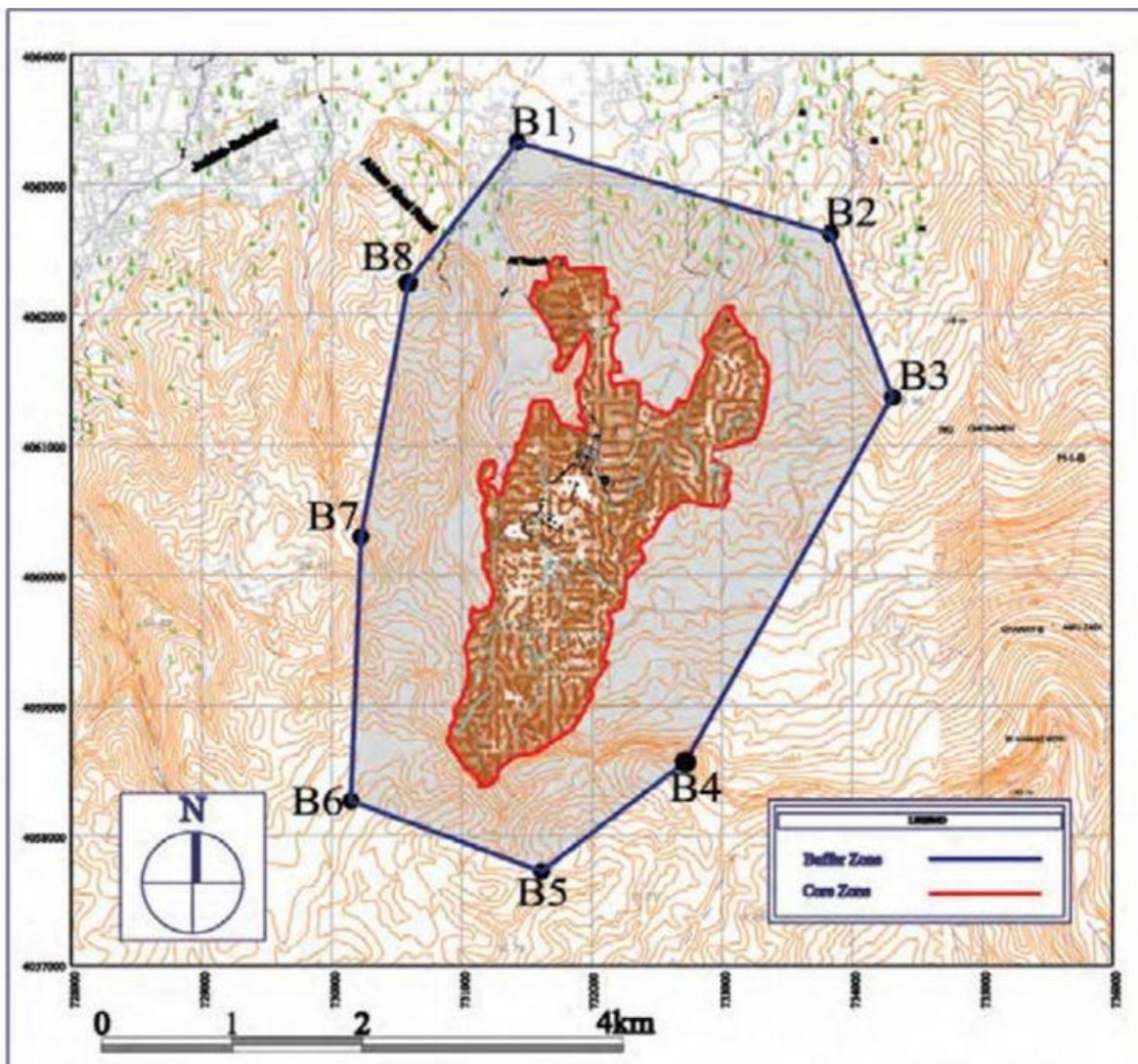
- 1- Η τοπική βλάστηση δεν επιτρέπει στον πύργο να χρησιμεύσει ως ένα παρατηρητήριο για λόγους προστασίας.
- 2- Καμία άλλη δομή σε ολόκληρη την περιοχή που χρησιμοποιείται για τη φύλαξη των σκοπών ή τα ίχνη δεν έχουν προσδιοριστεί μέχρι τώρα.
- 3- Ως ένα αποτέλεσμα, επειδή ο πύργος έχει κατασκευαστεί επάνω στον άξονα παροχής νερού και όπως για το γεγονός ότι η έρευνα παρουσιάζει την παρουσία μιας λεκάνης και κεραμικών σωλήνων πάνω από τον πύργο, αυτό μπορεί να ειπωθεί ότι:
 - α) Οι διπλοί πύργοι δεν λειτούργησαν ως παρατηρητήρια.
 - β) Χρησίμευαν ως βαλβίδες ασφάλειας, παγίδες σιφωνίων και προ πάντων ως οι δομές ανακούφισης πίεσης.
- 4- Επίσης σύμφωνα με τους ρευστούς ορισμούς εφαρμοσμένης μηχανικής, τους δίδυμους πύργους του ιστορικού Behshahr στο bagh-e Abas Abad που χρησιμεύει ως οι βαλβίδες ασφάλειας και τα σιφώνια, (λόγω της διαφοράς επιπέδων μεταξύ της ένωσης gol-Bagh και του κήπου) για το ύδωρ που παρέχει, καθώς επίσης και που αποτρέπει το ξαφνικό ράγισμα ή το σπάσιμο των κεραμικών σωλήνων. Επομένως, όταν κόπηκε ξαφνικά το νερό από την ανωτέρω ένωση gol-Bagh, το κεντρικό ύδωρ λεκανών έρευνε προς το δεύτερο πύργο λόγω της διαφοράς επιπέδων μεταξύ του κήπου και του δεύτερου πύργου και όταν άρχισε να ρέει πάλι το σύνθετο ύδωρ gol-Bagh, η συμβολή των ρευμάτων προκάλεσε μια διαφωνία του severe. Ακόμα και σήμερα, ένα τέτοιο ισχυρό χτύπημα προκαλεί τη ρήξη των σωλήνων σιδήρου που χρησιμοποιούνται στα αστικά υδάτινα έργα. Έτσι είναι ενδιαφέρον ότι οι μηχανικοί, οι καλλιτέχνες και οι αρχιτεκτονικές που ζουν στους χρόνους Safavids γνώριζαν πλήρως αυτόν τον νόμο στη ρευστή εφαρμοσμένη μηχανική και έλαβαν τα μέτρα για να το αποτρέψουν με την οικοδόμηση αυτών των διπλών πύργων επάνω στον άξονα παροχής νερού. Κατά αυτόν τον τρόπο πέτυχαν την προστασία 600 μ. των κεραμικών σωλήνων από τα κτυπήματα.

Επιπλέον, με την οικοδόμηση δύο πύργων, ήταν σε θέση να αποτρέψουν τη ρήξη και τη θραύση των σωλήνων Tanbusheh καθώς επίσης και να ρυθμίσουν και να ελέγξουν την αεριοθούμενη πίεση ύδατος επάνω στην κεντρική λεκάνη.

2.5.4. Πρόσθετα στοιχεία του κήπου

Ακόμα κι αν υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός κήπων στην εποχή των Σαβαφιδών που παραμένουν κοντά στη νότια ακτή της Κασπίας θάλασσας, ειδικά στην πόλη Behshahr, ο κήπος Abas Abad θεωρείται ως ο πιο σημαντικός περσικός κήπος για τους παρακάτω λόγους:

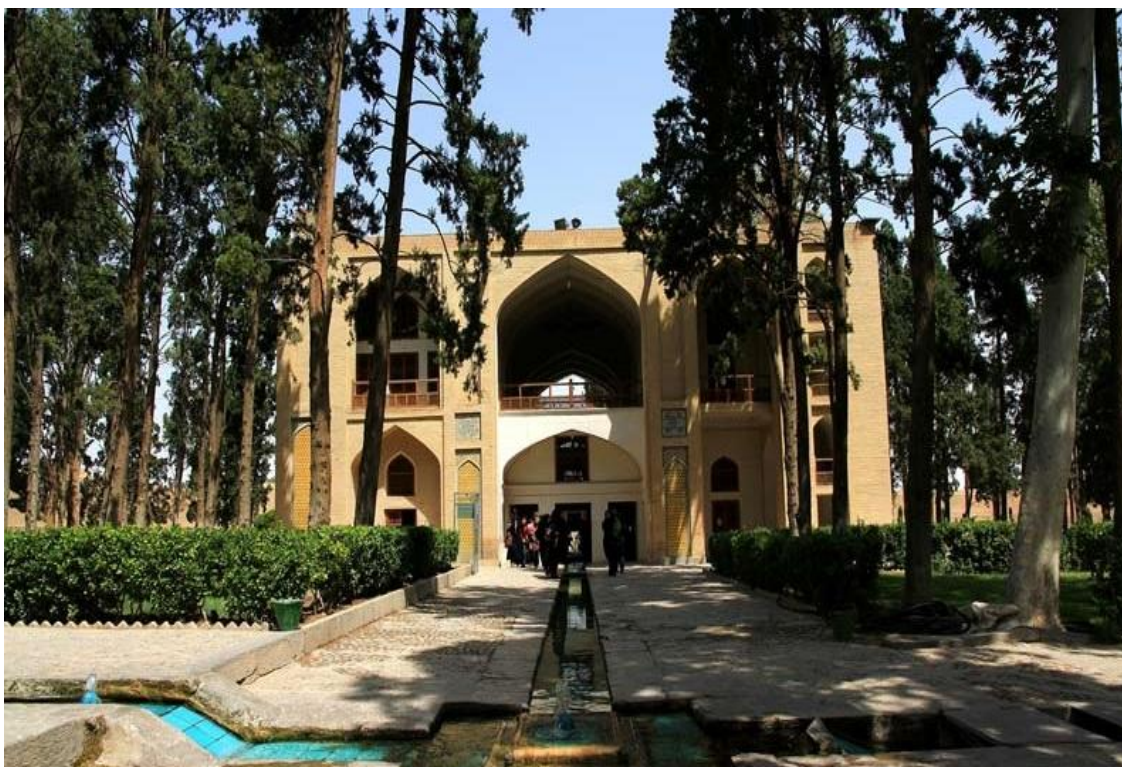
- 1- Η ανομοιότητα του σχεδίου του κήπου bagh-e Abas Abad σε σχέση με άλλα περσικά σχέδια κήπων που χτίζονται στην ίδια περίοδο ή νωρίτερα.
- 2- Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τα συστατικά του περσικού κήπου που έφθασαν στο αποκορύφωμά τους με τον Abas Abad. Για παράδειγμα, οι δίδυμοι πύργοι του και η λίμνη του είναι अपαραάμιλλοι μεταξύ των περσικών κήπων. Τα ισχυρά στοιχεία δείχνουν ότι κατά τη διάρκεια του κανόνα Safavids, το αρχιτεκτονικό ύφος Abas Abad στο βόρειο Ιράν είναι αποτελεσματικό σε δύο άλλες πολιτιστικές περιοχές. Συγκεκριμένα, στα βορειοδυτικά και στο κεντρικό οροπέδιο του Ιράν. Είναι σαφές ότι κήποι όπως: ο Cheshmeh-Ali Damghan και ο IL-Quli χτίστηκαν υπό την επήρεια της αρχιτεκτονικής τέχνης που χρησιμοποιήθηκε στη δομή που βρέθηκε στη μέση της δεξαμενής των φραγμάτων του Abas Abad.
- 3- Ο κήπος Abad Abas αποτελείται από ένα φράγμα και δύο τούβλινους πύργους στην ένωση Chahar Bagh, έναν υδρόμυλο, ένα παλάτι, στρωμένος με πέτρινα μονοπάτια και εξαιρετικά υδάτινα έργα όλα κτισμένα από τους ιρανικούς μηχανικούς, τους καλλιτέχνες και τους αρχιτέκτονες που ζουν στην περίοδο Safavids.

Εικόνα 55: Ο κήπος *bagh-e Abas Abad*,
μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 56: Εναέρια άποψη της περιοχής του Abas Abad.

Εικόνα 57: Ο κήπος Abas Abad.

6) Bagh-e Shahzadeh (Mahan) – Kerman

2.6.1. Εισαγωγή

Η επαρχία Κερμάν βρίσκεται νοτιοανατολικά του Ιράν μεταξύ 53°, 26' και 59° μοιρών, 29' ανατολικού γεωγραφικού μήκους, καθώς και 25°, 55' και 32° βόρειου γεωγραφικού πλάτους. Με έκταση 183.193 τ.χιλ., η επαρχία Κερμάν περιλαμβάνει περίπου έντεκα τοις εκατό του εδάφους του Ιράν, γεγονός που την καθιστά τη δεύτερη μεγαλύτερη επαρχία της χώρας. Μοιάζει με ακανόνιστο τρίγωνο με ένα βόρειο τμήμα σχεδόν 470 χιλ. και απόσταση 630 χιλ. κατά προσέγγιση ανάμεσα στα πιο απομακρυσμένα βόρεια και νότια σημεία. Η επαρχία Κερμάν περιβάλλεται στα βόρεια από τις επαρχίες του νότιου Χορασάν και Γιαζντ, την επαρχία Hormozgan στον νότο, την επαρχία Σιστάν Μπαλουχιστάν στα ανατολικά και τις επαρχίες Hormozgan και Fars στα δυτικά.

Ένα μεγάλο μέρος των ανάγλυφών της είναι αποτέλεσμα των κινήματων καλλιέργειας οργανικών προϊόντων σε έδαφος βουνού στην εν λόγω επαρχία. Στην τελική μορφή των υψιπέδων συνετέλεσαν τα οργανικά κινήματα των Άλπεων. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν ευρείες πτυχώσεις, ηφαιστειακές εκρήξεις και καθίζηση του εδάφους κατά μήκος ρηγμάτων, οδηγώντας στον σχηματισμό ενός πλήθους υψηλών και χαμηλών επιπέδων στην επαρχία. Στην πορεία του χρόνου, αυτά τα ανάγλυφα έχουν επηρεαστεί από διαβρωτικούς παράγοντες και έχουν πάρει την τρέχουσα μορφή τους. Από γεωγραφική και περιφερειακή άποψη, τα τοπογραφικά περιγράμματα μπορούν να ταξινομηθούν σε ψηλά βουνά και σε σχετικά επίπεδα εδάφη. Τα υψηλά επίπεδα περιλαμβάνουν την ευρεία περιοχή των πόλεων Zarand, Ravar και της δυτικής Rafsanjan και επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τα ρήγματα. Η κορυφή Dararsu, με υψόμετρο 3.545 μ., είναι το υψηλότερο σημείο στην επαρχία. Το ρήγμα Kuhbanan βρίσκεται σε απόσταση 5 χιλ. από την πόλη Zarand με την πόλη Kuhbanan από πάνω του. Αυτό το ρήγμα αποτελεί έναν από τα νεότερα και πιο ενεργά ρήγματα της επαρχίας, κατά μήκος του οποίου έχουν σημειωθεί πολλοί σεισμοί. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι τα αλατούχα κοιτάσματα της επαρχίας Ravar, που έχουν διαμορφώσει ψηλά βουνά και έχουν αυξήσει την αλατότητα των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων στην περιοχή. Οι άνεμοι που πνέουν στην ξηρά διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διάβρωση, καθώς και στις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων της επαρχίας Κερμάν. Ισχυροί άνεμοι, ιδιαίτερα σε

νότιες και ανατολικές περιοχές της επαρχίας, με τις εναλλαγές των εποχών, έχουν επιβάλει αυστηρούς περιορισμούς στις ζωές των ντόπιων πληθυσμών. Οι άνεμοι, ειδικά στην πόλη Μπαμ και τις γειτονικές της περιοχές, επηρεάζονται από τους ανέμους διάρκειας 120 ημερών της Σιστάν, που όχι μόνο οδηγούν σε ακραίες περιβαλλοντικές συνθήκες, αλλά επίσης έχουν δημιουργήσει συγκεκριμένους διαβρωτικούς σχηματισμούς. Οι ισχυροί άνεμοι που συνοδεύονται από κυλιόμενη άμμο κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής σεζόν, ειδικά στις νότιες και ανατολικές περιοχές της επαρχίας, επιδεινώνουν τις συνθήκες διαβίωσης και ανεβάζουν τις ήδη υψηλές θερμοκρασίες. Η κατεύθυνση του ανέμου στην επαρχία Κερμάν είναι κυρίως προς τα δυτικά, με μικρές παραλλαγές στις διάφορες εποχές του έτους. Η επαρχία Κερμάν βρίσκεται σε μια ζώνη χαμηλής πίεσης δίπλα στην τροπική περιοχή, αλλά μακριά από οποιαδήποτε πηγή παραγωγής υγρασίας, η οποία έχει ως αποτέλεσμα λιγοστές βροχοπτώσεις. Λόγω της υψηλής μεταβλητότητας και των μη ομαλών κατακρημνίσεων της ατμόσφαιρας, οι συχνές ξηρασίες που σημειώνονται επηρεάζουν αρνητικά τους υδάτινους πόρους της επαρχίας. Ως εκ τούτου, η παρουσία πηγών είναι μεταξύ των σημαντικότερων παραγόντων που συνεισφέρουν στη διαμόρφωση των ορεινών χωριών της επαρχίας Κερμάν, επειδή συμβάλλουν ώστε τα υπόγεια νερά να αναβλύσουν στην επιφάνεια. Επιπλέον, χρησιμεύουν ως πηγές πόσιμου νερού και άρδευσης των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Περίπου τριακόσιες πηγές έχουν καταμετρηθεί στην επαρχία. Επιπλέον, τμήμα της επαρχίας Κερμάν έχει μεγάλο αριθμό *Qanats* που λειτουργούν εδώ και πολύ καιρό.

2.6.2. Όνομα του κήπου: *Bagh-e Shahzadeh (Mahan)*

Ο κήπος *Bagh-e Shahzadeh* εντοπίζεται σε απόσταση 35 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης Κερμάν και σε απόσταση 6 χλμ. από την πόλη Mahan. Βρίσκεται στον αυτοκινητόδρομο Κερμάν-Μπαμ κοντά στα υψίπεδα *Jupar*. Διακρίνεται στην πεδιάδα, στις βόρειες παρυφές του όρους *Jupar* και στη δυτική παρυφή του όρους *Pulvar*, που αποτελείται από εναποθέσεις κηρελαίου. Αυτές οι εναποθέσεις είναι σημαντικές πηγές νερού και καταλαμβάνουν μια τεράστια έκταση. Η μεγάλη διαφορά θερμοκρασιών μεταξύ ημέρας και νύκτας αποτελεί ένα από τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιοχής.

Ο κήπος *Bagh-e Takht-e Shahzadeh* (Θρόνος του Πρίγκιπα ή επίπεδος κήπος στην περσική γλώσσα) αποτελείται από 5,5 εκτάρια ορθογώνιου σχήματος, με μια κλίση περίπου 4,6%. Ο κήπος βρίσκεται σε μια μεγάλη, ανοικτή έκταση η οποία είναι περικυκλωμένη από οροσειρές και στις δύο πλευρές, ενώ ένας υψηλός φράκτης τον διαχωρίζει από το τραχύ περιβάλλον που τον περικλείει. Ειδικότερα, τα ψηλά όρη *Jurak* παρέχουν ένα εντυπωσιακό γεωγραφικό φόντο για τον κήπο. Συγκριτικά με άλλους κήπους, το μεγάλο μήκος αυτού του κήπου εντείνει την οπτική γοητεία μέσω προοπτικής. Μεταξύ άλλων, τα εντυπωσιακά χαρακτηριστικά του κήπου είναι τα ηχηρά σιντριβάνια του, το νερό των οποίων δημιουργεί μια μουσική συμφωνία, προσδίδοντας ένα *Μπαρόκ* στυλ στον κήπο, καθώς και η αρχιτεκτονική *Sardar khaneh* (είσοδος-οικία), η οποία θα εξεταστεί αργότερα.

2.6.3. Φυσικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν στον κήπο

Η βλάστηση του κήπου ακολουθεί ένα απόλυτα διατεταγμένο και υπολογισμένο μοτίβο. Ο ειδικός σχεδιασμός δένδροφύτευσης στον κήπο και η κατάλληλη επιλογή των φυτών έχουν διαδραματίσει καίριο ρόλο στη δημιουργία σκίασης, καθώς και κατάλληλους χρωματισμούς στις διαφορετικές εποχές του έτους, δίνοντας ως αποτέλεσμα ένα πλούσιο, εύθυμο και υγιές περιβάλλον στη μέση της ερήμου. Το σύστημα ρύθμισης των φυτών έχει βασιστεί στο μοντέλο σκιάσεων στον κήπο, έτσι ώστε κατά μήκος του κύριου άξονά του να παρατηρείται ένα σκιερό τμήμα στη μία πλευρά όλες τις ώρες της ημέρας. Οι κέδροι δίπλα στους εγκάρσιους άξονες του κήπου προσφέρουν σκιά πάνω στην γραμμή της κίνησης.

Γενικά, τα δένδρα δεν έχουν ατομικό αλλά ομαδικό ρόλο στην ευρύτερη εικόνα του κήπου, εκτός από μια εξαιρετική περίπτωση, όπου ένα πεύκο στέκεται μόνο του κατά μήκος του κύριου άξονα του κήπου νότια του ανωτέρου θαλάμου. Αυτό το δέντρο χρησιμεύει ως κομβικό σημείο για τη συνολική γεωμετρία του κήπου.

2.6.3.1. Φυτά του κήπου

Η επιλογή και διάταξη των φυτών στον κήπο *Bagh-e Shahzadeh* της Mahan παίζει καθοριστικό ρόλο για την ταυτότητά του. Τα φυτά και τα δέντρα που υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή του Mahan's *Bagh-e Shahzadeh* περιλαμβάνουν:

- 1- Τα αειθαλή δένδρα που κόβουν τον άνεμο: δένδρα με βελονοειδή φύλλα, όπως πεύκα και κέδροι.
- 2- Δένδρα που προσφέρουν σκιά: Φυλλώδη δέντρα όπως άγριες και πυκνές φτελιές, φλαμουριές, πλάτανοι και λεύκες. Εκτός από τη εξασφάλιση σκιάς, τα δένδρα αυτά είναι ανθεκτικά στις τοπικές συνθήκες.
- 3- Καλλωπιστικά φυτά: όπως καλλωπιστικοί κέδροι *Piracantha*, καλλωπιστικοί *Juniperus communis* (κέδροι βουνού,) που παράγουν μικρά άνθη κατά τη διάρκεια του χειμώνα.
- 4- Οπωροφόρα δέντρα φυτεμένα σε *Καρτ* που διαμορφώνουν μια όμορφη πολύχρωμη θέα από τα υπνοδωμάτια του πάνω ορόφου σε εποχές καρποφορίας.

Στους εσωτερικούς χώρους μεταξύ των καρτ έχουν φυτευτεί πολλά οπωροφόρα δένδρα: σταφύλι, μήλο, αχλάδι, βερίκοκο, ρόδι, κυδώνι, ροδάκινο, μαύρο δαμάσκηνο και άλλα αυτόχθονα φρούτα. Στα κύρια παρτέρια, μη εποχιακά (πολυετή) άνθη έχουν φυτευτεί κατά συμμετρικό τρόπο σε σχέση με τον άξονα. Τα *Καρτ* απέναντι στον άνω οικίσκο έχουν μια καταπράσινη σύνθεση, ως χλοοτάπητα, όπου καλλιεργούνται σποραδικά πολυετή άνθη.

Επιπλέον, σύμφωνα με μια παλιά περσική παράδοση, όλες οι λεκάνες απορροής των υδάτων είναι στολισμένες με γλάστρες, στις οποίες έχουν φυτευτεί όμορφοι ανθοφόροι θάμνοι που ομορφαίνουν τον κήπο.

2.6.3.2. Ύδρευση

Το νερό που είναι η ζωτική πηγή για τον συγκεκριμένο κήπο κατέρχεται από το ανώτερο τμήμα του. Οι κύριοι και επικουρικοί άξονες καθώς και τα επίπεδα *Takhts* (σκαλοπάτια) αρδεύονται ομοιόμορφα, δημιουργώντας έναν πλούσιο και απaráμιλλο χώρο πρασίνου εντός των ορίων του κήπου. Το νερό που εισέρχεται στον κήπο διανέμεται κατά μήκος του με τέτοιο τρόπο ώστε να αρδεύει όχι μόνο τα καρτ και τις δένδροστοιχίες κατά μήκος των διαδρόμων, αλλά επίσης χρησιμοποιεί την απότομη κλίση του εδάφους, που είναι ένας από τα βασικά χαρακτηριστικά για τους κήπους *Takht*, κινούμενο από τον κύριο μεσαίο άξονα του κήπου με τη μορφή ενός μεγάλου ρυακιού, ενώ κατά την πορεία του δημιουργεί καταρράκτες και πίδακες που αποτελούν το κύριο στοιχείο ποιότητας στον κήπο *Bagh-e Shahzadeh*.

Στα δύο άκρα του κύριου άξονα, δηλαδή του πρώτου *Takht*, πάνω στο οποίο ο οικίσκος του κήπου λειτουργεί επίσης και ως είσοδος του κήπου απέναντι από την πρόσοψη της οικίας, υπάρχουν δύο λίμνες, των οποίων η μεγάλη επιφάνεια, η εκτόξευση πιδάκων νερού και ο ήχος τους προσδίδει επίσης ευχάριστη ατμόσφαιρα στον κήπο.

Το μόνο κτίσμα στον κήπο είναι ο κύριος οικίσκος που χρησιμεύει ως μόνιμη ή προσωρινή κατοικία του ιδιοκτήτη του, ο οποίος βρίσκεται στο ανώτερο μέρος του κήπου. Ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του κήπου *Bagh-e Shahzadeh* είναι το σχετικά μεγάλο μήκος του, που βαθαίνει την προοπτική περισσότερο από ό,τι σε άλλους κήπους, καθώς και το όμορφο τοπίο του και οι ηχηροί υψηλοί πίδακες νερού που συνθέτουν μια χαλαρωτική συμφωνία.

Οι κύριες εσωτερικές όψεις, όπως η κίνηση του νερού, οι λεκάνες απορροής υδάτων και οι καταρράκτες, αναδεικνύουν τους άξονες κάθετα προς τον κύριο άξονα και, μαζί με το σύστημα βλάστησης, συνθέτουν μια υπέροχη εσωτερική θέα για τον κήπο. Οι τρεις βασικές πηγές τρεχούμενου νερού έχουν χτιστεί πάνω στον μεσαίο επιμήκη άξονα με υβριδικό τρόπο, έτσι ώστε μέσα στο μεγάλο ρεύμα νερού να βρίσκονται τα σιντριβάνια και στις δύο πλευρές των διαδρόμων, όπου τα δένδρα σκίασης έχουν δημιουργήσει μια ευχάριστη ατμόσφαιρα για περίπατο και στάσεις. Υψηλά τείχη κοντά στους διπλούς επιμήκεις πλευρικούς άξονες διαχωρίζουν τον κήπο από την έρημο γύρω από αυτόν. Οι διαρρυθμίσεις του εδάφους στον κήπο *Takht* καθώς και η διαστρωμάτωσή του μέσω των

επιφανειών *Καρτ* εκθέτουν τα επίπεδα του κήπου στον παρατηρητή σαν καθρέπτη. Ως εκ τούτου, η απλή σχέση μεταξύ του παρατηρητή και του επιπέδου εδάφους εμπλουτίζεται, με αποτέλεσμα την ενίσχυση του ρόλου της γεωγραφικής τοπογραφίας στην έκταση του κήπου.

Το τρεχούμενο νερό και οι λίμνες όχι μόνο τονίζουν τους άξονες και όλο τον χώρο γύρω από τα σιντριβάνια, αλλά δημιουργούν επίσης καταρράκτες με διαφανείς επιφάνειες στο έδαφος, οι οποίες αντανακλούν και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του. Τα σκιερά δένδρα κατά μήκος του άξονα δίνουν έμφαση και τονίζουν ακόμη περισσότερο τα χαρακτηριστικά διαμόρφωσης του κήπου. Η επέκταση του κύριου άξονα που διέρχεται από το μέσο του κήπου, καθώς και το τρεχούμενο νερό που κυλά κατά μήκος του, δημιουργούν μια σκιερή αναζωογονητική ατμόσφαιρα. Επιπλέον, καθορίζουν τον χώρο στον κήπο σύμφωνα με το γεωμετρικό του σύστημα δημιουργώντας κάθετες επιφάνειες με φυτά, με διαφορετικούς βαθμούς διαφάνειας. Διακρίνονται δύο ομάδες εγκάρσιων και διαμηκών αξόνων που είναι κάθετοι μεταξύ τους.

Απέναντι από τη πρόσοψη του κτιρίου, σε κατάλληλη απόσταση, βρίσκεται ο τελευταίος καταρράκτης του κήπου που ακολουθείται από ένα ρυάκι το οποίο καταλήγει στην λίμνη της κύριας εισόδου προς τα έξω. Υψηλοί πίδακες φαίνονται στο μέσο της μεγάλης λίμνης της κύριας εισόδου, καθώς και στην απόσταση μεταξύ αυτής και του τελευταίου καταρράκτη. Η ζωτική δύναμη του *Bagh-e Shahzadeh* είναι τα ρυάκια τρεχούμενου νερού που πηγάζουν από κοντινά βουνά. Ο ποταμός *Tigran Qanat* που έχει τις πηγές του στα υψίπεδα *Jurag* προμηθεύει το νερό που απαιτείται για αυτόν τον κήπο. Το υδάτινο ρεύμα φθάνει στον κήπο από την υψηλότερη επιφάνεια και δημιουργεί το σύστημα άρδευσης που σχεδιάστηκε για αυτόν. Σήμερα, το νερό αναμειγνύεται στις πηγές του με λάσπη ώστε να εξασφαλιστεί η παροχή νερού στον κήπο και να προληφθεί η απόθεση και η σπατάλη του. Η διαδικασία αυτή είναι περισσότερο αναγκαία το καλοκαίρι λόγω της έλλειψης νερού, αλλά μεγάλος όγκος νερού χάνεται ούτως ή άλλως.

Το σύστημα άρδευσης στον *Bagh-e Shahzadeh* ουσιαστικά βασίζεται σε δύο αρχές. Πρώτον, στο πότισμα των φυτών του κήπου και δεύτερον, στην αξιοποίηση των δομικών και λειτουργικών στοιχείων που το νερό μπορεί να δημιουργήσει στον κήπο. Ο σχεδιαστής αυτού του κήπου έχει λύσει όχι μόνο το πρώτο πρόβλημα, αλλά επίσης έχει καταφύγει σε μοναδικές καινοτομίες. Η διανομή του νερού σε εγκάρσια και διαμήκη αυλάκια του κήπου

γίνεται με τον εξής τρόπο: τρεχούμενο νερό που ρέει στον κήπο από το απώτερο άκρο του χωρισμένο σε πέντε διαμήκη κανάλια. Το πιο σημαντικό κανάλι είναι αυτό που βρίσκεται επάνω στον κύριο άξονα του κήπου και μεταφέρει τη μόνιμη ροή του νερού. Αυτό το κανάλι ξεκινά από τη μεγάλη λεκάνη νερού που βρίσκεται μπροστά από το κεντρικό κτίριο, το οποίο αφού περάσει πολλά Takhts και δημιουργήσει καταρράκτες και μικρές λίμνες καταλήγει στην περιφερική λίμνη της εισόδου. Οι καταρράκτες και οι ήχοι του νερού διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διαμόρφωση μιας χαλαρωτική ατμόσφαιρας στον κήπο. Για να ενισχυθεί αυτό το αποτέλεσμα, οι πέτρες δίπλα στους καταρράκτες ενισχύουν τον ήχο του ρεύματος νερού και τις αναταράξεις.

Στις δύο πλευρές του άξονα κατά μήκος των κεντρικών γραμμών περιπάτου, δύο ρεύματα νερού ρέουν προσωρινά από πάνω προς τα κάτω για να ποτίζουν τα καρτ και τα μεγάλα δένδρα. Υπάρχουν επίσης δύο άλλα ρεύματα στα πλαϊνά του κήπου, τα οποία χρησιμοποιούνται για την άρδευση των καρτ, καθώς και των δένδρων της πλευρικής σειράς. Το νερό που ρέει στον κεντρικό άξονα τρέχει μόνιμα και μετά τη δημιουργία των καταρρακτών και των λεκανών ύδατος εξέρχεται από τον κήπο από τις δύο πλευρές του οικίσκου στη πρόσοψη του κτηρίου και αρδεύει τον προαύλιο χώρο. Στη συνέχεια, φτάνει στα υπολείμματα ενός επιμήκους κήπου, του *Chahar Bagh* που παρακάμπτει τον κήπο του νεκροταφείου και τελικά περνά μέσα από το χωριό για αρδευτικούς σκοπούς.

Μια ιστορική φωτογραφία δείχνει ότι η κίνηση του νερού σε στάδια στον μεσαίο άξονα συνεχίζεται και εκτός του κήπου. Σήμερα, αυτός ο χώρος έχει ανακατασκευαστεί με ελλειπτικές βεράντες και πλακόστρωτα. Οι δύο κύριες λίμνες του κήπου είχαν πίδακες στα ανώτερα τμήματά τους, καθώς και στις εισόδους τους, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για να πέφτει το νερό από μεγάλα ύψη. Η λύση αυτή είναι σπάνια στους περσικούς κήπους και η κατασκευή τους έγινε σίγουρα κάτω από την επίδραση της μελέτης ευρωπαϊκών κήπων και πηγών.

Ο *Bagh-e Shahzadeh Mahan* προμηθεύεται νερό από τον ποταμό *Tigran Qanat* στους πρόποδες του όρους *Jupar*, το νερό του οποίου διασχίζει μεγάλες αποστάσεις μέσα σε ένα κανάλι για να φθάσει στον κήπο, ενώ αφού καλυφθούν οι ανάγκες του σε αποθέματα νερού συνεχίζει τον δρόμο του προς την πόλη Mahan για να ποτίσει μερικούς καλλιεργούμενους αγρούς.

2.6.4. Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

Το αρχιτεκτονικό σύστημα του *Bagh-e Shahzadeh* έχει στενή σχέση με το χωρικό του σύστημα και τη γεωμετρική του διαμόρφωση. Τα κτίσματα του κήπου έχουν ταξινομηθεί σε τρεις κατηγορίες. Το κεντρικό κτίσμα βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο. Το *Sardar khaneh* βρίσκεται στο τμήμα της εισόδου και τα υπόλοιπα λειτουργικά οικοδομήματα γειτονεύουν με τον κύριο τοίχο και το εξωτερικό του. Τα τμήματα του ανώτερου θαλάμου και της πρόσοψης έχουν έκταση 487 και 234 τ.μ. αντίστοιχα με απόσταση μεταξύ τους 325 μ..

Το προαύλιο στην είσοδο αποτελείται από δύο καφασωτούς και τοξωτούς τοίχους που περικλείουν τρία *Takhts* (σκαλοπάτια), τα οποία λειτουργούν αρχικά ως κύρια *Takhts* μεταξύ των οποίων σχηματίζονται καταρράκτες. Δύο σειρές δένδρων στην κάθε πλευρά του χώρου αυτού είναι η συνέχεια της δενδροστοιχίας εκατέρωθεν του κύριου άξονα του κήπου, με την εξαίρεση ότι χρησιμοποιούνται πλάτανοι. Στη συνέχεια, τα δένδρα που φυτεύτηκαν σε κάθε πλευρά του προαυλίου της εισόδου εκτείνονται κατά μήκος του άξονα που συνδέει τον κήπο με το διαχωριστικό *Tigeran*. Εδώ, ένα είδος *Chaharbagh* φαίνεται να περικλείει τους κήπους του νεκροταφείου της εποχής των Σαφαβιδών καθώς και άλλα χαρακτηριστικά.

Η *Sardar khaneh* του κήπου βρίσκεται στο μέσο της κατώτερης βραχείας πλευράς του, μεταξύ του κήπου και του προαυλίου χώρου και ως τέτοια λειτουργική είσοδος, με τους εσωτερικούς χώρους να συνδέονται με αυτήν, όπως και το τοπίο του ανώτερου επιπέδου. Το κτίσμα παρουσιάζει μια εσοχή στο περιμετρικό τείχος προς τον κήπο από την εξωτερική πλευρά. Αλλά από το εσωτερικό του εμφανίζει μια σημαντική προβολή των πλευρικών πτερύγων σε σχέση με το κυρίως σώμα. Η κίνηση αυτή έχει επιτευχθεί με τη χρήση δύο καμπυλοτήτων, κατά τρόπο ώστε το εναπομείναν τοίχωμα που περιβάλλει το προαύλιο της εισόδου να παρεμβάλλεται μεταξύ αυτών των δύο καμπυλοτήτων. Από την εξωτερική πλευρά του προαυλίου παρατηρείται η κυρτή καμπυλότητα, ενώ από την εσωτερική η κοίλη καμπυλότητα. Στο μέσο της πρόσοψης του κτηρίου αντιστοιχεί η πύλη εισόδου του κήπου με ύψος τριών μέτρων. Μεταξύ της πύλης και του προς τα έσω ανοίγματος του κήπου υπάρχει ένας ενδιάμεσος χώρος με μήκος 10,5 μ. και πλάτος 9,5 εκ. Η σκάλα των πλαϊνών δωματίων σε κάθε πλευρά του χώρου αποτελείται από διαγώνια ημι-

σκαλοπάτια που οδηγούν σε τριγωνικά πλατύσκαλα. Υπάρχει μια εσοχή στη βάση που δημιουργεί ένα άνοιγμα στη μικρότερη πλευρά των τριγώνων προς την κατεύθυνση του πλατύσκαλου. Η στέγη του ενδιαμέσου χώρου είναι σαν ένα θολωτό κέλυφος με γύψινες λεπτομέρειες. Τα πλευρικά δωμάτια χωρίζονται με παχύς τοίχους και δύο πλευρικές πτέρυγες εξωτερικά του κήπου, που έχουν ωστόσο πρόσβαση στον κήπο με στοές σε σχήμα μισού εξαγώνου. Η σκάλα πρόσβασης στον επάνω όροφο έχει τοποθετηθεί ασύμμετρα, στη μία πλευρά μιας από αυτές τις προεξοχές, δημιουργώντας παράλληλα έναν εσωτερικό χώρο κάτω από τα σκαλοπάτια.

Η σύνδεση του κτίσματος με τις πλευρικές πτέρυγες του ορόφου, που διαθέτουν επίσης σημεία εξόδου για το νερό του κήπου, είναι πολύ ενδιαφέρουσα καθώς η άμεση επαφή μεταξύ των περυγών και του κτίσματος έχει προβλεφθεί. Επιπλέον, με τη δημιουργία δύο εσωτερικών καμάρων στον τοίχο του κήπου, στις οποίες θα μπορούσαν να παρατηρηθούν ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά επιπλέον στην αρχιτεκτονική των Κατζάρ, έχουν σχηματιστεί δύο στεγασμένες στοές και στις δύο πλευρές, οι οποίες περικλείουν τις λεκάνες απορροής υδάτων. Ως αποτέλεσμα, τα προβλήματα σχετικά με την έξοδο του νερού από τον κήπο και την επιθυμία για σχετική απομόνωση της πρόσοψης του κτηρίου από τις πλευρές του έχουν επιλυθεί ικανοποιητικά.

Οι κύριες προσόψεις προς τα εμπρός και προς τα πίσω αποτελούνται από πέντε τμήματα. Στην εξωτερική πρόσοψη, το μεσαίο τμήμα έχει διαχωριστεί από τα δύο πλαϊνά με δύο πλευρικές κολώνες σε ανωφερείς και κατωφερείς θέσεις. Το τμήμα αυτό έχει τονιστεί από την ελαφριά ανύψωση της γραμμής της οροφής. Λόγω της χρήσης των δύο μικρών τόξων εκατέρωθεν της μεσαίας αψίδας, το τμήμα αυτό της πρόσοψης είναι στενότερο από εκείνα των πλευρών που αποτελούνται από ένα μεγάλο τόξο και ένα μικρό τόξο στο τέλος, αντίστοιχα. Αυτά διαχωρίζονται εκ νέου μεταξύ τους από δύο γειτονικές κολώνες στον ανοικτό επάνω όροφο.

Στο ισόγειο επίσης, οι διπλές πλαϊνές κολώνες σε κάθε πλευρά της εισόδου αποτελούν τη συνέχεια των στηλών του άνω ορόφου. Οι πλευρές έχουν πλαίσια από συμπαγή τούβλα. Η εσωτερική πρόσοψη του κτίσματος είναι επίσης αρκετά συγκεκριμένη και μπορούμε να πούμε ότι χαρακτηρίζεται από ένα μπαρόκ στυλ, που διαπιστώνεται στην έντονη αντίθεση μεταξύ των χαρακτηριστικών στην μπροστινή και στην πίσω πλευρά, καθώς και στη χρήση στηλών και καμπυλών προς αυτή την κατεύθυνση. Πιο

συγκεκριμένα, θυμίζουν τις σκηνές θεάτρου ή όπερας σε στυλ μπαρόκ, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για τον εξωραϊσμό του κήπου αυτής της περιόδου. Δύο προβαλλόμενοι όγκοι που έχουν το σχήμα μισού εξαγώνου είναι από τα κύρια χαρακτηριστικά της πρόσοψης, που είναι σχεδόν απaráμιλλα στο Ιράν.

Ο άνω θάλαμος, ο οποίος έχει εμβαδό $9 \times 52 \mu^2$, αποτελεί το μόνο ενιαίο κτίσμα που διαχωρίζεται από το περιμετρικό τοίχωμα του κήπου, το οποίο προβάλλει ελαφρά σε σχέση με την άνω πλευρά του κύριου ορθογωνίου. Βρίσκεται συμμετρικά επί του κύριου άξονα, σχεδόν στο υψηλότερο σημείο του και θεωρείται ως το τελικό σημείο του άξονα.

Ο άνω θάλαμος έχει διατεθεί ως κατοικία του πρίγκιπα, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους ψύχους. Ένα από τα σημαντικά χαρακτηριστικά του είναι η χρήση ενός ημικυκλικού τόξου (υπό την επιρροή της δυτικής αρχιτεκτονικής), το οποίο φαίνεται καθαρά στην πύλη εισόδου. Μικρές κυκλικές οπές πάνω από τα τόξα του άνω ορόφου περιλαμβάνονται μεταξύ των λοιπών χαρακτηριστικών του κτίσματος. Τα Abchekans που εγκαταστάθηκαν πάνω από τον πρώτο όροφο, καθώς και γύρω από την οροφή, είναι κατασκευασμένα από τούβλα, ξύλο και κεραμίδια και δεν είναι εύκολα ορατά, αν και αποτελούν πολύ ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά. Έτσι, το τμήμα του κήπου που βρίσκεται πίσω από το κτίσμα και περιορίζεται στον κοίλο τοίχο στο υψηλότερο σημείο του, είναι ελαφρώς πιο ιδιωτικό, αλλά και λίγο πιο απομακρυσμένο από τον κύριο χώρο του κήπου.

Το κτίσμα αποτελείται από δύομισι ορόφους στο μεσαίο τμήμα του καθώς και από δύο πλευρικές πτέρυγες ενάμισι ορόφων. Ο κεντρικός όγκος που βρίσκεται προς τον κεντρικό χώρο του κήπου φαίνεται καλύτερα σε σχέση με τους μικρότερους όγκους. Η θέση αυτή τονίζεται από μια μεγάλη βεράντα $4,5 \times 10,5 \mu^2$. Η πρόσβαση στον ημιώροφο γίνεται με σκάλες παράλληλες προς τον κύριο άξονα με άμεσο τρόπο χωρίς καμία διακοπή. Ως αποτέλεσμα, όλα τα σκαλοπάτια στέκονται σαν πυλώνες κάτω από την κύρια πρόσοψη.

Στο εν λόγω κτίσμα, η όψη απέναντι από τον γενικό χώρο του κήπου είναι η κύρια πρόσοψη με ανοίγματα μεγαλύτερα από εκείνα της πρόσοψης στο πίσω μέρος. Εν τω μεταξύ, οι διπλές πλευρικές όψεις διαθέτουν η καθεμιά μόνο τρία μικρά ανοίγματα. Έχει επίσης δοθεί έμφαση στις υπόγειες εισόδους και αυτές παρεμβάλλονται πλαγίως της κύριας πρόσοψης. Ο εσωτερικός χώρος των υπόγειων εισόδων έχει σχετικά χαμηλό ύψος με περίπλοκους μικρούς χώρους. Παρά το γεγονός ότι η αρχιτεκτονική του είναι φαινομενικά

απλή, το κτίσμα έχει μεγάλο όγκο, χωρική πολυπλοκότητα και αρμούς που το καθιστούν περισσότερο ενδιαφέρον. Οι ενιαίες επιφάνειες της δομής είναι βαμμένες με στρώμα λευκού χρώματος, αλλά υπάρχει παντελής έλλειψη διακοσμητικών. Εδώ, ακριβώς όπως και στον κήπο *Sardar Khaneh*, οι ημικυκλικές καμάρες έχουν χρησιμοποιηθεί σε ανοίγματα. Τα συρόμενα παράθυρα καθώς και τα κάγκελά τους του είναι ξύλινα. Οι εσωτερικές επιφάνειες είναι απλές και συμπληρώνονται με μικρές καμινάδες που έχουν εγκατασταθεί σε διάφορα σημεία. Οι μυτερές και μικρές καμινάδες αυτών των τζακιών είναι αρκετά ενδιαφέρουσες.

Το οίκημα *Zaeem Bashi* βρίσκεται στο νότιο τμήμα του κήπου, απέναντι από το ανώτερο θάλαμο και έχει μια κεντρική αυλή. Το συγκρότημα βρίσκεται πάνω από το λουτρό και έχει διαχωριστεί με τον προστατευτικό κυλινδρικό πύργο στη γωνία από το οικιακό λουτρό. Λόγω του μεγαλύτερου βάθους του σε σχέση με άλλα γειτονικά δωμάτια, είναι πιο εμφανές από το περιμετρικό τοίχωμα του κήπου, ιδιαίτερα στο πίσω μέρος της κεντρικής αυλής. Το κτίσμα έχει έναν όροφο και μια κεντρική αυλή και στην πραγματικότητα είναι ο μόνος μη σκεπασμένος κλειστός χώρος εκτός του κήπου. Επιπλέον, είναι το μόνο εναπομείναν κτίσμα από την κεντρική αυλή.

Η κεντρική αυλή του συγκροτήματος είναι ένας χώρος ορθογώνιου σχήματος με κομμένες γωνίες και διαστάσεις 14 μ. x 8 μ.. Είναι τοποθετημένη κατά τέτοιον τρόπο ώστε η μικρή πλευρά του να βλέπει προς τον κήπο. Αλλά η είσοδος της δεν βρίσκεται επάνω στον άξονα του ορθογώνιου. Αντιθέτως, βρίσκεται σε μία γωνία στο άκρο του άξονα κίνησης πίσω από τον άνω θάλαμο. Από το εσωτερικό της αυλής προβάλλουν ορισμένες εσοχές που κατασκευάστηκαν στα πλάγια της ορθογώνιας αυλής, δημιουργώντας ημιυπαίθριους χώρους εντός των οποίων έχουν χτιστεί καμινάδες. Σήμερα, η κεντρική αυλή συνδέεται επίσης με τον εξωτερικό χώρο του κήπου.

Παρά το γεγονός ότι είναι γνωστό ως οίκημα *Zaeem Bashi*, η αρχική λειτουργία του είναι άγνωστη, αλλά είχε πιθανώς διάφορες λειτουργίες, όπως φύλαξη των κατοικίδιων ζώων. Ένα από τα αξιοσημείωτα στοιχεία ως προς το παραπάνω είναι ότι τα γειτονικά δωμάτια έχουν λιγότερα ανοίγματα από την κεντρική αυλή και δεν έχουν καθόλου μεγάλα παράθυρα. Αλλά τα δωμάτια είναι σχετικά μεγάλου μεγέθους και έχουν για σκεπή μερικούς τρούλους. Ταυτόχρονα, όπως και τα άλλα δύο κύρια κτίσματα του κήπου, το συγκρότημα διαθέτει σχετικά περίπλοκο σχέδιο, καθώς και ελκυστικές χωρικές ρυθμίσεις.

Έχει ανακαινιστεί πρόσφατα, αλλά πάσχει από έλλειψη αυθεντικών διακοσμήσεων και δεν δένει ιδιαίτερα με τα άλλα κτίσματα του κήπου. Το οίκημα είναι κατασκευασμένο από τούβλα και σοβά. Επιπλέον, φέρει στη στέγη του πολλούς θόλους και επί του παρόντος χρησιμοποιείται ως κατοικία του επιστάτη με ένα μέρος του να λειτουργεί ως κουζίνα. Το κτίσμα έχει συμπεριληφθεί στο σχέδιο που έχει λάβει έγκριση για την κατασκευή εστιατορίου.

Παραεμπιπτόντως, το σχέδιο του συγκεκριμένου τμήματος έχει κριθεί επαναχρησιμοποιήσιμο για την κατασκευή μιας ειδικής κατοικίας στην απέναντι πλευρά του κήπου, καθώς έχει κατάλληλο αρχιτεκτονικό σχέδιο στο οποίο η κεντρική αυλή χρησιμοποιείται για δόμηση των απαραίτητων εγκαταστάσεων πίσω από τον τοίχο του κήπου.

Ο μεγαλύτερος αριθμός των διασυνδεόμενων δωματίων φαίνεται πιο κάτω στον κήπο και στις δύο πλευρές της πρόσοψης, η οποία έχει βάθος 9/10 μ. (δύο δωμάτια), αλλά μετά τις βίγλες κυλινδρικού σχήματος και την περιστροφή ενενήντα μοιρών των δωματίων, η τιμή αυτή μειώνεται σε βάθος 6/90 μ. (11 δωμάτια) σε επιμήκη σώματα. Στη συνέχεια, παρατηρητήρια και μικρά δωμάτια που συνδέονται με αυτά φαίνονται να στέκονται πάνω σε άξονες που χωρίζουν σχεδόν τον μεγάλο ορθογώνιο κήπο σε τρία τμήματα. Τέλος, στο ανώτερο τμήμα και με κλίση προς τη μία πλευρά βρίσκεται το οίκημα *Zaeem Bashi* με ένα λουτρό και μια κεντρική αυλή. Απέναντί τους είναι χτισμένη μια σειρά δωματίων που είναι παρόμοια με αυτά που βρίσκονται στο κατώτερο τμήμα του κήπου. Τα ψηλότερα παρατηρητήρια που είναι χτισμένα στις άνω γωνίες του μεγάλου ορθογωνίου προβάλλουν πάνω από αυτά τα δωμάτια.

Τα ισόγεια δωμάτια σε κάθε πλευρά της πρόσοψης είναι αρκετά συμμετρικά και εκτείνονται μέχρι το τελευταίο δωμάτιο πριν από το παρατηρητήριο, με βάθος από τη μία προς την άλλη εξωτερική πλευρά 9/10 μ. (δύο δωμάτια). Στη συνέχεια, το βάθος των τελευταίων δωματίων πριν από τους πύργους μειώνεται παρόμοια με των δωματίων εκείνων που βρίσκονται κάθετα στις πτέρυγες των δύο πλευρών του Sardar khaneh σε 7/50. Προφανώς, αυτό γίνεται προκειμένου να επιτευχθεί συμμετρία στις γωνίες, καθώς και για να παρεμβληθούν κυλινδρικοί πύργοι με ίσα μήκη μεταξύ των τοιχωμάτων. Ως αποτέλεσμα, λόγω του μεγαλύτερου βάθους στην κάθε πλευρά της πρόσοψης, οι εσωτερικοί χώροι του τμήματος αυτού έχουν διχοτομηθεί σε βάθος. Εν τω μεταξύ, τα

δωμάτια στο πίσω μέρος των επιμηκών τειχών (εκτός από το λουτρό), σχηματίζουν μόνο έναν μεμονωμένο χώρο στο βάθος.

Εκτός από τα ακριανά δωμάτια, η κάθε πτέρυγα αποτελείται από ένα μεγάλο δωμάτιο με εσωτερικές κολώνες και εσωτερικές διαστάσεις 5,5 x 6 μ. στο μέσο, καθώς και τέσσερις στενότερες μονάδες με εσωτερικές διαστάσεις 2,67 μ. σε κάθε πλευρά. Οι συνολικές πέντε μονάδες χωρίζονται από τέσσερις διαδρόμους. Παράλληλα, οι στενότερες μονάδες έχουν μόνο ένα άνοιγμα στην πρόσοψη με πλάτος 0,78 μ.. Αλλά η μεγάλη μεσαία μονάδα, όχι μόνο χρησιμοποιεί μια κολώνα στο εσωτερικό της, αλλά καθιστά την πρόσοψη πιο σαφή διαιρώντας την σε πέντε τοξωτά ανοίγματα με περίπου ένα μέτρο πλάτος. Οι πίσω τοίχοι σχηματίζουν επίσης απαραίτητες προεξοχές στη βάση σε κάθε πλευρά των ανοιγμάτων για να στηρίζουν όσο το δυνατόν περισσότερο την οροφή. Αυτά τα δωμάτια είναι κατασκευασμένα από τούβλα και σοβά προς την πλευρά του κήπου, ενώ φέρουν στρώμα χρώματος στην πλευρά που βλέπει προς το εξωτερικό του κήπου. Τα πατώματα είναι κατασκευασμένα από τούβλα και είναι ψηλότερα από ό,τι το έδαφος του κήπου, περίπου τρία ή τέσσερα σκαλοπάτια.

Ο κήπος περιβάλλεται από ένα υψηλό, περίπλοκο τείχος που χωρίζει τον κήπο από το εξωτερικό περιβάλλον, με κτίσματα που βρίσκονται στο εσωτερικό του ή καταλαμβάνουν μέρος του εξωτερικού χώρου. Αυτές οι κατασκευές είναι χτισμένες σε παράλληλη ή κάθετη κατεύθυνση σε σχέση με τον σχεδόν νοτιοδυτικό προς βορειοανατολικό άξονα του κήπου. Μέσα από τον φράκτη του κήπου, έχουν χτιστεί σε διάφορες χρονικές περιόδους: ένα απλό τείχος, παρατηρητήρια, η κύρια είσοδος, πλάγιες εισοδοί καθώς και κτίσματα διαφορετικής σημασίας, όπως: το οίκημα *ZaemBashi*, το λουτρό, το φυλάκιο και οι αποθήκες.

Τα παρατηρητήρια κυλινδρικού σχήματος στέκονται στις τέσσερις γωνίες του κύριου ορθογωνίου, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι πλήρως ορατά στην κάτω πλευρά και στις δύο γωνίες. Αλλά από πάνω, τα ανώτερα κυλινδρικά παρατηρητήρια είναι λιγότερο ορατά, λόγω του ότι βρίσκονται μεταξύ του ορθογωνίου και του χώρου πίσω από το υπόστεγο. Παρεμπιπτόντως, τα κατώτερα παρατηρητήρια έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι κύλινδροι να βρίσκονται ανάμεσα σε δύο τοίχους που έχουν σχεδόν ίσα μεγέθη. Λόγω μικρότερου βάθους των πλευρών, αυτό έχει επιτευχθεί κατασκευάζοντας μια αβαθή οδόντωση μετά το πρώτο γωνιακό δωμάτιο. Ένας κυρτός τοίχος σηματοδοτεί το

τέλος του κήπου και η δενδροστοιχία σε αυτό το σημείο εντείνει την κυρτότητά του. Η καμάρα έχει επίσης χρησιμοποιηθεί στη σύνδεση μεταξύ της εισόδου και του κήπου. Εδώ, δύο κυρτά τεταρτημόρια σχηματίζουν ένα S, που αποτελεί το σημείο στο οποίο φθάνει ο τοίχος του προαυλίου της εισόδου κατά την περιστροφή του. Οι υψηλότερες κατασκευές που χρησιμοποιούνται είναι το διώροφο κτίσμα της εισόδου καθώς και οι επάλξεις που βρίσκονται ελαφρώς υψηλότερα από τους τοίχους.

Τα ανοίγματα των δωματίων της περιμέτρου αποτελούνται από μια σειρά στενών ημικυκλικών καμαρών, στις οποίες η κάθετη έμφαση στις αναλογίες τους (αναλογία πλάτους προς ύψος) τους έχει δώσει μεγάλη λεπτότητα. Αυτά τα κενά βρίσκονται μέσα στα σώματα και σε μεγάλα πλαίσια από τούβλα. Διαμορφώνονται άμεσα και σε βάθος, έτσι ώστε η επιφάνεια από την πλευρά των ανοιγμάτων να καλύπτεται με σοβά. Αυτό έχει μεγιστοποιήσει την αντίθεση μεταξύ του πλήρους και του κενού χώρου, η οποία ενισχύεται επίσης από την έλλειψη τυχόν διακοσμήσεων. Οι επιφάνειες των τοίχων σε σημεία χωρίς δωμάτια έχουν επικαλυφθεί με γύψο και άχυρο. Ως εκ τούτου, από την εξωτερική πλευρά τα μαλακά σημεία του άχυρου συνδέουν την ορθογώνια γεωμετρία του εσωτερικού χώρου με το εξωτερικό περιβάλλον.

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται στις κατασκευές του κήπου είναι κυρίως αποξηραμένα τούβλα ή πλίνθοι με σοβά άχυρου και γύψου, οι οποίοι έχουν διακοσμηθεί με πλακάκια *Nareh* σε σημεία όπως η πρόσοψη του κτιρίου. Η ανώτερη δομή του θαλάμου είναι πλήρως καλυμμένη με γύψο. Ο τοίχος του κήπου είναι κατασκευασμένος από γύψο και άχυρο, αλλά κοντά στο *Sardar khaneh* και τον άνω θάλαμο έχει χρησιμοποιηθεί ένα μείγμα από τούβλα και κονίαμα γύψου σε επιφάνειες δίπλα στα ανοίγματα για να χτιστούν τα δωμάτια.

Γενικά, υπάρχουν στην πρόσοψη του κτηρίου αρχιτεκτονικές διακοσμήσεις. Τα διακοσμητικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν: ζεύγη κιόνων, όμορφα *Abchekans* κατασκευασμένα από ξύλο, κεραμίδι ή τούβλο τόσο πάνω από τον πρώτο όροφο, όσο και στην περίμετρο της στέγης, ένα ενδιαφέρον σχέδιο που εφαρμόζεται χρησιμοποιώντας πλακάκια *Nareh* σε στηθαία, καθώς και μια ποικιλία από γεωμετρικά και φυτικά μοτίβα.

Επιπλέον, ο χώρος κάτω από τον κεντρικό τρούλο της πύλης εισόδου έχει καλυφθεί με διακοσμήσεις στόκου. Το κεντρικό σώμα του άνω θαλάμου διαθέτει απλή διακόσμηση.

Αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά του περιλαμβάνουν συρόμενα παράθυρα, ξύλινα κάγκελα και στόκο *Muqarnases* κτισμένα πάνω στους θόλους πάνω από τις εισόδους του οικήματος. Διακοσμητικοί κίονες, έργα με κεραμίδι (τεχνοτροπίας των Κατζάρ), γύψινα καλούπια, κ.λ.π. παρατηρούνται επίσης και στο λουτρό του οικήματος.

Οι επιφάνειες των δαπέδων του κήπου είναι κατασκευασμένες κυρίως από ένα μείγμα πετρών και τσιμεντοκονιάματος. Το μείγμα έχει διακοσμηθεί με γεωμετρικά σχέδια, τόσο γύρω από το άνω θάλαμο όσο και στην πρόσοψη του κτιρίου. Τούβλα έχουν χρησιμοποιηθεί στις σκάλες, ενώ παρτέρια και πέτρες παρατηρούνται στα όρια των *Kahrt* με τους διαδρόμους και σε άλλες παρυφές.

2.6.5. Τυπολογία του κήπου

Οι περσικοί κήποι, εκτός εκείνων που κατασκευάστηκαν για να χρησιμεύσουν ως περίβολοι Μανσουλίων υπό τη μορφή δημόσιου έργου, ανέκαθεν περιλάμβαναν χώρους που ανήκαν σε πλούσιους ή βασιλείς και είχαν ιδιωτικό χαρακτήρα.

Κατά συνέπεια, ο κήπος *Bagh-e Shahzadeh* που χρησίμευσε ως προσωρινή κατοικία του κυβερνήτη της Κερμάν και Μπαλουχιστάν (*Mirza Naaseroldouleh Farmanfarma*) πιθανότατα χρησιμοποιήθηκε επίσης για τις μεγάλες τελετές υποδοχής, στις οποίες οι διπλοί ανοικτοί χώροι απέναντι από τη πρόσοψη του κτιρίου και τον άνω θάλαμο ήταν κατάλληλοι για τέτοιο σκοπό.

Το οίκημα *Zaeem Bashi* δείχνει ότι ο κήπος είχε και έναν άλλο κάτοικο πέραν του ιδιοκτήτη, ο οποίος έμοιαζε να βρίσκεται εκεί μόνο περιστασιακά. Ωστόσο, αυτός ο άνθρωπος ήταν μόνιμος κάτοικος, ο οποίος εργαζόταν ως επιστάτης του κήπου. Αργότερα, η κυριότητα του *Bagh-e Shahzadeh* μεταβιβάστηκε σε άλλους ανθρώπους:

«Ο *Bagh-e Shahzadeh*, ο οποίος θεωρείται ως ένας από τους μεγαλύτερους και πιο όμορφους κήπους του Ιράν συγκαταλέγεται στα οικήματα που κτίστηκαν από τον Πρίγκιπα *Abdolhamid Mirza*. Το μεγαλύτερο μέρος του κήπου και τα κεντρικά οικήματά του κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια των έντεκα χρόνων της διακυβέρνησής του. Σήμερα, μέρος του κήπου ανήκει στον *Sarkar aqa Abolghasem Khan* και το υπόλοιπο τμήμα σε

κάποιους γαιοκτήμονες του *Kermani Zoroastrian*». Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν διάφορες κατηγορίες κήπων: κήποι κυνηγιού, πάρκα, κήποι κάστρων και οικιστικοί κήποι.

Ο *Bagh-e Shahzadeh* κατά την περίοδο της κατασκευής του στην εποχή των Κατζάρ θεωρήθηκε ως κήπος αναψυχής, καθώς και οικιστικός. Το οίκημα *Zaeem Bashi* και το παλιό λουτρό νότια του κήπου, καθώς και άλλα τμήματα υπηρεσιών αποτελούν σαφείς ενδείξεις για τον ρόλο του ως οικιστικός κήπος. Δύο μεγάλοι χώροι μπροστά από την πρόσοψη και τον άνω θάλαμο που έχουν ξύλινους φράκτες δείχνουν ότι ο *Bagh-e Shahzadeh* δεν είχε μόνο οικιστική λειτουργία, αλλά επίσης χρησιμοποιήθηκε για την ψυχαγωγία των επισκεπτών και τη διεξαγωγή τελετών. Το κτίριο πρόσοψης χρησιμοποιούνταν ως κατοικία, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες. Τα δωμάτια γύρω από το κτίριο αυτό χρησιμοποιήθηκαν επίσης ως κατοικία ή αποθήκες αντικειμένων. Ακόμη ένα κατοικημένο τμήμα ήταν το προαναφερόμενο κτίσμα, γνωστό ως οίκημα *Zaeem Bashi*, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως τόπος μόνιμης κατοικίας. Ως εκ τούτου, άλλες λειτουργικές εγκαταστάσεις όπως το λουτρό, ήταν επίσης προσαρτημένα σε αυτό. Το παλιό λουτρό που βρίσκεται νότια του κήπου απέναντι από τις κατοικημένες πλευρές είναι τώρα εκτός λειτουργίας, αλλά συχνά το επισκέπτονται οι τουρίστες. Σε μια άλλη ταξινόμηση, ο κήπος μπορεί να θεωρηθεί ως κήπος *Takht*.

2.6.6. Ορισμένα ειδικά και εντυπωσιακά σημεία του κήπου *Bagh-e Shahzadeh*

Ο *Bagh-e Shahzadeh* είναι ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των περσικών κήπων *Takht* που λόγω της γεωγραφικής του θέσης, καθώς και της χρήσης καινοτόμων μεθόδων για την αντιμετώπιση των δυσμενών περιβαλλοντικών συνθηκών, τυγχάνει μοναδικής αξίας. Μνεία σε μέρος αυτής της αξίας γίνεται παρακάτω:

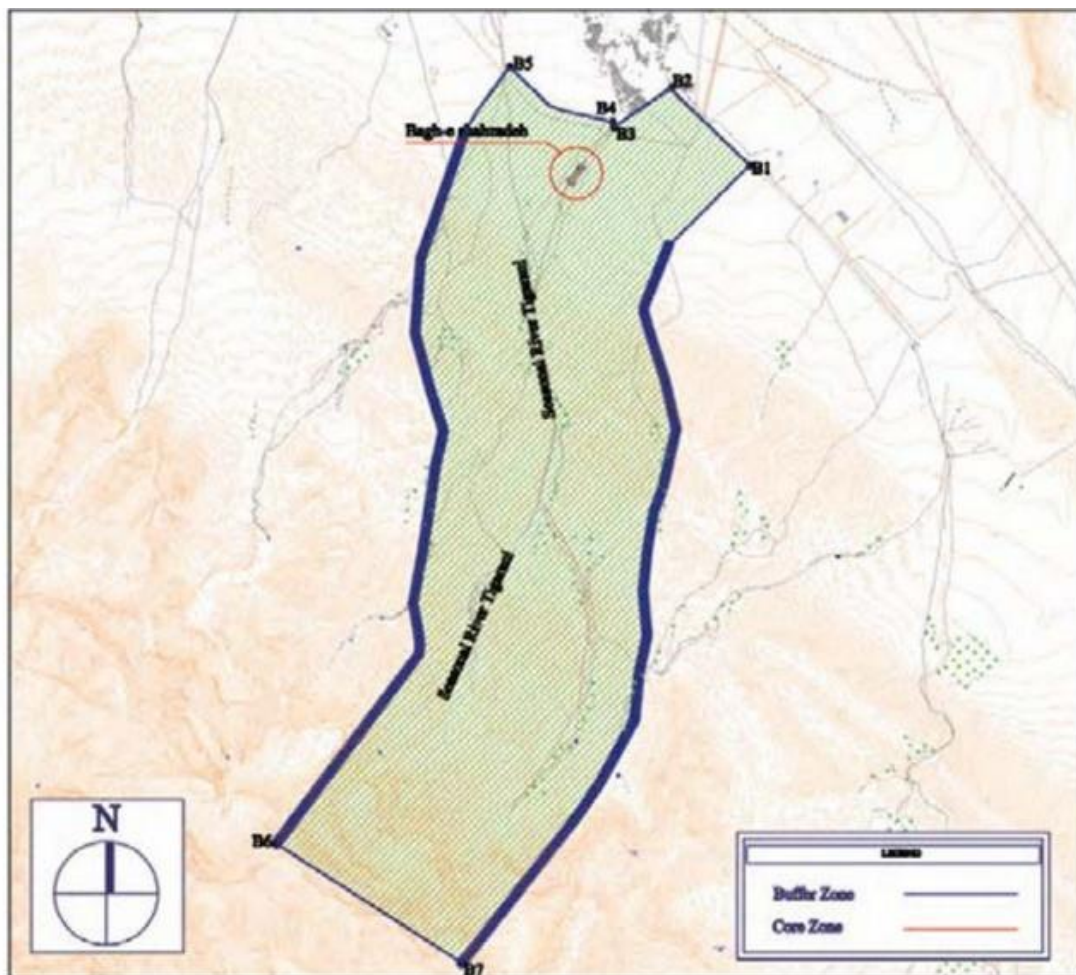
Από τεχνική άποψη, μπορούμε να πούμε ότι ο σχεδιαστής του *Bagh-e Shahzadeh* εισήγαγε εξαιρετικές καινοτομίες στο σύστημα άρδευσης του κήπου, που έχουν ως στόχο όχι μόνο το πότισμα όλου του κήπου, αλλά επίσης και τις εν δυνάμει ιδιότητες που το νερό μπορεί να προσδώσει σε έναν κήπο. Για παράδειγμα, οι ειδικές ρυθμίσεις που έχουν τεθεί σε εφαρμογή για να ενορχηστρώσουν μια μόνιμη μουσική συμφωνία του νερού στον κήπο,

καθώς και η έξυπνη ανάμειξη των εννέα βρυσών και των εννέα καταρρακτών, η οποία θεωρείται ως μία από τις πλέον καλλιτεχνικές εκφράσεις εξωραϊσμού των κήπων στο Ιράν.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν δυνατότητες στον κήπο που φαίνονται απaráμιλλες ανάμεσα σε όλους τους περσικούς κήπους, όπως: η ύπαρξη ενός πεύκου στο νότιο τμήμα του κεντρικού του κτίσματος ως κομβικό σημείο για όλη την γεωμετρία του κήπου, πολλαπλοί πίδακες με την υψηλότερη αναπήδηση νερού που έχει παρατηρηθεί σε περσικούς κήπους, καθώς και τα υπόλοιπα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά.

Εικόνα 57: Τα όρια του κήπου *bagh-e Shahzadeh*.

Εικόνα 58: Τα όρια του οικοπέδου του κήπου *bagh-e Shazhadeh*,

μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 59: Εναέρια άποψη του κήπου *bagh-e Shahzadeh*.

Εικόνα 60: Φωτογραφία από τον κήπο *bagh-e Shahzadeh*.

Εικόνα 61: Ο κήπος *bagh-e Shahzadeh*.

7) Bagh-e DolatAbad- Γιαζντ

2.7.1. Εισαγωγή

Η επαρχία Γιαζντ έχει έκταση 72.156 τ.χιλ. και βρίσκεται στο κεντρικό Ιράν με τις εξής γεωγραφικές συντεταγμένες: 52 °, 50' ανατολικού γεωγραφικού μήκους και 56°, 40' βόρειου γεωγραφικού πλάτους. Οι *Abarkooh*, *Ardakan*, *Bafq*, *Taft*, *Mehriz*, *Khatam*, *Sodogh*, *Tabas*, *Meybod* και Γιαζντ είναι μικρές και μεγάλες πόλεις της. Ο πληθυσμός της επαρχίας το 1996, (έτος 1375 με το ιρανικό τοπικό ημερολόγιο), ανερχόταν σε περίπου 750,769 εκατομμύρια κατοίκους, εκ των οποίων το 15,75% ζούσε σε αστικές περιοχές και το 85,24% σε αγροτικές. Η πόλη της Γιαζντ είναι η πιο πυκνοκατοικημένη από όλες τις πόλεις και αποτελεί την πολιτική και διοικητική πρωτεύουσα της επαρχίας Γιαζντ. Η επαρχία βρίσκεται στην περιοχή της κεντρικής οροσειράς του Ιράν και απαρτίζεται από πολλά όρη και πεδιάδες, ερήμους και φυσικά κοιλάματα. Τα ανάγλυφά της αποτελούνται από πεδιάδες, ερήμους, αμμώδεις ερήμους, αμμόλοφους και μικρούς λόφους στους πρόποδες των βουνών.

Υπάρχουν δύο διαφορετικές οροσειρές στην επαρχία. Η πρώτη είναι μέρος των βουνών που διασχίζουν το Ιράν από τη βορειοδυτική προς τη νοτιοανατολική κατεύθυνση και είναι γνωστή ως Κεντρικά Όρη του Ιράν. Η δεύτερη αποτελείται από οροσειρές που βρίσκονται στα κεντρικά, βόρεια και ανατολικά τμήματα της επαρχίας και ονομάζεται *Shir-kooh* (το Όρος του Λέοντα στα περσικά), οι οποίες χωρίζουν τις κεντρικές περιοχές της επαρχίας από το δυτικό τμήμα της κορυφής *Shir-kooh* (λεκάνη *Abar-qoo*) που είναι καλυμμένη μόνιμα από χιόνι και αυτή η μάζα πάγου διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην παροχή νερού στις πόλεις Γιαζντ, Taft και Mehriz.

Το κλίμα της επαρχίας Γιαζντ είναι ξηρό για δύο κυρίως λόγους: Πρώτον, διότι αυτή ανήκει γεωγραφικά επάνω στην λεγόμενη ξηρά ζώνη της γης και δεύτερον, διότι βρίσκεται μακριά από ανοικτές θάλασσες, όπως ο Περσικός Κόλπος, η Θάλασσα του Ομάν, καθώς και από εσωτερικές λίμνες και υγρούς θαλάσσιους ανέμους. Ως εκ τούτου, ο μείζων παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο στο να διατηρούνται σχετικά ήπιες οι καιρικές συνθήκες της Γιαζντ είναι οι ορεινές περιοχές, γύρω από αυτήν που έχουν συμβάλλει στο να είναι κατοικήσιμη. Αυτό έχει θετική επίδραση στο κλίμα της επαρχίας,

ιδίως σε περιοχές με υψόμετρο μεγαλύτερο από 2.500 μ. που απολαμβάνουν περισσότερο τη βέλτιστη υγρασία και τις θερμοκρασίες.

Η μέση θερμοκρασία της επαρχίας είναι 9 - 18°C, με απόλυτη μέγιστη θερμοκρασία τους 43 °C και απόλυτη ελάχιστη θερμοκρασία τους -2.7 °C. Εκτός από την ορεινή περιοχή *Shir-koooh*, οι υπόλοιπες περιοχές της επαρχίας Γιαζντ έχουν το κλίμα της ερήμου, που είναι ζεστό και ξηρό. Αυτές οι καιρικές συνθήκες εμφανίζονται λιγότερο στις δυτικές ή νοτιοδυτικές περιοχές και περισσότερο στις βόρειο-ανατολικές και ανατολικές περιοχές.

2.7.2. Όνομα του κήπου: *Bagh-e Dolat Abad*

Η πόλη της Γιαζντ βρίσκεται 1.215 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας και περιβάλλεται από ερήμους και αμμώδη εδάφη. Η ψηλότερη κορυφή της χώρας είναι το *Shir-koooh* με ύψος 4.075 μ.. Ο κήπος *Bagh-e Dolat Abad* είναι ένα από τα μνημεία που απέμειναν από τη δυναστεία των Zands και σε μια περιοχή περίπου 40.000 μ² θεωρείται ένας από τους πιο διάσημους κήπους της Γιαζντ. Η κεντρική είσοδος ανοίγει στην δυτική πλευρά της προς τη Λεωφόρο *Dolat Abad*. Όμως, η σημερινή δημόσια πύλη βρίσκεται στο νότιο τμήμα του στην αντίθετη πλευρά από την πλημμυρίδα. Επιπλέον, υπάρχει και μια άλλη πύλη που βρίσκεται βόρεια του συγκροτήματος, η οποία συνδέει τον κήπο με τον περιβάλλοντα χώρο του και ανοίγει προς την Οδό *Enqelab*.

2.7.3. Δομικά χαρακτηριστικά του κήπου

Τα χαρακτηριστικά του *Bagh-e Dolat Abad* χωρίζονται σε δύο ομάδες φυσικών και τεχνητών χαρακτηριστικών που μαζί διαμορφώνουν το σύνολο του κήπου. Τα τεχνητά χαρακτηριστικά προκύπτουν από το γενικό γεωμετρικό σχέδιο του κήπου, στο οποίο τα φυσικά χαρακτηριστικά τοποθετούνται δίπλα στα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά. Τα τελευταία αποτελούνται από ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους, καθένας εκ των οποίων έχει τις δομές που είναι συμβατές με τις απαιτούμενες λειτουργίες και χώρους. Για παράδειγμα, ο ιδιωτικός χώρος περιλαμβάνει τα θερινά και τα χειμερινά αρχοντικά και τους σχετικούς χώρους τους. Ο δημόσιος χώρος αποτελείται από το *Sabat* (αψίδα εισόδου),

τη στέρνα και το *Talare Ayeneh*. Μεταξύ των φυσικών χαρακτηριστικών του κήπου είναι δέντρα, θάμνοι και φυσικά το νερό, το οποίο αποτελεί το πιο σημαντικό διαμορφωτικό στοιχείο του κήπου.

2.7.3.1. Φυσικά χαρακτηριστικά

Υπάρχουν πολλά δέντρα στον *Bagh-e Dolat Abad*, κυρίως πεύκα, κέδροι και οπωροφόρα δέντρα. Τα οπωροφόρα δέντρα περιλαμβάνουν αμπέλια και ροδιές που φυτεύονται μέσα στα *Kart*. Τα πεύκα είναι τοποθετημένα σε δύο σειρές κατά μήκος του κύριου άξονα του κήπου και μεταξύ των χειμερινών και θερινών αρχοντικών. Αυτά τα δέντρα έχουν αντικατασταθεί κατά τη διάρκεια του χρόνου και πάντα γίνεται προσπάθεια να αντικατασταθούν τα σαθρά παλαιά δέντρα με νέα. Το παλαιότερο δέντρο του κήπου είναι μια αρχαία μουριά που βρίσκεται στην πορεία του μονοπατιού της κύριας εισόδου του.

2.7.3.1.1. Φυτά του κήπου

Ο κήπος είναι κατασκευασμένος από επτά κύρια παρτέρια, που τα χωρίζουν ρυάκια νερού και δένδρα τα οποία έχουν φυτευτεί σε καθένα από αυτά. Υπάρχουν δύο παρτέρια στα βόρεια και νότια του θερινού αρχοντικού που έχουν διατεθεί κυρίως για ροδιές, με λίγους κέδρους παράλληλα με το ρυάκι του νερού. Πίσω τους έχουν φυτευτεί δύο αμπελώνες μέσα στα *Kart* που αρδεύονται από ρυάκια νερού. Στα δύο δυτικά παρτέρια του κήπου έχουν φυτευτεί κυρίως ροδιές και σποραδικά συκιές και ελιές.

Ένα από αυτά τα παρτέρια βρίσκονται βόρεια της συστοιχίας των πεύκων, ενώ το άλλο βρίσκεται στο νότιο τμήμα. Στη δυτική πλευρά και απέναντι από το χειμερινό αρχοντικό, διακρίνεται ένας φοίνικας μεταξύ των άλλων δένδρων του συγκεκριμένου κήπου. Έξω από την κύρια περίφραξη του κήπου στον νότο, τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργηθεί ένας κήπος από ροδιές.

Επιπλέον, στο δυτικό τμήμα του κατασκευαστικού έργου, ετοιμάζεται ένας σύγχρονος κήπος, με πρότυπο τον περσικό κήπο *Chaharbagh*.

2.7.3.1.2. Ύδρευση

Το νερό κυματίζει περήφανα στον *Dolat Abad*. Η κύρια οδός του *Dolat Abad Qanat* βρισκόταν στην νοτιοανατολική πλευρά του πίσω από τη θερινή έπαυλη, η οποία μετά από τη σύνδεση σε μια μικρή λεκάνη απορροής στο πίσω μέρος του κτίσματος χωριζόταν σε δύο κλάδους. Ο ένας κλάδος κατευθυνόταν προς το μαγειρείο στην ανατολική πλευρά και ο άλλος πήγαινε προς τη λεκάνη απορροής κάτω από τον ανεμοφράκτη και στη συνέχεια διερχόταν στις τέσσερις λεκάνες απορροής στο εσωτερικό του οικοδομήματος, οι οποίες έχουν χτιστεί σε ένα επίπεδο χαμηλότερο από την πρώτη λεκάνη. Εδώ, το νερό εισαγόταν στις τρεις λεκάνες απορροής στο εξωτερικό του κτηρίου και στη συνέχεια έρεε σε ρυάκια σε κάθε πλευρά του μεσαίου καρτ, προτού φθάσει στην πρόσοψη του κτιρίου. Στη συνέχεια, εισερχόταν σε έναν όμορφο νερόμυλο (*Abgardan*), ο οποίος πλέον έχει καταστραφεί ολοσχερώς. Κατόπιν, το νερό εμφανιζόταν κάτω από τη πρόσοψη του χειμερινού αρχοντικού και κατέληγε σε μια μεγάλη δωδεκάπλευρη πισίνα και αφού γέμιζε τις τρεις πισίνες που υπήρχαν δίπλα στο αρχοντικό, έφθανε τελικά στα σοκάκια του χωριού και στις γεωργικές εκτάσεις.

Σύμφωνα με ορισμένες προφορικές αφηγήσεις, τα δάπεδα υδρορροής ανάμεσα σε αυτές τις λεκάνες έχουν καλυφθεί από τα λεγόμενα *Sineh Kabki* μάρμαρα, τα οποία σώζονται ακόμη κοντά στη νότια λεκάνη του χειμερινού αρχοντικού.

Οι εγκαταστάσεις ύδρευσης έχουν αλλάξει σταδιακά, ανάλογα με τις απαιτήσεις της εποχής. Για παράδειγμα, σε μια συγκεκριμένη περίοδο προστέθηκε ένας πίδακας νερού στο σύστημα των λεκανών απορροής υδάτων και αργότερα, όταν το νερό του ποταμού *Qanat* δεν επαρκούσε πλέον για την λειτουργία των πιδάκων και των λεκανών, κατασκευάστηκε ένα άρτιο σύστημα (το λεγόμενο φρέαρ *Chehelgaz*) και το σύστημα *Ganro* πίσω από την αίθουσα του μαγειρείου στο ανατολικό τμήμα του κήπου. Αν και προς το παρόν χρησιμοποιείται ένα σύστημα φρεατίων μεγάλου βάθους για το πότισμα του κήπου.

Μεταξύ άλλων εξεχόντων χαρακτηριστικών του Bagh-e Dolat Abad είναι το ιστορικό *Qanat*, το οποίο χρονολογείται περισσότερο από διακόσια χρόνια πριν. Το *Qanat* αποτελείται από πέντε μικρότερα ποτάμια που πηγάζουν από τα υψίπεδα της Mehriz. Μετά την άρδευση μέρους των αγρών της Mehriz και την περιστροφή νερόμυλων, το νερό του

Qanat παρέχει ύδρευση στα κοντινά χωριά, όπως τα *Abshahi*, *Khorramshah* και *Dolat Abad* και φθάνει στη Γιαζντ από απόσταση μεγαλύτερη από πενήντα χιλιόμετρα. Δυστυχώς, το νερό του *Qanat* στέρεψε στην πηγή του αργότερα, με αποτέλεσμα να μην φθάνει το νερό άμεσα στην πόλη. Για τον λόγο αυτό, χρησιμοποιήθηκε μια παραδοσιακή μέθοδος που ονομάζεται *Ganjo* με σκοπό να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη παροχή νερού στον κήπο, το οποίο αντλείται από γεμάτα πηγάδια και δεξαμενές. Ωστόσο, ο κήπος ποτέ δεν επανέκτησε την προηγούμενη ομορφιά και βλάστησή του. Σήμερα, ο κήπος αρδεύεται από ένα μεσαίου βάθους πηγάδι που βρίσκεται απέναντί του.

Εκτός το συνολικό σύστημα που προαναφέρθηκε, το νερό εμφανίζεται σε κάθε χώρο με τον δικό του μοναδικό τρόπο. Για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας πίδακες νερού και λεκάνες ύδατος στον ανεμοφράκτη, το νερό χρησιμεύει ως ένα σύστημα ψύξης και ως παράγοντας για τη βελτίωση του εν λόγω ενδιαιτήματος στο ζεστό και ξηρό κλίμα της Γιαζντ.

2.7.3.2. Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

Τα συστατικά στοιχεία του *Bagh-e Dolat Abad* είναι: το κτίριο *Talare Ayeneh* (αίθουσα καθρεπτών), το κτίριο της προσόψεως, το κτήριο *Behesht-Aeen*, το κτήριο *Badgir*, το κτίριο *Haremsara* (γυναικεία καταλύματα), το κτήριο *Tehrani*, τα καταλύματα του υπηρετικού προσωπικού, το δικαστικό μέγαρο, την κουζίνα (μαγειρείο), την ασίδα, τη στέρνα, το *Shotorkhane*, τους θερινούς και χειμερινούς στάβλους καθώς και το *Qanat*, υδρορροές και μια πληθώρα από ρυάκια νερού που τρέχουν μέσα στον κήπο.

Η χωρική δομή του κήπου αποτελείται από δημόσια και ιδιωτικά τμήματα. Το δημόσιο κομμάτι έχει χωριστεί σε δύο τμήματα από έναν ισχυρό άξονα που συνδέει τη θερινή κατοικία με τη χειμερινή. Το άλλο αξιοσημείωτο στοιχείο που βρέθηκε στη χωρική δομή του *Dolat Abad* είναι η θέση του ισχυρού άξονα από την ανατολή προς τη δύση, ο οποίος συναντάται επίσης και σε άλλους περσικούς κήπους, όπως τους κήπους *Bagh-e Fin* της Kashan, *TADJ Abad* της Νατάνζ, τους κήπους Σιράζ κ.λ.π.

Με την τοποθέτηση αυτή του άξονα κατά μήκος της ορθογώνιας αρένας του κήπου, ο αρχιτέκτονας έχει ενισχύσει τη χωρική κατανόηση της ορθογώνιας δομής του κήπου, έτσι

ώστε το μήκος του κήπου και, κατά συνέπεια, όλα τα μέρη του να φαίνονται μεγαλύτερα και με βαθύτερη προοπτική.

Κατά τον σχεδιασμό του περσικού κήπου *Dolat Abad*, ο αρχιτέκτονας(-ες) επιχειρεί να καθορίσει μια ισχυρή κατεύθυνση, έτσι ώστε ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται δύο κάθετες διευθύνσεις, μία από αυτές να είναι προτιμότερη από την άλλη. Αυτός είναι στην πραγματικότητα ο καθοριστικός παράγοντας του χώρου στον κήπο, που παρατηρείται έντονα στον *Bagh-e-Dolat Abad* και με τη βοήθεια άλλων αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών παρουσιάζει τον χώρο στον κήπο πολύ μεγαλύτερο και πιο απολαυστικό από ό, τι είναι στην πραγματικότητα.

Η είσοδος *Andarooni* (εσωτερική) στη νοτιοανατολική πλευρά του κήπου είναι σήμερα η κύρια πύλη του αποτελούμενη από τρία τμήματα: το *Shotorkhan*, τους χειμερινούς και θερινούς στάβλους. Αυτοί οι δύο χώροι αποτελούν μέρος ενός κτιρίου προσόψεως που χρησιμοποιείται για τη διαμονή οικοσπιτών ζώων και αποτελείται από εσωτερικά και εξωτερικά τμήματα. Οι χώροι καλύπτονται ως επί το πλείστον από θόλους *Tavizeh* και *Kajaveh* (παραδοσιακό μέσο κάλυψης των κενών διαστημάτων).

Πάνω στον κύριο άξονα του κτηρίου και στον διάδρομο εισόδου στον κήπο, υπάρχει μια δεξαμενή νερού. Στη δεξιά πλευρά της βρίσκονται οι στάβλοι και στην αριστερή της το *Shotorkhan*. Μετά από αυτή την κατασκευή, υπάρχει μια μικρή αυλή με το κτήριο του χαρεμιού να βρίσκεται στη δεξιά πλευρά της, το οποίο έχει επίσης πρόσβαση στην κουζίνα. Μέσα στο ιδιωτικό τμήμα του κήπου που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του βρίσκεται ο υψηλός ανεμοφράκτης του κήπου. Αυτό το διώροφο κτήριο βρίσκεται πάνω στον κεντρικό άξονα του κήπου και χρησιμεύει ως τόπος υποδοχής των εκλεκτών καλεσμένων, καθώς και ως χώρος ανάπαυσης για τον ιδιοκτήτη. Η εξαγωνική οικοδομή έχει τέσσερα δωμάτια γύρω από τον κεντρικό χώρο με πέντε δεξαμενές νερού στο ισόγειό της. Οι δεξαμενές διανέμουν το νερό που έρχεται από το πίσω μέρος του ίδιου του κτιρίου που περιγράφηκε νωρίτερα. Βόρεια του εν λόγω κτιρίου βρίσκονται οι αίθουσες υπηρεσίας και τα καταλύματα των υπηρέτων. Στη δυτική πλευρά του συγκροτήματος υπάρχει το ημι-ιδιωτικό τμήμα του κήπου που έχει χρησιμοποιηθεί για να υποδέχεται τους επισκέπτες ή τους ταξιδιώτες. Αυτή η περιοχή αποτελείται από τέσσερα κτήρια και συγκεκριμένα: το κτήριο *Behesht-Aeen* ή το χειμερινό αρχοντικό που σε μεγάλο βαθμό βρίσκεται μέσα στο

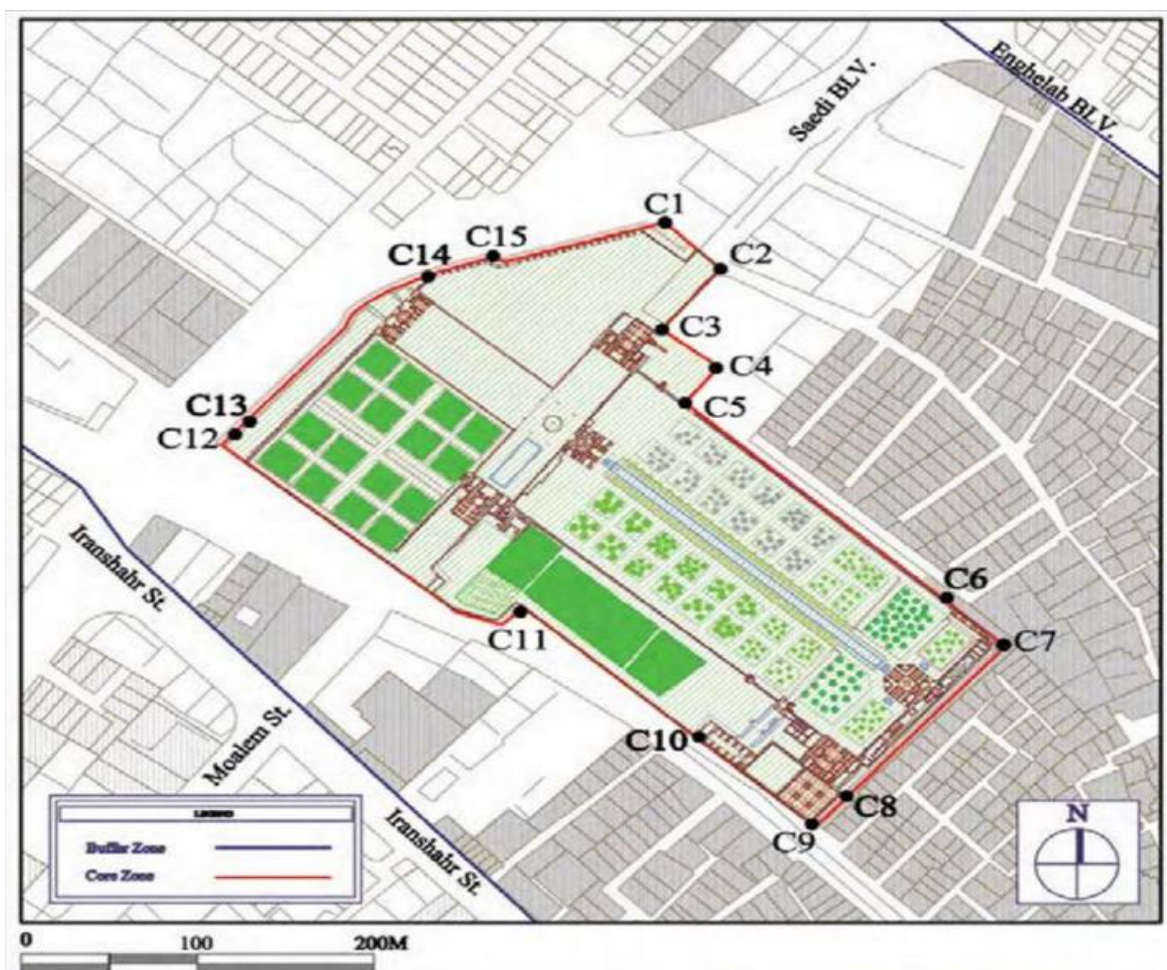
χαρέμι, καθώς και η υδροδεξαμενή, η αίθουσα με τους καθρέπτες, το κτίριο *Tehrani* και η ανίδα.

2.7.4. Τοπολογία του κήπου

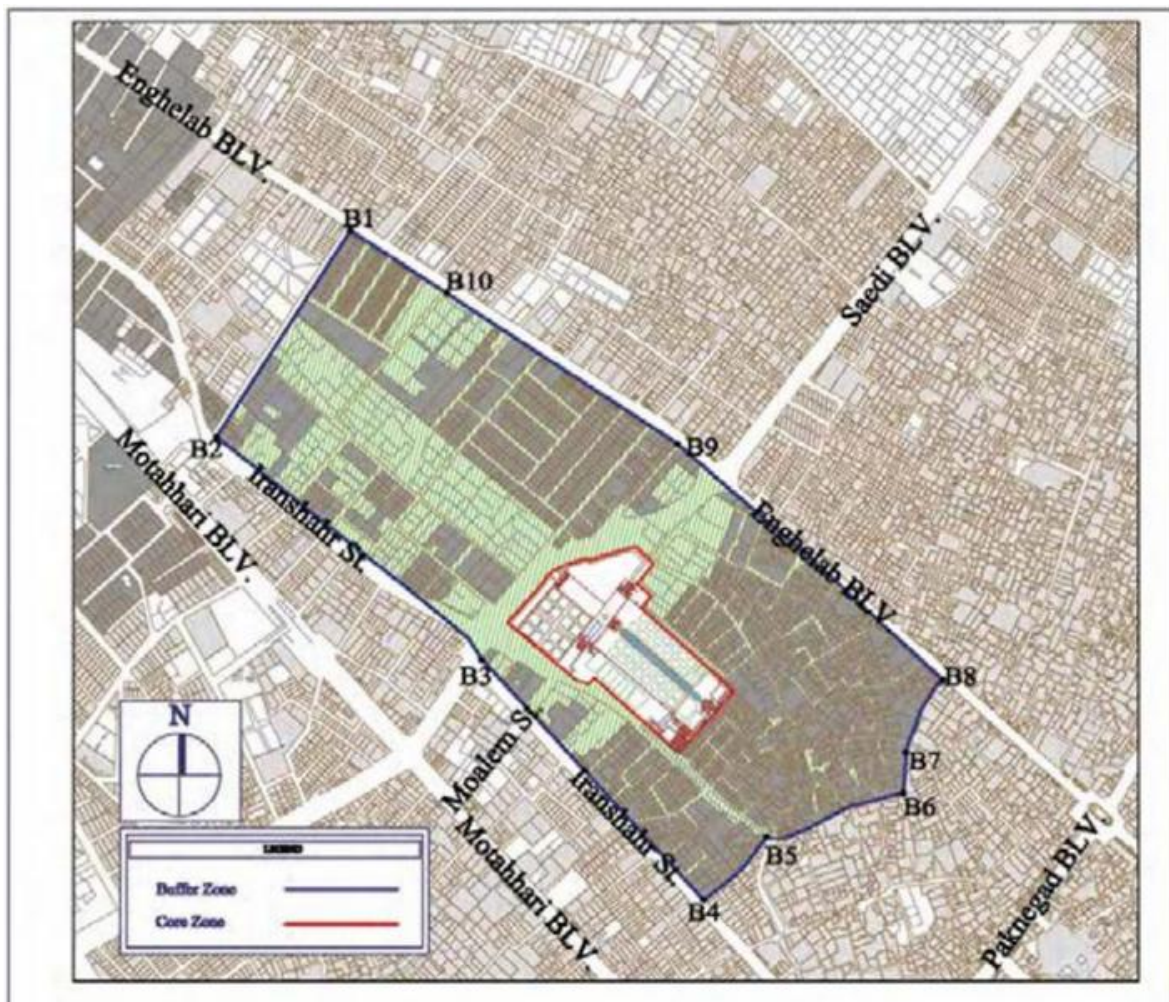
Ο κήπος *Bagh-e Dolat Abad* ήταν ένα συγκρότημα που χρησίμευσε τόσο ως κήπος οπωροφόρων δένδρων όσο και ως κρατικός κήπος. Η αρχιτεκτονική τοπίου αποτελεί υπόδειγμα κατασκευαστικής κουλτούρας, όπως και η προσέγγισή του όσον αφορά τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών του κήπου, συμπεριλαμβανομένης της λειτουργίας του συγκροτήματος ως συνδυασμός κήπου οπωροφόρων δένδρων και κρατικού κήπου, η οποία εκφράζει όχι μόνο την έννοια του περσικού κήπου, αλλά επίσης δείχνει μια κουλτούρα που βασίζεται στην ευχαρίστηση και στη βέλτιστη χρήση του νερού στον κήπο. Λαμβάνοντας υπόψη την παρουσία αρκετών κτιρίων και δεξαμενών, καθώς και τα άφθονα ρυάκια νερού, τους στάβλους και τα καταλύματα του υπηρετικού προσωπικού, ο κήπος χρησίμευσε ως κατοικία του Κυβερνήτη της εποχής που ήταν ο *Mirza Taqi Khan-e Zand*. Το θερινό και το χειμερινό αρχοντικό έδωσαν στον Khan τη δυνατότητα να εκτελεί όλες τις δραστηριότητές του, συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών συναλλαγών και της υποδοχής των κρατικών αρχών στα εν λόγω αρχοντικά, καθώς και σε άλλα τμήματα του κήπου, όπως το αγροτικό. Ως εκ τούτου, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο κήπος ήταν επίσης ένα κυβερνητικό κέντρο, λόγω της επίσημης θέσης του Khan στην κυβέρνηση. Ο συγκεκριμένος κήπος μπορεί να θεωρηθεί ως ένας κήπος-αρχοντικό, λόγω της αρχιτεκτονικής μορφής και της χωρικής διαμόρφωσής του.

2.7.5. Ορισμένα ειδικά και εξέχοντα ζητήματα σχετικά με τον κήπο *Bagh-e Dolat Abad*

Μεταξύ των εξεχόντων χαρακτηριστικών του κήπου, είναι η κατασκευή ανεμοφράκτη και οι τεχνολογικές του ιδιότητες. Αυτές μπορεί κανείς να τις διαπιστώσει άμεσα στο σύστημα εξαερισμού, το οποίο βασίζεται σε φυσικές αρχές αερισμού, καθώς και στην παρουσία άλλων χαρακτηριστικών, όπως ο υψηλότερος πύργος αιολικής ενέργειας του κόσμου δίπλα σε διάφορες λεκάνες απορροής και σε πίδακες νερού, τα οποία παρέχουν συνολικά το κατάλληλο περιβάλλον για διαμονή στην θερινή του έπαυλη κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου. Μεταξύ άλλων χαρακτηριστικών που θεωρούνται ως ένα ισχυρό σύμβολο των τεχνολογικών ιδιοτήτων του συγκεκριμένου κτηρίου, είναι οι καινοτομίες στο παραδοσιακό σύστημα *Gavro*, το οποίο χρησιμοποιείται για την αρχιτεκτονική του *Bagh-e Dolat Abad*.

Εικόνα 62: Τα όρια του κήπου *bagh-e Dolat Abad*.

Εικόνα 63: Τα όρια του οικοπέδου του κήπου *bagh-e Dolat Abad*,
μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 64: Αεροφωτογραφία του κήπου *bagh-e Dolat Abad*.

Εικόνα 65: Ο κήπος *bagh-e Dolat Abad*.

8) Bagh-e-Pahlavanpur – Mehriz

2.8.1. Εισαγωγή

Η πόλη Mehriz έχει έκταση 6.717 τ.χλ. και βρίσκεται στο νότιο και νοτιοδυτικό τμήμα της επαρχίας Γιαζντ. Η επαρχία αποτελείται από μία κεντρική περιοχή και πέντε αγροτικές περιοχές. Η κατασκευή της Mehriz και των γύρω περιοχών ανάγεται στην προ-ισλαμική περίοδο. Στην πραγματικότητα, η ίδρυσή της έχει αποδοθεί στην *Mehrnegar*, την κόρη του *Anooshiravan*. Έχει ήπιες καιρικές συνθήκες της ερήμου. Λόγω του φυσικού πλούτου της, έχει ονομαστεί η «κηπούπολη της Γιαζντ». Σύμφωνα με ιστορικά χειρόγραφα και κείμενα, η κατασκευή της Mehriz που έχει έναν πυρήνα γνωστό με την ονομασία «*MehrPadin*», έχει αποδοθεί στην κόρη του *Anooshiravan*, *Mehr-Negar*. Αξίζει να σημειωθεί ότι τοιχογραφίες σε βράχους του όρους *Arnan* δείχνουν ότι η Mehriz έχει ιστορία άνω των πέντε χιλιάδων ετών. Η ανακάλυψη των αρχαίων μνημείων με την εξαιρετική αρχιτεκτονική επιβεβαιώνει αυτόν τον ισχυρισμό.

2.8.2. Ονομασία του κήπου: *Bagh-e-Pahlavanpur*

Ο *Bagh-e Pahlavanpur* της Mehriz με την κατά προσέγγιση έκταση 25.000 μ², βρίσκεται νοτιοανατολικά της πόλης Mehriz στη συνοικία *Mazwir Abad*. Ο ποταμός *Qanat* περνά μέσα από αυτόν και λόγω των ήπιων καιρικών συνθηκών του, διαθέτει πλούσια βλάστηση. Παλαιότερα είχε χρησιμοποιηθεί ως χειμερινή κατοικία των πλούσιων ή ευγενών της Mehriz ενώ σήμερα προσελκύει πολλούς ανθρώπους που ζουν στη Mehriz και τη Γιαζντ για τα αξιοθέατά του.

2.8.3. Υφιστάμενα χαρακτηριστικά του κήπου

Τα χαρακτηριστικά του Bagh- Pahlavanpur διαιρούνται σε δύο κατηγορίες: φυσικά και τεχνητά, τα οποία μαζί διαμορφώνουν το σύνολο του κήπου. Τα τεχνητά χαρακτηριστικά αποτελούνται από τη γενική γεωμετρική διάταξη του κήπου, εντός της οποίας κατανέμονται τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά δίπλα στα φυσικά γνωρίσματα. Τα πρώτα περιλαμβάνουν τις θερινές και χειμερινές κατοικίες που διαθέτουν εσωτερικές

δομές ανάλογες με τις σχετικές τους λειτουργίες, καθώς και τους απαιτούμενους χώρους. Για παράδειγμα, το θερινό τμήμα αποτελείται από το θερινό αρχοντικό, τη χειμερινή κατοικία και τους εξαρτώμενους από αυτή χώρους. Η χειμερινή κατοικία αποτελούνταν από κτήρια τα οποία σήμερα έχουν αντικατασταθεί από νέες οικιστικές δομές, συμβατές με την αρχική αρχιτεκτονική. Μεταξύ των φυσικών χαρακτηριστικών του κήπου περιλαμβάνονται δένδρα, θάμνοι και νερό, με το τελευταίο να αποτελεί πιο ζωτικό στοιχείο από τα άλλα δύο.

2.8.3.1. Φυσικά χαρακτηριστικά του κήπου

Ο Bagh-e Pahlavanpur έχει σειρές από διάφορα δέντρα που είναι κυρίως πεύκα, κέδροι και οπωροφόρα δένδρα. Τα οπωροφόρα δένδρα του κήπου περιλαμβάνουν συκίες και ροδιές που φυτεύονται μέσα στα Καρτ. Πλατάνια έχουν φυτευτεί σε δύο σειρές κατά μήκος δύο ρυακιών νερού. Τα πλατάνια έχουν σταδιακά αντικατασταθεί από νέα δένδρα.

2.8.3.2. Υδρευση

Το νερό ρέει με μοναδικό τρόπο στον κήπο *Bagh-e Pahlavanpur*. Η κύρια διαδρομή του ποταμού *Hassan Abad Qanat* εισέρχεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του κήπου στη χειμερινή κατοικία, αφού διέλθει από τον νερόμυλο *Anjirak*. Στη συνέχεια γεμίζει μια μικρή δεξαμενή πίσω από τη θερινή έπαυλη και αφού γεμίσει και την εσωτερική δεξαμενή εισέρχεται στις υδρορροές. Μία από αυτές τις υδρορροές βρίσκεται πάνω στον κεντρικό άξονα του κήπου και του κτηρίου. Στο τέλος του κύριου άξονα του κήπου στην ανατολική πλευρά του, το νερό εισέρχεται στον νερόμυλο *Mirza Nasrollah* και μετά τη διέλευσή του από την ανατολική πύλη του κήπου, αρδεύει τα κοντινά εδάφη και τους κήπους.

2.8.3.3. Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

Η χωρική διάταξη του Bagh-e Pahlavanpur αποτελείται από δύο μέρη: τη θερινή κατοικία και τα τμήματα της χειμερινής κατοικίας. Λόγω της τοπικής διάρθρωσης και του τύπου δόμησης (ανάκτορο), τα κτήρια δεν είναι πυκνά. Το ανάκτορο που βρίσκεται σχεδόν στη μέση του κήπου έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να περιτριγυρίζεται από δένδρα. Εδώ, ο κυρίαρχος χώρος είναι ο ανοικτός χώρος που καταλαμβάνεται κυρίως από βλάστηση, με μια μικρή περιοχή που διατίθενται για τα κτήρια. Η λειτουργία της χειμερινής κατοικίας είναι συμβατή με τις κρύες καιρικές συνθήκες. Έχει λιγότερες εκτεθειμένες εξωτερικές επιφάνειες και συναντά ανοικτό χώρο μόνο σε δύο μέτωπα. Ως εκ τούτου, έχει σχεδιαστεί ακολουθώντας το αρχιτεκτονικό μοντέλο που είναι δημοφιλές στις ξηρές και ερημικές περιοχές. Στο κτιριακό συγκρότημα που υπάρχουν τα δωμάτια των επιστατών, οι χώροι έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις χρήσης. Για παράδειγμα, το δυτικό τμήμα, το οποίο λειτουργούσε ως κατοικία, είναι πιο συμπαγές σε σύγκριση με τον απέναντι χώρο. Ένα άλλο αξιοσημείωτο σημείο στη χωρική διαμόρφωση του Bagh-e Pahlavanpur είναι η σύνθεση των χαρακτηριστικών του κήπου κατά μήκος ενός ισχυρού άξονα με φορά από τα ανατολικά προς τα δυτικά. Το ίδιο χαρακτηριστικό συναντάται σε άλλους περσικούς κήπους όπως: ο Bagh-e Dolat Abad, ο Bagh-e Fin of Kashan, οι κήποι Shiraz κ.λ.π.

Με την τοποθέτηση του άξονα κατά μήκος του ορθογώνιου σχήματος του κήπου, ο σχεδιαστής έχει ενισχύσει τη χωρική κατανόηση της γεωμετρικής μορφής του κήπου, δηλαδή το ορθογώνιο σχήμα του. Ως αποτέλεσμα, το μήκος του κήπου, καθώς και όλα τα μέρη του φαίνονται μεγαλύτερα και με μεγαλύτερη αντίληψη βάθους λόγω προοπτικής.

Ο Bagh-e Pahlavanpur αποτελεί επίσης ένα αρχιτεκτονικό δείγμα των αλλαγών που έγιναν στον παραδοσιακό περσικό κήπο με τη δημιουργία αντιθέσεων στο σύγχρονο αρχιτεκτονικό τοπίο. Μεταξύ των εσωτερικών κτισμάτων του κήπου, μπορεί να γίνει αναφορά στο ανάκτορο (Sharbat-khaneh), στη χειμερινή κατοικία, στα δωμάτια των επιστατών, στο λουτρό και στο μαγειρείο. Το ανάκτορο (Sharbat-khaneh) θεωρείται ως ένα από τα πιο όμορφα κτήρια του κήπου λόγω των υποδομών του, όπως η σάλα, ο χώρος της δεξαμενής και το Gooshvareh. Επιπλέον, το νερό του Hassan Abad Qanat διέσχιζε αρχικά το ανάκτορο και στη συνέχεια περνούσε μέσα από τον κήπο.

Δίπλα στο *Sharbat-khaneh* του κήπου *Bagh-e Pahlavanpur* βρίσκονται το λουτρό και τα μαγειρεία, τα δωμάτια των επιστατών στο βόρειο μπροστινό τμήμα του κήπου και η αποθήκη (η οποία έχει ανακαλυφθεί σε πρόσφατες ανασκαφές).

Συνολικά, αυτά τα χαρακτηριστικά αποτελούν το εντυπωσιακό συγκρότημα που ονομάζεται *Bagh-e Pahlavanpur*, το οποίο μπορεί να χωριστεί σε δύο μέρη:

- 1- Το κύριο τμήμα του κήπου που αποτελείται από το *Sharbat-khaneh*.
- 2- Τον αγροτικό κήπο που περιλαμβάνει τη χειμερινή κατοικία και τις κατοικίες των επιστατών.

Ο ιδιοκτήτης συχνάζει μόνο στο ανάκτορο και το λουτρό καθώς και στα μαγειρεία. Ωστόσο, η χειμερινή κατοικία ανήκει στα άτομα του κήπου που κατοικούν εκεί. Τα δωμάτια των επιστατών στο τέρμα του αγροτικού κήπου δεν χρησιμοποιούνται ως κατοικίες, αλλά εκεί φυλάσσονται τα πρόβατα και αγελάδες. Στο αντίθετο μπροστινό άκρο έχει δημιουργηθεί ένα εργαστήριο ύφανσης χαλιών και πλεκτών. Η είσοδος του κήπου αποτελείται από ένα παρατηρητήριο, έναν στάβλο και έναν αχυρώνα. Παρά το γεγονός ότι το παρατηρητήριο κτίστηκε κατά την ύστερη περίοδο της εποχής των Κατζάρ, οι διακοσμήσεις της θυμίζουν την εποχή των Zands. Ένα άλλο γνωστό και όμορφο κτίριο του *Bagh-e Pahlavanpur* είναι η χειμερινή κατοικία, κτισμένη κατά την εποχή βασιλείας του *Reza Pahlavi*, η οποία αποτελείται από σαλόνι, κουζίνα και ντουλάπα.

Με συνολική έκταση περίπου πέντε στρεμμάτων, ο *Bagh-e Pahlavanpur* βρίσκεται στην καρδιά των κήπων *Mazweer-Abad* και αποτελείται από δύο βασικά μέρη: το ακίνητο και τους αγρούς.

Από αρχιτεκτονική άποψη, τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του χωρίζονται σε επτά γενικές και μεγάλες ενότητες:

- A- Το συγκρότημα της εισόδου και οι εξαρτημένοι χώροι του
- B- Το *Sharbat-khaneh*.
- Γ- Η χειμερινή κατοικία.
- Δ- Ο κήπος.

Ε- Τα δωμάτια των επιστατών.

ΣΤ-Το λουτρό και τα μαγειρεία.

Το συγκρότημα της εισόδου (το παρατηρητήριο και ο στάβλος)

Αυτοί οι δύο χώροι είναι μέρος του συγκροτήματος εισόδου, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν για τη φύλαξη οικόσιτων ζώων και αποτελούνται από εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους. Στα γενικά χαρακτηριστικά του κτηρίου περιλαμβάνονται ένας πήλινος τοίχος, ένας κρεμαστός θόλος, το *Filroosh* καθώς και το χωμάτινο δάπεδο. Η παρουσία των πασσάλων για την περίδεση λουριών και η ταΐστρα των ζώων αποτελούν ισχυρή απόδειξη της λειτουργίας του ως χώρος φύλαξης οικόσιτων ζώων.

Κατασκευή του παρατηρητηρίου

Το σχέδιό του έχει κατασκευαστεί με οκτώ πλευρές που αποτελούνται από το ισόγειο και τον πρώτο όροφο. Αρχικά, φαίνεται ότι η εσωτερική είσοδος του οικήματος κάτω από το παρατηρητήριό της έχει προοριστεί για πέρασμα, αλλά στην πραγματικότητα είχε πρόσθετη λειτουργία και χρησίμευε ως αίθουσα αναμονής. Ο χώρος συνδέεται με τον στάβλο από τη μία πλευρά και με τον κήπο από την άλλη. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για το παρατηρητήριο είναι λάσπη και τούβλα που τοποθετούνται όπως οι πλίνθοι. Αυτά καλύπτουν εσωτερικά και εξωτερικά το παρατηρητήριο, έτσι ώστε το εξωτερικό στρώμα στο κάτω μέρος του πύργου να είναι κατασκευασμένο από στάχυ και το εσωτερικό στρώμα από πλίνθους. Το πρώτο επίπεδο του παρατηρητηρίου (πρώτος όροφος) είναι επίσης κατασκευασμένο από τούβλα. Οι διακοσμήσεις που χρησιμοποιούνται ακολουθούν την τεχνοτροπία των Zands, η οποία είναι επίσης δημοφιλής στην πλειονότητα των οχυρώσεων της εποχής. Δυστυχώς, μερικές από αυτές τις διακοσμήσεις έχουν υποστεί φθορά κατά το πέρασμα του χρόνου, λόγω παλαιότητας και έλλειψης ανθεκτικών υλικών. Η συμπαγής βάση του συγκροτήματος της εισόδου επιδιορθώθηκε και ανακαινίστηκε, σύμφωνα με μια μελέτη του συμβούλου προγραμματισμού. Σχετικά σχέδια θα παρουσιαστούν αργότερα.

Αρχοντικό (Sharbat-khaneh)

Αυτό το οικοδόμημα έχει κτιστεί ακολουθώντας το τυπικό μοντέλο που χρησιμοποιείται στο αρχιτεκτονικό ύφος του Περσικού Κήπου, το οποίο αναδεικνύει μια μαγευτική θέα της κίνησης του νερού σε κάθε παρατηρητή. Σε αυτή την αρχιτεκτονική,

έχει γίνει βέλτιστη χρήση της κίνησης του νερού, έτσι ώστε ένα μέρος του νερού του *Hosein Abad Qanat* να περνά μέσα από το κτήριο και μετά να χύνεται στη δεξαμενή απέναντι από τη σάλα και να συνεχίζει την πορεία του. Το κτίσμα αποτελεί το κεντρικό κτίριο του κήπου που χρονολογείται από την εποχή των Κατζάρ με το αρχιτεκτονικό στυλ που επικρατεί στην εν λόγω περίοδο. Αν και υπάρχουν μικρές αλλαγές, όπως η αντικατάσταση της πόρτας και οι πέτρινες διακοσμήσεις, η αρχική του ταυτότητα έχει διατηρηθεί. Το οικοδόμημα *Sharbat-khaneh* έχει χτιστεί σε δύομισι ορόφους που αποτελούνται από τρία τμήματα και συγκεκριμένα: το ισόγειο, το υπόγειο και τον ανώτερο θάλαμο ή *Gooshvareh*.

Το ισόγειο αποτελείται από:

- Την κυρίως αίθουσα με θέα στον κήπο.
- Τη δεξαμενή ή το υπόστεγο που χρησιμοποιούνταν ως επί το πλείστον τα απογεύματα του καλοκαιριού.
- Πλευρικά δωμάτια και αποθήκες που βρίσκονται σε κάθε πλευρά της κύριας αίθουσας, καθώς και οικιακή δεξαμενή που χρησιμοποιούνταν σε ήπιες καιρικές συνθήκες, όταν προγραμματίζονται λίγες ημέρες διαμονής. Είναι κτισμένα κατά τρόπο τέτοιο ώστε να προστατεύεται αυστηρά η ιδιωτική ζωή των ατόμων.
- Το υπόγειο του *Sharbat-khaneh*, το οποίο χρησίμευε κυρίως ως αποθήκη για τα ευπαθή τρόφιμα και βρίσκεται κάτω από ορισμένα τμήματα του αρχοντικού.
- Τα δωμάτια *Gooshvareh* ή ο άνω θάλαμος έχουν κατασκευαστεί πάνω από την κυρίως αίθουσα και στις δύο πλευρές της. Έχουν κτιστεί στον ημιώροφο του κτηρίου και χρησιμοποιήθηκαν ως υπνοδωμάτια τις καλοκαιρινές νύκτες. Επιπλέον, είχαν χρησιμοποιηθεί ως χώρος αποξήρανσης για ορισμένα προϊόντα του κήπου, όπως σπόροι ροδιού, λαχανικά, κ.λ.π. Αυτό το είδος χώρου ήταν επίσης δημοφιλής στη Γιαζντ και στην Κερμάν.
- Η τοποθέτηση του αρχοντικού μέσα στον κήπο έχει γίνει κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σχεδόν συμμετρικό σε σχέση με τις δύο εισόδους του κήπου.

- Το πέραςμα του ποταμού *Hosein Abad Qanat* κάτω από το αρχοντικό του δημιουργούσε ένα υπέροχο περιβάλλον.
- Τα υλικά που χρησιμοποιούνται σε αυτό το οικοδόμημα είναι: τούβλα, πλίνθοι, γύψινες επιστρώσεις και αχυροσκεπή.
- Η πιο σημαντική διακόσμηση που χρησιμοποιείται στην δεξαμενή και όλα τα ταβάνια είναι επηρεασμένα από την ορθόδοξη καλλιτεχνία. Αν και οι αντιθέσεις χρωμάτων και η εναλλαγή των υλικών γύψου και άχυρου μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως διακοσμητικά.
- Εκτός από το συγκρότημα του παρατηρητηρίου και του οικήματος *Sharbat-khaneh*, υπάρχουν δύο άλλες ομάδες κτηρίων που δεν είναι πολύ παλιοί.
- Ο προσανατολισμός και η διάταξη του κήπου συνδέονται με κάποιο τρόπο με τους ανέμους που πνέουν κυρίως στην περιοχή, έτσι ώστε ο αέρας να μπορεί εύκολα να κυκλοφορεί εντός του αρχοντικού.
- Το αρχοντικό περιβάλλεται από δένδρα, λόγω χρήσης του το καλοκαίρι και λόγω του ότι τα πολυάριθμα ανοίγματά του είναι κατάλληλα για την εναλλαγή θερμότητας.

Καταλύματα επιστατών

Τα καταλύματα των επιστατών βρίσκονται στο νοτιοδυτικό άκρο του κήπου. Παλαιότερα, η πρόσβαση σε αυτά γινόταν μέσα από δρομάκια δίπλα στη νοτιοδυτική πλευρά του. Το κτίσμα χρονολογείται από την εποχή των Κατζάρ και λόγω της παλαιότητάς και της αλλαγής λειτουργίας του έχει μετατραπεί σε έναν χώρο που χρησιμοποιείται για τη φύλαξη οικοσπιτων ζώων.

Επιπλέον, επειδή δεν έχει δοθεί πολλή προσοχή στους χώρους του και λόγω της συνεχούς έκθεσής του στο νερό της βροχής, ορισμένα τμήματά του έχουν υποστεί σοβαρές ζημιές.

Τα καταλύματα των επιστατών βρίσκονται στη βορειοδυτική και νοτιοανατολική πρόσοψη του οικοδομήματος. Οι προσόψεις αυτές χρησιμοποιούνται από τους κατοίκους

το καλοκαίρι ή τον χειμώνα εναλλάξ. Αυτό το κτήριο έχει ανακατασκευαστεί και ανακαινιστεί.

Χειμερινή κατοικία

Στη δυτική πλευρά του κήπου, υπάρχει ένα οικοδόμημα που ονομάζεται χειμερινή κατοικία και βρίσκεται στη γωνία του κήπου. Λόγω της ύπαρξης ενός τοίχου από πηλό ανάμεσα στον κήπο και τη χειμερινή κατοικία, ήταν προφανώς ένα κτίσμα που λειτουργούσε ανεξάρτητα. Το εν λόγω κτήριο που χρονολογείται από την περίοδο των Κατζάρ παρέμεινε σχετικά ανέπαφο· ιδίως η εξωτερική αχυρένια πρόσοψή του είναι σχεδόν τόσο άρτια όσο και μια καινούργια. Λόγω του βέλτιστου προσανατολισμού του στο ηλιακό φως, θεωρείται κατάλληλος τόπος για χειμερινή προσωρινή διαμονή. Ακόμη και οι κολώνες που βρίσκονται σε άμεση επαφή με το εξωτερικό περιβάλλον είναι παχύτερες από τις εσωτερικές κολώνες, ειδικά στο δωμάτιο που έχει είσοδο από το *Gholam Gardesh* (δίοδος). Στα πλαίσια του γενικού σχεδίου αναπαλαίωσης ολόκληρου του κήπου, αυτό το τμήμα έχει επίσης αναστηλωθεί και ανακαινιστεί με σκοπό να χρησιμοποιείται ως κατοικία.

Τα οικοδομικά υλικά που χρησιμοποιούνται για την χειμερινή κατοικία σε γενικές γραμμές περιλαμβάνουν:

- Πλίνθινα εσωτερικά διαχωριστικά τοιχώματα.
- Γύψο και άχυρο που χρησιμοποιούνται ως υλικά επίστρωσης. Επιπλέον, κυλινδρικές αψίδες χρησιμοποιήθηκαν στους τοίχους των δωματίων.
- Η διαμόρφωση και η διάταξη αυτών των χώρων κινείται ως επί το πλείστον από την ανατολική προς τη δυτική κατεύθυνση, αλλά η χειμερινή κατοικία διαθέτει νότιο δυτικό προσανατολισμό, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η έκθεση στο ηλιακό φως.
- Ο προσανατολισμός και η διάταξη του κήπου σχετίζονται επίσης κατά κάποιο τρόπο με τους ανέμους που επικρατούν στην περιοχή. Για παράδειγμα, η χειμερινή κατοικία έχει κατασκευαστεί σε μια γωνία ασφαλή από τα ρεύματα αέρα.

Όπως υποδηλώνει η ονομασία της, η χειμερινή κατοικία έχει κατασκευαστεί για διαμονή σε κρύες καιρικές συνθήκες. Ως εκ τούτου, έχει έναν όγκο και μια θέση

κατάλληλη για τέτοια λειτουργία. Η μεγαλύτερη έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία, καθώς και ο επιπλέον όγκος του συμβάλλουν στην εξασφάλιση ζέστης κατά τη διαμονή.

Από αρχιτεκτονική άποψη, η χειμερινή κατοικία αποτελείται από δύο τμήματα: τα πρόσθια και τα οπίσθια δωμάτια.

Τα πρόσθια δωμάτια είναι εκείνα που εκτίθενται άμεσα στο ηλιακό φως, στα οποία η πρόσβαση γίνεται με δύο τρόπους:

A- Δωμάτια στα οποία η είσοδός τους είναι από την βεράντα.

B- Δωμάτια στα οποία η είσοδος γίνεται απευθείας μέσω ενός διαδρόμου.

2.8.4.Τυπολογία του κήπου

Ο κήπος *Bagh-e Pahlavanpur* έχει θεωρηθεί ως ένα συγκρότημα αποτελούμενο από έναν κήπο με οπωροφόρα δένδρα και έναν χώρο περιπάτου. Επιπλέον, μπορεί να θεωρηθεί ως το πάντρεμα του παραδοσιακού κήπου και της μοντέρνας αρχιτεκτονικής τοπίου. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, όσον αφορά την αρχιτεκτονική του μορφή και διάταξη στον χώρο, ο κήπος μπορεί να χαρακτηριστεί ως κήπος-αρχοντικό.

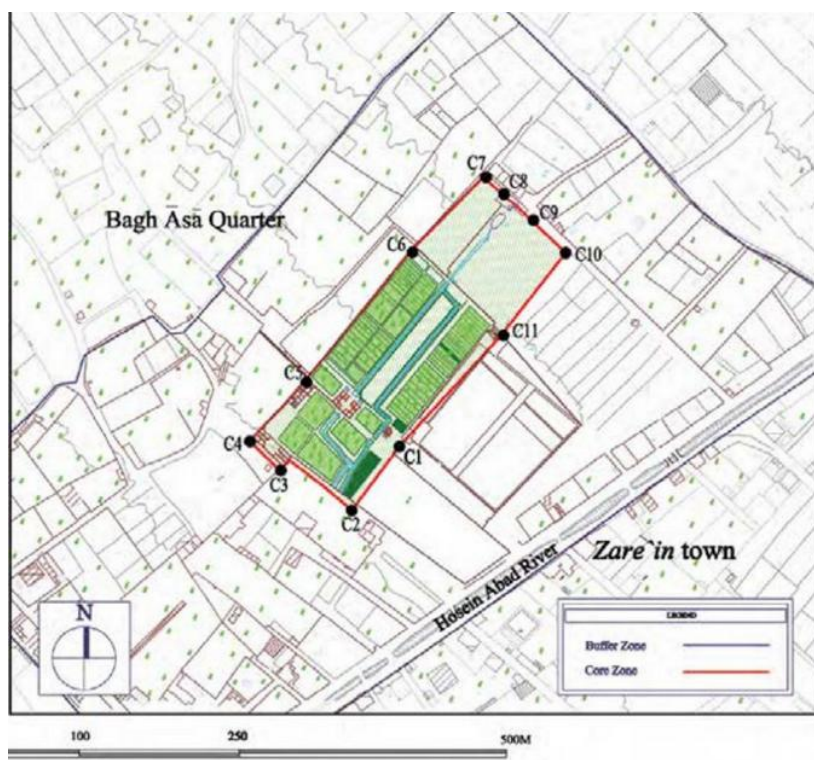
2.8.5. Ιδιαίτερα και εντυπωσιακά στοιχεία για τον κήπο *Bagh-e Pahlavanpur*

Ο *Bagh-e Pahlavanpur* έχει πολλά εξέχοντα χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων:

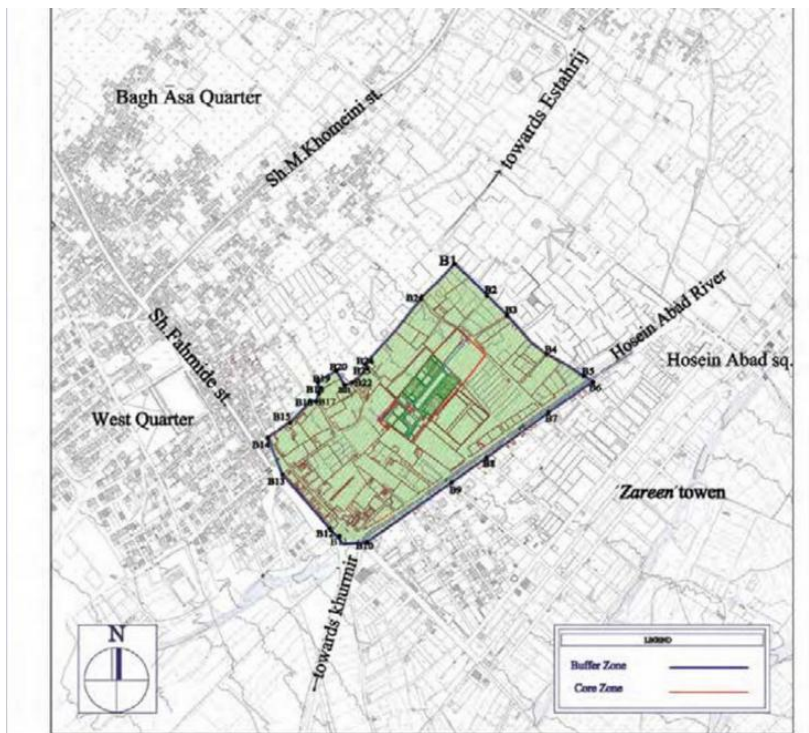
«Χτίστηκε σε μια περίοδο κατά την οποία το Ιράν είχε αποστασιοποιηθεί από το παραδοσιακό παρελθόν του και έμπαινε στη σύγχρονη εποχή. Έτσι, ο κήπος μπορεί να θεωρηθεί ως ένας από αυτούς που έχουν κατασκευαστεί σύμφωνα με τα αρχιτεκτονικά στυλ από τον δέκατο τέταρτο αιώνα του ηλιακού ΑΗ έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μεταξύ άλλων αξιολογών σημείων είναι η άριστη κατάσταση των δένδρων του, ιδίως των πλατάνων που έχουν φυτευτεί κοντά σε ρυάκια νερού διαμορφώνοντας μια ελκυστική και υγιεινή ατμόσφαιρα. Επιπλέον, υπάρχει μια ενδιαφέρουσα σύνδεση μεταξύ του νερού και του αρχοντικού, δηλαδή τα ρυάκια νερού δημιουργούν μια ειδική σχέση με τον

αρχιτεκτονικό χώρο, περνώντας μέσα από το αρχοντικό προς την εσωτερική δεξαμενή του».

Ωστόσο, ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο του *Bagh-e Pahlavanpur* είναι η σχέση ανάμεσα στον κήπο και τους νερόμυλους που βρίσκονται στην αρχή και στο τέλος της διαδρομής του ποταμού *Qanat*. Η σύνδεση γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε αρχικά ο νερόμυλος *Anjirak* να περιστρέφεται από το νερό, το οποίο κατόπιν διερχόμενο από τον κήπο εισέρχεται στον νερόμυλο *Mirza Nasrollah*. Αυτό υπογραμμίζει τη σχέση ανάμεσα στον κήπο και στα άλλα ιστορικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος χώρου, λόγω της παρουσίας της κοινής πορείας του νερού. Επιπλέον, δίπλα στον κήπο βρίσκεται ένα δρομάκι (*Kooch-e Bagh*), το οποίο θεωρείται ως η πλευρική πύλη του *Bagh-e Pahlavanpur* και σε διαφορετικές εποχές δηλώνει την αντίθεση ανάμεσα στο ξηρό κλίμα της ερήμου και στον κήπο *Bagh-e Pahlavanpur* στην πόλη *Mehriz*.

Εικόνα 66: Τα όρια του κήπου *bagh-e Pahlavanpur*,

Εικόνα 67: Τα όρια του οικοπέδου του κήπου *bagh-e Pahlavanpur*,
μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου.

Εικόνα 68: Αεροφωτογραφία του κήπου *bagh-e Pahlavanpur*, κύριος άξονας.

Εικόνα 69: Ο κήπος *bagh-e Pahlavanpur*.

9) Bagh-e Akbariyeh – Μπιρτζάντ

2.9.1. Εισαγωγή

Το Μπιρτζάντ βρίσκεται στο νότιο τμήμα της επαρχίας Χορασάν, του ανατολικού Ιράν στη γεωγραφική θέση 32°, 53' βόρειου γεωγραφικού πλάτους και 59°, 13' ανατολικού γεωγραφικού μήκους. Το ανάγλυφο του εδάφους αποτελείται από πεδιάδες και βουνά.

Η περίοδος των βροχών είναι πολύ μικρή και περιορίζεται στον χειμώνα και νωρίς την άνοιξη. Η μέση ετήσια βροχόπτωση στις ερήμους είναι περίπου 50 χιλιοστά, η οποία σε ορεινές περιοχές ανέρχεται στα 250 χιλιοστά. Ένα τοπικό κλιματικό χαρακτηριστικό είναι η υψηλή διαφορά θερμοκρασίας μεταξύ ημέρας και νύκτας, καθώς και αυτής ανάμεσα στα καλοκαίρια και τους χειμώνες. Αυτές οι μεγάλες διακυμάνσεις της ετήσιας θερμοκρασίας, καθώς και της μεγάλης διαφοράς μεταξύ των απόλυτων μέγιστων και ελάχιστων θερμοκρασιών δείχνει την κυριαρχία του κλίματος της ερήμου στις καιρικές συνθήκες του Μπιρτζάντ. Η μέγιστη ετήσια θερμοκρασία που έχει καταγραφεί ποτέ είναι 44° C και η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία 21,5° C. Πολλές οροσειρές εκτείνονται από τα δυτικά προς τα ανατολικά της εν λόγω περιφέρειας. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι η *Momen Abad* στα βόρεια και βόρειο-ανατολικά της πόλης Μπιρτζάν και η *Bagheran* στα νότια.

Ανατρέχοντας στον Κλιματικό Άτλαντα του Ιράν διαπιστώνουμε ότι οι συνεφιασμένες ημέρες στο βόρειο τμήμα της Χορασάν εμφανίζονται 3-4 μήνες κάθε χρόνο, οι οποίες μειώνονται σε δύο μήνες μόνο στο Μπιρτζάντ.

Η απουσία νεφώσεων στην περιοχή δεν μειώνει μόνο την πιθανότητα βροχοπτώσεων, αλλά επιταχύνει και την εξάτμισή τους λόγω του άμεσου ηλιακού φωτός. Το φαινόμενο αυτό συνοδεύεται από ισχυρούς ανέμους, όπως ο άνεμος από το βορρά προς το νότο κατά τους θερινούς μήνες, ο οποίος κάνει τον αέρα να ξηραίνεται ακόμη περισσότερο. Ως αποτέλεσμα, ο μέσος όρος των 20 ετών σχετικής υγρασίας στο Μπιρτζάντ (μεταξύ των ετών 1340 με 1359 στο ηλιακό π.χ.) αντιστοιχεί απλώς στο 24% για τις ώρες από τις έξι και μισή έως τις δώδεκα και μισή. Σύμφωνα με τον άτλαντα, η μέση σχετική υγρασία το μεσημέρι κατά τον ιρανικό μήνα *Tir* πέφτει κάτω από 20%. Όλοι οι προαναφερθέντες παράγοντες συμβάλλουν στη χαμηλή βροχόπτωση. Ως εκ τούτου, ο

δεκαετής μέσος όρος βροχόπτωσης στο Μπιρτζάντ κατά τη διάρκεια των ιρανικών ημερολογιακών ετών 1353 έως 1362 ήταν μόνο 18,6 εκ.. Οι βροχοπτώσεις ξεκινούν στα μέσα του φθινοπώρου και φτάνουν στο αποκορύφωμά τους τον χειμώνα. Εκτός από την έλλειψη βροχοπτώσεων και τον ακατάλληλο χρόνο εκδήλωσής τους για γεωργικούς σκοπούς, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ξαφνικές, ισχυρές βροχοπτώσεις οδηγούν σε πλημμύρες, οι οποίες αυξάνουν τα υπάρχοντα προβλήματα. Ως εκ τούτου, ένα μεγάλο μέρος του νερού της βροχής σπαταλιέται υπό τη μορφή πλημμυρών, κάτι που όχι μόνο δεν είναι επωφελές, αλλά μπορεί να οδηγήσει και σε μεγάλες απώλειες και σε διάβρωση του εδάφους. Παράγοντες που επηρεάζουν τις βροχές στο Μπιρτζάντ είναι κυρίως η τοπική μορφολογία, οι τοπικοί ισχυροί άνεμοι και η εγγύτητα προς τη *Μεγάλη Αλμυρή Έρημο (Dasht-e-Kavir)*.

Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν το γενικό κλίμα περιλαμβάνουν εποχιακούς ανέμους που πνέουν στην περιοχή, όπως θερμά ρεύματα που έχουν γενική κατεύθυνση από βορρά προς το νότο και είναι γνωστά ως άνεμοι 120 ημερών. Αυτοί μειώνουν την υγρασία του αέρα η οποία οδηγεί σε πιο ξηρό κλίμα. Επίσης, μερικές φορές ο άνεμος μπορεί να μετατραπεί σε αμμοθύελλες που βλάπτουν τις καλλιέργειες. Κανένας μόνιμος ποταμός δεν υπάρχει στην περιοχή, λόγω της έλλειψης βροχής και της ξηρασίας του αέρα. Αλλά υπάρχουν πολλά ξηρά ρεύματα νερού που έχουν νερό μόνο κατά τη διάρκεια των βροχών.

Το πιο σημαντικό στοιχείο των γεωλογικών μελετών στο Μπιρτζάντ ανάγεται στην τρίτη και τέταρτη γεωλογική περίοδο. Ένα κύριο χαρακτηριστικό της τρίτης περιόδου είναι οι σχηματισμοί της Πράσινης Ηώκαινου περιόδου, οι οποίοι αποτελούνται από στρώματα ηφαιστειακής τέφρας και λάβας. Επιπλέον, σε αυτή τη περιοχή ευρήματα από την τέταρτη γεωλογική περίοδο εντοπίζονται υπό τη μορφή εναποθέσεων και κωνικών σχηματισμών σε πλαγιές βουνών, που θεωρούνται ως οι κύριες πηγές τροφοδοσίας των υπόγειων υδάτινων στρωμάτων. Γεωλογικές ανασκαφές στην περιοχή του Μπιρτζάντ δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να έχουν σημειωθεί καταστροφικοί σεισμοί.

Όσον αφορά τη μορφολογία και τα γεωλογικά ανάγλυφα, η επαρχία του Μπιρτζάντ διαιρείται σε δύο μέρη: ένα στα βόρεια και βορειοανατολικά υψίπεδα και το άλλο στα σχετικά επίπεδα εδάφη που βρίσκονται στα δυτικά, νότια και ανατολικά του Μπιρτζάντ. Το επίπεδο τμήμα έχει μεγάλο υψόμετρο με ελάχιστο ύψος 800-900 μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας. Για τον λόγο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα σημεία μπορεί

να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η περιοχή του Μπιρτζάντ δεν είναι κατάλληλη για γεωργικούς σκοπούς ή φυσική βλάστηση. Ωστόσο, προσπάθειες να υπερνικηθούν αυτά τα εμπόδια έχουν οδηγήσει στη ανάπτυξη μοναδικών μεθοδολογιών. Οι Περσικοί Κήποι, είναι χτισμένοι σε τέτοια άγονα εδάφη, αλλά ταυτόχρονα και συμβατοί με τις ιρανικές αρχιτεκτονικές μεθόδους, έχουν ακολουθήσει την παράδοση που επικρατεί και σε άλλες έρημες περιοχές του Ιράν. Αυτή η προσπάθεια απαιτεί την ανεύρεση ιδανικού χώρου, καθώς και σοφή επιλογή των κατάλληλων ειδών βλάστησης, την καλλιέργεια και τη συντήρησή τους, καθώς και την εξειδικευμένη διαχείριση των φυτών και των πηγών ύδατος. Στην πορεία του χρόνου, οι ντόπιοι κάτοικοι έχουν εφεύρει καινοτόμες μεθόδους για τη διαχείριση τέτοιων καταστάσεων. Οι πλέον εξέχοντες κήποι της περιοχής θα μελετηθούν παρακάτω.

2.9.1.1. Τοπική χλωρίδα

Ένας μεγάλος αριθμός ειδών βλάστησης στους κήπους του Μπιρτζάντ είναι ενδημικά, συμπεριλαμβανομένων δένδρων και θάμνων. Μη-ενδημικά είδη συμβατά με το τοπικό κλίμα προστέθηκαν σε δεύτερο χρόνο. Εδώ αναφέρονται οι ονομασίες ορισμένων δένδρων:

Πεύκο του Μπιρτζάν (Pinus eldarisa)

Το πεύκο του Μπιρτζάν έχει μακρά ιστορία καλλιέργειας στην περιοχή. Λόγω της ικανότητας επιβίωσης των βελονοειδών φύλλων του σε σκληρές κλιματικές συνθήκες, αποτελεί καλό υποψήφιο φύτευσης. Το πεύκο του Μπιρτζάν είναι ένα φυτό πρασινάδας με σχετικά ευρεία επιφάνεια σκίασης. Το ύψος του μερικές φορές φθάνει τα 15-20 μ. και τα βελονοειδή φύλλα του παρατηρούνται σε ομάδες των δύο ή τριών στο εσωτερικό ενός κοινού ελύτρου με μήκος 10-15 εκ.. Το πεύκο του Μπιρτζάν παραμένει πράσινο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με την προοδευτική πτώση των φύλλων να γίνεται επίσης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Ο κορμός του σε νεαρή ηλικία έχει γκρίζα απόχρωση και είναι σχετικά ομαλός. Ωστόσο, αργότερα αποκτά όψη φελλού, σκούρο καφέ χρώμα με βαθιά αυλάκια που του προσδίδουν μια όμορφη όψη. Η ανθοφορία του λαμβάνει χώρα κατά την άνοιξη και βγάζει πολλά κίτρινα άνθη με πλούσια γύρη, η οποία μπορεί να προκαλέσει αλλεργική αντίδραση σε ευαίσθητα άτομα. Το πεύκο Μπιρτζάν παράγει φρούτα κωνικού

σχήματος, τα οποία είναι πυκνά αρχικά, αλλά κατά την ωρίμανση παίρνουν καφέ χρώμα και οι σπόροι βγαίνουν από αυτά. Το πεύκο Μπιρτζάν πολλαπλασιάζεται με την καλλιέργεια των σπόρων σε φυτώριο και στη συνέχεια με τη μεταφύτευση των δενδρυλλίων 2-3 ετών στη τελική τους θέση. Η φύτευση αυτού του δένδρου στους κήπους έχει ως στόχο την προσφορά σκίασης και τη διακόσμηση, όπως επίσης και την ωραία θέα που τραβά τα βλέμματα των επισκεπτών και ταξιδευτών.

Κέδρος (Thuja orientalis)- δίκην πιθαριού (Khomrei)

Σε ορισμένους κήπους του Μπιρτζάντ, παρατηρείται ένας περιορισμένος αριθμός κέδρων δίκην πιθαριού, οι οποίοι έχουν ωραία κορυφή και λόγω του χαμηλού τους ύψους τραβούν την προσοχή των επισκεπτών. Αυτό το δένδρο μικρού μεγέθους έχει πολλά κλαδιά με ιδιαίτερα επίπεδα φύλλα. Τα φύλλα του έχουν ένα ανοικτό πράσινο χρώμα και αποτελούνται από μικρές φολίδες που είναι τοποθετημένες εναλλάξ σε τέσσερις σειρές. Το δένδρο είναι ένα σταθερά πράσινο φυτό, με φύλλα που αλλάζουν χρώμα από ανοικτό πράσινο έως καφετί πράσινο κατά τη διάρκεια των διαφόρων εποχών του έτους.

Το δένδρο ενδημεί σε ορεινές περιοχές των βορείων δασών του Ιράν, αλλά λόγω της υψηλής αντοχής τους παρατηρούνται και σε άλλες περιοχές της χώρας, συμπεριλαμβανομένου του Μπιρτζάντ. Εξαιτίας της ταχείας ανάπτυξης των φύλλων τους πρέπει να κλαδεύονται συχνά, με το κλάδεμα να τους χαρίζει όμορφα σχήματα. Πολλαπλασιάζονται με σπόρους που παράγονται μέσα στα σφαιρικά πράσινα φρούτα των κλαδιών τους, τα οποία παίρνουν καφέ χρώμα όταν ωριμάσουν. Τα δενδρύλλια που προκύπτουν από τους σπόρους που φυτεύονται στο φυτώριο μεταφυτεύονται στην τελική τους θέση ένα ή δύο χρόνια μετά.

Φιστικιά (Pistacia vera)

Η φιστικιά είναι ένα παραγωγικό δένδρο που φυτεύεται σε αφθονία στον κήπο ως κύριο δένδρο με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: Αργή ανάπτυξη δένδρου χωρίς πλατιά κορυφή, αντοχή στη ξηρασία και στο αλάτι, οικονομική αποδοτικότητα, κ.λ.π. Η φιστικιά είναι ένα δένδρο ανθεκτικό έναντι της θερινής ζέστης και του κρύου τον χειμώνα.

Αναπτύσσεται σε φωτεινά, αμμώδη εδάφη, ενώ το πιο κατάλληλο χρώμα είναι το μαυρόχρωμα της άμμου. Η φιστικιά έχει βαθιές ρίζες που την καθιστούν ανθεκτική στην ξηρασία και την ανυδρία. Καρποφορεί στην ηλικία των έξι ή επτά ετών, με μέγιστη παραγωγή στα 15 έτη. Ο πολλαπλασιασμός της γίνεται μέσω σπόρων, αλλά λόγω αδυναμίας αναπλήρωσης των ριζών, συνήθως φυτεύεται απευθείας στη τελική της θέση, καθώς δεν πρέπει να μετακινηθεί καθόλου.

Βερικοκιά (Prunus armeniaca)

Η βερικοκιά φυτεύεται συχνά σε κήπους του Μπιρτζάντ, με τα φρούτα της να μπορούν να καταναλωθούν φρέσκα ή αποξηραμένα. Τα βερίκοκα του Μπιρτζάντ έχουν μεγάλο μέγεθος και ελλειπτικό σχήμα τύπου *Shahrudi*, προφανώς κατόπιν εμβολιασμού. Η βερικοκιά έχει μικρό πλάτος με ύψος περίπου 5-7 μ.. Ο κορμός της είναι τραχύς και καφέ χρώματος με λεία κλαδιά. Οι αυλακώσεις πάνω στον κύριο κορμό είναι ρηχές.

Τα φύλλα της βερικοκιάς έχουν στρογγυλό σχήμα ή σχήμα αβγού ή βέλους με βάση σχήματος καρδιάς και οδοντωτά άκρα. Τα άνθη της βερικοκιάς εμφανίζονται πριν από τα φύλλα της την άνοιξη και μάλιστα είναι ένα από τα πρώτα δένδρα που προαναγγέλλουν τον ερχομό τους, λόγω του πλούσιου φυλλώματός της και των ροζ ανθέων. Ο τόπος προέλευσης της βερικοκιάς είναι οι περιοχές ήπιου κλίματος του βόρειου ημισφαιρίου, ειδικά στο οροπέδιο του Ιράν. Έχει μακρά ιστορία καλλιέργειάς της στο Μπιρτζάν.

Αχλαδιά (Pyrus communis)

Τα θερμά και ξηρά καλοκαίρια της περιοχής του Μπιρτζάντ, που είναι απαραίτητα για την παραγωγή αχλαδιών υψηλής ποιότητας, την έχουν καταστήσει δημοφιλές δένδρο στους κήπους του Μπιρτζάντ. Το δένδρο δεν έχει πλατιά κορυφή και το σχήμα του είναι σχεδόν κωνικό. Ο φλοιός του κορμού έχει γκρι χρώμα με μυτερά, ελλειπτικά και εναλλασσόμενα φύλλα. Το φυτό είναι φυλλοβόλο και καρποφορεί από την άνοιξη έως το φθινόπωρο. Ο πολλαπλασιασμός του γίνεται με σπόρους ή παραφυάδες. Οι αχλαδιές που φυτεύονται στον κήπο καρποφορούν ταχύτατα και ανήκουν στο είδος *Emrut*, το οποίο δίνει καρπούς αργά την άνοιξη.

Μουριά (Morus alba)

Ένας περιορισμένος αριθμός αυτών των δένδρων εντοπίζεται σε τυχαία σημεία στα όρια ορισμένων κήπων. Αναπτύσσονται γρήγορα και έχουν πλατιά κορυφή. Επιπλέον, οι καρποί τους δεν έχουν υψηλή οικονομική αξία, αλλά επειδή είναι το πρώτο φρούτο που ωριμάζει την άνοιξη, καθώς και λόγω της ιδιότητάς του να παρέχει μεγάλη σκίαση, αποτελεί δημοφιλές δένδρο. Επίσης, τα μούρα μπορούν να αποξηραθούν και να καταναλωθούν κατά τους χειμερινούς μήνες. Μεταξύ των ποικιλιών μουριών που υπάρχουν στον κήπο περιλαμβάνονται οι εξής: άγριες μουριές, κόκκινες μουριές και μουριές *Mashhadi*. Η *Morus alba* έχει ανοιχτόχρωμο, σχεδόν λευκό-γκρίζο κορμό με ρηχές αυλακώσεις και πυκνό φύλλωμα. Διαθέτει περιοδικά κοκκιώδη φύλλα, ενώ ανθοφορεί και καρποφορεί την άνοιξη. Έχει εκτεταμένο ριζικό σύστημα και σχετικά υψηλή κατανάλωση νερού. Η *Morus alba* ταξινομείται στα δένδρα που αποκτούν κίτρινα φύλλα το φθινόπωρο. Για τον λόγο αυτό, συγκαταλέγεται στα φυλλοβόλα δένδρα, ενώ ο γυμνός κορμός και τα κλαδιά του εκείνη την εποχή της προσδίδουν φανταστική όψη.

Φλαμουριά (Fraxinus persica)

Οι φλαμουριές είναι δένδρα μικρού μεγέθους με μια απόλυτα σφαιρική και όμορφη κορυφή. Τα φύλλα τους είναι μικροσκοπικά και ακανόνιστα αιχμηρά, ενώ τα άκρα τους είναι οδοντωτά. Έχουν υψηλή αντοχή στην ανυδρία και παρέχουν μια μεγάλη σκιά στο σημείο όπου φυτεύονται. Λόγω του πυκνού τους φυλλώματος, μπορούν να κλαδευτούν και να διαμορφωθούν με ευκολία.

Οι φλαμουριές φυτεύονται κυρίως γύρω από τη κεντρική δεξαμενή των κήπων του Μπιρτζάντ και στα μονοπάτια σε κάθε πλευρά της. Σύμφωνα με την θέση φύτευσής τους και το σχήμα της κορυφής, οι φλαμουριές όχι μόνο παρέχουν μεγάλες σκιές, αλλά επίσης ομορφαίνουν ακόμη περισσότερο τους κήπους. Ο πολλαπλασιασμός τους γίνεται μέσω σπόρων σε παρτέρια δενδρυλλίων, τα οποία μεταφέρονται στην τελική τους θέση μετά από 1-3 έτη. Παραφυάδες ηλικίας άνω του ενός έτους αποτελούν εναλλακτική μέθοδο πολλαπλασιασμού των φλαμουριών, περίπτωση κατά την οποία οι κατάλληλες παραφυάδες πρέπει να αφαιρούνται από τον κύριο μίσχο, να μεταφέρονται σε ένα ενδιάμεσο σταθμό φύτευσης και μετά από ένα ή δύο χρόνια να μεταφυτεύονται στην τελική τους θέση.

Αείλανθος ο υψηλότατος (Ailanthus altissima)

Ο αείλανθος ο υψηλότατος είναι ένα ιδιαίτερα ανθεκτικό δένδρο με μακρά ιστορία στην περιοχή. Περιορίζεται στα όρια των πλευρικών μονοπατιών και για τον λόγο αυτό ένας μικρός αριθμός τους υπάρχει στον κήπο του Μπιρτζάντ. Έχει προέλευση από την Κίνα και την Ιαπωνία, αλλά είχε εισαχθεί στο Ιράν πολλά χρόνια πριν. Ο αείλανθος ο υψηλότατος (*Ailanthus altissima*) αναπτύσσεται γρήγορα και αποτελεί όμορφο δένδρο με πλατιά, πράσινα και υβριδικά φύλλα, τα οποία ορισμένες φορές αποκτούν καφέ ή ανοιχτό βυσσινί χρώμα. Έχει λευκό και ελαφρώς τραχύ κορμό. Ο αείλανθος ο υψηλότατος (*Ailanthus altissima*) είναι δίοικο, ενώ τόσο τα θηλυκά όσο και τα αρσενικά δένδρα παράγουν άνθη. Τα άνθη στα θηλυκά δένδρα γίνονται κόκκινα αφού ωριμάσουν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αποκτώντας όμορφη όψη. Ο αείλανθος ο υψηλότατος (*Ailanthus altissima*) είναι ανθεκτικός στις θερμές και ξηρές συνθήκες και αναπτύσσονται επαρκώς σε άγονα εδάφη. Οι ρίζες αυτού του υφέρποντος δένδρου είναι είτε υπόγειες, είτε υπέργειες αλλά πολύ πυκνές. Φαίνεται ότι η φύτευση του αείλανθου του υψηλότατου (*Ailanthus altissima*) έχει ως σκοπό την παροχή σκιάς για μια σύντομη χρονική περίοδο.

Συκιά (Ficus carica)

Οι συκιές είναι χαμηλά δένδρα και φυτεύονται κυρίως στα άκρα των διαδρόμων και των πλευρικών μονοπατιών. Οι καρποί τους μπορούν να παραχθούν σε μεγάλες ποσότητες με παραφυάδες. Πέρα από την εμπορική αξιοποίησή τους (πώληση της παραγωγής, κατανάλωση φρέσκων και αποξηραμένων φρούτων, πώληση παραφυάδων συκιάς...) χρησιμοποιούνται επίσης ως φράκτες γύρω από κήπους για να αποφευχθεί η καταπάτηση.

Η συκιά (οικογένεια *Ficus*) φέρει εναλλασσόμενα, απλά ή λοβωτά φύλλα, καθώς και πολλά κλαδιά χωρίς να υπάρχει κυρίως κορμός. Τα φρούτα της είναι σαρκώδη, μαύρα ή κίτρινα σε σχήμα δοχείου. Ένα από τα χαρακτηριστικά της είναι ο κρεμώδης χυμός στους μίσχους της, ο οποίος φαίνεται να έχει φαρμακευτικές ιδιότητες. Μετά την ηλικία των δύο ετών παράγει πολύ νόστιμα φρούτα. Οι συκιές πολλαπλασιάζονται μέσω παραφυάδων και μοσχευμάτων.

Ροδιά (Punica granatum)

Η ροδιά είναι ένα δένδρο μικρού μεγέθους, αλλά υπό ιδανικές συνθήκες μπορεί να αναπτυχθεί έως το ύψος των πέντε μέτρων. Τα φύλλα της είναι στιλπνά, ομαλής υφής και ωοειδούς σχήματος με σκούρο πράσινο χρώμα. Φέρει κόκκινα άνθη, τα οποία εμφανίζονται στο μέσο της άνοιξης. Έχει πλούσια ανθοφορία αλλά δεν μετατρέπονται όλα τα άνθη σε καρπούς. Τα νεαρά κλαδιά της είναι λευκά και χνουδωτά, αλλά προοδευτικά σκουραίνουν σε χρώμα και αποκτούν πιο ομαλή υφή. Οι ρίζες της ροδιάς διεισδύουν σε βάθος 1,5-2 μ. και είναι πολύ ανθεκτικές σε συνθήκες ανυδρίας. Ο πολλαπλασιασμός της γίνεται μέσω παραφυάδων, καθώς η πιθανότητα κλαδέματός της είναι πολύ μεγάλη. Συνήθως, η κορυφή της έχει σχεδόν σφαιρικό σχήμα σαν θάμνο, η οποία μπορεί να διαμορφωθεί εύκολα. Μπορεί να καλλιεργηθεί ως δένδρο με κύριο κορμό.

Οι ροδιές στους κήπους του Μπιρτζάντ έχουν διπλή λειτουργία. Πρώτον, τα φρούτα τους έχουν εμπορική αξία και δεύτερον όταν γίνει πυκνή φύτευσή τους, μπορούν να λειτουργήσουν ως υψηλός φράκτης. Για τον λόγο αυτό φυτεύονται στα άκρα των κήπων του Μπιρτζάντ. Για παράδειγμα, στο κέντρο του κήπου αποτρέπουν την είσοδο ανθρώπων στον παραγωγικό τομέα. Φυτεύονται στα άκρα των εσωτερικών ή εξωτερικών διαδρόμων και κοντά σε τοίχους για εμπορικούς σκοπούς, αλλά και για λόγους διακόσμησης, καθώς και για να αποτρέψουν την καταπάτηση. Τέλος, φυτεύονται στα όρια των πλάγιων πλευρών των κήπων για καρποφορία, σκιά και διακόσμηση.

Οι κήποι του Μπιρτζάντ παράγουν μοναδικά είδη ροδιάς, γνωστών ως ροδιές *Meykhosh* στα περσικά ή ροδιές με λεπτό φλοιό. Διαφέρουν εντελώς από προϊόντα γειτονικών πόλεων γνωστά ως *Ferdows*. Οι μικροσκοπικοί, μαύροι και χυμώδεις καρποί αποτελούν το μοναδικό χαρακτηριστικό της.

Βερβερίδα (Berberis vulgaris)

Η βερβερίδα είναι ένα αυτόχθονο φυτό με μακρά ιστορία τοπικής δενδροφύτευσης. Πρόσφατα, έχει προτιμηθεί περισσότερο από ποτέ από τους καλλιεργητές. Το ύψος της βερβερίδας φθάνει τα δύο μέτρα ή και περισσότερα με πολλά πλευρικά κλαδιά και αρκετές παραφυάδες. Ο κορμός της βερβερίδας είναι κίτρινος με αγκαθωτά κλαδιά. Τα αγκάθια σχηματίζονται λόγω αλλαγών στη μορφή των φύλλων. Τα φύλλα της βερβερίδας είναι σύνθετα με αιχμηρά και συχνά κοφτά και αγκαθωτά δόντια. Έχουν σκούρο πράσινο χρώμα. Αυτό το φυτό αποκτά κίτρινο χρώμα το φθινόπωρο, κατά τη διάρκεια του οποίου φέρει κόκκινους καρπούς με πολλές ιατρικές ιδιότητες.

Γεράνι (Pelargonium sp.)

Αποτελεί χλωώδες, ημι-ξυλώδες και πολυετές φυτό με διακοσμητική λειτουργία σε όλους σχεδόν τους Περσικούς Κήπους. Συνήθως χρησιμοποιείται για να διακοσμήσει παρτέρια λουλουδιών, άκρα δεξαμενών, σκάλες και εσοχές. Είναι ευαίσθητο στο ψυχρό κλίμα και πρέπει να μεταφέρεται σε εσωτερικούς χώρους κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Όταν βρίσκεται σε θερμό ανοικτό χώρο, ανθοφορεί τακτικά (Από το *Farvardin* ή τα μέσα Μαρτίου έως το *Aban* ή τα μέσα Οκτωβρίου). Φέρει χνουδωτά, στρογγυλά φύλλα με οδοντωτά άκρα και ιδιαίτερη οσμή. Διαφορετικά είδη αυτού του ελκυστικού φυτού φέρουν λουλούδια ποικίλων χρωμάτων, συμπεριλαμβανομένων λευκών, ροζ και κόκκινων. Μπορεί να είναι μικρά ή μεγάλα, με λίγα ή πολλά πέταλα.

Ο πολλαπλασιασμός του φυτού λαμβάνει χώρα μέσω μοσχευμάτων κατά τη διάρκεια του μήνα *Aban*. Ριζωμένα μοσχεύματα μεταφέρονται σε παρτέρια ή γλάστρες τον μήνα *Farvardin*, αφού ξεκινήσει να ζεσταίνεται ο καιρός. Τότε εμφανίζονται τα όμορφα άνθη του γερανιού. Λόγω του εύκολου πολλαπλασιασμού και της ομορφιάς τους, έχουν μεγάλη ζήτηση στην πλειονότητα των τοπικών κήπων. Το γεράνι είναι ανθεκτικό στην ανυδρία και χρειάζεται πολύ φως προκειμένου να αναπτυχθεί και να ανθίσει. Το κατάλληλο έδαφος για το φυτό είναι το μαύρο χώμα που είναι εμπλουτισμένο με μεταλλικά στοιχεία. Τα μοσχεύματα που φυτεύονται σε κεραμικές γλάστρες χρησιμοποιούνται για να διακοσμηθούν εσοχές, άκρα δεξαμενών, σκάλες και πλατύσκαλα. Τα ηλιόλουστα σημεία προτιμώνται για καλύτερη ανάπτυξη των γερανιών.

Ζίννια (Zinnia sp.)

Η Ζίννια είναι ένα φυτό με μακρά ιστορία στο Ιράν. Τα λουλούδια της είναι πολύχρωμα. Παλαιότερα, η Ζίννια που καλλιεργούνταν στους Περσικούς Κήπους είχαν λίγα πέταλα, αλλά το είδος σήμερα έχει πολλά φύλλα. Η Ζίννια έχει μεγάλα και όμορφα άνθη σχήματος καρδιάς, ενώ φέρει χνουδωτά και αιχμηρά φύλλα. Είναι σχετικά ανθεκτική στο θερμό κλίμα και ταξινομείται στα ψηλά και διακοσμητικά φυτά, το οποίο πολλαπλασιάζεται με σπόρους. Γίνεται να φυτευτούν σπόροι σε φυτώριο και στη συνέχεια να μεταφερθούν όταν έχουν 4-6 φύλλα. Σε ορισμένους κήπους η φύτευση πραγματοποιείται απευθείας στην αρχική θέση (λόγω του θερμού κλίματος κατά τη διάρκεια της μεταφοράς). Η Ζίννια χρειάζεται πλούσιο έδαφος και έκθεση στο ηλιακό φως για να αναπτυχθεί.

Πετούνια (Petunia hybrid)

Γνωστή ως Περσική πετούνια, το φυτό έχει άνθη σχήματος χοάνης με λίγα πέταλα. Τα λουλούδια της είναι λευκά, κόκκινα και μωβ με ήπιο και ιδιαίτερο άρωμα, το οποίο μπορεί να γίνει αντιληπτό κυρίως τη νύχτα. Λόγω του ότι είναι λεπτοκαμωμένη, οι μίσχοι της είναι υφέρποντες με επιφάνεια του ανθώδης θάμνου μικρότερη των 40-50 εκατοστών στο παρτέρι. Τα φύλλα πετούνιας είναι σαρκώδη, χνουδωτά, αιχμηρά και αναδύουν ένα παράξενο άρωμα. Ο πολλαπλασιασμός γίνεται μέσω φύτευσης των μικροσκοπικών σπόρων σε ένα φυτώριο και μεταφορά των νεαρών φυτών στη τελική τους θέση στα μέσα της άνοιξης. Σε σύγκριση με άλλα άνθη που φυτεύονται σε εξωτερικούς χώρους, η πετούνια είναι η καλύτερη λόγω: της πράσινης φυλλωσιάς της, της ομορφιάς, της πληθώρας ανθέων, της διάρκειας άνθησης (από αρχές καλοκαιριού έως τέλη φθινοπώρου), της ποικιλίας χρωμάτων και του ευχάριστου, ήπιου αρώματος.

Περσική βιολέτα (Viola dorata)

Προφανώς, η βιολέτα έχει μακρά ιστορία στους Περσικούς Κήπους, ωστόσο τελευταία έχει παραμεληθεί. Τα άνθη αυτού του όμορφου λουλουδιού έχουν σκούρα και ανοικτά μωβ, κίτρινα, λευκά και μπλε χρώματα, ενώ έχουν πλούσιο άρωμα και μεγάλη

διάρκεια ζωής. Σήμερα, μόνο πανσέδες (*Viola tricolor*) φυτεύονται στους κήπους του Μπιρτζάντ. Ο πανσές είναι ένα χαμηλό φυτό με μέγιστο ύψος 20 εκατοστών και μεγάλα πολύχρωμα άνθη, τα οποία συνήθως δεν έχουν άρωμα. Αυτό το λουλούδι είναι σχετικά ανθεκτικό στο κρύο. Για τον λόγο αυτό, φυτεύεται σε παρτέρια του κήπου κατά τους φθινοπωρινούς μήνες και με τα άφθονα άνθη *Esfand* προσδίδει μια όμορφη εικόνα στον κήπο. Ο πανσές χρειάζεται πλούσιο έδαφος και εκτεταμένη ηλιοφάνεια. Πολλαπλασιάζεται μέσω σπόρων σε φυτώρια. Τα νεαρά φυτά μεταφέρονται στη τελική τους θέση αφού αποκτήσουν 5-7 φύλλα.

Σε αυτό το σημείο, παρουσιάζεται ένας από τους πιο σημαντικούς κήπους του Μπιρτζάντ, ο οποίος αποκαλύπτει τη διατήρηση των δεξιοτήτων και των πειραμάτων των τοπικών κατοίκων στην πορεία του χρόνου.

2.9.2. *Bagh-e Akbariyeh*

Το σύμπλεγμα κτιρίων *Bagh-e Akbariyeh* κτίστηκε περίπου το 1200 μ.Χ. σε απόσταση πέντε χιλιομέτρων από τον κύριο πυρήνα της Πόλης του Μπιρτζάντ και το ιστορικό του περιεχόμενο οφείλεται σε έναν τοπικό ηγεμόνα του *Qahestan*, γνωστό ως *Heshmat-oldowleh*. Εκείνη την εποχή κήποι όπως ο *Zereshki* είχαν κτιστεί ήδη στον ιστορικό πυρήνα της πόλης και αυτό το γεγονός δείχνει ότι ο *Bagh-e Akbariyeh* χρησιμοποιούνταν για σκοπούς ανάπαυσης.

Αρχικά το Σύμπλεγμα *Bagh-e Akbariyeh* αποτελούνταν από ένα κύριο κτήριο, έναν στάβλο και μια περιοχή γεμάτη δένδρα (παράλληλα με τον άξονα του κυρίως κτηρίου), ωστόσο συμπληρωματικοί χώροι που κτίστηκαν αργότερα προστέθηκαν σε αυτό από τους κληρονόμους του αρχικού ιδιοκτήτη. Το σύμπλεγμα βρίσκεται στις 32 μοίρες και 53 λεπτά βόρειο γεωγραφικό πλάτος και 59 μοίρες και 13 λεπτά ανατολικό γεωγραφικό μήκος σε σχέση με τον πρώτο μεσημβρινό.

2.9.3. Υφιστάμενα φυσικά χαρακτηριστικά του κήπου

Ο κήπος *Bagh-e Akbariyeh* διαθέτει μια μεγάλη ποικιλία φυτών, η οποία υποδηλώνει ότι οι αρχικοί ιδιοκτήτες του κήπου χρησιμοποιούσαν προφανώς τη κοινωνική τους θέση και επιρροή για να συλλέξουν και να καλλιεργήσουν διαφορετικά είδη φυτών, ικανά να αναπτυχθούν στο συγκεκριμένο κλίμα. Περιστασιακά, διάφορα δένδρα ή ακόμη και εποχιακά φυτά που συναντώνται σε αυτόν τον κήπο δεν εντοπίζονται πουθενά αλλού στην περιοχή.

2.9.3.1. Φυτά του κήπου

Ένα μεγάλο ποσοστό των φυτικών ειδών του κήπου αποτελούν αυτόχθονα φυτά, τα οποία έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στην αρχική διαμόρφωση και στην πραγματικότητα έχουν αποτελέσει τον πυρήνα του σχεδιασμού φύτευσης.

Εξωτικά φυτά, συμβατά με το τοπικό κλίμα προστέθηκαν στη συλλογή των αυτοχθόνων φυτών αργότερα. Αυτή η διαδικασία όχι μόνο βοήθησε να διατηρηθούν τα αρχικά είδη φυτών, τα οποία ανήκουν σε αυτή τη περιοχή, αλλά συνεισέφερε επίσης στη σταδιακή διαμόρφωση μιας ποικιλομορφίας. Τα φυτά του κήπου μπορούν να διαιρεθούν σε τρεις κατηγορίες:

Δένδρα:

Πεύκο του Μπιρζάντ, Κέδρος δίκην πιθαριού, Σαρβενάζ, Φιστικιά, Τζάνερο, Αχλαδιά, Βερικοκιά, Φλαμουριά, Άρκευθος, Μουριά, Shaftalu (μια ποικιλία ροδακινιάς)

Θάμνοι:

Τριανταφυλλιά, Ρόδο της Δαμασκού, Ροδιά, Βερβερίδα, Μαύρη συκιά, Κίτρινη συκιά, Δένδρο του Ιούδα, Ρόδο μινιατούρα, Ρείκι

Εποχιακά φυτά:

Γεράνι, Μιμόζα, Γαλλικός ταγέτης, Ζίννια, Βιολέτα, Διακοσμητικός Αμάρανθος, Πετούνια

Η διάταξη των δένδρων στον κήπο και η σύνθεσή τους έχει γίνει με έναν τέτοιο τρόπο ώστε η σειρά των πεύκων να εντοπίζεται στον επιμήκη άξονα του κήπου με κατεύθυνση από βορρά προς νότο. Στο μεσοδιάστημα μεταξύ αυτών των δύο σειρών πεύκων και σε κάθε πλευρά του άξονα του μονοπατιού, έχουν φυτευτεί χαμηλά δενδρύλλια με κυβοειδές σχήμα, τα οποία εν μέρει εξισορροπούν οπτικά τον τοίχο των φυτών του κύριου άξονα.

Σε κάθε πλευρά αυτού του επιμήκους άξονα υπάρχουν έξι συμμετρικά *καρτ*, εκ των οποίων τέσσερα *καρτ* εντοπίζονται πίσω από τους άξονες που είναι κάθετοι στη μεσαία δεξαμενή νότια του κήπου. Δύο από αυτά εντοπίζονται κοντά στη βόρεια πλευρά. Το δυτικό *καρτ* έχει διαιρεθεί σε τρία μέρη, τα οποία βέβαια μπορούν να διακριθούν μόνο από την ποικιλία των φυτικών ειδών στα μεταξύ τους όρια..

Δύο *Καρτ* στην πρόσοψη και στην πίσω πλευρά του κυρίως κτηρίου διατίθενται για τη φύτευση φιστικιών (στη δυτική πλευρά) και δαμασκηνιών (στην ανατολική πλευρά). Τα ακόλουθα δύο *Καρτ* διατίθενται για την φύτευση βερικοκιών στην ανατολική πλευρά και φιστικιών στη δυτική πλευρά. Τα τελευταία *καρτ* διατίθενται για βερικοκιές και φιστικιές. Οι μουριές του συμπλέγματος έχουν φυτευτεί σποραδικά δίπλα στον ανατολικό τοίχο. Άλλα δένδρα έχουν φυτευτεί σε περιορισμένη έκταση και σποραδικά σε ολόκληρο το συγκρότημα, αλλά με κατεύθυνση προς τα άκρα του.

2.9.3.2. Νερό

Το νερό που προοριζόταν για τον κήπο Bagh-e Akbariyeh προερχόταν από έναν ποταμό που είχε το ίδιο όνομα με τον Qanat. Αντιστοιχούσε σε δύο μερίδια ή δύο ημέρες ύδατος και χρησιμοποιούνταν κυρίως για σκοπούς ύδρευσης, αλλά ήταν επαρκές για επτά ημέρες κατανάλωσης. Μερικός όγκος νερού αποθηκευόταν στη δεξαμενή στο πίσω μέρος του κτηρίου. Το νερό της δεξαμενής χρησιμοποιούνταν για δύο λόγους: πρώτον, για τη διαμόρφωση ενός ευχάριστου και δροσιστικού κλίματος, ειδικά όταν είναι πλήρης και δεύτερον, για την άρδευση λαχανικών ή των σπαρτών κατά την καλοκαιρινή περίοδο, τα οποία κατά καιρούς καλλιεργούνται την άνοιξη και το καλοκαίρι στις τρεις σειρές του κήπου.

Κατά τη διάρκεια των ετών για τα οποία ο ποταμός Qanat είχε επαρκές νερό και υπήρχε μια ισορροπία μεταξύ παροχής και κατανάλωσης, δεν παρουσιάστηκαν προβλήματα στην προμήθεια ύδατος. Αλλά ο Akbariyeh Qanat έχει ιστορικό έντονης έλλειψης νερού κατά τις περιόδους ξηρασίας και φαίνεται ότι η φύτευση φιστικιών μπορεί να λειτουργήσει ως σωστό μοντέλο και κυρίαρχο μοτίβο για αυτόν τον κήπο, λόγω της υψηλής αντοχής των συγκεκριμένων δένδρων στην ξηρασία. Για τον λόγο αυτό, ο κύκλος ύδρευσης των φιστικιών κατά τη διάρκεια της περιόδου ξηρασίας θα μπορούσε να αυξηθεί δύο ή τρεις φορές, χωρίς να παρεμποδίζει το σύστημα ανάπτυξης των δένδρων και των φυτών στον κήπο.

Για την καλύτερη αξιοποίηση του νερού, στα άκρα των κύριων οδών παροχής ύδατος του κήπου (τα κύρια ρυάκια), οπωροφόρα και μη οπωροφόρα δένδρα φυτεύονται σε πυκνή διάταξη, τα οποία όχι μόνο προσδίδουν ομορφιά στον κήπο αλλά επίσης βοηθούν στην παραγωγή φυτών, όπως το Ρόδο της Δαμασκού, η μαύρη συκιά και η ροδιά. Το βάθος και το πλάτος των ρυακιών που κατευθύνουν το νερό στις ρίζες των δένδρων είναι ανάλογο με τις απαιτήσεις των δένδρων σε νερό και τον τύπο του εδάφους, έτσι ώστε σε κάθε φάση άρδευσης να χορηγείται ο συγκεκριμένος όγκος νερού που χρειάζονται τα δένδρα μέχρι τον επόμενο κύκλο ύδρευσης.

Προκειμένου να υπερβληθεί η σχετικά απότομη κλίση του εδάφους κατά τη διάρκεια της παροχής νερού στον κήπο, καθώς και για να αποφευχθεί η διάβρωση ή η καθίζηση του εδάφους, έχουν χρησιμοποιηθεί κεραμικά τεμάχια, γνωστά ως *Nahr-tab* για αυτό το σκοπό. Έτσι, με την τοποθέτηση *Nahrtab* με μεσοδιαστήματα λίγων μέτρων, έχουν διαμορφωθεί γραμμικά επίπεδα για την παροχή ύδατος, τα οποία λόγω της κατάλληλης κλίσης τους καθιστούν ευκολότερη τη ροή του νερού και με επαρκή ταχύτητα. Επιπλέον, τα *Nahrtab* εξασφαλίζουν καλύτερη διήθηση στις περιοχές άρδευσης.

Εξαιτίας του ιδιαίτερου τοπικού κλίματος, καθώς και λόγω έλλειψης της απαιτούμενης τεχνολογίας και γνώσης στο παρελθόν, η μέθοδος άρδευσης που χρησιμοποιούνταν ήταν η πλημμυρίδα, στην οποία το νερό του *Qanat* εισερχόταν στον κήπο και περνούσε από τα ρυάκια στις ρίζες των δένδρων για να καλύψει τις απαιτήσεις τους. Ένας από τους λόγους χρήσης αυτής της αρδευτικής μεθόδου ήταν η αλμυρότητα του εδάφους.

Το νερό από το πηγάδι *Akbariyeh* και από τον *Qanat* συλλεγόταν με τον ακόλουθο τρόπο: αρχικά, το νερό έφθανε στον κήπο από το νότιο τμήμα του και γέμιζε τη μεγάλη δεξαμενή της κεντρικής αυλής του κήπου μέσω υπόγειας διαδρομής. Η δεξαμενή και η αυλή ήταν σχεδιασμένες έτσι ώστε να λειτουργούν ως κλειστή *Miansara*, σεβόμενη το ιδιωτικό απόρρητο. Από τις ανατολικές και δυτικές γωνίες της δεξαμενής *Miansara* ξεκινούσαν δύο κανάλια, τα οποία, αφού περνούσαν κάτω από το κυρίως κτίριο, έφθαναν την περιοχή των δένδρων. Εδώ το νερό αναδύοταν από το υπέδαφος στην ανοικτή επιφάνεια του εδάφους.

Σε αυτό το σημείο κάθε κανάλι διακλαδιζόταν και ένας από τους κλάδους έρρεε ως η κύρια οδός ύδατος κατά τον επιμήκη άξονα του κήπου. Λόγω της συμμετρίας αυτού του τμήματος, το νερό έρρεε σε δύο παράλληλες πορείες σε κάθε πλευρά του δενδροφυτεμένου τμήματος. Αρκετά συμπληρωματικά κανάλια ακολουθούσαν τις πορείες μεταξύ των μεσοδιαστημάτων των *Kart* και εκτείνονταν κατά μήκος του παράλληλου άξονα που εντοπίζεται σε κάθε πλευρά των τελικών ορίων της περιοχής δενδροφύτευσης.

Στην πραγματικότητα, μπορεί να ειπωθεί ότι, λαμβάνοντας υπόψη τους δύο κύριους κλάδους (τον μεσαίο άξονα) καθώς και τους διπλούς συμπληρωματικούς κλάδους στα τελικά άκρα της περιοχής δενδροφύτευσης, υπάρχουν τέσσερις παράλληλοι κλάδοι που

συνδέονται μεταξύ τους μέσω πλευρικών καναλιών. Η κλίση του εδάφους και η χωρική διαμόρφωση καθορίζουν τη κίνηση του νερού.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι κατασκευαστές έχουν σχεδιάσει ένα μείγμα επιφανειακών και υπόγειων ρυακιών με τρεχούμενο νερό, όπως απαιτούνταν. Όποτε υπήρχε ανάγκη να αποφευχθεί η σπατάλη νερού ως αποτέλεσμα εξάτμισης, τα ρυάκια μεταφέρονταν στο υπέδαφος ενώ σε περιοχές που η οπτική εικόνα και ο ήχος του νερού είχε σημασία μεταφέρονταν στην επιφάνεια. Στην πραγματικότητα, είχε επιτευχθεί μια ισορροπία μεταξύ κατανάλωσης ύδατος και οπτικής ικανοποίησης.

2.9.4. Αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά

Ο κήπος *Bagh-e Akbariyeh* έχει δύο εισόδους από τις οποίες η πιο κοντινή στην πλατεία θεωρείται ως η κύρια πύλη για την εξασφάλιση ταχείας πρόσβασης στο κύριο μονοπάτι καθώς και εύκολη χρήση αυτοκινήτου.

Σύμφωνα με παλιά χειρόγραφα, η αρχική πρόσοψη του *Bagh-e Akbariyeh* βρισκόταν περίπου στο μέσο της νότιας πλευράς, κατά μήκους του κύριου άξονα του κήπου από τον βορρά προς το νότο. Σήμερα, η πρόσοψη έχει αναδιοργανωθεί με βάση τοπολογικές μελέτες σχετικές με τις προσόψεις των Περσικών Κήπων. Έχει δύο φορές το ύψος του τοίχου των κήπων και διαθέτει αρμονικές αναλογίες. Επιπλέον, το λευκό χρώμα της την καθιστά διακριτή από τους πλίνθους του κήπου.

Σύμφωνα με αεροφωτογραφίες που ελήφθησαν τη δεκαετία 1330 π.Χ., η κύρια πρόσοψη του *Bagh-e Akbariyeh* πιθανότατα είχε είσοδο, προθάλαμο και προαύλιο, είναι δύσκολο ωστόσο να προσδιοριστούν οι ακριβείς λεπτομέρειές τους.

Η νοτιοδυτική πρόσοψη του συμπλέγματος κατασκευάστηκε στα πλέον πρόσφατα στάδια διαμόρφωσης του κήπου, με βάση τη συσχέτιση του Συμπλέγματος *Bagh-e Akbariyeh* και της ακρόπολης *Baharestan*. Παρά το γεγονός ότι δεν βρίσκεται σε ευθυγράμμιση με τον κύριο άξονα του κήπου που περνά κάτω από το υπόστεγο, αποτελεί σημαντικό οικοδόμημα λόγω της εγγύτητάς του με το υπόστεγο και με άλλους ζωτικής σημασίας λειτουργικούς χώρους του κήπου. Επίσης, για να φθάσει κανείς στο υπόστεγο,

πρέπει να διασχίσει την αυλή στην οποία βρίσκονται τα δωμάτια υπηρεσίας. Η εν λόγω αυλή είναι τοποθετημένη κάθετα σε σχέση με τον επιμήκη άξονα του συμπλέγματος του υπόστεγου και των προσαρτημένων σε αυτό χώρων· ως αποτέλεσμα, διαμορφώνεται μια όμορφη προοπτική αυτών των κτισμάτων, καθώς και της περιοχής που βρίσκεται μπροστά από το υπόστεγο.

Η πύλη της δυτικής εισόδου έχει μεγαλύτερες διαστάσεις από την πύλη στη βόρεια είσοδο του κήπου, ενώ τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική πλευρά της διαθέτει προπύλαιο (βεράντα προσόψεως). Φέρει επίσης γύψο λευκού χρώματος, όπως η κύρια πρόσοψη του κήπου, αλλά λόγω της βαθύτερης εσοχής της πάνω από την πρόσοψη είναι στολισμένη με εξαιρετικό ορθόδοξο διάκοσμο.

Λαμβάνοντας υπόψη τη γεωμετρική τοποθέτηση των *Καρτ*, την υπέρθεση του άξονα της εισόδου και τον συμμετρικό άξονα του υπόστεγου και της πρόσοψης της εισόδου, εξάγεται το συμπέρασμα ότι ο Bagh-e Akbariyeh έχει απλή και κανονική γεωμετρία. Για τον λόγο αυτό, μπορεί να χαρακτηριστεί ως αξιοθέατο των Περσικών Κήπων.

Σταδιακά, λόγω των λειτουργικών απαιτήσεων και των αναγκών του κήπου σε διάφορες περιόδους της ανάπτυξής του, προστέθηκαν αρκετά κτίσματα στο κεντρικό υπόστεγο. Αυτά τα κτίσματα διαμορφώθηκαν με βασικό τρόπο μεταξύ του νότιου κήπου και του κύριου κήπου.

Κατά τη διάρκεια των μετέπειτα εξελίξεων, αυτές οι αρχές ελήφθησαν υπόψη: αποδοτικότητα, ιεραρχικές φάσεις, οπτική ποιότητα, τοπία, καθοριστικά μονοπάτια που παρέχουν μια άριστη προοπτική όψη του κήπου και των κτηρίων του, προσδίδοντας παράλληλα την απαραίτητη σημασία στη γεωμετρία του ανοικτού χώρου. Επιπλέον, οι μεγάλες βεράντες και επιφάνειες του κτηρίου δίνουν στον παρατηρητή την ευκαιρία να περπατήσει σε αυτό και να κρατήσει αυτόματα μια κυρίαρχη οπτική ανάμνηση ολόκληρου του κήπου. Αυτό το χαρακτηριστικό έχει αυξήσει την ποιοτική αφθονία του και την οπτική ευχαρίστηση που αποκτά ο περιηγητής στο συγκρότημα.

Η περιοχή του κήπου έχει ορθογώνιο σχήμα με μήκος 217 μ. και πλάτος 90 μ. με κατεύθυνση από το βορρά προς το νότο. Τα περισσότερα από τα κτήρια εντοπίζονται στο νότιο τμήμα της. Το δυτικό τμήμα της είναι βραχύτερο από το ανατολικό, γεγονός που

δίνει στον κήπο ένα συνολικό τραπεζοειδές σχήμα ως προς το αρχιτεκτονικό του σχέδιό. Όπως οι περισσότεροι Περσικοί Κήποι, ο κύριος άξονάς του είναι ευθυγραμμισμένος με τον επιμήκη συμμετρικό άξονα, ο οποίος τονίζεται από δύο σειρές παλαιών και ψηλών πεύκων, καθώς και κυβοειδών δένδρων.

Στο μέσο του κυρίου άξονα του κήπου, στο τέλος αυτού του μονοπατιού και αντίθετα στο κύριο υπόστεγο, υπάρχουν δεξαμενές νερού που όχι μόνο τονίζουν το αντικαθρέφτισμα του κήπου στο νερό, αλλά δίνουν επίσης έμφαση στον βασικό ρόλο που έχει το νερό στη διαμόρφωση του *Bagh-e Akbariyeh*.

Η εσοχή στην πρόσοψη του κύριου κτηρίου διαμορφώνει μια ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη ατμόσφαιρα, η οποία συνοδεύει τη λαμπρότητα του κτηρίου, σε συμφωνία με τη γραμμή του ορίζονται και την κύρια βεράντα. Με μια περιοχή περίπου δύο εκταρίων, ο κήπος περιβάλλεται από χωματίνους τοίχους από τρεις πλευρές. Οι κύριοι αρχιτεκτονικοί χώροι μπορούν να διαιρεθούν στο βασικό κτήριο, τους χώρους του προσωπικού και τον στάβλο.

Μετά την είσοδο από την κύρια πύλη, βλέπει κανείς τη Miansara (μεσαίο κτήριο) με μια επιφάνεια $1.200 \mu^2$. Στο νότιο τμήμα αυτού του χώρου, ένα κτήριο δώδεκα δωματίων και ένας συνδετικός διάδρομος καλύπτουν λειτουργικούς σκοπούς. Η πρόσβαση στο κύριο κτήριο είναι εφικτή μέσω ενός διαδρόμου. Μετά από αυτή τη δομή, μπορεί να δει κανείς το υπόστεγο με τους ποικίλους μεγαλοπρεπείς χώρους του. Πίσω από αυτό, υπάρχει ένα άλλο τμήμα του κήπου που είναι μικρότερο από τον κύριο κήπο, η πρόσβαση στο οποίο γίνεται μέσω διαδρόμων. Εδώ, το τοπίο του κήπου κατά μήκος του κύριου άξονα επεκτείνεται με χαρακτηριστικά, όπως ψηλά δένδρα και σιντριβάνια.

Ο κεντρικός τομέας εντοπίζεται πίσω από την βεράντα της αίθουσας των καθρεπτών και αποτελεί έναν ευρύ χώρο με μια επιφάνεια $22 \mu^2$. Λόγω των έργων μεγάλης κλίμακας με καθρέπτες, είναι γνωστός ως αίθουσα των καθρεπτών. Ο χώρος έχει έξι πόρτες, από τις οποίες εκείνες που βρίσκονται στη νότια και βόρεια πλευρά έχουν διατηρήσει τη διακοσμητική τους λειτουργία, οπότε η είσοδος και η έξοδος λαμβάνουν χώρα από τις δυτικές και ανατολικές πόρτες.

Το κεντρικό βεστιάριο στη δυτική πλευρά της αίθουσας έχει εθιμοτυπική λειτουργία και όχι μόνο προσδίδει συμμετρία στα εσωτερικά χαρακτηριστικά και

συστατικά μέρη του χώρου, αλλά διαθέτει επίσης μοναδικό διάκοσμο. Αρκετές εσοχές και θόλοι παρατηρούνται σε όλα τα δωμάτια με συμμετρικό τρόπο, αναλογικά με τον όγκο του δωματίου. Στο κέντρο του ισογείου, υπάρχει ένα δωμάτιο με έκταση 20 μ², το οποίο, σύμφωνα με συμβουλευτικές μελέτες, είχε εθιμοτυπική λειτουργία.

Το κτίριο, γνωστό ως δικαστικό συγκρότημα (*Divan-khaneh*) δεν φέρει διάκοσμο και βρίσκεται στη δυτική πλευρά πλάι στο κεντρικό κτίριο. Στο κεντρικό τμήμα αυτού του χώρου, το οποίο εντοπίζεται στο μέσο του διαδρόμου, υπάρχει ο θόλος του υπόστεγου, ο οποίος με τα έξι ανοίγματα φεγγιτών (*Bazsho*) και μικρά ορθόδοξα έργα, τραβά το βλέμμα κάθε επισκέπτη.

Οι κατασκευές πίσω από το κεντρικό κτίριο καταλαμβάνουν μια περιοχή που αντιστοιχεί κατά προσέγγιση σε 3.000 μ². Η πισίνα σχήματος πετάλου με τα πεύκα και τις μουριές που την περιβάλλουν βρίσκεται στη *Miansara* αυτού του τμήματος. Σε γενικές γραμμές, οι ομοιόμορφα επαναλαμβανόμενες ασπίδες σχήματος ζιγκ-ζαγκ στους πλευρικούς τοίχους έχουν διαμορφώσει έναν ιδιαίτερο χώρο, τόσο όσον αφορά το τοπίο όσο και τη λειτουργικότητα.

Τα κτίρια που κατασκευάστηκαν στο ανατολικό άκρο πιο μακριά από το συγκρότημα, θεωρούνται ως το παλαιότερο τμήμα του και αποτελούνται από δύο κύρια μέρη: το πρώτο μέρος, το οποίο βρίσκεται δίπλα στο κεντρικό κτήριο, έχει δεκαεπτά συνδεδεμένα δωμάτια, που όλα χρησιμοποιούνται ως αποθηκευτικοί χώροι. Με δεδομένη την προχωρημένη ηλικία αυτού του συγκροτήματος, μπορεί να μαντέψει κανείς ότι παλαιότερα χρησίμευε ως τμήμα της κατοικίας. Το δεύτερο μέρος, το οποίο διαχωρίζεται από το πρώτο μεν ένα περίβολο, περιλαμβάνει έναν κεντρικό διάδρομο με ανατολικοδυτικό άξονα, ενώ και στις δύο πλευρές του υπάρχουν δωμάτια και αίθουσες με συμμετρικό σχήμα. Παλαιότερα, όταν ο κήπος χρησιμοποιούνταν, λειτουργούσε ως κατοικία του ιδιοκτήτη, αλλά μετά την επέκταση του συγκροτήματος προς τα δυτικά και την μετέπειτα κατασκευή του κεντρικού κτιρίου έχασε την αρχική του λειτουργία και έγινε αποθήκη.

Ταυτόχρονα με το κεντρικό κτίριο, κατασκευάστηκε στα νοτιοανατολικά ο στάβλος, με έκταση περίπου 850 μ². Το τμήμα αυτό έχει δύο ξεχωριστές εισόδους, με τη μία να βρίσκεται μέσα στο κύριο συγκρότημα και την άλλη στη βορειοδυτική κατεύθυνση εντός του οικιστικού ιστού, δίπλα στο κεντρικό κτίριο.

Η πρόσβαση στο συγκρότημα είναι εφικτή μέσω ενός στεγασμένου διαδρόμου που φθάνει ως τη βόρεια πρόσοψη του στάβλου. Η είσοδος από την αντίθετη πλευρά είναι εφικτή διαμέσου μιας πόρτας, του προθαλάμου και του διαδρόμου μετά από αυτόν. Είκοσι τέσσερα δωμάτια περιβάλλουν την *Miansara* που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα ως μάντρα ζώων. Σε γενικές γραμμές, η επέκταση των κτηρίων *Akbariyeh* ακολουθεί μια κατεύθυνση από ανατολικά προς τα δυτικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το πρώτο κτήριο δομήθηκε στην ανατολική πλευρά του δίπλα στον κεντρικό πεζόδρομο του κήπου και τα υπόλοιπα οικήματα κτίστηκαν δίπλα του, με ένα συγκεκριμένο μοτίβο σύμφωνα με τις υπάρχουσες απαιτήσεις. Αν και ο *Bagh-e Akbaryeh* και τα εξαρτημένα του κτίσματα δεν κτίστηκαν ταυτόχρονα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, εξαιτίας της συγκρίσιμης αρχιτεκτονικής και κατασκευαστικής τους δομής, μπορούν γενικά να θεωρηθούν ως ένα πλήρες σύμπλεγμα.

Το οικοδόμημα που ονομάζεται τελετουργικό κτήριο έχει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πρόσοψη σε σύγκριση με τα άλλα κτίσματα. Αυτό το διώροφο κτήριο διαθέτει χώρο εισόδου που αποτελείται από δύο συμμετρικές σκάλες στην αριστερή και τη δεξιά πλευρά του. Η οδός πρόσβασης στεγάζεται. Οι σκάλες συνδέονται με δύο πόρτες στο άκρο τους δημιουργώντας την είσοδο προς το εσωτερικό τμήμα του κτιρίου.

Οι πόρτες της πύλης φέρουν θόλους στη στέγη τους σχηματίζοντας ένα τόξο *Jenaqi*. Ο γύψος *Muqarnas* έχει χρησιμοποιηθεί ως διακόσμηση τους. Αυτές οι δύο σκάλες παρέχουν μια έμμεση οδό πρόσβασης στο τελετουργικό κτίριο. Στην είσοδο *Andarooni* (ιδιωτικός χώρος), υπάρχουν δύο διάδρομοι, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μια θολωτή οροφή. Όσον αφορά τη διακόσμηση της οροφής, έχει χρησιμοποιηθεί ένα ακτινωτό ορθόδοξο έργο. Ένας διάδρομος ξεκινά από τα βεστιάρια παρέχοντας πρόσβαση σε γειτονικούς χώρους. Οι διάδρομοι συνδέονται μεταξύ τους στο άκρο τους για να σχηματίσουν μια χαμηλή στεγασμένη δίοδο. Ένα σημαντικό τμήμα, με είσοδο στο ανατολικό διάδρομο είναι η αίθουσα των καθρεπτών ή το βάθρο (εσοχή ή *Shah-Neshin* στα περσικά). Τα δομικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούνται για την διακόσμηση της Αίθουσας των Καθρεπτών είναι ένα ιδιαίτερο είδος γύψινων *Muqarnas*, καθώς και ένας περιορισμένος αριθμός ευρωπαϊκών έργων ζωγραφικής, εγκατεστημένα στο εσωτερικό των τοίχων και κάτω από τα παράθυρα. Επιπλέον, το ταβάνι του δωματίου έχει καλυφθεί με κάτοπτρα τετράγωνου σχήματος, τα οποία είναι πλήρως διακοσμημένα.

Δίπλα στην Αίθουσα των Καθρεπτών, υπάρχει ένα δωμάτιο στεγασμένο με κομψό θόλο *Kolah Farangi*, που είναι περιτριγυρισμένος από φεγγίτες. Στις τέσσερις γωνίες του δωματίου φαίνονται οι τέσσερις καμάρες *Muqarnas* με κυψελοειδές διακοσμήσεις στα ταβάνια. Στο τέλος του ανατολικού διαδρόμου, υπάρχει ένα δωμάτιο με γύψινες διακοσμήσεις και διάφορες εσοχές. Το τελετουργικό κτίριο διαθέτει τουαλέτα μέσα στο *Andarooni*. Μικρές αποθήκες αποτελούν επίσης μέρος του κτιρίου.

Ένα από τα πιο σημαντικά τμήματα του πατώματος είναι η εσοχή με πολλά γυψομάρμαρα που απεικονίζουν μοτίβα λουλουδιών. Τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούνται σε αυτό είναι διπλές γύψινες κολώνες, που κτίστηκαν στη στέγη της υπάρχουσας αψίδας, συνδεδεμένες με το πάτωμα. Η εξωτερική πρόσοψη αποτελείται από περιμετρική βεράντα με δύο κίονες, που αποτελεί δείγμα τουρκικής αρχιτεκτονικής. Η μετανάστευση των Τούρκων μουσουλμάνων από τη Ρωσία εισήγαγε αυτό το ύφος στο Ιράν. Οι κολώνες που χρησιμοποιούνται στην πρόσθια βεράντα είναι στρογγυλεμένες και έχουν κατασκευαστεί με τούβλα. Ημικυκλικές καμάρες έχουν προσδώσει στην πρόσθια βεράντα περισσότερη ομορφιά. Αντίγραφα του οικοδομήματος ανακαλύφθηκαν στον *Bagh-e- Narenjestan* του Σιράζ, στον *Sadiq Hodayun* της Ταμπρίζ, στον *Bagh-e Eram* του Σιράζ καθώς και στην πρόσοψη του *Almasieh*. Το βοηθητικό οίκημα του τελετουργικού κτιρίου βρίσκεται στο κέντρο μπροστά από τον κήπο. Αποτελείται από ένα διώροφο κτήριο με πρόσβαση στον πάνω όροφο μέσα από δύο συνδεδεμένες μεταξύ τους σκάλες. Η αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου δείχνει ότι έχει κτιστεί λίγα χρόνια μετά το τελετουργικό κτίριο.

Ο χώρος έκθεσης περιλαμβάνει έναν μακρύ διάδρομο με δωμάτια και στις δύο πλευρές του. Στο τέλος του διαδρόμου βρίσκεται η τουαλέτα. Σε ένα από τα τελευταία του δωμάτια υπάρχει πρόσβαση στον κάτω όροφο μέσω σκάλας. Στο μέσο της οροφής του χώρου έκθεσης παρατηρείται ένα υπόστεγο, ενώ σε άλλα σημεία έχει κτιστεί στέγη με θόλους και καμάρες (πλευρωτές ή με σταυροθόλιο). Ο χώρος υποδοχής είναι ένα ξεχωριστό δωμάτιο από τον πρώτο όροφο και έχει σχεδιαστεί ως ένας μεγάλος χώρος με είσοδο.

Δίπλα από τον χώρο εισόδου του δωματίου υποδοχής, υπάρχει ένας διάδρομος που οδηγεί σε ένα βεστιαριο, το οποίο χωρίζεται σε δύο διακλαδώσεις: η πρώτη κατευθύνεται στο μαγειρείο και η δεύτερη στη βεράντα στο πίσω μέρος του κτηρίου. Το τελευταίο τμήμα

διαθέτει απλά δωμάτια εξοπλισμένα με καμινάδες. Ο εξωτερικός χώρος της περιοχής περιλαμβάνει τον χώρο της πισίνας, ο οποίος έχει πύλη με πρόσβαση στο χωριό *Akbariyeh*. Διαθέτει μια ιδιαίτερη μορφή στην οποία χρησιμοποιήθηκαν μερικές κρύπτες γύρω από τον όγκο των τοίχων του. Επίσης, αυτή η περίβολος είχε λουτρό και μαγειρείο, απομεινάρια των οποίων εξακολουθούν να σώζονται. Μια σχετικά μεγάλη πισίνα παρατηρείται στη μέση της κύριας αυλής που προσθέτει ομορφιά στο τοπίο. Το ισόγειο του κτηρίου διαθέτει *Cheshmeh-Taqs* στην πρόσοψή του καθώς και ειδικά υπόστεγα.

Το αμαξοστάσιο του κήπου

Το τμήμα αυτό χρησίμευσε ως σημείο στάθμευσης των αμαξών που έφθαναν στον κήπο για να συναντήσουν τον κυβερνήτη. Διέθετε μια κεντρική περιοχή που περιβάλλεται από υπόστεγα στα οποία είχε χρησιμοποιηθεί η μέθοδος του ραβδωτού θόλου, ενώ τα ανοίγματα των θυρών τους καλύπτονταν από *Taq- Dozd*. Σταδιακά, κάποια από τα υπόστεγα έχουν προσαρτηθεί στο τελευταίο κτήριο του κήπου. Η είσοδος στον *Bagh-e Akbaryeh* περιλαμβάνει μια πρόσοψη με οροφή διακοσμημένη με *Muqarnas*. Έχει σχήμα που μοιάζει με αιχμηρή ασπίδα.

Στο περιφερικό ανατολικό άκρο του κυρίως κτηρίου υπάρχουν αρκετοί χώροι που αποτελούν την αποθήκη φύλαξης πυρομαχικών και όπλων, αλλά κυρίως λειτουργούν ως κέντρο προσωποκράτησης. Αντίθετα από το κυρίως κτήριο, μια ευρεία περιοχή περίπου 3.200 τετραγωνικών μέτρων είχε διατεθεί για την πισίνα και ορισμένους άλλους χώρους. Στην νότια πλευρά της έκτασης υπάρχει μια πύλη προς το χωριό *Akbaryeh*, καθώς και ιδιωτικό μπάνιο, μαγειρείο και δημόσιο λουτρό με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Στην ανατολική πλευρά της έκτασης υπάρχουν μικρά δωμάτια, γνωστά ως *Hojreh* και τρία δωμάτια που διατίθενται για την εκπαίδευση των παιδιών. Στη δυτική πλευρά της έκτασης υπάρχουν πολλά, ομοιόμορφα *Hojreh* και ασπίδες. Στο μέσο της συγκεκριμένης έκτασης βρίσκεται η κεντρική πισίνα, εμπλουτισμένη με παρτέρια λουλουδιών. Στην νοτιοανατολική γωνία του συμπλέγματος έχει κτιστεί ένα τέμενος, το οποίο έχει απλή αρχιτεκτονική και αποτελείται από τέσσερις τετράπλευρες κολώνες, οι οποίες στηρίζουν το βάρος του υπερκείμενου θόλου με τη βοήθεια ασφίδων υπό τη μορφή φύλλων.

Ένας ακόμα σημαντικός τομέας του συμπλέγματος είναι ο μεγάλος κήπος με έκταση περίπου δύο εκταρίων. Φέρει ένα μακρύ διάδρομο με άξονα από βορρά προς το νότο ακριβώς μπροστά από το κεντρικό κτίριο. Μεταξύ του κυρίου κτιρίου και του κήπου έχουν κατασκευαστεί δύο δεξαμενές: μία στην αντίθετη πλευρά του κτηρίου και μία στο μέσο του κήπου.

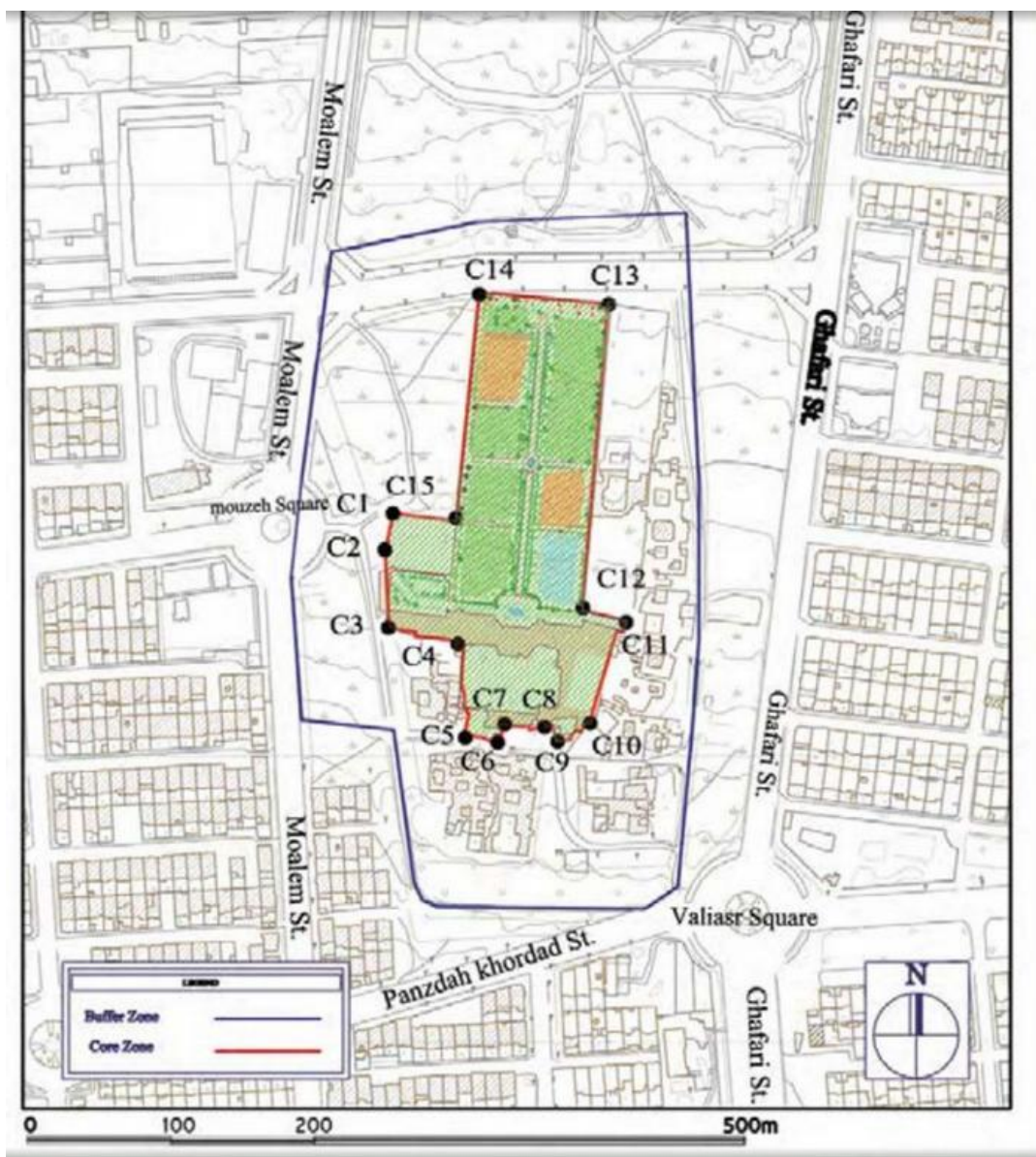
2.9.4. Τυπολογία Κήπου

Παλαιότερα, ο *Bagh-e Akbariyeh* προοριζόταν για σκοπούς παραθέρισης και ήταν σχεδιασμένος για να υποδέχεται μορφωμένους ανθρώπους και λόγιους, αλλά δεδομένης της αρχιτεκτονικής δομής και του τρόπου χρήσης του, μπορεί να ταξινομηθεί ως κήπος με κιόσκι.

2.9.5. Ορισμένα ειδικά και εντυπωσιακά στοιχεία για τον κήπο *Bagh-e Akbariyeh*

1 - Όσον αφορά το κτίριο και τον κήπο Akbariyeh από μια συγκεκριμένη θεώρηση, πρέπει να επισημανθεί ότι τα συχνά ταξίδια των εύπορων ιδιοκτητών του στο εξωτερικό κατέστησαν εφικτή για πρώτη φορά τη μελέτη διαφόρων εξωτικών ειδών λουλουδιών και καρποφόρων δένδρων. Μάλιστα, ορισμένα από αυτά τα φυτά προσαρμόστηκαν στο τοπικό κλίμα και συνέχισαν να επιβιώνουν, αλλά ορισμένα από αυτά δεν μπορούσαν να αντέξουν τις τοπικές κλιματικές συνθήκες και δεν ευδοκίμησαν.

2 - Η φύτευση σειρών πεύκων ως τον κύριο άξονα του κήπου αποτελούσε μια καινοτομία που είχε τα δικά της προβλήματα, τα οποία έπρεπε να λυθούν μέσω κατάλληλου σχεδιασμού. Όπως προαναφέρθηκε, ο κέδρος είναι ένα φυτό που παραμένει πράσινο όλο το έτος και ως σύμβολο της ζωής στο Ιράν διαμόρφωνε παραδοσιακά τον επιμήκη άξονα των Περσικών Κήπων. Οι κέδροι υποδηλώνουν ζωτικότητα και φρεσκάδα με φυλλωσιά που ξεκινά σχεδόν πάνω από το έδαφος. Για τον λόγο αυτό, οι άξονες που σχηματίζονται δεν εξασφαλίζουν μόνο ιδιωτικότητα, αλλά παράγουν και την κατάλληλη οπτική ισορροπία. Σε αντίθεση με τους κέδρους, τα πεύκα διαθέτουν μεγάλο γυμνό κορμό μεταξύ του εδάφους και των κατώτερων φύλλων τους, αφήνοντας δυσάρεστη οπτική εικόνα. Εδώ το πρόβλημα επιλύθηκε σε σημαντικό βαθμό από τα κυβοειδή δένδρα στη βάση των πεύκων.

Εικόνα 70: Ο κήπος *bagh-e Akbariyeh*,
μπλε γραμμή: όρια οικοπέδου, κόκκινη γραμμή: όρια κήπου

Εικόνα 71 : Κήπος *bagh-e Akbariyeh*

Εικόνα 72 : Ο Κήπος *bagh-e Akbariyeh*.

ΜΕΡΟΣ 3ο: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΚΑΙ Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ

3.1.ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΗΠΩΝ

α)Τοίχοι

Ένα από τα χαρακτηριστικά του περσικού κήπου είναι οι ψηλοί τοίχοι που τον περιβάλλουν. Ακόμα και η είσοδος έχει ορισμένες φορές έναν τοίχο μπροστά της, το pars, που δεν επιτρέπει στα αδιάκριτα βλέμματα να εισχωρήσουν. Ο ψηλός τοίχος είναι από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ισλαμικής αρχιτεκτονικής. Τούτο οφείλεται στη θρησκευτική και κοινωνική παράδοση του Ισλάμ. Αυτός ο τοίχος δεν εμφανίζεται μόνο στον κήπο, αλλά σε κάθε ισλαμικό κτίριο, ακόμα και στα δημόσια. Ο τοίχος εκτός από το ότι κρατά μακριά τους ξένους και τα ζώα, αφήνοντας μόνο τις κορυφές των δένδρων να είναι ορατές, δημιουργεί έναν ιδιωτικό χώρο για τους κατοίκους του κήπου, χωρίς να εκτίθεται η προσωπική τους ζωή προς τα έξω. Επίσης συμβάλλει στη δημιουργία μικροκλίματος, δηλαδή κρατάει τη θερμοκρασία του κήπου σε σταθερό επίπεδο. Ο κήπος ως αυτόνομη μονάδα μπορεί να θεωρηθεί ένας μικρόκοσμος, που φυσικά έχει το δικό του κλίμα. Ακόμα προστατεύει τον κήπο από τους ζεστούς ανέμους, που έρχονται από την έρημο φορτωμένοι με σκόνη και άμμο, καθώς και από την ηχορύπανση και την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Τα υλικά με τα οποία έχουν κατασκευαστεί οι τοίχοι είναι συνήθως άψητα τούβλα επιχρισμένα με ένα μείγμα αργίλου και άχυρο ή ψημένα τούβλα που συνήθως είναι διακοσμημένα. Το χρώμα του τοίχου είναι απολύτως εναρμονισμένο με το περιβάλλον. Η προστασία που προσφέρει ο τοίχος του περσικού κήπου είναι ακριβώς η ίδια προστασία που προσέφεραν οι επτά τοίχοι του περσικού παραδείσου, που κρατούσαν το πνεύμα του κακού (Αριμάν) μακριά από αυτόν τον ιδανικό τόπο. Ο τοίχος επίσης δείχνει και την κοινωνική θέση του κατόχου του, δηλαδή όσο ψηλότερος είναι τόσο ψηλότερη θέση έχει και ο κάτοχος του στην κοινωνία, και ορισμένες φορές ξεπερνά τα 3 μ.. Το ύψος δεν εξαρτάται μόνο από την κοινωνική θέση αλλά και από το πόσο σκληρό είναι το περιβάλλον γύρω από τον κήπο όσον αφορά τις κλιματολογικές συνθήκες.

β) Είσοδοι και Κτίρια Birouni

Τα κτίρια του κήπου, εκτός του κυρίως κτιρίου, κατανέμονται στην είσοδο, στο κέντρο, ή περίπου στα 2/3 ή στο βάθος του κήπου, μετά την κύρια είσοδο, και στα κτίρια πίσω από το κυρίως κτίριο. Υπάρχουν όμως κτίρια και στα πλάγια του κήπου, όπως π.χ. κουζίνες και λουτρά.

Στον κήπο μπορεί να μπει κανείς από την κύρια είσοδο και της πλάγιες εισόδους. Η κύρια είσοδος προορίζεται για τους ξένους, ενώ οι πλάγιες εισοδοί για τα μέλη της οικογένειας, τους υπηρέτες και τα οικεία πρόσωπα. Στην κύρια είσοδο υπάρχουν κτίρια birouni⁷ που αποτελούνται από γραφεία, ξενώνες, διαμερίσματα υπηρετών και φυλάκων. Γενικά, ο χώρος birouni προοριζόταν για τους ξένους.

Μπορούμε να πούμε ότι η είσοδος, εκτός από την λειτουργία της πρόσβασης στον κήπο, δεν επιτρέπει την άμεση θέαση του κήπου είτε επειδή έχει έναν θάλαμο με δύο διαδρόμους εισόδου, είτε επειδή έχει έναν τοίχο μπροστά της, που εμποδίζει τα αδιάκριτα βλέμματα. Αυτό γίνεται γιατί μέσα στον κήπο υπάρχουν παλάτια και ιδιωτικοί χώροι. Η είσοδος είναι μέρος του birouni, που χρησιμεύει ως χώρος υποδοχής, γραφείο, ξενώνας, χώρος υπηρετών κ.α. που είναι ο «δημόσιος χώρος» του κήπου. Συνήθως η κύρια είσοδος ήταν μεγαλοπρεπείς και βρισκόταν ακριβώς απέναντι από το περίπτερο.

Στα κτίρια πίσω και πλάγια από το κυρίως κτίριο διαμένει η οικογένεια, εκεί βρίσκεται ο γυναικονίτης και κατοικεί το υπηρετικό προσωπικό. Το συγκρότημα αυτό περιλαμβάνει χειμερινά και καλοκαιρινά διαμερίσματα, κουζίνες, λουτρά και στάβλους. Όλος αυτός ο χώρος λέγεται andarouni, δηλαδή μέσα ή εσωτερικός χώρος, και έχει μια τουλάχιστον πλάγια είσοδο. Οι πλάγιες εισοδοί, όπως έχουμε αναφέρει, χρησιμοποιούνται από τα μέλη της οικογένειας και από τα οικεία πρόσωπα. Όλοι οι κήποι είχαν τις κεντρικές εισόδους στον επιμήκη άξονα και τις πλάγιες εισόδους στον χώρο του andarouni.

Στο κτίριο της εισόδου, όπως και στο κυρίως κτίριο, υπάρχει στη μετόπη μία ή περισσότερες ημικυκλικές επιφάνειες, και πάνω τους απεικονίζονται ορισμένες παραστάσεις σε κεραμικά. Αυτή η ημικυκλική επιφάνεια ονομάζεται khorshidi εάν όμως είναι τριγωνική ονομάζεται santouri.

Σήμερα στους κήπους που έχουν παραμείνει η πρόσβαση γίνεται κυρίως από τις πλάγιες εισόδους και αυτό διότι αυτές βρίσκονται σε κεντρικούς δρόμους και εξυπηρετούν καλύτερα. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχουν παραμείνει και οι κεντρικές κύριες εισοδοί, αλλά είναι κλειστές. Έτσι παρατηρούμε ότι σε μερικούς κήπους η κεντρική είσοδος εξακολουθεί να λειτουργεί, όπως του κήπου Fin και Shahzadeh Mahan, ενώ σε μερικούς να υπάρχει, αλλά η πρόσβαση να γίνεται από κάποια πλάγια είσοδο, και σε άλλους να έχει εξαφανιστεί, όπως στον κήπο Golshan.

γ) Κυρίως Κτίριο και Κτίρια Andarouni

Συνολικά μπορούμε να συμπεραίνουμε ότι σε όλες τις περιοχές της Περσίας, το κυρίως κτίριο του κήπου βρίσκεται στο κέντρο ή στο 1/3 της έκτασης του κήπου ή στο βάθος στην αντίθετη πλευρά της κύριας εισόδου. Το αρχιτεκτονικό σχέδιο αυτών των κτιρίων είναι σταυροειδές που στα περσικά το ονομάζουν chahartaqi . Τα κτίρια γύρω από αυτό το κτίριο ονομάζονται andarouni, και προορίζονται για τα μέλη της οικογένειας ή για τα οικεία πρόσωπα. Τα κτίρια των κήπων έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά που τα κάνουν να ξεχωρίζουν και καθορίζουν τις διαφορές περιόδους κατά τις οποίες χτίστηκαν.

Το κυρίως κτίριο ήταν ένα παλάτι το οποίο μπορούσε να είναι τόπος αναψυχής και διασκέδασης, εξοχική κατοικία, τόπος υποδοχής επίσημων προσώπων, φιλοξενίας και τέλεσης θρησκευτικών τελετών, καθώς και διοργάνωσης γιορτών, καθώς και καλοκαιρινή διαμονή και κατοικία. Το κυρίως κτίριο μεσολαβούσε μεταξύ του birouni και του andarouni, δηλαδή προσδιόριζε τον εξωτερικό και τον εσωτερικό χώρο μέσα στον κήπο.

Παρατηρούμε επίσης την εποχή των Κατζάρων να προστίθεται άλλος ένας επίσης ημιυπόγειος όροφος, που εκτός από το ότι παρέχει δροσιά τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, δίνει ύψος σε όλο το κτίριο, έτσι ώστε το κεντρικό είναι να φαίνεται μεγαλοπρεπές. Τα ανάκτορα των κήπων του Ισπαχάν είναι ψηλότερα και μεγαλοπρεπέστερα σε σύγκριση με τα κτίρια των άλλων κήπων. Επειδή αυτά τα παλάτια είναι της εποχής των Σαφαβιδών, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι αυτά τα κτίρια είναι ψηλότερα και πιο μεγαλοπρεπή από τα κτίρια της εποχής των Ζαντ και των Κατζάρων.

Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι αυτά τα παλάτια άνηκαν σε ένα γενικότερο συγκρότημα παλατιών του Ισπαχάν.

Σε όλα τα περίπτερα συναντούμε το talar, τον προθάλαμο (shahneshini) και το eivan. Το talar είναι αίθουσα υποδοχής στο κέντρο του κτιρίου και το σχήμα του είναι είτε τετράγωνο είτε οκτάγωνο με μια δεξαμενή συνήθως στο κέντρο. Ο προθάλαμος είναι ένας χώρος στο βάθος του eivan, όπου ο κύριος του παλατιού τοποθετούσε το θρόνο του. Το eivan είναι μια υπαίθρια σκεπαστή βεράντα με κίονες μπροστά από τον προθάλαμο και είναι ενδεικτικό τόσο του τόπου όσο και της εποχής κατασκευής τους. Ενίοτε το eivan είχε πολλές κολώνες και το κτίριο τότε ονομαζόταν Chehel Sotun.

Τα talar και τα eivan, καθώς και τα shahneshini είναι χαρακτηριστικά της περσικής αρχιτεκτονικής και η ιστορία τους πάει πολύ πίσω, μέχρι την εποχή των Αχαιμενιδών. Στα ερείπια των παλατιών στην Περσέπολη και στις Πασαργάδες βλέπουμε ότι έχουν απομείνει μόνο τα talar και τα eivan.

δ) *Badgir*

Ένα άλλο στοιχείο των παραδοσιακών κτιρίων της Περσίας, κυρίως στις ερημικές και νότιες περιοχές, όπου πρέπει να υπήρχε από τα πολύ παλαιά χρόνια είναι το badgir . Το badgir είναι μια κατασκευή ανανέωσης του αέρα του κτιρίου, καθώς και ένα είδος κλιματισμού, ενώ χρησιμοποιείτο και για τη διατήρηση των τροφίμων.

«Η έντονη ζέστη του καλοκαιριού μετριάζεται μέσα σε αυτά επειδή τρέχει νερό σε ανοιχτά κανάλια μέσα στο σπίτι με δεξαμενές και πίδακες, ενώ υπάρχουν πύργοι (καμινάδα) εξαερισμού (badgir) οι οποίοι ανανεώνουν τον αέρα στις υπόγειες αίθουσες. Ένα από αυτά τα σπίτια, που περιέχει μερικά από αυτά τα στοιχεία είναι το Narangestan στο Σιράζ».

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, το badgir είναι μια κατασκευή με σχήμα τετράγωνου ή οκτάγωνου πύργου στα παραδοσιακά περσικά σπίτια, το οποίο ανανεώνει τον αέρα και δροσίζει το χώρο χρησιμεύοντας και στην διατήρηση των τροφίμων. Συνεπώς η λειτουργία του αντιστοιχεί στα σημερινά κλιματιστικά και στα ψυγεία. Είναι παράλληλα στοιχείο των

κήπων, αλλά και των σπιτιών στις αστικές περιοχές με θερμό κλίμα. Το σχήμα που έχουν τα διάφορα badgir στις πόλεις της Περσίας εξαρτάται από την κατεύθυνση του ανέμου.

ε) Διακόσμηση Κτιρίων

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι τα σπίτια της εποχής των Κατζάρων φέρουν τα εξής διακοσμητικά στοιχεία: επενδύσεις στις προσόψεις τους από πέτρες σκαλισμένες με θέματα της αχαιμενιδικής εποχής, μετόπες επενδυμένες με κεραμικά εμπνευσμένα κυρίως από την σασσανιδική εποχή, καθώς και κολώνες με επιρροές από την αρχαιότητα.

Οι τοίχοι των κτιρίων είναι κατασκευασμένοι από πέτρες και τούβλα που είναι χαρακτηριστικά της Περσίας, χρώματος μπεζ και σε ορισμένες περιοχές στο βορρά κόκκινα, και είναι καλυμμένοι με κεραμικά και gachbori ορισμένες φορές δε με ζωγραφική. Τα θέματα είναι συνήθως άνθη και συνοδεύονται με πτηνά. Γενικά οι εσωτερικοί τοίχοι του κυρίως κτηρίου, και μερικές φορές οι εξωτερικοί τοίχοι διακοσμούνται. Οι εσωτερικοί τοίχοι και τα ταβάνια έχουν διακοσμήσεις με ζωγραφική, κεραμική, καθρεφτοτεχνία, γυψοτεχνία, ξυλογλυπτική, ένθετα σε ξύλο, σκαλίσματα στην πέτρα, βιτρό, επιγραφές με καλλιγραφία, ψηφιδωτά, ξυλογραφίες, οπτόπλινθους, έγχρωμους και μη, κολόνες διακοσμημένες με γυψοτεχνία κ.α. Τα θέματα είναι φυσικά και με διάφορες παραστάσεις από κινήγια, γιορτές, δεξιώσεις κ.α. Υπάρχουν επίσης διακοσμητικά τούβλα που επενδύουν τις εξωτερικές επιφάνειες.

Οι καθρέφτες στο κτίριο έχουν τοποθετηθεί μέσα για να φέρουν το φως και για να δίνουν την εντύπωση μεγαλύτερου χώρου, αλλά και για να μεταφέρουν τον κήπο μέσα στο κτίριο.

Γενικά δεν υπάρχει επιφάνεια που να μην είναι διακοσμημένη. Το khorshidi είναι από τα χαρακτηριστικά των κτιρίων της εποχής των Κατζάρων. Παρατηρούμε ότι το επικρατέστερο θέμα της διακόσμησης σε όλα τα κτίρια είναι φυτικό και αυτό αποδεικνύει την αγάπη των Περσών για τα φυτά και για τα λουλούδια και γενικά για την φύση και με αυτό τον τρόπο θέλουν να μεταφέρουν τον κήπο μέσα στο οίκημα και στην εξωτερική του επιφάνεια.

Όσον αφορά τα κτίρια της εποχής των Σαφαβιδών και των Ζαντ, δεν υπάρχει ημιυπόγειος όροφος και τα διακοσμητικά στοιχεία τους είναι η καθρεφτοτεχνία, οι χρυσές ζωγραφιές, τα κεραμικά, τα παράθυρα και τα κιγκλιδώματα moshabak, ενώ η επένδυση των τοίχων με μάρμαρα είναι αξιοσημείωτα διακοσμητικά χαρακτηριστικά του παλατιού. Τα θέματα των ζωγραφιών και αυτών των εποχών σε πολλές περιπτώσεις είναι φυτά.

3.2. ΤΟ ΝΕΡΟ ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ ΚΗΠΟ- (πηγές και qanats)

α) Πηγές

Οι κήποι άνηκαν στους βασιλιάδες, στους πρίγκιπες και τους επιφανείς ανθρώπους. Το νερό, που είχε άμεση σχέση με την εξουσία, το έπαιρνε πρώτος ο κήπος, καθώς είναι βασικό στοιχείο του, και κατόπιν όλοι οι άλλοι, δηλαδή οι ιδιοκτήτες των κήπων είχαν τον έλεγχο του νερού. Η άρδευση του γίνεται με κανάλια και πρέπει να έχει ένα κεντρικό επίμηκες κανάλι και ένα κανάλι που τον περιβάλλει. Αυτό το τελευταίο κανάλι είναι πολύ σημαντικό, γιατί μεταφέρει το νερό σε όλο τον κήπο, ενώ συλλέγει επίσης το νερό για να το μεταφέρει έξω από αυτόν, προς την πόλη. Από αυτό το κανάλι και από το επίμηκες ξεκινούν δευτερεύοντα κανάλια, τα οποία αρδεύουν τους κηπίσκους. Συνήθως, η πηγή του νερού ήταν το qanat και κάθε κήπος είχε το δικό του, ώστε να είναι αυτόνομος. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος ο κήπος είχε άφθονο νερό και ήταν πάντα θαρραλέος και αποδοτικός. Επίσης, το νερό που εισέρχονταν στον κήπο δεν ήταν μόνο για την άρδευση του αλλά και για την προσωπική χρήση των κατοίκων του. Το νερό βγαίνοντας από αυτόν τον κήπο, διοχετεύονταν στην πόλη και στις καλλιέργειες. Βλέπουμε επίσης ότι η συνεχής παροχή νερού στον κήπο συνδέεται με το σύστημα qanat και ότι σχεδόν όλοι οι παραδοσιακοί κήποι είχαν το δικό τους. Ο περσικός κήπος στην εξέλιξη του μεταφέρεται και μέσα στην πόλη, με όλα τα χαρακτηριστικά του chaharbagh.

B) Δεξαμενές, Abnama, Κανάλια, Πίδακες

Το δίκτυο του νερού του περσικού κήπου έχει έναν αριθμό στοιχείων μέσα στον προκαθορισμένου σχήματος κήπο, δηλαδή στον chaharbagh, όπως ένα κανάλι που περιβάλλει τον κήπο και το κεντρικό κανάλι στο μέσον του κήπου. Επίσης υπάρχει και ένα μεγάλο κάθετο κανάλι που τέμνει το κεντρικό στο μέσον του κήπου ή και αλλού. Υπάρχει ακόμα μια δεξαμενή που δίνει νερό στον κήπο.

Ο κήπος του Fin ο οποίος είναι αντιπροσωπευτικός κήπος chaharbagh, έχει όλα τα χαρακτηριστικά του περσικού κήπου όσον αφορά το αρδευτικό του σύστημα.

Μέσα στον κήπο του Fin υπάρχει **“παιχνίδι με το νερό”**. Στο παιχνίδι του νερού συμβάλλουν και τα γαλάζια πλακάκια με τα οποία είναι καλυμμένα τα abnama και οι δεξαμενές του κήπου οι οποίες δίνουν την εντύπωση της αντανάκλασης του γαλάζιου του ουρανού διαμέσου του νερού.

Στα ανώτερα προστίθεται και η κατασκευή κεκλιμένων επιπέδων κατά την έξοδο του νερού από το περίπτερο στη μεγάλη δεξαμενή και στα πλάγια abnama, καθώς και από την μεγάλη δεξαμενή στο κεντρικό abnama τα οποία επίσης συμβάλλουν σε τούτη την ψευδαίσθηση με το νερό, διότι ο κήπος δεν βρίσκεται σε έδαφος με μεγάλη κλίση, το νερό ρέει από ελαφρά ψηλότερα επίπεδα διαμέσου αυτών των κεκλιμένων επιπέδων, δημιουργώντας κελάρυσμα και κυματισμό. Ένα επιπλέον στοιχείο του δικτύου νερού μέσα στον περσικό κήπο είναι τα abnama, δηλαδή το ρηχό κανάλι το οποίο βρίσκεται συνήθως στους άξονες του κήπου και έχει ως σκοπό την επίδειξη του νερού. Καλύπτεται με γαλάζια ή τρκουάζ πλακάκια, ή με πέτρα, όπως π.χ. στον κήπο Delgosha και στον κήπο Shahzadeh Mahan.

Στους διαφόρους κήπους έχει παρατηρηθεί ότι οι πίδακες είναι λεπτοί, με αποτέλεσμα ο ήχος που παράγουν να μοιάζει με κελάρυσμα. Το κελάρυσμα του νερού είναι ένα μέρος από την ηχητική αντίληψη που έχουν οι Πέρσες για τον κήπο. Αντιλαμβανόμαστε ότι ο πίδακας του περσικού κήπου είναι λεπτός για να μην παράγει θόρυβο που δεν είναι ανεκτός, αλλά κελάρυσμα που υπενθυμίζει ήχους της φύσης. Η εισαγωγή του πίδακα στον περσικό κήπο ήταν ένα ακόμη στοιχείο που έφερνε τον ήχο της φύσης σε αυτόν. Το κελάρυσμα από τους καταρράκτες, από τα abnama και από τους

πίδακες έχει σκοπό να «σπάσει» την απόλυτη ησυχία του κήπου, αλλά με ένα φυσικό τρόπο.

Μέσα στον κήπο υπάρχουν τετράγωνες, παραλληλόγραμμες, οκτάγωνες ακόμα και δωδεκάγωνες δεξαμενές, όμως οι περισσότερες είναι τετράγωνες. Το μήκος τους προσαρμόζεται έτσι ώστε να υπάρχει χώρος για να κάθονται γύρω τους οι επισκέπτες. Οι περισσότερες δεξαμενές μπροστά στο περίπτερο ήταν τετράγωνες ή παραλληλόγραμμες. Οι οκτάγωνες συνήθως είναι μέσα στο κτίριο και στην είσοδο του κήπου αυτό παρατηρείται στο περίπτερο του Hash Behesht, Dowlat Abad και στην είσοδο του κήπου Delgosha. Σημειωτέον ότι στο κεντρικό τετράγωνο του κήπου υπάρχει πάντα μια μεγάλη δεξαμενή μπροστά από το κυρίως κτίριο. Οι δεξαμενές εκτός της συμμετοχής που έχουν στην άρδευση του κήπου, γίνονται μέρος του συμβολισμού και του διακόσμου προσφέροντας δροσιά στο κυρίως κτίριο αλλά και -όταν βρίσκονται στην αίθουσα badgir ρύθμιση της θερμοκρασίας του κτιρίου. Στο παιχνίδι με το νερό που υπάρχει στον περσικό κήπο, ένα άλλο τέχνασμα για τη δημιουργία κυματισμού και κελαρύσματος είναι το νερό που κινείται πάνω σε ένα σκάλισμα του πυθμένα και ονομάζεται φτέρωμα της πέρδικας.

Επίσης στο παιχνίδι του νερού μέσα στους κήπους με μεγάλη κλίση συμβάλλει το νερό που πέφτει από το ένα επίπεδο στο άλλο με τη μορφή καταρράκτη. Έτσι δημιουργείται παφλασμός, δηλαδή άλλος ένας ήχος της φύσης που μαζί με το κελάρυσμα είναι ένα μέρος της ηχητικής διάστασης του κήπου.

Εκτός από τις προαναφερθέντες δεξαμενές προβλεπόταν και μια επιπλέον μέσα στο κτίριο με διττό σκοπό: ο πρώτος ήταν στα πλαίσια του παιχνιδιού με το νερό και ο δεύτερος ήταν για την δροσιά του χώρου, υπάρχει δηλαδή και ψυχολογικός και πρακτικός σκοπός, ενώ εξασφαλιζόταν και η «μεταφορά» του κήπου μέσα στο κτίριο. Άρα οι διάφοροι διάκοσμοι που συνήθως ήταν φυσικά θέματα αντανakλούσαν στην επιφάνεια της εσωτερικής αυτής δεξαμενής δίνοντας την εντύπωση ενός τεχνητού κήπου.

3.3. ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

α) Θέσεις Φυτών

Η θέση των φυτών στον περσικό κήπο ακολουθεί κάποια λογική και τάξη. Κάθε φυτό έχει καθορισμένη θέση και αυτό εξαρτάται από τις τοπικές συνθήκες και τον προσανατολισμό του κήπου. Ο περσικός κήπος έχει προκαθορισμένο σχέδιο: τον κύριο επιμήκη και ένα κάθετο κύριο άξονα. Αυτή είναι η ιδέα του chaharbagh με ότι αντιπροσωπεύει.

Ο επιμήκης άξονας αρχίζει πάντα από την κύρια είσοδο και περνά μέσα από το κυρίως κτίριο. Προσθέτει μεγαλείο στον κήπο, διότι περιέχει συνήθως ένα abnema ή μια έκταση όπου έχουν φυτευτεί χαμηλά φυτά και μια μεγάλη δεξαμενή. Περιβάλλεται από μεγάλα και ψηλά δένδρα και η επιβλητικότητα τους εντυπωσιάζει τον επισκέπτη.

Ο κάθετος άξονας υπάρχει πάντα, όμως η θέση του δεν είναι σταθερή. Άλλες φορές περνά μπροστά από το κτίριο ή μέσα από τη δεξαμενή που είναι μπροστά στο κτίριο, όπως στον κήπο Shahzadah Mahan, ή περνά μπροστά από την δεξαμενή και οδηγεί στις πλάγιες εισόδους του κήπου. Βρίσκεται δηλαδή μεταξύ της μεγάλης δεξαμενής και του miankart (του χώρου που εκτείνεται από την είσοδο μέχρι την μεγάλη δεξαμενή μπροστά από το κτίριο), όπως στον κήπο Dowlat Abad. Μερικές φορές αυτός ο χώρος έχει abnema και ο δρόμος που υπάρχει σε αυτόν έχει επίσης ψηλά δένδρα όπως κυπαρίσσια, πλατάνια και πεύκα.

Αυτοί οι δύο άξονες (επιμήκης και κύριος) είναι η βάση των δευτερευόντων αξόνων, ενός στα δεξιά και ενός στα αριστερά από τον κύριο επιμήκη, οι οποίοι είναι παράλληλοι με τους κύριους. Έτσι δημιουργούνται τα διάφορα τετράγωνα του κήπου, δηλαδή οι κηπίσκοι, και αυτοί με την σειρά τους χωρίζονται σε τετράγωνα τα οποία ονομάζονται kart. Επίσης χωρίζονται από ρυάκια και ενίοτε από υπερυψωμένα μονοπάτια. Στον περσικό κήπο υπάρχουν επίσης και οι δύο δευτερεύοντες άξονες παράλληλοι προς τον κύριο επιμήκη. Αυτό το στοιχείο είναι από τα παλαιότερα γνωρίσματα του περσικού κήπου. Αυτοί οι άξονες εκτός του ότι στις πλευρές του φυτεύονται συγκεκριμένα δένδρα και λουλούδια, σε γενικές γραμμές χωρίζουν τον κήπο σε μεγάλα τμήματα στο εσωτερικό

των οποίων διασταυρώνονται δευτερεύοντα κανάλια και δρόμοι. Στα kart καλλιεργούνται διάφορων ειδών δένδρα, των οποίων οι θέσεις είναι καθορισμένες και εξαρτώνται από τις τοπικές εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες.

Οι διαστάσεις είναι προκαθορισμένες. Επίσης τα φυτά που καλλιεργούνται μέσα σε αυτά είναι κατάλληλα για τη θέση του kart μέσα στον κήπο. Κάθε φυτό είναι συμβατό με το άλλο, δηλαδή η φύτευση και η επιλογή κάθε δένδρου ή φυτού δεν είναι τυχαία. Αυτός ο κανόνας ισχύει για όλους τους χώρους φύτευσης στον κήπο, όπως και στα bonegah και τους χώρους γύρω από τους φράκτες.

Μέσα στον περσικό κήπο δεν έχουν μόνο τα kart συγκεκριμένες διαστάσεις, αλλά και τα δένδρα και τα λουλούδια φυτεύονται σε προκαθορισμένα kart. Δηλαδή κάθε είδους οπωροφόρου φυτεύεται σε μια τέτοια θέση ώστε να έχει την καλύτερη απόδοση. Στην περιφέρεια του κήπου, κοντά στους τοίχους, φυτεύονται δένδρα ανθεκτικά και ψηλά που δεν δίνουν καρπό και στους διαδρόμους του κήπου φυτεύονται δένδρα που είναι όμορφα, πράσινα και μεγαλοπρεπή.

Το περίπτερο του κήπου είναι συνήθως σταυροειδές ή χτισμένο βάσει του chahartaqi. Στις τέσσερις γωνίες αυτού του σχεδίου υπάρχουν δωμάτια με την ονομασία goushvareh, και μεταξύ αυτών των συμπλεγμάτωνωματίων σχηματίζονται ανοιχτοί χώροι, που βλέπουν προς τα έξω και λέγονται eivan. Άλλοι διαχωρίζουν αυτούς τους όρους ως εξής: το εσωτερικό τους το ονομάζουν shahneshini, είναι σαν προθάλαμος και επικοινωνεί με έναν εξωτερικό χώρο, δηλαδή το eivan που είναι μπροστά του. Η αίθουσα που δημιουργείται στο μέσον όλων αυτών των χώρων ονομάζεται talar και έχει συνήθως μια δεξαμενή στο κέντρο. Όταν το talar έχει οκτάγωνο σχήμα, ονομάζεται hashti και η δεξαμενή του είναι και αυτή οκτάγωνη. Το κτίριο μπορεί να έχει και οκτάγωνο σχήμα, αλλά πάλι βασίζεται στο σχέδιο chahartaqi. Έχει συνήθως δύο ορόφους και αν υπάρχει ημιυπόγειος όροφος, τρείς.

Από την εποχή των Ζαντ και των Κατζάρων, εμφανίζεται ο ημιυπόγειος αυτός όροφος, που εξωτερικά καλύπτεται με αρχαιοπρεπείς πλάκες, ενώ στα κτίρια της εποχής των Σαφαβιδών δεν έχουμε παρατηρήσει αυτόν τον ημιυπόγειο όροφο. Με αυτόν τον όροφο το κτίριο εμφανίζεται υπερυψωμένο και φαίνεται ότι τον κατασκεύαζαν για να αντιμετωπίσουν οι κάτοικοι του κτιρίου τη ζέστη του καλοκαιριού.

Η διακόσμηση του περιπτέρου έχει την τάση με τα θέματα της να μεταφέρει τον κήπο μέσα στο κτίριο. Οι επιδράσεις που έχει η τέχνη στο κτίριο του κήπου προέρχονται από την αρχαιότητα, δηλαδή την εποχή των Αχαιμενιδών και την εποχή των Σασσανιδών και κατά ένα μέρος από την Ευρώπη και την Ινδία.

Μέσα στον κήπο ο χώρος μεταξύ της εισόδου και του περιπτέρου που συμπίπτει με τον κύριο επιμήκη άξονα δε χωρίζεται σε kart, αλλά μπροστά από το περίπτερο υπάρχει πάντα μια δεξαμενή, το δε χώρο μετά την δεξαμενή και μέχρι την είσοδο, είτε καταλαμβάνει ένα abnama είτε υπάρχουν χαμηλά φυτά, για να μην εμποδίζουν την θέα του περιπτέρου. Μερικές φορές μπροστά από την είσοδο υπάρχει μια άλλη δεξαμενή. Αυτός ο χώρος μεταξύ των δύο δεξαμενών ονομάζεται miankart. Ο χώρος όπου βρίσκεται το περίπτερο με την δεξαμενή μπροστά του και τον χώρο των λουλουδιών τριγύρω (golestan, golzar) ονομάζεται κεντρικός χώρος του κήπου. Έτσι λοιπόν καθορίζεται η θέση των λουλουδιών, των θάμνων και γενικά των χαμηλών φυτών. Στις δυο πλευρές του miankart ή του abnama υπάρχουν δρόμοι οι οποίοι στην εξωτερική πλευρά έχουν μια σειρά ψηλών δένδρων που είναι συνήθως κυπαρίσσια, πεύκα και ένα φυλλοβόλο δένδρο.

Στον περσικό κήπο υπάρχει ένας χώρος στην συμβολή των μονοπατιών ή μπροστά στην είσοδο, που έχει διαμορφωθεί ώστε να είναι κατάλληλος για να κάθονται οι άνθρωποι, όπως στον κήπο Dowlat Abad. Ολόγυρα έχει μερικά δένδρα. Αυτός ο χώρος ονομάζεται bonegah. Το bonegah είναι μια γωνία του κήπου όπου μπορεί κανείς να καθίσει και να απομονωθεί. Σημειωτέον ότι οι Πέρσες συνηθίζουν να κάθονται και να απολαμβάνουν τον κήπο και όχι να περπατούν μέσα σε αυτόν. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο κήπος για τον Πέρση δεν είναι ένας τόπος που διασχίζει, αλλά ένας τόπος που τον προσκαλεί προς το κέντρο και από εκεί τον ωθεί προς την περιφέρεια. Το bonegah είναι ένας χώρος με συγκεκριμένα φυτά που προσφέρουν σκιά και απομακρύνουν τα βλαβερά έντομα.

Τα δένδρα λοιπόν στον κήπο εκτός από τα καρποφόρα έχουν και άλλες χρησιμότητες: προστατεύουν από τον άνεμο, προσφέρουν σκιά, δημιουργούν μικρόκλιμα και συμβάλλουν στην καλαισθησία, όντας μέρος της αισθητικής για τον κήπο. Έχουν φυτευτεί με το σκοπό ο κήπος να παραμείνει συνεχώς πράσινος. Επίσης υπάρχει και η ιδέα της αφθονίας. Διαθέτουν εξάλλου και φαρμακευτικές ιδιότητες δεδομένου ότι προστατεύουν από τα βλαβερά έντομα, όπως τα κουνούπια και οι σφήκες, και άλλα που

έλκουν τα ωφέλιμα, όπως οι μέλισσες. Επίσης ορισμένα δένδρα προσελκύουν μερικά είδη πτηνών όπως τα αηδόνια κ.λ.π. Γι' αυτό και το κάθε δένδρο ανάλογα με το τι προσφέρει βρίσκεται στην αντίστοιχη θέση.

Οι δημιουργοί των κήπων θέλουν να έχει ωραία αρώματα, γι' αυτό τα εσπεριδοειδή και τα λουλούδια με άρωμα, όπως το τριαντάφυλλο κ.α., είναι δημοφιλή. Θέλουν επίσης να έχει ωραία χρώματα, και έτσι φυτεύουν μεγάλη ποικιλία λουλουδιών κάθε εποχή του χρόνου. Το επικρατέστερο λουλούδι είναι το τριαντάφυλλο.

Μπορούμε να συμπεραίνουμε ότι στο περσικό κήπο με βάση τη θέση των φυτών κυριαρχούν η τάξη, η συμμετρία, η γεωμετρία, οι ευθείες γραμμές, η αφθονία, η ποικιλία, το συνεχές πράσινο, η λογική, η καλαισθησία και η ωφελιμότητα.

β) Πουλιά

Στον περσικό κήπο είναι φανερό ότι κάθε στοιχείο του έχει συγκεκριμένη θέση κι έχει στενή σχέση το ένα με το άλλο. Έτσι η παρουσία των πουλιών ήταν αναπόφευκτη. Από την αρχαιότητα έχουμε αναφορές στην ύπαρξη πτηνών στους κήπους καθώς και στην σχέση τους με τα δένδρα. Δεν είναι όμως μόνο η σχέση των ωδικών πουλιών με τα δένδρα μέσα στον κήπο, αλλά και η σχέση των νηκτικών με το νερό του κήπου. Και τα μεν πρώτα αποτελούν μέρος της ακουστικής αντίληψης που είχαν οι Πέρσες για τον κήπο, τα δε δεύτερα αποτελούν μέρος της οπτικής αντίληψης.

Η σχέση ορισμένων πουλιών με συγκεκριμένα είδη δένδρων στον κήπο δεν ήταν γνωστή μόνο στους κατασκευαστές και τους ιδιοκτήτες των κήπων, αλλά και σε όλο τον κόσμο. Απόδειξη είναι τα τραγούδια του κήπου που τραγουδούσαν οι κοινοί άνθρωποι έξω από αυτούς, στα σοκάκια, και στα οποία αποκρίνονταν τα πουλιά. Υπήρχε δηλαδή μια συμμετοχή του ανθρώπου στην φύση.

3.4. ΑΞΟΝΕΣ-ΠΟΡΕΙΕΣ

Από ότι γίνεται αντιληπτό στον περσικό κήπο οι πορείες προκαθορίζονται, διότι ο περσικός κήπος βασίζεται σε δύο κύριους άξονες και σε δευτερεύοντες, που ακολουθούν τους κύριους. Στον περσικό κήπο δεν υπάρχουν καμπύλες και τα κτίρια τα οποία είναι σημεία αναφοράς έχουν προκαθορισμένη θέση, επομένως και οι πορείες είναι συγκεκριμένες. Ένα άλλο στοιχείο που εντείνει την αίσθηση της πορείας στον περσικό κήπο είναι ψηλά δένδρα, που έχουν φυτευτεί στους κύριους άξονες και γύρω από τον κήπο.

Οι πορείες στον περσικό κήπο δεν προκαλούν κάποιον να τον διασχίσει, αλλά οδηγούν σε συγκεκριμένα σημεία, τα οποία τον προσελκύουν για να καθίσει και να απολαύσει τον κήπο και από κει, ακολουθώντας άλλη πορεία, να φτάσει σε άλλο σημείο.

3.5. ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΚΗΠΟΥΣ

Ο συμβολισμός στην Ισλαμική τέχνη ως συνέχεια των προϊσλαμικών συμβόλων

Μπορούμε να πούμε ότι ο συμβολισμός στην ισλαμική τέχνη χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλη έκταση και ορισμένα σύμβολα προήλθαν από την αρχαιότητα. Η αρχική σημασία των συμβόλων αυτών διατηρήθηκε, αλλά με τη νέα κοσμοθεωρία πήρε νέες διαστάσεις. Ένας από τους λόγους που χρησιμοποιήθηκε ο συμβολισμός ήταν ο περιορισμός της απεικόνισης των έμψυχων όντων. Ακόμα και τα φυτά έχουν μια στιλιζαρισμένη όψη, επειδή τα φυτά αυτά, κατά το μουσουλμάνο καλλιτέχνη, απεικόνιζαν την ιδέα του φυτού, δηλαδή το πρότυπο που υπήρχε στον ουράνιο κόσμο. Κατ' ουσία η ισλαμική τέχνη είναι αφηρημένη τέχνη. Επίσης ο καλλιτέχνης όταν ήθελε να μεταφέρει τις κρυμμένες έννοιες των πραγμάτων, χρησιμοποιούσε συμβολικές παραστάσεις, όπως επίσης μετέφερε και τον εσωτερικό του κόσμο στα δημιουργήματα του. Ο χώρος στο Ισλάμ έχει αρνητική έννοια και η ύλη μέσω των συμβόλων του δίνουν την πνευματική διάσταση.

Ο κήπος ως ένα μέρος της ισλαμικής τέχνης της Περσίας, είναι καθορισμένος χώρος, ο οποίος αντανakλά τον κόσμο της φαντασίας. Οι ιδιότητες που περιέχει μέσα του παρουσιάζονται διαμέσου των συμβόλων και εμφανίζονται με δύο όψεις, την πραγματική και την συμβολική, οι δύο μαζί αποτελούν την ολοκληρωμένη όψη του χώρου. Είναι δηλαδή ένας μικρόκοσμος που έχει μορφή μάνταλα, δηλαδή ένα σχέδιο με γεωμετρική οργάνωση γύρω από ένα κέντρο. Αυτό το κέντρο αντιπροσωπεύει την πηγή, δηλαδή το Θεό. Ήδη από τα αρχαία χρόνια εμφανίζεται ως σύμβολο του κόσμου, όπως πίστευαν στην Κεντρική Ασία. Ως προς την πραγματική υπόσταση, είναι επίσης ένας προστατευμένος μικρόκοσμος, που είναι αυτάρκης, με το μικρόκlima του και την αυτοτροφοδοσία του σε νερό και τρόφιμα. Το κέντρο του κήπου είναι επίσης το κέντρο αυτού του μικρού κόσμου, είτε συμβολικά είτε πραγματικά.

Στην ισλαμική τέχνη ο παραδοσιακός καλλιτέχνης δημιουργεί υπό την επήρεια της έμπνευσης. Αυτή η έμπνευση πηγάζει από το πνεύμα και όταν ο άνθρωπος δημιουργός περάσει τα διάφορα επίπεδα της γνώσης, φτάνει στο ανώτερο σημείο της πνευματικότητας. Με αυτόν τον τρόπο αξιώνεται τη μέθεξη με την Ενότητα, τα σύμβολα που χρησιμοποιεί προέρχονται από Αυτήν και τα έργα του είναι θεόπνευστα.

Οι τοίχοι στον κήπο ορίζουν το χώρο, αλλά όχι το περιεχόμενο του, έτσι ορίζεται η έννοια του *makam*. Μέσα σε αυτόν τον αρνητικό χώρο τα σύμβολα διαμέσου της ύλης του δίνουν μια πνευματική διάσταση, δηλαδή παίζουν θετικό ρόλο, όπως είναι το κτίριο, η δεξαμενή, τα κανάλια που περιέχουν τα σύμβολα, τα οποία αναδεικνύουν τη θεϊκή παρουσία διαμέσου της πνευματικότητας του καλλιτέχνη.

Η ισλαμική θρησκεία και ο μυστικισμός αναφέρουν συνεχώς την κίνηση από την Πηγή προς τα έξω και από έξω προς την Πηγή. Όλα τα δημιουργήματα, καθώς και οι ιδέες, τελικά, αφού ξεκινήσουν από την Πηγή, εκεί θα καταλήξουν. Έτσι ο κήπος είναι ιδανικός για την παρουσίαση αυτής της ιδέας, διότι προς το κέντρο είναι η πηγή που προκαλεί καιόταν φτάσει κανείς εκεί, από τα κύματα που δημιουργεί ο πίδακας αντιλαμβάνεται μια φυγόκεντρη κίνηση, που μαζί με τις πορείες οδηγούν προς την περιφέρεια του κήπου.

Το ίδιο συμβαίνει με το περίπτερο που βρίσκεται στο κέντρο του κήπου. Προκαλεί την αίσθηση μιας κίνησης προς τα έξω, όταν βρίσκεται κανείς εκεί, ενώ ο χώρος προς την κεντρική αίθουσα του περιπτέρου έχει μια κίνηση προς τα μέσα. Η κεντρική αίθουσα του περιπτέρου έχει παρόμοια μορφή με την αυλή ή τον εσωτερικό κήπο. Η δεξαμενή μέσα στο κτίριο συμβολίζει την Πηγή. Την ίδια αίσθηση δίνει και η ισλαμική πόλη, αλλά εδώ το κέντρο είναι το *τζαμί*, το *παζάρι* ή η *πλατεία*.

Οι πορείες στον περσικό κήπο είναι ευθείες και στον συμβολισμό η ευθεία σημαίνει αλήθεια, σωστό δρόμο, ειλικρίνεια κ.α.. Στον περσικό κήπο επικρατούν οι ευθείες γραμμές που οδηγούν προς το κέντρο, που είναι η Πηγή, δηλαδή συμβολικά ο Θεός.

3.6. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΙΣΛΑΜΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η εκπαίδευση συνέβαλε στην έκφραση της ισλαμικής τέχνης, η οποία επειδή δεν μπορούσε να εκφραστεί με την αναπαράσταση των αντικειμένων και μορφών, εκφράστηκε με έναν αφαιρετικό τρόπο, δηλαδή με τον συμβολισμό. Ο αρχιτέκτονας ήταν ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος διότι είχε περάσει από όλες τις βαθμίδες της γνώσης, γι' αυτό και το έργο του ήταν ο εκφραστής της σύνθεσης ολοκληρωμένων ιδεών. Συνεπώς ο κήπος περιείχε όλη την κοσμοθεωρία της εποχής.

Στην Περσία πολλοί αρχιτέκτονες, τεχνίτες, καλλιτέχνες και ποιητές ήταν μυημένοι στο μυστικισμό και η δομή της εκπαίδευσης ήταν τέτοια που ευνοούσε την ανάπτυξη των ιδεών του μυστικισμού. Οι περισσότεροι Πέρσες ποιητές ήταν μυστικιστές, και αυτό διαπιστώνεται στα έργα τους.

Στους μεντρεσέδες (=μουσουλμανικό ιεροσπουδαστήριο) και khanaqah οι μαθητές και όσοι συμμετείχαν διδάσκονταν διάφορες ιδέες, θρησκευτικές και φιλοσοφικές. Τα έργα των καλλιτεχνών και των τεχνιτών εκείνης της εποχής ήταν επηρεασμένα από το μυστικισμό, γιατί και οι ίδιοι ήταν μυστικιστές και πίστευαν ότι με διάφορες διαδικασίες μπορούσαν να δώσουν στην ύλη τη μορφή που ήθελαν.

Επομένως ένας αρχιτέκτονας ή μάστορας, όταν δημιουργούσε έναν κήπο, ήταν φυσικό στο σχέδιο του κήπου ή του κτιρίου να εφαρμόσει τις ιδέες του, διότι το έργο του ήταν μια επαναδραστηριοποίηση της δημιουργίας με την επίκληση των θείων ονομάτων. Έτσι σε έναν κήπο, όπως και σε όλα τα ισλαμικά έργα, παρατηρούμε πλήθος συμβόλων σε διάφορους συνδυασμούς. Κάθε σύμβολο, εκτός των άλλων, εκφράζει και μια ιδιότητα του Θεού.

3.7. ΤΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

α) Φυτικά Σύμβολα

Κατ' αντιστοιχία με τον κήπο, το φυτικό του μέρος μπορεί να θεωρηθεί ως θηλυκό σύμβολο, ενώ το γεωμετρικό του μέρος, δηλαδή το δίκτυο των δρόμων και των καναλιών, καθώς και τα κτίρια, μπορεί να θεωρηθεί συμβολισμός του αρσενικού στοιχείου. Επίσης το θηλυκό μέρος του κήπου μας παραπέμπει στην εγκόσμια ζωή, ενώ το αρσενικό του μέρος μας παραπέμπει στην πνευματική ζωή.

Μπορούμε να πούμε ότι τα σύμβολα έχουν έντονη παρουσία στον περσικό πολιτισμό. Ο κήπος, ως ένα από τα σημαντικά στοιχεία αυτού του πολιτισμού, είναι ο ίδιος ένα σύμβολο. Συμβολίζει τον ουράνιο παράδεισο και τον ίδιο τον κόσμο και κάθε μέρος από αυτόν είναι και αυτό ένα σύμβολο, δηλαδή περιέχει γεωμετρικά, φυτικά και άλλα σύμβολα. Μερικά από τα σύμβολα της ισλαμικής τέχνης, όπως το σταυροειδές ή το chahartaqi, έχουν την ρίζα τους στην προϊσλαμική εποχή. Το σχέδιο chaharbagh βασίζεται στο σταυροειδές σχέδιο, το οποίο με τη σειρά του βασίζεται στο σχέδιο του χωρισμού του κόσμου στα τέσσερα στους προϊστορικούς χρόνους, όπως αναφέρει και ο D. Shayegan, ο οποίος, σημειώνει ότι, είναι η ψυχή που αναδύεται από το χάος, όσον αφορά το κέντρο αυτού του σχεδίου.

Με βάση τα προαναφερθέντα, διαπιστώνουμε ότι ο τρόπος κατασκευής του περσικού κήπου, που βασίζεται στο σχέδιο chaharbagh, εξυπηρετούσε την ανάδειξη του ουράνιου παραδείσου πάνω στη γη και ενσωμάτωνε την ιδέα του θείου και της ενότητας, π.χ., η οκτάγωνη δεξαμενή με τον πίδακα στο κέντρο έδινε την αίσθηση, με τους αλληπάλληλους κύκλους που δημιουργούνταν, ότι υπήρχε μια κίνηση προς τα έξω, δηλαδή θύμιζε την πηγή απ' όπου όλα πηγάζουν, ενώ οι δρόμοι οι οποίοι κατέληγαν συνήθως στο τετράγωνο όπου βρισκόταν η δεξαμενή και το περίπτερο έδιναν την αίσθηση ότι οδηγούσαν το επισκέπτη προς το κέντρο του κήπου, δηλαδή στην πηγή. Ο κήπος, κατά τη N.Faghih, συμβολίζει τον ουράνιο παράδεισο και σύμφωνα με την ισλαμική παράδοση ο ουράνιος παράδεισος μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με το γήινο περσικό κήπο στο σχέδιο του και στα κτίρια του.

Τα σύμβολα στον περσικό κήπο είναι φυτικά και γεωμετρικά και αντιπροσωπεύουν τα μεν φυτικά τα θηλυκά σύμβολα και τη γήινη ζωή, τα δε γεωμετρικά συμβολίζουν τα αρσενικά σύμβολα και την πνευματική ζωή. Στον ίδιο τον κήπο τα φυτά μπορούν να παρομοιαστούν με τα θηλυκά σύμβολα, ενώ τα γεωμετρικά σχήματα του κήπου Με τα αρσενικά. Από τα φυτικά σύμβολα το κυπαρίσσι συμβολίζει τη μακροζωία και την αιωνιότητα και αυτός ο συμβολισμός συνεχίζει να υπάρχει από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Στα φυτικά σύμβολα μπορούν να συμπεριληφθούν και τα σχέδια eslimi. Με την εικόνα που παρουσιάζουν με τα αλλεπάλληλα επίπεδα τα οποία ταιριάζουν απόλυτα μεταξύ τους δίνουν την αίσθηση της αιωνιότητας. Αυτή την αίσθηση την έχουμε και στον κήπο με την επανάληψη των φυτικών και γεωμετρικών σχεδίων. Όπως αντιλαμβανόμαστε, το επίπεδο του συστήματος καναλιών του νερού με τη διάταξη των φυτών και το επίπεδο των κτιρίων βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία μεταξύ τους έχοντας συγκεκριμένη θέση.

Ο μουσουλμάνος δίνει την πνευματική του διάσταση στο makam, το σύμβολο του άδειου χώρου, με τα αντικείμενα και τη διακόσμηση. Μέσω αυτών ο μουσουλμάνος καλλιτέχνης μεταφέρει προσωπικές του ιδέες που εκπορεύονται άνωθεν. Στον κήπο το makam σχηματίζεται από τους τοίχους και μόνο με το χωρισμό του κήπου στα τέσσερα αποκτά την πνευματική του διάσταση.

Η διδασκαλία του μυστικισμού αναφέρεται συνεχώς στο Ιερό Κοράνιο και η δοξασία ότι όλα τα πράγματα έχουν μια φανερή και μια μυστική διάσταση φανερώνεται σε διάφορους στίχους του. Ο παραδοσιακός καλλιτέχνης στις ισλαμικές κοινωνίες εκπαιδεύεται στη χρησιμοποίηση της συμβολικής γλώσσας. Ο δημιουργός του κήπου, εκτός από τις δοξασίες της εποχής του, μεταφέρει και τον εσωτερικό του κόσμο και επειδή είναι συνδεδεμένος στενά με την ενότητα, έτσι και ο εσωτερικός του κόσμος είναι ένα μέρος αυτής.

Η χρήση των στιλιζαρισμένων φυτικών μορφών από το μουσουλμάνο καλλιτέχνη γίνεται επειδή υπάρχει η πίστη ότι το αρχέτυπο των μορφών αυτών βρίσκεται στον ουράνιο κόσμος, γι' αυτό και η απεικόνισή τους προσιδιάζει σε αυτό το αρχέτυπο. Ο μουσουλμάνος δημιουργός με την επανάληψη των φυτικών και των γεωμετρικών μοτίβων δίνει την αίσθηση του ρυθμού και της αιωνιότητας.

Όλα όσα υπάρχουν μέσα στον περσικό κήπο αντανακλούν ένα συμβολικό νόημα, τίποτα δεν τοποθετείται τυχαία και όλα βρίσκονται σε μια συνεργασία και τάξη μεταξύ τους, ακόμα και τα φυτά έχουν συμβολική σημασία και ο ίδιος ο κήπος αποτελεί ένα σύμβολο. Στον περσικό κήπο υπάρχουν διάφορα σύμβολα από την αρχαιότητα έως σήμερα, προσλαμβάνοντας ωστόσο διαφορετική σημασία και διάσταση ανάλογα με τις θρησκευτικές δοξασίες της εκάστοτε εποχής.

β) Αριθμητικά Σύμβολα

Ο άνθρωπος στις διάφορες εκδηλώσεις του χρησιμοποιεί ως σύμβολα και τους αριθμούς. Ένα παράδειγμα είναι ο κήπος που περιλαμβάνει πλήθος αριθμητικών συμβόλων με πρώτο απ' όλα το ίδιο το σχέδιο του περσικού κήπου, το σταυροειδές (chaharbagh). Αυτό το σχέδιο αντιπροσωπεύει τον αριθμό 4.

Οι αριθμοί λοιπόν αντιπροσωπεύουν ένα συγκεκριμένο γεωμετρικό σχήμα, καθένα από τα οποία έχει ορισμένους συμβολισμούς. Έτσι ο περσικός κήπος μπορεί να συμβολίζει τον Κόσμο ή τον Παράδεισο. Επίσης, όταν συναντούμε μια οκτάγωνη δεξαμενή, μπορούμε να υποθέσουμε το λόγο ύπαρξης της στο συγκεκριμένο σημείο ή, π.χ., όταν δούμε ένα σχέδιο moshabak που είναι μια σύνθεση από γεωμετρικά σχήματα τα οποία αντιπροσωπεύουν αριθμούς, δηλαδή τετράγωνα, πεντάγωνα, εξάγωνα κτλ., αντιλαμβανόμαστε ότι επίσης φέρει κάποιο συμβολισμό.

Η δεξαμενή στον περσικό κήπο με τον πίδακα, εκτός από το συμβολισμό που μεταφέρει με το γεωμετρικό της σχήμα, έχει και το συμβολισμό της Πηγής, δηλαδή του ενός απ' όπου τα πάντα πηγάζουν.

Ο αριθμός 4 δε βρίσκει εφαρμογή μόνο στο σχέδιο chahartaqi, που είναι ένα αρχαίο σύμβολο, ωστόσο στο Ισλάμ υπάρχει και στον κύβο, σχήμα το οποίο βρίσκεται στην καλύτερη έκφραση του στην Κάαμπα, η οποία ως ιερός οίκος είναι το κέντρο του ισλαμικού κόσμου, ένας άλλος λόγος που στο Ισλάμ ο αριθμός 4 έχει ιδιαίτερη βαρύτητα.

Όπως παρατηρούμε ο αριθμός 4, έχει χρησιμοποιηθεί ως βάση του χωρισμού των στοιχείων (τέσσερα στοιχεία), των χυμών (τέσσερις χυμοί) και των ιδιοτήτων (τέσσερις

ιδιότητες). Επίσης, στον ισλαμικό μυστικισμό η γνώση χωρίζεται σε 4 επίπεδα. Αυτές τις ιδέες τις συναντούμε και στην ελληνική φιλοσοφία, αλλά φαίνεται ότι αυτός ο χωρισμός έχει τη βάση του στα πανάρχαια χρόνια, αρκεί να αναλογιστούμε τη διαίρεση που αναπαριστάται στο κύπελλο του χωρισμού είναι και ο κήπος chaharbagh. Ορισμένα από τα σύμβολα που χρησιμοποιήθηκαν στο Ισλάμ προέρχονται από την αρχαιότητα.

Ένα σύμβολο αρχαίας προέλευσης είναι το chahartaqi το οποίο, αποτελεί ένα συνδυασμό γεωμετρικών συμβολικών σχημάτων. Το chahartaqi εφαρμόζεται και στο κτίριο και στον ίδιο τον κήπο με το σταυροειδές σχέδιο. Το chahartaqi ανάγεται στην αρχαία εποχή, όπως αναφέραμε, και περιλαμβάνει πληθώρα συμβόλων. Περιέχει γεωμετρικά σχήματα, όπως είναι το τετράγωνο, ο κύκλος, ο κύβος και η σφαίρα, έχει ένα κέντρο και έναν άξονα. Όλα αυτά τα σχήματα αντανακλούν συμβολικά και τις ισλαμικές και τις μυστικιστικές ιδέες. Το chahartaqi ως σχέδιο χρησιμοποιείται συνεχώς στην ισλαμική αρχιτεκτονική και είναι το πιο ολοκληρωμένο σχέδιο, διότι περιλαμβάνει το τετράγωνο, τον κύκλο, τη σφαίρα, τον κύβο, το σημείο και τον άξονα, ενώ όλα αυτά τα γεωμετρικά σχήματα συμβολίζουν κοσμολογικές και φιλοσοφικές ιδέες.

Οι αριθμοί στην ισλαμική αρχιτεκτονική έχουν ιδιαίτερη σημασία και ο κάθε αριθμός παριστάνεται με ένα ή περισσότερα γεωμετρικά σχήματα, όπως, π.χ., ο αριθμός 8, που συμβολίζει τον όγδοο παράδεισο και την ευσπλαχνία του Θεού και τον βρίσκουμε στην οκτάγωνη δεξαμενή και το οκτάγωνο κτίριο. ο αριθμός 4, του οποίου ο συμβολισμός έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα, στο ναό της φωτιάς, εμφανίζεται πολλαπλά στο σχήμα του κύβου, το οποίο στο Ισλάμ έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού το ιερό σύμβολο του Ισλάμ είναι η Κάαμπα. Επίσης είναι το κύριο αριθμητικό σύμβολο στον περσικό κήπο chaharbagh. Ο κύβος είναι πολλαπλάσιο του 4 το οποίο στο Ισλάμ εφαρμόζεται στην αρχιτεκτονική των κτιρίων, στη διακόσμηση και στο κήπο με τη μορφή του chaharbagh. Το 8, εάν εξεταστεί βαρύτερα, αποτελεί τη συγχώνευση ή το άθροισμα δύο τετραγώνων. Σχετικά με το 4, ο καθηγητής S. H. Nasr αναφέρει ότι στο μυστικισμό έχει πολλές συμβολικές σημασίες.

Η αρχαία εικόνα της διαίρεσης του κόσμου στα τέσσερα καθίσταται η βάση των περσικών κήπων και ναών, κάτι που συναντούμε στην αρχαία Περσία και μετέπειτα στο Ισλάμ με τη συμβολική αναφορά στο Κοράνιο, με την ύπαρξη των τεσσάρων ποταμών και

των τεσσάρων κήπων. Αυτή η ιερή συμβολική εικόνα του κήπου στο Ισλάμ εφαρμόζεται στου ισλαμικούς κήπους της Περσίας και σε άλλες ισλαμικές χώρες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΗΠΩΝ ΚΑΙ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

Οι μελετητές έχουν διαιρέσει κατά καιρούς τους περσικούς κήπους σε διάφορες ομάδες. Αυτός ο διαχωρισμός γίνεται άλλοτε βάσει της κλίσης του εδάφους, άλλοτε βάσει της όψης του κήπου και ενίοτε βάσει της θέσης του περιπτέρου. Όσον αφορά τις ομάδες των κήπων, ο διαχωρισμός είναι σωστός, αλλά επειδή το βασικό στοιχείο του περσικού κήπου είναι οι δύο άξονες, όπως αναφέρουν και οι ίδιοι οι μελετητές, πιστεύουμε ότι ο περσικός κήπος πρέπει καλύτερα να τυποποιηθεί και όχι να ομαδοποιηθεί.

Η τυπολογία αυτή πρέπει να γίνει σύμφωνα με την τομή των δυο αξόνων, του επιμήκη και του κάθετου, διότι πολλοί άλλοι παράγοντες που ίσχυαν στο παρελθόν δεν ισχύουν σήμερα (π.χ. η έκταση του κήπου έχει συρρικνωθεί). Έτσι, η πρόταση δομικής τυπολογίας περιλαμβάνει δύο κύριους τύπους περσικού κήπου:

α) Όταν ο κάθετος άξονας τέμνει τον επιμήκη μέσα στο κεντρικό κτίριο.

β) Όταν ο κάθετος άξονας τέμνει τον επιμήκη μπροστά από το κτίριο.

Η προτεινόμενη τυπολογία μπορεί να εφαρμοστεί στους παραδοσιακούς (ιστορικούς) περσικούς κήπους, καθώς και στους ισλαμικούς κήπους εκτός Περσίας, οι οποίοι βασίζονται στον περσικό *chahar bagh* (π.χ. ο κήπος του Μαυσωλείου του Humayun στην Ινδία).